****

Salga Attila

MI LENNE VELEM NÉLKÜLEM?

****

© Salga Attila

A regényben az írói fantázia által alkotott személyek szerepelnek. Aki a valós(nak tűnő) helyszínek és nevek alapján mégis magára vagy másokra ismer, kizárólag a véletlennek köszönheti.

1. Egy rókáról több bőrt

A szobában a kereszthuzat kissé megkeverte a levegőt, de a hőérzetet alig csökkentette. Bandi rövidnadrágban, félmeztelenül feküdt a kanapén, és egy ismeretlen kockás füzetet helyezett maga elé. Öt darabot talált édesanyja ruhásszekrényében a pulóverek mögött, a polc terítője alatt. A szekrénynek ez a része állandóan zárva volt. Anyja évek óta mondogatta: valahol elhagytam a kulcsát, de nem lényeges, úgyis teljesen üres. Bandi virágloccsolás közben fedezte fel, hogy az ajtaja nyitva van. Találomra ütötte fel az első füzet megsárgult lapjait, amelynek borítóján az 1972-es évszám volt olvasható.

– Mesemondásból jeles. Csakhogy, kislány, ez nem óvoda, én pedig nem vagyok szopós gyerek, hogy mindezt elhiggyem!

Megszeppenve ültem a széken. Olyan volt, mint első nap az iskolában. Tölgyes őrnagynak nem tetszett az az egyveleg, amit két napig körmöltem vallomás címen. Nem ilyen gúnyolódó, támadó hangot vártam tőle. Különösen azért nem, mert pontosan az őrnagy kért meg arra, hogy az elejétől kezdve, a legapróbb részletekig számoljak be mindenről. Én éppen ezt tettem, bár húsz óra alig volt elég rá. Keveset aludtam. Ennyi idő alatt nem lehet többet papírra vetni abból az irdatlan mennyiségű eseményből, ami velem az utóbbi napokban történt.

– Nézze! – folytatta az őrnagy. – Tudom, hogy magának fontosak a részletek. Ezért kell őszintén feltárnia mindent. Viszont nem kell védekeznie! Természetesen, ha vannak olyan tények, amelyek megmenthetik, akkor írja le, de összefüggéseiben! Ez azonban nem jelenti azt, hogy induljon el attól a pillanattól kezdve, amikor megismerte Pétert. Az se tartozik ide, hogy esetleg milyen a szexuális élete.

– Pedig azt mondta az őrnagy elvtárs, hogy nagyon részletes legyek, és most is ugyanezt mondja... És én...

– Igen, de ha ilyen ütemben halad, csak egy év múlva érünk a végére. Nem várhatunk addig!

Nehéz azt meg nem történtté tenni, ami már bekövetkezett, de még nehezebb azt elmagyarázni, ami nem következett be, mégis azt hiszik, hogy az én művem volt. Ha szabadlábon védekezhetnék...

Az őrnagy felállt, és fel-alá kezdett járkálni. Amikor újból megszólalt, még nem higgadt le egészen, de már nem kioktató volt, hanem tárgyilagos.

– Azt kívánom magának, hogy minél előbb sikerüljön tisztáznunk ezt a helyzetet, és kijuthasson innen... Én nem vagyok irodalmár. Amit leírt, lehet, hogy egy remek regényrészlet, de vallomásnak semmiképpen sem fogadható el.

– Azt gondoltam, hogy a védekezésemhez minden hozzátartozik... Én lelkileg teljesen tönkre vagyok téve.

– Sajnálom, előbb kellett volna gondolkodnia.

– Én nem értettem egyet azzal, amit Péter csinál. Alaptalanul gyanúsítanak. Ő vitt bele... A gyilkosságról pedig abszolút semmit se tudok!

– Nehéz lesz elhitetnie, hogy Péterben nem ismerte fel Horváth Jánosnak, a debreceni Gördülőcsapágy Művek párttitkárának a fiát. Horváth elvtárs fia nem vetemedik ilyen bűncselekményre. Hacsak..., hacsak egy lány el nem csavarja a fejét.

– Annyi Horváth él ezen a világon, és különben sem ismerhetek minden párttitkárt. Péter azt mondta, hogy a Kossuth utcán lakik, az apja munkás, az anyja háztartásbeli.

– Folyamatban van az ő kihallgatása is, majd szembesítjük vele. Az igazságnak mindig ki kell derülnie. Mára befejeztük... Mellesleg holnap reggel kilenckor beszélőre mehet, jön az édesapja. Biztosan elmondja, milyen szégyent hozott a fejére.

Az őrnagy kinyitotta az ajtót.

– Erzsike! Bejöhetsz.

A börtönőrrel elindultunk lefelé a lépcsőn.

Cellámban leültem a kis asztalhoz. Óriási görcs szorította össze a gyomromat és a torkomat, nehezen szedtem a levegőt. Holnap jön apám! Borbás Sándor, a MÁV párttitkára. Az ordas farkas! Meglátogatja megtévedt báránykáját. Mindig féltem tőle, különösen édesanyám halála után. Ha említést tettem volna valakinek közös titkainkról, biztosan felfalt volna! Holnap megteheti...

A huszonöt éves Vágási Brigittával zártak össze, aki már négy évet ült kisebb-nagyobb lopásokért, okirat-hamisításért. Az ágyon feküdt, aztán hirtelen kinyitotta a szemét ránézett az órájára, majd felpattant.

– A rohadt életbe! Mért nem szóltál, hogy már elmúlt nyolc óra! Jézusom, már fél tíz van! Elkéstem a munkából. Mit fog szólni a főnököm?! Biztosan kirúgnak!... Te meg itt ülsz az asztalnál... A rohadt életbe! Mért nem ébresztettél fel?

Odarohant az ajtóhoz, és elkezdett dörömbölni. Az őr szó nélkül kinyitotta.

– Kösz a segítséget. Rendeljen már egy taxit, mert így biztos, hogy elkések. Majd utána elszámolunk, jó?

Ez a jelenet már többször megismétlődött. Nem lehet tudni, hogy szándékosan akarta-e félrevezetni a nyomozókat, vagy tényleg meghibbant szegény.

Néhány perc múlva teljes nyugalommal tért vissza. Ketten támogatták, majd visszafektették az ágyra. A nyugtató injekció hatott.

Ilyenkor még jobban elfogott a rémület. Mi lesz, ha én is így járok?

Az asztalon egy kék borítójú kockás füzet. A görcsös fájdalmon kívül tompa fásultságot éreztem, de közben ott motoszkált bennem a gondolat: ki kell írnom magamból az igazat. Ez az egyetlen mentségem!

El kell menekülnöm a fehér papírlapok betűi közé..., de még egyetlen betű sincs rajtuk! Az ösztön hajtott, viszont egyetlen épkézláb gondolatom se volt. Pedig be kell bizonyítanom, hogy nem vagyok bűnös!

– Most úgy néz ki, hogy beüt egy jó üzlet – mondta Péter. A bátyám, aki most Miskolcon dolgozik, engem bízott meg, hogy vigyázzak a lakására. Megbeszéltük, hogy kiadom albérletbe. Jó lenne, ha segítenél.

Ezzel a kéréssel kezdődött, de én nem akartam beleegyezni.

– Hogyan tudnék segíteni?

– Egyszerűen. Eljössz velem.

– Ugye ezt nem gondolod komolyan?

– Nagyon is komolyan gondolom. Legalább lesz, aki megvéd. Különben meghalnék a félelemtől.

– Jaj, de szellemes!

– Ne szívd mellre, csak humorizálni akartam. Meghívom Önt egy albérleti lakás kiadására. Szíveskedjék tiszteletét tenni testvéri örökségem palotájában vasárnap délelőtt kilenc órakor. Három napra nem kell magával hoznia hideg élelmet, mert a kirendelt szakácsaim csodálatosan főznek. Szereti a kínai konyhát, talán az olaszt, esetleg a franciát?

– Köszönöm, nem vagyok éhes.

– Igazán, ne rontsd már el a játékomat!

– Mondd, Péter, egyáltalán mit akarsz te tőlem?

– Ez aztán céltudatos kérdés! De mit várjon az ember egy csinos, talpraesett lánytól?

– Őszinteséget.

– Kifejtettem már egy párszor, hogy nagyon szimpatikus vagy nekem... Most kezdjek el udvarolni?

– Ha bohóckodni akarsz, akkor inkább ne.

– Megígérem. Halálosan komoly leszek. Ezért ismétlem meg még egyszer: kérlek, kísérj el a Dobozi utca tizenegybe, második emelet, hatos lakás.

Vasárnap elmentem a megadott címre. Miért ne? Tetszettek a bemondásai: „Szépséged lenyűgöz, mint a naplemente. Csak azért nem hoztam neked rózsát, mert melletted úgy nézne ki, mint novemberben az ökörfarkkóró.” Akkor ilyesmivel még le lehetett venni a lábamról.

Hamar megtaláltam a lakást. Miből gondoltam volna, hogy nem a bátyjáé? Minden berendezési tárgyat ismert: tudta, merre van a bárszekrény, a konyhában hogyan működik a gáztűzhely, elmondta, ki festette a falon a képeket. Most mellőzni kellene az érzelmeimet, de mégis leírom: rendkívüli módon megnyugtatott a környezet. Istenem, milyen jó lenne, ha én itt élhetnék – esetleg Péterrel. És hetente néhányszor felrepülnénk az érzelmek csúcsára.

Úgy kezdtem el viselkedni, mint egy háziasszony. Éppen főztem a konyhában, amikor csengetett a hirdetésre jelentkező első érdeklődő.

Péter körbejárta a lakást a harminc év körüli nővel, aki férjének és két gyermekének akarta kivenni; dicsérte az előnyeit, főleg azt, hogy nagyon alacsony a rezsije.

Az albérleti díjért és a rezsiért ötszáz forintot kért. Háromszobás lakásért, előre egy összegben.

Nem akartam azt mondani, hogy ez nevetségesen alacsony ár, végtére is az ő dolga. A nő szinte szárnyalt a boldogságtól, de igyekezett magát visszafogni, mert mégsem illett volna, ha egyszerűen kiröpül az ajtón. Péter egy átvételi elismervényt adott neki a teljes összegről. A bátyjának az aláírása és az adatai már rajta voltak a papíron. Én voltam a másik tanú. A hölgy a kulcsot ugyan megkapta, de csak két nap múlva költözhetett volna be. Közben Péter a feleségének nevezett, de nem tiltakozhattam. Utána meg nem lett volna értelme. Sőt! Egy kicsit jólesett.

Gyümölcslevest főztem, pörköltet tálaltam fel pürével és savanyúsággal. Ebéd alatt mintha vibrált volna a levegő. Hirtelen megszólalt a telefon. Egy férfihang arról érdeklődött, hogy aktuális-e még az albérlet.

– Hogyne! Természetesen. Ahogyan a hirdetésben is olvasható, három szoba, hall, erkély, központi fűtés. Hatvannégy négyzetméter, alacsony rezsi... Éppen itt vagyunk. Jöjjön nyugodtan, uram!

Először nem mertem megkérdezni, miért akarja újból kiadni, aztán pedig már elkéstem. Csöngettek. Egy házaspár jött be. Jó harmincas volt mindkettő, látszott rajtuk, hogy értelmiségiek. A beszélgetés során kiderült, hogy általános iskolai tanárok, sajnos gyerekük nem lehetett. Azon már régen túltették magukat, hogy kinek a hibájából. Keveset keresnek, szüleik nem tudják őket támogatni. Szó esett még a kutyájukról és a nagy hőségről. Már alig vártam, hogy elmenjenek.

Péter kitöltötte és aláíratta az átvételi elismervényt ötszáz forintról. Nem akartam tanú lenni. A konyhában mosogattam, és csak hosszas unszolásra jöttem elő mint „feleség".

Alighogy elmentek, egy idősebb házaspár érkezett. A lakás adatain kívül itt is minden szóba került: negyven éve élnek együtt, egy hangos szó nem volt köztük, szépen beosztják a pénzüket, sajnos a menyük rosszul neveli az unokájukat, mert mindent megenged neki; tíz évig együtt laktak, annyi pont elég volt.

– Na, Ilikém, légy szíves, írd alá! Te leszel a tanú!

Ott a vendégek előtt mondtam volna: „Te, idióta! Már nem is tudom számon tartani, hány embernek adtak ki ezt a nyavalyás albérletet, ami már meglehet, nem is a bátyádé. Mi ez? Becsapás, félrevezetés, csalás!" Úgy írtam alá a nevem, hogy ne lehessen kiolvasni. Egyéb adataim már rajta voltak a papíron.

Kikísértük őket. Az ajtó előtt éppen egy másik házaspár állt.

Péter úgy fordult hozzájuk, mint ismerősökhöz szokás:

– Á, maguk azok, tessék csak befáradni!

Kezdődött minden elölről. Szóhoz sem tudtam jutni, de nem is lett volna rá időm.

– Az előző házaspárnak nem tetszett? Nem akarják kivenni? – kérdezte váratlanul az asszony.

– De igen! – vágta rá Péter –, csak nem volt náluk elég pénz, lehet, hogy egy óra múlva visszajönnek.

Ez ismét talált. Magda Jánosék – emlékszem a nevükre –, azonnal fizettek. Olyan volt, mint egy filmvígjáték, amelyiknek előre meg van írva a forgatókönyve. Rám egy ilyen hülye szerepet osztottak, vagyis meg sem szólalhatok. Mindent tudok, de nem mondhatom el, mert egyik meglepetés a másik után ér. Természetesen megint én voltam a tanú.

Miután ismét felhangzott egy éles csengetés, Péter az új jövevényeket bevezette a kisszobába, közben átszólt nekem:

– Drágám, rögtön jövök. Megjöttek a vendégeink.

Az új albérlők is értettek belőle, és rögtön elbúcsúztak a kulcs birtokában azzal, hogy két nap múlva reggel nyolckor beköltözhetnek.

Aztán őket is körbevezette. De nem akarom tovább részletezni. Összesen hatszor adta ki a lakást, és szemem láttára kasszírozott be háromezret. A végén elégedetten összedörzsölte a kezét:

– Ilikém, köszönöm szépen a segítséged.

Még azt sem mertem megmondani, hogy Péter, te becsaptál! Engem és másokat is... Csak hallgattam. Le voltam taglózva.

– Igazán kérdezhetnél valamit. Nem biztos, hogy mindent kristálytisztán értesz – biztatott Péter ironikusan.

– Na, nem vagyok én azért annyira hülye! Mindent nagyon jól értek!

Ekkor Bandi távolról hallotta, hogy megcsikordul a kulcs a zárban. Édesanyja érkezett haza. Gyors mozdulattal visszacsúsztatta a füzeteket a pulóverek mögé, és betette a szekrény ajtaját.

– Szia, anyukám!

– Szia! Szörnyű napom volt, teljesen ki vagyok! Fáj a fejem, mindjárt veszek be valamit, aztán lefekszem...

2. A lecsapódások szintjei

Rágyújtok. Ez ma reggel már a harmadik. A konyak és a kávé után nagyon jólesik.

„Első nap az iskolában...” Már négyszer írtam le, de mindig kitöröltem a képernyőről. Nem tudok szabadulni ettől a hülye gondolattól?! (Persze, persze! Az 1972-es börtönnaplóm egyik mondata volt.) Hogy lehet az én helyzetemet az iskolához hasonlítani? Ja, hogy mind a kettő *bizonytalan.* Az elsős kisgyerek még nem tudja, mi vár rá. Én is a legroszszabbakra számíthatok.

Ha a céltalanságot ki lehetne fejezni írásjelekkel, akkor most rengeteg felkiáltó- és kérdőjelet kellene ide írnom. Egyelőre csak holmi közhelyeket tudok kipréselni begyöpesedett agyamból: az élet megy tovább, fel a fejjel, lesz még szőlő, lesz még lágy kenyér... De *kinek* lesz ez a szőlő? És *kinek* lesz *lágy* ez a kenyér? Egy-két-három fél konyak azért szőlő helyett biztosan akad. Hol is? Ja, a ruhás szekrényben…

Na, Ilike, mégis beteljesedett!

Már egy hónapja tudtam, hogy kirúgnak, mert levélben értesítettek (így írja elő a jogszabály). Mégsem akartam elhinni. Tegnap voltam bent utoljára. Persze Andrea, a „titkárnők gyöngye” maradt. Óriási köztünk a különbség: én negyvenen túl vagyok, ő meg csak húsz. Akkora szemei vannak, mint két feketéscsésze... A himpellér főnökömnek jobban tetszik a feslő rózsabimbó, mint a kinyílt rózsa. László Béla, a Bónusz Kft. ügyvezető igazgatója úgy vágyakozik utána, mint méhecske a nektár után.

– Nézze, Ilike! – mondta dicső főnököm egy hónappal ezelőtt, amikor kezembe akarta adni az „elbocsátó szép üzenetet”. Mellesleg ő a Bélák Bélája, vagyis a Vak Béla. Bandzsít az istenadta, az ablakot nézi, de az ajtót látja. – Én meg voltam elégedve a munkájával...

Nagyon gyanús lett. Jelen helyett miért használ múlt időt?

– Ez kölcsönös, főnök. De ugye nem várható ebben valamilyen változás?

Adtam a kis naivat. Sejtettem én már valamit, mert csicseregték a pénzügyön, hogy hármunknak kötnek útilaput a talpunk alá: nekem és két segédmunkásnak.

– Az a helyzet, hogy mégis csak lesz egy kis átszervezés... – préselte ki magából László Béla főnök úr. – Ne haragudjon meg, kedves Ilike, de csökkentenünk kell a létszámot... Rengeteg a tb-járulék, az áfa, ilyen adó meg olyan adó, kölcsönök, a kölcsönök kamatai. Szóval, nem akarunk csődbe menni...

– Akkor most kérdeznék valamit. Miért pont engem... küld el?! – Csípőre tettem a kezem, és nagyon gúnyosan mondtam.

– Jaj, hát ezt nem így kell felfogni! – Ezt úgy hangsúlyozta, mintha egy szellemileg fogyatékos óvodást kellene kioktatnia.

– Hát akkor hogy kell felfogni?! – Hangomban minden volt, csak tisztelet és alázat nem.

– Ilike, ígérem, ha egy kicsit jobban megy a cégnek, akkor majd gondolok magára.

– Na ezzel aztán nagyon sokra megyek! Az előbb megdicsért, most meg szépen kirúg!

– Nagyon sajnálom… – Csak ennyit tudott kinyögni, és bevágta maga után az ajtót, mint egy rossz férj, akit idióta felesége nem akar megérteni. A tanulság: az ember nincs

fából, mégis kivágható. Tegnap 1995. július 12-e, szerda volt... Gyásznap. Ott kellett hagynom a céget…

A gyomromat valami fölfelé nyomja. A megalázottságnak és önutálatnak a keveréke ez. Úgy érzem magam, mint ötvenöt kiló romlott disznóhús, amit kidobtak az utcára a kutyáknak…

Valahol itt belül minden olyan üres, mint egy ótvaras hordóban. Hiába iszom a kávét, tömöm magamba a reggelit.

Azt a rohadt...! Azt a büdös...! Menjetek a jó édes...!

Három oldalt írtam tele káromkodással. Nem gondoltam volna, hogy így tudom cifrázni. Először kinyomtattam, még élveztem is, aztán mind eltéptem. Valahogy ki kellett adnom magamból ezt a tehetetlenséget, ezt a fullasztó gyűlöletet.

A fiamat, Bandit nem izgatja a helyzetem. Most azt kell feldolgoznia, hogy nem vették fel a Kossuth-egyetemre, és kilátása sincs elhelyezkedésre. Úszni jár a haverjával, akinek szintén nincs állása. Vasárnaponként kirándulnak, tévé, videó, mozi. Csak ehhez is pénz kell! És honnan a fenéből kaparjak elő zsozsót, buznyákot, dohányt, gubát, korpát, stekszet, lét??? Bandi azt állítja, hogy mások nem akarnak vele szóba állni, ő csak a hasonszőrűekkel érti meg magát. Így mondta: *hasonszőrűekkel*. Szokott még ennél furcsábban is szövegelni.

Igaz, az sem hangzik jobban, hogy *munkanélküli*? Ha kérdezik, hol dolgozom, mi a fenét mondjak? Foglalkozása? Állás nélküli titkárnő... Brrr... Nem merem majd kimondani, hogy munkanélküli.

Motozás hallatszik a folyosóról.

– Megjöttél, kisfiam?

– Meg. – Látom rajta, hogy neki is világfájdalma van.

– Hol jártál?

– Úszni voltam és politizálni – feleli sokatmondóan.

– Na, ez újdonság!

– Ezt a kurva gazdasági átalakulást tárgyaltuk ki Lalival. Marhaság ez, tiszta trágyalé! Aztán mi isszuk meg a levét. – Nagyon illetlenül nyomja ki magából az igazságot.

– Ebéd előtt jó a szöveged. Ettél valamit?

– Két zsömlét parizerrel pántlikázva.

– Elég volt?

– Mindenből, anyukám! Azt mondták, hogy fel vagyunk szabadítva. Kimentek a ruszkik, most meg fel vagyunk fordítva. Kádár alatt azt büntették, aki nem dolgozott, most meg azt büntetik, aki dolgozni akar, mert nem kap munkát. Érzed a különbséget?

– Hogyne!

Elébe teszem a paprikás krumplit.

– Mit csináltatok még?

– Lalival voltam. A nőkről is dumáltunk.

– És?

– Mit és?! Nem foglak beavatni a részletekbe. Ezek férfi dolgok!

– Csak azért bátorkodtam megkérdezni, mert én is nő vagyok, és érdekelne, mi a véleményetek a nememről.

– Te nem olyan nő vagy, anyukám. Rólad nincs mit beszélni. Fiatal, szexis csajokról dumáltunk.

– Nősülni akarsz?

– Na ja! Jó lenne egy gazdag család. Milliomos faterja legyen. Minimum.

– És tartson el benneteket...

– Hát persze.

– Minimum.

– Minimum – ismétlem gépiesen.

– És mi lenne a maximum?

– Újházi tyúkhúsleves, töltött pulykamell hasábburgonyával, túrós rétes és egy üveg sör. Csak utána ne kelljen fölébrednem.

3. Munka nélkül a hivatalban és a búfelejtőben

Megjelentem a munkaügyi központban, ahol kaptam egy új minősítést: *regisztrált munkanélküli.* Szóban és írásban bejegyeztek, most már nem veszíthetnek el. Kár, hogy növelem a statisztikájukat, de ez ellen is biztos kitalálnak majd valamit. Például egy másik statisztikát.

A folyosón volt egy dumálós társaság. Hozzájuk csapódtam. Legelőször Vámos Gábor tűnt fel. (A nevét persze később tudtam meg.) Kisportolt, fekete hajú, szimpatikus, egy kicsivel idősebbnek néz ki, mint én.

– Már nem először járom végig ezt a kálváriát – magyarázta. – Az a fontos, nehogy a végzettségén aluli munkát vállaljon el valaki, mert akkor legközelebb köteles lesz elfogadni az ugyanolyan alacsonyabb rendű állást, különben megvonják a járadékot.

Aztán az egyik csaj panaszkodott, hogy átnéznek rajta a szomszédok.

– Anyukám azt mondta, hogy rendes lányokat nem vesznek fel sehova, csak olyanokat, akik le tudják fizetni a főnököket, vagy csinosak, és természetben adják oda a gázsit.

– Már ne haragudj, de ezt honnan tudja az anyukád? – Ezt a kérdést mindenképpen fel kellett tennem.

– Én is ezt kérdeztem tőle. Mire ő: „Csak nem azt mondod ezzel, hogy kurva vagyok?!" Isten bocsássa meg, hogy elmondom: százöt kiló, százötvenes mellbősége van. Nem tehet róla az árva, de legalább ne tanítson már engem. Két gyerek anyját! Mind a kettő a férjemtől van. – Ez utóbbit szinte nevetve tette hozzá.

– És lett állásod?

– Egy fagylaltoshoz mentem. De nemcsak a fagyit kellett adagolnom és a pénzzel elszámolnom, hanem azért a kis tíz-tizenkétezer nettóért a főnököm elvárta, hogy minden ragyogjon. Hajdúsámsonba jártam ki, rohangáltam a buszhoz. Hol ezt felejtettem el, hol azt. Aztán fájront! Azt mondtam, hogy nem hagyom magam kihasználni, nem leszek én ennek a hülye kapitalistának a rabszolgája.

– Nem próbált megkörnyékezni?

– Ha azt adta volna Isten, akkor beszélőre járhatnátok hozzám! – Nem látszott, hogy ilyen robbanékony temperamentum szorult ebbe a jelentéktelen kinézetű asszonyba

– Te legalább dolgozhattál! – folytatta egy viseltes kinézetű negyvenes nő. – Én négy évig voltam gyesen, aztán se dolgoztam. Akárhova mentem, mindenütt azt tapasztaltam, hogy nem alkalmaznak olyan nőket, akiknek gyerekük van.

Egy idősebbnek kinéző, borostás férfi felemelte a jobb kezét, és mutatóujjával tréfásan megfenyegetett bennünket.

– Isten mindent előre meghatározott, sorsunkat eldöntötte. Méltósággal kell elviselnünk az élet nehézségeit. A feleségemmel már azért is hálásak vagyunk az Úrnak, hogy alkalmanként elmehetünk valakihez takarítani, napszámba. Néha kőművesnél vállalok munkát. Istennek az a célja velünk, hogy ne haljunk éhen, jusson kenyérre.

– Mindenki ott keres vigasztalást, ahol akar, és ahol talál – mondta egy büdös szagú asszonyság. Aztán hozzám fordult. Sokkal jobb lett volna, ha a másik irányba tekeri a fejét.

– Egy a lényeg, kisanyám! Valahogy húzd ki azt az egy évet, amíg adják a járadékot. Titokban dolgozgassál mellé, nehogy felkopjon az állad. Időmilliomos leszel, többet tudsz együtt lenni a férjeddel.

A többiek elkezdtek kacarászni, de nekem nem akaródzott. Nincs férjem.

Amikor hazaértem Bandi nagyon filozofálgatós kedvében volt. Úgy dőlt belőle az elégedetlenség, mint tévéből a politika.

– Nem értem, anyukám, miért vagyunk mi ilyen lacafacázók! Laliék miért nem azok? Ötszobás lakásuk van, te is tudod. És a kéró aztán büdösül be van ám bútorozva! A haver sose mondja, hogy ne menjünk be valahova, mert nincs egy árva kanyija se.

– Amíg lehetett te se voltál rosszul elégedve. A szegénység különben nem szégyen...

– ...de elegem van belőle! Én Lali mellett labdába se rúghatok!

– Mért kellene neked pont mellette labdába rúgnod?

– Miért? Miért? Mert ő a haverom. – Furcsán nézett rám.

– A jó haver megérti, ha a másik nehéz helyzetben van – próbáltam kioktatni.

– Ez olyan ciki. Az nem lehet, hogy mindig ő fizessen.

– Csináljatok valami mást! Nem kell mindig presszózni, diszkózni! – Ezt már Bandi nem tudta elviselni.

– Ebbe nem engedem, hogy valaki beledumáljon! Abba nem szólhatsz bele, hogy kivel és hol érzem magam jól! – Nagyon agresszív volt a hangja.

– Abba se szólhatok bele, hogy mennyiért érzed magad jól? – vágtam vissza azonnal.

– Anyukám! Ha te ebbe bele tudnál szólni, akkor nem lennék olyan csóró.

Egy pillanatra elgondolkodott, aztán még követelőzőbb lett.

– De, igen, abba igazán beleszólhatnál, hogy jól érezzem magam, és ne legyek ilyen koldus!

– Hát akkor beleszólok: ne legyél ilyen csóró! Megfelel?

– Nem! A faterom rendesen küldte és küldi a gyerektartást, abból még egy fillért se költöttünk el, mert mind beraktad a takarékba. A továbbtanulásomra. „Jaj, ne nyúljunk hozzá!" Most már úgyis kampec az egésznek, trapa vagyok, nem egyetemi hallgató.

Indulatba jöttem.

– És mire kellene?! El akarod szórakozni az egészet?

– A francot! Én nem azt mondtam. De vegyünk ki belőle, most már nem kell mind!

– Azért, mert Lali barátod mellett te is szeretnél labdába rúgni? Mért nem barátkozol Boros Sanyival, Vincze Józsival vagy Tompa Imivel?

– Sanyóéknál is gyakran összeröffenünk. Józsit felvették a jogra, Imit meg a közgazdaságira. Nincs már haverság. Ők is csórónak tartanak. Lelki szegénynek, érted? Ez meg még trágyásabb. Pedig bioszból és föciből menő voltam a suliban. Hogy lehetek ilyen fafejű, hogy három ponttal lemaradjak?!

– Nem vagy fafejű! Ida néni versenyekre küldött, jól szerepeltél. Nem lehetsz hülye!

– Na jó! Kösz. Ezt csak te ismered el. Most mi a francot csináljak a jövő felvételi vizsgáig? Melóznom kellene? De nincs meló!

– Keresned kell. Előbb vagy utóbb találsz.

– Úgy, mint te? – kérdezte gúnyosan.

– Én még nem tértem magamhoz, csak a hirdetéseket olvasgattam.

– Én meg sose fogok magamhoz térni!

Bandi ennyire még sohasem volt pesszimista. Ha most megsimogatnám, haragosan elhúzódna, sőt még jobban felbosszantaná magát. Arra gondolni se merek, hogy megpusziljam, mert erről már régen leszoktatott: „Nem vagyok én ovis, nem kell engem nyalnifalni!" Különben sem sajnálatra, sem részvétre nem vágyik. A szeretet elfogadása vagy kifejezése a mai fiataloktól teljesen idegen. Lajta Enikővel néhány hónapja jár együtt. Kíváncsi lennék annak a kedves, szeretetre méltó kislánynak hogyan tudja elfogadni a közeledését. Csak nem olyan durva hozzá is, mint a pokróc!?

.

Tegnap, 1995. július 19-én, szerdán délután ötkor Csató Marival találkoztam. A gimiben mellettem ült, mindig jókat szövegeltünk. Egy volt pártmunkáshoz ment hozzá, aki az elsők között alapított kft.-t, és sikeres üzletember. Mellesleg én letagadhatnék vagy tíz évet, de ő tizenötöt is.

– Mari! Te aztán nagymenő lettél! Mit szólnál hozzá, ha én is fognék egy gazdag magyar vállalkozót? „Munkanélküli, csinosnak mondott, 42 éves, 172 centi magas, erotikus, szőke nő, kimondottan gazdag, jóképű, udvarias, gáláns milliomost keres érdekházasság céljából." Nyilván nem tolonganának a kérők, legfeljebb csak kíváncsiságból jönne el egy-két unatkozó álmilliomos, hogy egy kicsit megfogdossa az „árut".

– Hogy te miket mondasz, Ili! – nevette el magát a barátnőm.

– Jól van. Becsíptem, de akkor se hagynám!

– Figyelj! Ez a dolog attól függ, hogy ki akar csipkedni és mennyiért. Állati jól nézel ki! De azért a kompromisszumokra is hajlani kell.

– Az, hogy jól nézek ki – egyébként kösz! –, és kivel fekszem le, nem feltétlenül függ össze. De a pénz meg nagyon kellene. Sztriptízbárba már nem mehetek táncosnőnek. A peep show-ban meg ne engem kukkoljanak a nyálas öregek és a pattanásos kamaszok! Koldulni menjek? De egy festett körmű, csinos, élete virágjában lévő „rózsaszálnak" ki adna alamizsnát?

Mari ismét nevetett. Rajta is látszódott az ital hatása.

– Alamizsnát? Ugyan már! Sokkal többet adnának!

– Mari! Neked állati nagy szerencséd van. Aki jól megy férjhez, egész életében nyer.

És ekkor – talán udvariasságból, részvétből, vagy ki tudja – elkezdett „panaszkodni".

– Háát! Nehogy azt hidd! Több mint harminc év van köztünk. Még most sem szoktam meg teljesen, hogy nem az apám, hanem a férjem.

– Ne hülyülj már! Bárki szívesen cserélne veled. Anyagilag tökéletesen menő vagy. – Akkor ezt kellett mondanom. Ahogy utólag belegondolok, tényleg gyomor kell ahhoz, hogy egy fiatal, csinos nő érdekből éljen együtt egy öreg férfival, kiszolgálja, belefeküdjön az ágyába…

– Jó, jó…, de te legalább szabad vagy.

– Szabadság!? Mi vagy te, Mari? Demokrata? Ha akarod mind a tíz ujjadra találsz pasit. Bár az is elég, ha csak egy ujjadra akad… a férjed mellé… egy belevaló, diszkrét pali.

Mari arca ugyan már piros volt az italtól, mégis úgy láttam, hogy elpirult. Viccesen visszakérdezett.

– Csak nem hallottál rólam valami jót?

– A verebeid az ablakpárkányomon csiripelték.

– Akkor erre inni kell! Ügyes verebeid vannak.

Aztán a régi emlékekre tereltem a szót.

– Emlékszel, mennyit hülyültünk a suliban? Állandóan húztuk a srácokat. Hogy is hívták azt, aki hetedikben hátul az ablaknál ült, és olyan nagy málé képe volt?

– Bíró Géza – vágta rá egyből Mari.

– Hát persze, ő volt a Gézuka! Hű de átvertem egy párszor! Taktai Lili nevében írtam neki szerelmes leveleket, szegény Lili meg nem tudott semmiről… Figyelj csak, Mari! Még biztos nem meséltem, hogy tizenhét éves lehettem, amikor egy szombat este Derecskén táncmulatságot rendeztek, ahol megjelentek a dolgozók, elvtársak, elvtársnők, brigádvezetők, növénytermesztők, állatgondozók, focisták, tűzoltók, népfrontosok, sőt még a bicegő Janó bácsi is. Apukám kivételesen megengedte, hogy elmenjek. Mivel ő is jelen volt, nem történhet baj, gondolta.

– Emlékszem, sose jöttél ki az apáddal, az anyád meg gyenge volt mellette.

– Így van, de most hadd folytassam! A csoki fagyi után sem kapkodnak annyian, mint amennyien engem kívántak akkor. Táncolni akartak velem, és kézről kézre adtak. Ha valami baj történik, nyomozó legyen a talpán, aki annyi ujjlenyomatból meg tudta volna állapítani a „bűnös” személyazonosságát. Repültem a keringő dallamára, és ráztam a csontjaimat a csárdások közepette. Egy málé srác a szomszéd faluból jött át. Talán Jenőnek hívták? Na, Jenő csak ült magában… Merengett, mint egy Petőfi-szobor. Gondoltam, megviccelem. Próbáltam hipnotizálni. Olyan gondolatokat küldtem felé, amelyektől minden normális ember felugrik, és a karjaimba omlik. Aztán abbahagytam az ügyködést, mert megijedtem: mi lesz, ha a szuggerálásom célt téveszt. Ennek egyébként voltak jelei, mert a srácok egész hada egymás után olyan magabiztosan talált rám, mint méhecske a nektárra. Nagyon vártam a hölgyválaszt, bár akkor már teljesen „hölgyfáraszt” voltam. Amikor bejelentették, olyan volt, mintha mennyei manna hullott volna alá az égből. És jöttem én, mint a villámcsapás.

– Gyere velem, Jenci! Veled akarok táncolni!

– De én nem tudok, meg nem is akarok, mert mindig a lábadra lépnék.

– Egyszerre nem tudsz mind a kettőre lépni, na gyere! – győzködtem.

– Kedvem sincsen, és mindenki minket nézne – tiltakozott.

– Majd csinálok én neked kedvet! Azért néznek, mert nem jössz.

Gyengéd erőszakkal magam után húztam, mint egy zsák cementet. Úgy is táncolt, mint a vasbeton. Sugdostam a fülébe: kettőt előre, egyet hátra, egyet-kettőt, hátra.... Ha magasabbra nőttem volna, akkor biztosan meghallja. Ha rövid a hangod, toldd meg erővel, gondoltam magamban. Ettől kezdve egyre több nézőnk akadt: oldalba bökték egymást, félrehúzódtak, és úgy tettek, mintha beszélgetnének.Nagyon sokára, de végre kigyulladt a lámpa az agyában.

– Randira hívott? – kérdezte hitetlenül Mari.

– Frászt! Nem találnád ki. Pénzt kért tőlem, hogy haza tudjon menni a legközelebbi busszal.

Mari egyre csak hahotázott, és alig tudta megkérdezni:

– Adtál neki?

– Nem, mert tényleg otthon hagytam a pénztárcámat. Arra gondoltam, hogy úgyis fizetnek mindent a srácok.

Eltelt néhány perc, amíg a meg-megújuló kuncogások és heherészések után újból valami értelmeset tudtunk mondani egymásnak. Szerencsénk volt, hogy a presszó teraszán rajtunk kívül csak távolabb ült egy egymásba fonódó szerelmespár. Ők nem törődtek azzal, milyen közönségesen viselkedünk. Aztán Mari rukkolt elő a történetével.

– Tizenkilenc éves lehettem, amikor egy nálam tíz évvel idősebb férfi – mellesleg a főnököm – elújságolta, hogy a nevelőanyámtól, vagyis a keresztanyámtól megkérte a kezem.

„És arra nem vagy kíváncsi, hogy nekem mi a véleményem erről?" – kérdeztem felháborodva.

„Nem, mert én ismerem a véleményed, és azt is tudom, hogy nagyon sok gyereket szeretnél nekem szülni."

Ekkor megint kitört belőlünk a hahota.

„Úgy tervezem, hogy hamarosan meglesz az esküvőnk, utána egy éven belül az első fiú, aki mindenképpen téeszelnök lesz, ha megnő, mert én úgy nevelem. A második kislány lesz, leérettségizik, egyetemre jár, aztán pedig biológiát fog tanítani, mert tudod én imádom a növényeket és az állatokat. Kár, hogy ezt nem tudom mindig eléggé érzékeltetni…"

„Álljon meg a menet! Mi vagyok én? Egy kirakati bábu?!"

„Nem, te egy aranyos kis csitri vagy!" – És folytatta: a harmadik gyermekünk is fiú lesz, tévészerelő, a negyedik is fiú lesz… Mire én: „Nem lesz se első, se negyedik! Én érző ember vagyok, nem szülőgép! A te apád se szülész, hogy hordjam neki a munkát."

Mari mindezt olyan élvezetesen adta elő, hogy a combomat csapkodtam a nevetéstől. A pincérek rosszallóan néztek ránk. Aztán már csak kuncogtam.

– Lalit nem zavarta az ellenállásom. „Nagyon aranyos vagy, amikor így dühöngsz, de azért abbahagyhatod már, mert keresztanyukád beleegyezett! Te is láttad azt a csodálatos házat, amit bérbe akarok venni, hogy megalapítsam a nagy családomat.""

„Nem vagy te Ádám, én meg nem vagyok Éva. Nem vagyunk a Paradicsomban, hogy aztán sokasodjunk, és benépesítsük a Földet!"

Erre is azonnal megvolt a válasza:

„Nem is arra gondoltam, hogy ma és azonnal fogjunk hozzá. Én időt adok a kifutásra. Aztán ha mégsem menne simán a dolog, érvényt szereznék a szerelmi jogaimnak…"

Ezen már nem tudtam nevetni. Belegondoltam, hogy milyen megalázó egy nőnek, ha úgy bánnak vele, mint egy tulajdonnal, ha nincsenek jogai, ha nem veszik emberszámba.

Aztán Mari fizetett. Elegánsan, nagy borravalóval. Két sarokház, két zserbó, két fagyi, két kávé, két kóla, négy bonbonmeggy, egy doboz cigi volt a kettőnk leltára. Azt mondtam magamban: „Ez igen! Ez aztán AZ ÉLET!!!"

4. A félresikerült randi

Július 22-e, szombat van. Miután Vámos Gábor meghívott a cukiba, előtte másfél óráig fürödtem, öltözködtem, festettem magam. Halványkék szoknya, fehér blúz, a nyakamban kedvenc, kék bizsum (olyan, mintha valódi drágakő lenne), fehér karperec, fehér tűsarkú, műszempilla, szemhéjfesték, műköröm, krémek, arcpirosítás, rúzs, ecetera. (Jól mondta Bandi egyszer, hogy elmehetnék maszkmesternek!) Szóval lefaragtam magamról vagy tíz-tizenkét évet. Akkor szép a leány, ha debreceni! Úgy éreztem, hogy minden férfiszem rám tapad, és ez óriási magabiztosságot adott. Nicsak! Elmegyek itt, teszek egy tiszteletkört, és máris nyert ügyem lenne, ha ezeknél a fiúkáknál kellene állást keresnem. Gábor jelenléte is inspirált. Neki is van ízlése: nagyon illettem a fehér öltönyéhez.

Nem vagyok én azért mindig kívül-belül ilyen tökéletes. Ha nagyon felbosszantanak, akkor – jaj, ki kell mondanom! – rettenetesen primitív tudok lenni! Például amikor Bandi harmadikos volt, egyszer váratlanul mentem haza. Egyik osztálytársával, Mariannával találtam a heverőn, akkor aztán mindenféle kurvának lehordtam a lányt, a fiamat meg hímringyónak tituláltam. Marianna jelenlétében kapott tőlem két csárdás pofont, erre a leányzó villámgyorsan kirepült. Amikor egy óra múlva nagyjából lement a pumpám, azt kérdezgettem tőle:

– Mondd, miért?! Mondd, miért?!

Bandi nem bírta sokáig, foghegyről odavetette:

– Miért? Miért? Csak nem irigyled, anyukám...?!

Megint felpofozzam? Vagy ordítsak, mint egy közönséges kocsmatöltelék? Sértődjek meg, kérjem ki magamnak?

Eleresztettem a fülem mellett. Régóta tudom, hogy igaza volt. De pontosan most kérjek tőle elnézést, ennyi év után? Bocsi, kisfiam, de akkor névnapi buliról jöttem éppen, és nem voltam beszámítható állapotban.

Most megjelent az életemben Gábor... Lehet, hogy ő hiányzott (?). Persze még nem tartunk „ott”, annyira nem mélyedtünk el. És valahogy mindig az álláskeresésnél kötünk ki.

– Észrevetted, mennyire megnéztek a férfiak? – kérdezte Gábor.

– Biztosan nincs más dolguk. (Mit lehet erre válaszolni, hogy ne tűnjek nagyképűnek?!)

– Nagyon örülök, hogy eljöttél. Ilyen csinos hölgy társaságában kellemes lesz eltölteni az időt.

– Köszönöm a bókot.

– Ez nem bók. A szépség ténykérdés, a férfi szemét nem lehet becsapni. Tudom, hogy a Bika jegyében születtél, ezért az összes ruhadarab úgy áll rajtad, mintha rád öntötték volna. Egy gyűrődés, egy hajszál sem lehet rajtad. Aki ezt túlzott pedantériának és nem természetes dolognak tartja, az ne bocsátkozzon kapcsolatba egy Bikával. Mit kérsz?

– Nem is tudom...

– Talán egy jéghideg rostos őszibarackot?

– Kösz, jöhet.

– Kettőt kérünk – mondta a pincérnőnek. Olyan furcsa volt, ahogyan felírta a rendelést: nem fogott a tolla, és elkezdte rázni.

Gábor elmondta, hogy tizenkét havi végkielégítést kapott. Szép summa, de egy évig nem adnak neki munkanélkülit. Viszont nem akar unatkozni. El tudja intézni, hogy felvegyék valahová, és egy hónap után elbocsássák. Akkor viszont már adnak munkanélküli járadékot. Ezt pedig még úgy lehet meghosszabbítani, hogy a tizenkettedik hónapban elmegy egy átképzésre, és akkor a járadék száztíz százalékát kapja majd, ráadásul ingyen tanulhat. Engem még nem nagyon érdekelnek az ilyen kiskapuk.

Eltelt néhány perc, de valójában nem kerültünk közelebb egymáshoz. Lehet, hogy ő nem így akarta, de volt benne valamilyen rideg távolságtartás. Vagy én voltam hideg? De milyen legyen egy tapasztalt nő, ha nem tudja, mit akar valójában. Gábort csak a saját dolgai érdekelték. Célzásokat tett arra vonatkozóan, hogy minden nő felelőtlen, aki dohányzik. A feleség arra való, hogy ékesítse a házat, és elvégezze a házimunkát. Mindenben segítse a férjét, ő legyen a hátország. Nekem nem volt szimpatikus ez a filozófia. A férfiaknak semmi kötelességük? Csak újságot olvassanak, és elégedetten veregessék meg feleségük popsiját?! Hát ebből nem kérek. Úgy látszik, nem esik messze egyik esőcsepp a másiktól – minden férfi egyforma. Nem akarok többet találkozni vele!

Bandi hiába jelentkezett a munkaügyi központban, csak három hónap után kaphat járadékot. A gimiben ő volt a legjobb földrajzból és biológiából, tanulmányi versenyeket nyert, most pedig nem vették fel az egyetemre. Szörnyű nehéz elviselni ezt a kudarcot. Tegnap elment munkát keresni. Dühösen jött haza. Azt hitte a kis naiv, hogy az első nekifutásra sikerül. Lehet, hogy nem készítettem fel eléggé az életre?

Egy kft. hirdetésszervezőt keresett. Amikor a titkárnő nyilvántartásba vette, már ő volt a harminchetedik jelentkező.

– Én azt hittem, hogy nincsenek ilyen sokan. Tessék mondani, milyen esélyem lehet? – kérdezte Bandi.

– Én erre nem tudok válaszolni, mert mások bírálják el. Az viszont biztos, hogy csak egy személyt vesznek fel.

– Na szép! Úgy látszik, itt is úgy megy, mint máshol. Majd valakinek a valakije kapja meg az állást. Csak azért hirdették meg, mert kötelező, de már megvan a jelöltjük.

– Kérem, ne tessék így beszélni! – háborodott fel jogosan a titkárnő.

– Engem nem ismernek, nem tudják, ki vagyok. Kinek a fia, lánya, borja, kutyája, ki a keresztapám.

– Legyen szíves távozni, ne rágalmazzon minket!

De Bandi nem csillapodott le.

– Akit az első helyre írnak be, annak a le- és felmenőit is ismerik, ugye? Akkor meg minek ez a cirkusz? Nem merik a pofámba mondani, hogy cirkuszt játszanak?

Summa summárum, az én egyetlen fiamat két markos férfi szépen kipenderítette.

– Legyél alázatos és udvarias! Kitartó és ügyes! – mondtam neki. – Hiába van középfokú angol nyelvvizsgád! Rossz a modorod! Üzletkötőnek, hirdetésszervezőnek egyáltalán nem felelsz meg, mert hamar kijössz a sodrodból.

– Nincs is sodrom – ellenkezett.

– Diplomáciai érzéked nincs, fiam! Amit nem tudsz, amit nem lehet bizonyítani, azt ne mondd ki!

– Akkor most legyek megalkuvó?

– Ezt nem így kell felfogni. Miért vagy te megalkuvó, ha felveszik az adataidat, és nem te kapod meg az állást? Mi lenne, ha mind a harminchat ember, akit nem vesznek fel, nekiesne a titkárnőnek vagy a főnöknek? És egy kicsit színészkedni is tudni kell.

– Oké, oké! Ha színészkedni kell, abban verhetetlen vagyok. – Lelkesedése nagyon mesterkélt volt.

Eltelt két nap. Ma délelőtt tízkor azt tapasztaltam, hogy az én fiam a várható 37 fokos hőség ellenére fölvette az örökké utált fekete öltönyét, fehér ingét, az akasztófa-kötélnek becézett nyakkendőjét, a fekete félcipőjét.

– Hát veled mi történt? Temetésre mégy? – próbáltam tréfálkozni.

– Azt már nem! Annál sokkal hangulatosabb fellépésem lesz. Megyek állást keresni.

– De ilyen rekkenő hőségben, ilyen gyászhuszár ruhában?

– Ez elegancia, asszonyom. Már megbocsásson...

– Mitől ez a magabiztosság? Reggeliztél egyáltalán?

– Mivel én vagyok az abszolút udvariasság megtestesítője, bátorkodom megjegyezni, hogy színészi képességeim birtoklásával együtt jár a magabiztosságom. A reggelivel kapcsolatos kérdését külön megköszönöm, és jelentem, hogy az asztalra készített tükörtojást kenyér, valamint paradicsom hozzáadásával bátorkodtam elfogyasztani.

Mind a ketten jót nevettünk.

– Vigyázz, nehogy így beszélj a meghallgatáskor!

– Nem fogok túllőni a célon, asszonyom! S hogy egy divatos amerikai filmhasonlattal fejezzem ki magam: mire megjövök, a pincérlányból színésznő lesz.

Tizenkettő körül felvillanyozva jött haza. Rögtön megfürdött. Aztán lelkendezve mesélt.

– Én voltam köztük a legjobban felruházott srác. Mindenkinek ki kellett töltenie egy adatlapot. Működésbe lépett az észkombájnom. Nagyon lassan írtam. Állati udvariasan, mint egy japán, szépen meghajolva, megkértem az egyébként bombázó titkárnőt – Andrea névre hallgat a szépség –, legyen olyan kedves, világosítsa már meg az elmémet néhány részletkérdésben. És lőn csoda! Andika cseresznyepiros ajkait elhagyta egy varázslatos mondat: „Most bemehetsz a főnökhöz, mert éppen szabad.” Ahogyan a filmekben láttam, bemutatkoztam az osztályvezető úrnak. Leültetett, és még azt is megkérdezte, hogy kérek-e kávét. Udvariasan feltettem kérdéseimet.

– Te nem szoktál kávét inni...

– A visszautasítás viszont egyenlő lett volna egy tőrdöféssel. Ezért elfogadtam, és hősiesen megittam.

– És megkaptad az állást?

– Anyukám, ne légy olyan türelmetlen! Itt minden másodpercet élvezni kell. Vagy te nem élvezed?

– De, de, de... Csak meséld már tovább!

– Szóval... Bakos úr, az osztályvezető, volt szíves részletezni nekem a feladatot. Egy amerikai cégnek kell árut teríteni (látod, milyen művelt lettem?), méghozzá úgy, hogy bizonyos mennyiséget átveszek a Dunántúlon, és nagyobb városi lerakatokba viszem, ahol még nincs kiépítve a hálózat. Természetesen ez azzal is együtt jár, hogy újabb emberkéket szervezek be, amiért külön jutalékot kapok.

– És elvállaltad?

– Nem!

– Meg vagy te húzatva!

– Az lehet, de nem vállalhattam el.

– Miért?

– Ad primo: ha az embernek nem ajánlanak fel valamit, akkor csak udvariasan mosolyog, mert nem tehet mást. Ad secondo: egyáltalán nem érdekel.

– Most meg mi lett veled?! – háborodtam fel a cinizmusán.

– Az, asszonyom, hogy mégis elértem a célomat. A színészkedésem meghozta a maga gyümölcsét: szót váltott velem egy nagy ember, sőt egyenrangúnak fogadott el.

– Igazán nem értelek. Mért nem puhítottad még egy kicsit?

– Egy kőkemény problémát nem lehet ám megoldani! Raktár és jogsi is kell hozzá! Na, mi van ebédre? Megint BMW leves, vagyis bele minden vackot?

– A múltkor az ilyen még sztálingrádi leves volt, mert bevehetetlen.

– Most kajás vagyok, akár 1552-es leves is jöhet. Az is bevehetetlen. Mint az egri vár...

5. Kötődés a múlt időhöz

Kihez fordulhatnék munkáért?
Egyáltalán: segített már rajtam életemben valaki? Fiatalabb koromban más volt a helyzet. Például amikor a városi vízműveknél kaptam egy asztalt – meglehet, hogy apámra való tekintettel. Iklódi Dénes volt az igazgató. Először nem tudtam, mi a feladatom. Alkalmi gépelni valót adtak, másolást, statisztikát, bérelszámolási papírokat, leltári íveket. Néha leveleket. Egyszer, amikor Dénes titkárnője szabadságon volt, váratlanul meglátogatta őt a városi pártbizottság titkára. Engem kért fel kávéfőzésre, felszolgálásra, iratok bemutatására, valamilyen jegyzőkönyv másolására. Nagyon jól sikerülhetett a debütálásom, mert két hónap múlva, amikor a titkárnője veszélyeztetett terhes lett, én kerültem a helyére.

Dini fiatal káder volt, csak néhány évvel idősebb nálam; izgő-mozgó típus, mindenkinek a kedvében tudott járni. A tanácsnál és a pártbizottságon kedvelték, mert rengeteget vállalt, és maradék nélkül teljesítette. A nőt bennem talán már akkor észrevette, amikor azt a bizonyos kávét felszolgáltam az irodájában. A kék miniszoknya, a mély dekoltázsú blúz, a tűsarkú cipőben feszülő formás lábaim megtették a kellő hatást. A vízműveknek Hajdúdorog környéken az erdőben volt egy vadászháza. A szombat délutánokat és a vasárnapokat szinte mindig ott töltöttük. Bandira a keresztszülei vigyáztak (apu jó barátai), és nem tartoztam senkinek elszámolással.

Dini olyan volt, mint én: vad és szenvedélyes, de nem vittük túlzásba. Istenem, hány éve is már ennek? A nyolcvanas évek elején történt. Talán meg sem ismerném, mert elhízott, gyerekei vannak, esetleg alkoholista lett. Különben nem biztos, hogy emlékezni akarna rám, mert valószínűleg felesége, családja van. Nem vennék jó néven, ha kideríteném, hol laknak, és csak egyszerűen beállítanék a régi ismeretségünkre hivatkozva. Aztán körülírásos módon állásügyben érdeklődnék, netalán pénzt kérnék kölcsön.

Kapcsolatunk diszkrét volt. Csak a vadászház gondnoka tudta, hogy a sürgős hétvégi diktálások mást takarnak. Eltérő időben és helyen vártam meg, ahol felvett a kocsijába, és már röpültünk is a boldogság felé. Dini mindig előre tudta, ki igényelt hétvégére a szállást. Ha kellemetlen helyzetbe kerülhettünk volna, akkor valamelyik közeli város szállodájába mentünk. Külön szobában szálltunk meg, mert a látszatra nagyon adni kellett. Féltette a karrierjét. Tudta, hogy sok más vezető is hasonlóan cselekszik, de csak akkor hunynak szemet fölötte, ha diszkréten csinálják. Néhányszor este az irodájában is bent maradtunk, mert másképpen nem tudtuk csillapítani vérünk lázát. Egyszer azt mondta: „Úgy kellesz már nekem, mint egy dupla fekete, mégis mindig a dupla szőkét találom meg benned.”

Könyörögtem, hogy vegyen feleségül. Arra hivatkozott, hogy nem bírja a kötöttséget, nem családpárti, nem szereti a gyerekeket, és nem lenne képes otthon ülni egy percig sem. Szüleivel lakott, akik szintén nem tudtak kapcsolatunkról.

Egy őszi napon, amikor betelefonált, hogy meghűlt, és nem jön be dolgozni, váratlanul megjelentem nála. Apja nem volt otthon, anyja pedig bevette azt a mesét, hogy Dini diktálni akar, azért kellett megjelennie a titkárnőjének. Jól sejtettem: nem volt beteg; azért ment orvoshoz, mert nem akart a sógoránál szüretelni. A magas láznak és influenzának nyoma sem volt. Ennek kézzel fogható bizonyítékát szereztem. Anyja – miután ellátott

mindenféle kajával – szintén elment szüretelni. A titkos találka rejtélyes hangulata előcsalta belőlünk a szerelem összes vágyát és gyönyörét. Nagyon akartam tartozni hozzá, és szentül meg voltam győződve, hogy „tartozásomat" mindkettőnk számára alkalmas és örömet keltő módon kell lerónom. Szerettem és tiszteltem benne a főnökömet, imádtam mint férfit és rajongtam a testéért; gyengéd harapásai, nyelvének simogatása kéjes sikolyokat váltott ki belőlem. Amikor már háromszor „lediktálta" ugyanazt százféleképpen, és kimerültünk, vörös óbor térített magunkhoz.

Vajon ugyanígy boldoggá tudta tenni feleségét is?

Emléke nem fejezhető ki sem forintban, sem állás nevű mértékegységben. Hogyan is érzékeltük mi akkor egymást? Kanca és Csődör! Bika és Tehén! Két szerelmes ember ilyen ökörségeket tud kitalálni.

El kellett jönnöm a cégtől, mert valamilyen apróságon összevesztünk, és Bandinak éppen akkor asztmás problémái voltak. Az orvos kirándulásokat, sétákat, sok mozgást javasolt. Kijártunk a Nagyerdőre, versenyt futottunk, légző gyakorlatokat végeztünk, tornáztunk. Tanítás és munka után, illetve hétvégeken. Dinitől többször bocsánatot kértem, de nem akart békülni. Később megtudtam, hogy közben egy férjes asszonnyal is tartott fenn titkos kapcsolatot.

Bandi betegsége miatt néhány hónapig táppénzen voltam, majd áthelyeztek. Sántha József a Hazafias Népfront Hajdú-Bihar Megyei Bizottságának titkárhelyettese lett a főnököm. Természetjáróként jobban ismerte a Bükköt és a Mátrát, mint a helybeli lakosok. Minden hétvégén tíz-húszfős csoportokkal barangolt a hegyekben; nem volt nehéz minket is meggyőznie a természetben eltöltött napok hasznosságáról. Bandinak különösen használtak a túrák, mert megerősödött, megszűntek a légzési nehézségei. Jó közösség alakult ki, de most hiába fordulnék hozzájuk, fogalmam sincs, kik voltak, hol találnám meg őket. Nem is biztos, hogy tudnának segíteni. Sántha József valószínűleg meggazdagodott a rendszerváltás után. Könnyen ment ez akkor, hiszen a privatizációs törvény lehetővé tette. A mesterségesen elszegényített, nagy adóssággal küszködő cégeket nagyon olcsón lehetett magánosítani.

Sokan Józsi bácsinak szólították, de természetesen hivatalosan a Sántha elvtárs illette meg. Én is bácsizhattam volna, mert az én harminchárom évemhez képest az ő ötvenhét éve igazán nagy különbséget jelentett. Gyermekei voltak, a felesége az Unió Áruházat igazgatta. Nap mint nap bókolt nekem – nyilván apu miatt, bár ez nem derült ki soha. Kovács, a megyei népfront titkára, ritkán tartózkodott bent. Kiadta az utasításait, számon kérte a végrehajtásukat, röpgyűléseket, eligazításokat tartott, aztán kiment a „terepre", járta a megyét. Egy nap váratlanul megjelent a fia, Lajos, aki azután gyakran megfordult nálunk. Először próbálta elhitetni, hogy az apját keresi, de aztán moziba, vacsorára, sétálni hívott, olykor cukiba mentünk. Az első csók után elárulta, hogy kapcsolatunkat titkolnunk kell, mert nős, és van egy kétéves kisfia. Feleségével, Olgával, nagyon rosszul él, csak a gyerek és a szülők tartják össze őket.

Villámcsapásként ért a hír. Jó, nekem is volt egy hatéves fiam, de egy szabad, független nő többet engedhet meg magának, mint egy nős férfi. Két hétig nem találkoztunk. A népfront bizottságban dolgozó hat kollégámnak feltűnt, hogy Lajos elmarad, és kérdezgettek

ennek okáról. A „fogalmam sincs, miért nem jön”, vagy a „nem tudom, nekem nem mondta” típusú válaszok nem elégítették ki őket. Aztán elterjedt a hír, hogy Lajos válik, de jellemző hogy én tudtam meg utoljára. A Nagyerdőn séta közben mesélte el a részleteket.

– Olga mellett már évek óta pokol az életem. Annyira követelőző, kiállhatatlan, hogy eddig is csak úgy tudtam elviselni, ha nem voltam otthon. Mindenbe beleköt: ha a konyhaasztalon morzsát talál, ha a másnapos ételt nem akarom megenni, ha forró vízben fürdök, mert imádom. A múltkor azt kifogásolta, hogy a konyhában a padlóra csöppent egy kis víz, s én nem töröltem fel. Nem bírtam tovább: a kezemben lévő pohár vizet bevágtam a konyhaajtóba. Igyekeztem jóvátenni a dolgot, hívtam az üveges haveromat, és két órán belül már olyan volt, mint új korában. Rájöttem, hogy zugivó. A szekrényében, a ruhája zsebeiben, a pulóverei mögött kétdecis konyakmeggyet, rumpuncsot találtam. Utána cukorkát szopogatott, hogy közömbösítse az alkohol szagát.

Amikor mesélt, sóhajtozott. Megpróbált nyugalmat erőltetni magára, de mondatain átütött a szenvedés, a kilátástalanság, és furcsa módon az az öröm is, hogy végre valakinek elmondhatja titkait.

Megsajnáltam. Tetszett is, mert imponált az őszintesége, férfiassága, kitartása. Külsőleg átlagosan nézett ki, és jól állt neki a bajusz. Már nemcsak a felesége, apja, hanem kollégáim előtt is titkolóznunk kellett. Különböző kifogásokat kellett kitalálnom, hogy miért maradok el fiammal a hétvégi közös túrákról. Helyette ugyanis Lajossal jártunk ki a zöldbe, szállodákba vagy megbízható barátaihoz. Bandi ismét keresztszüleinél „landolt”. Apám mintha kiszimatolt volna valamit, de azt gondolta, hogy férjhez akarok menni, és lovagom mellett a fiammal együtt biztonságban leszek.

Aztán Olga állítólag annyira megváltozott, hogy Lajos ismét a családját választotta. Kedves Lajos! Nem tartanád furcsának, ha most hozzád, a Biztonságtechnika Kft. ügyvezető igazgatójához fordulnék? A régi kapcsolatunkra hivatkozva nem tudnál nekem valamilyen „biztonságtechnikai” állást ajánlani?

6. Példátlan szeretetnélküliségben

Bandi alig várta, hogy édesanyja elmenjen otthonról, és folytathassa a füzetben leírt történet olvasását. Érezte, hogy valamilyen nagy titok lappang a sorok mögött, de egyelőre nem gondolt annak megfejtésére. Olyan volt, mint egy izgalmas regény.

Amikor azt mondtam Péternek, hogy nagyon jól értek mindent, el akartam menni. Utamat állta, és arra kért, hogy maradjak vele. Hevesen tiltakoztam. Úgy emlékszem, hogy megütöttem. Ő viszont átölelt és megcsókolt. Innentől kezdve csak azt írhatnám le, ami a valóságban megtörtént, de az őrnagy elvtárs említette, hogy nem kíváncsi az intim jelenetekre. Ezért most körülbelül két óra kimarad az életemből...

Őrnagy elvtárs most nyilván megkérdezné, Péter mivel indokolta meg viselkedését, vagyis azt, hogy több embernek kiadta a lakást. (Akkor még nem tudtam, hogy tényleg nem a bátyjáé, hanem ő is albérletbe vette ki.) Nem magyarázta meg.

– Mi lesz, ha egyszerre jönnek vissza, és mindnyájan be akarnak költözni?! – kérdeztem tőle.

– Ne félj, jól összekuszáltam a szálakat! – Ezt cinikus megjegyzésnek tartottam, de korábban is hiába kérdezgettem, konkrét választ sohasem adott. Végül valami olyamit mondott, hogy nem lehet belőle baj, a pénz a lényeg. Amikor elbúcsúztunk, megígérte, hogy majd jelentkezik.

Két nap telt el. 1972. július 4-e, kedd volt, amikor reggel hatkor csengettek. Apu már nem volt otthon, mert Pestre utazott valamelyik minisztériumba.

Két öltönyös, nyakkendős férfi állt az ajtóban. Felmutatták az igazolványukat. Elővették a letartóztatási parancsot, amelyben az állt, hogy alaposan gyanúsítható vagyok Csomor Miklós meggyilkolásával. Fogalmam sem volt, ki az a Csomor Miklós.

– Hol tartózkodott Ön tegnap és tegnapelőtt egész nap? – kérdezte az idősebb nyomozó.

– Tegnap a munkahelyemen voltam... tegnapelőtt pedig... Hol is voltam? Horváth Péterrel a Dobozi utcában...

– Ez az! – vágta rá diadalmasan a nyomozó. – Helyben vagyunk! Szedje össze a legszükségesebb holmiját: szappan, törülköző, fogkefe, fogkrém, egy váltás alsónemű, pizsama vagy hálóing...

– De fogalmam sincs, ki az a Csomor Miklós! És miért gyilkoltam volna meg?! Ez képtelenség! Összetévesztenek valakivel...

– Rendben van, rendben van! – nyugtatott a fiatalabb. – Velünk jön, majd tisztázzuk!

Kihallgatásom előtt a folyosón vártam vagy tíz percet. Amikor szólítottak, az őrnagy elvtárshoz kerültem. Titkárnője legépelte az adataimat, aztán el tetszett mondani, hogy milyen kényes ügybe keveredtem Horváth Péterrel együtt. Figyelmeztetett: az lesz a legjobb, ha mindent őszintén bevallok, és a jegyzőkönyvet elolvasás után aláírom.

Őrnagy elvtárs már jól ismeri a tényeket. Azokat a tényeket, amelyeket el kellett mesélnem, és kérésére külön is leírtam.

Amikor a detektívek azzal vádoltak, hogy én vagy ő, vagy közösen meggyilkoltunk valakit, legszívesebben felnevettem volna, olyan hihetetlen volt a gyanúsítás. Én azután nem

mentem vissza abba a lakásba, Péterrel nem találkoztam, ő nem telefonált, én nem hívtam fel. Hogy név szerint kik jelentek meg a Dobozi utcai lakásban, nem emlékszem. Egyedül Magda János és felesége neve maradt meg bennem. A férfi alacsonyabb volt, mint a felesége, és mind a ketten szemüveget viseltek. Hogy az a Csomor nevezetű megjelent-e ott, adott-e át pénzt, nem tudom, mert én közben főztem a konyhában, és nagyon bosszús voltam a történtek miatt.

Kizárom, hogy Péter gyilkosságot követett volna el. És abszolút lehetetlen, hogy nekem akármilyen szinten is kapcsolatom van ezzel az esettel. A nyomozóktól megdöbbenve értesültem, mi történt abban a lakásban.

Az előző kihallgatásom során az őrnagy elvtárs azt kérdezte, hogyan gyilkolták meg ezt a Csomor nevű férfit. Fucsának találta, hogy a személyleírás és a fénykép alapján nem tudtam megmondani, láttam-e valaha. Pedig igen egyszerű a magyarázat: mivel a gyilkossághoz semmi közöm, ezért nem tudok információval szolgálni.

Nekem nincs titkolnivalóm. Azt ugyan nem értem, hogy egy minden részletre kiterjedő önéletrajzra miért van szükség a nyomozáshoz, de én nem vagyok detektív, tehát teljesítem a kérést.

Borbás Ilona vagyok, 1953. május 2-án születtem Derecskén. Édesapám annak idején Debrecenben dolgozott a MÁV-nál, ahol fizikai munkát végzett. Tőle tudom, hogy születésem előtt pártiskolába küldték, majd hamarosan a debreceni MÁV párttitkára lett. Édesanyám Göre Erzsébet. Otthon vezette a háztartást. Testvérem, nincs, bár én mindig szerettem volna. Gyermekkoromban ugyanis nem igazán hagytak barátkozni a magam korú gyerekekkel, ezért lelki problémáim voltak. Természetesen akkor még mindezt nem tudtam így megfogalmazni. Nem volt kivel megosztanom gondolataimat, állandó tiltásokban volt részem. Nem tudtam felfogni, hogy amit a szomszéd gyerekeknek szabad, azt miért tiltják meg nekem. Kitaláltam, hogy nagyon féltettek. Mindentől: koszos lesz a ruhám, elesek, megfertőznek valamivel, olyat mondok el, ami hátrányos lenne számunkra. Otthon egyedül játszottam. Iskolakezdés előtt egy évig óvodába jártam, nehéz volt beilleszkednem a közösségbe. Állandó gátlásaim voltak, mert nem tudtam, hogyan kell viselkednem, mit mondhatok, ha pedig kinevettek rendkívül megsértődtem.

Anyukám és apukán nem éltek jól egymással. Miután apuka párttitkár lett, teljesen megváltozott. Eldurvult, parancsolgatott, és gyakran semmiségek miatt is eljárt a keze. Minden apróságot számon kért anyukán, aki nagyon félt tőle. Engem igyekeztek távol tartani a veszekedésektől; mindig kiküldtek a szobából, de a kihallatszó hangfoszlányok el-eljutottak a fülemig. Apám elvárta a tiszteletet, pedig nem volt tiszteletre méltó, elvárta a szeretetet, de nem tudta mi az, és egyáltalán nem volt szeretetre méltó. Sebzett és magányos voltam; sajnáltam, hogy éppen ebbe a családba hozott a gólya.

Utólag tudtam meg, hogy abban az időben – egészen 1956 októberéig – apuka pályája szépen ívelt felfelé. Nagy tekintélye volt a debreceni MÁV-nál, a járási és a városi pártbizottságon magasra értékelték munkáját. Együtt ivott a vezetőkkel. Amikor ittasan jött haza, még durvább volt, mint máskor. Talán az volt a „legjobb”, amikor megsértődött, és több napig nem szólt hozzánk. Persze ez sem volt kellemes, de akkor anyukával együtt tudtuk, hogy nem fog verekedni és kiabálni.

Felmerül a kérdés, honnan tudtam én mindezt, hiszen akkor még egészen kicsi voltam. Sok mindent megéreztem, és csak felnőtt koromban voltam képes szavakba ölteni. Később anyutól is értesültem néhány dologról a fentiekkel kapcsolatban.

Apuka szülei már nem éltek, amikor megszülettem, meghaltak a háború idején. Anyai nagymamámat és nagypapámat nagyon szerettem, pontosabban szerettem volna, de nem hagyta apukám párttitkári szíve. Lenézte, megalázta őket, és nem nagyon engedte, hogy találkozzunk. Nagypapa betegen, titokban járt el hozzánk, és mindig hozott valamilyen kedves ajándékot: csokit, játékot, süteményt vagy pirított tökmagot. Nagyanyám 1959 telén halt meg tüdőgyulladásban, és a bánat nagypapát is elvitte néhány hónap múlva. Megsirattam őket. Nem vittek magukkal egyikük temetésére sem, mert azt mondták, hogy az ilyen dolog nem való gyereknek. Később tudtam meg, hogy apukám sem ment el a temetésükre, mert ahol pap búcsúztatja a halottat, ott egy párttitkárnak semmi keresnivalója.

1959-ben kezdtem el a derecskei általános iskola első osztályát. Szerencsére apuka akkor már nem tudott annyira figyelni rám. Barátokra találtam, és nagy élmény volt számomra, hogy másokkal tanulhatok, játszhatok együtt. Fehér Irma néni tanított meg a betűvetésre. Minden gyereknek a figyelmét le tudta kötni, mert érdekesen és egyszerűen magyarázott meg mindent. Jobban éreztem magam az iskolában, mint otthon. Bosszút akartam állni apámon. Elhatároztam, hogy tüdőgyulladást kapok és meghalok. Ezért kiskabátban, pulóverben futkároztam, megizzadtam, télen havat ettem. Már láttam magam előtt, ahogy majd megsirat. Így utólag szerencse, hogy nem lett semmi bajom, mert anyu nem élte volna túl.

Nem szeretném kihagyni az 1956-os ellenforradalmat. Három és féléves voltam akkor. Szüleim százszor is elmesélték, mi történt akkor. Nem úgy, ahogyan én most leírom, hanem megszépítve. Pedig tény, hogy apuka és anyuka rettenetesen megrémült a pesti és a debreceni hírek hallatán. A debreceni városi pártbizottság épületének pincéjében bujkált néhány társával együtt, majd egy magánlakás szenespincéjében töltött el több napot, mert félt a felelősségre vonástól. Persze neki, a tisztességes embernek, az elvhű kommunistának nem volt miről számot adnia, hiszen mindent jól csinált. A „csőcselék” azonban – ez az ő szóhasználata volt – meglincselhette volna az utcán. A szó szoros értelmében reszketett, mint egy róka, amikor a kutyák beszorítják a lyukba, és ott nyüszítenek előtte. Anyukához többször bejöttek a nemzetőrök, civilek, ismerősök és ismeretlenek, mert szerettek volna apuka nyomára bukkanni. Nem hitték el, hogy apuka Pécsre ment a testvéréhez. Még azt is kinyomozták, hogy nincs testvére. Nem bántottak minket, de nagyon féltünk. Gyermekfejjel csak annyit tudtam felfogni az egészből, hogy gonosz emberek járnak hozzánk, akik ártani akarnak.

Apuka november elején hazajött, és attól kezdve újraszervezte a Magyar Szocialista Munkáspártot. Nem szeretnék kitérni pártmunkájának elemzésére, hiszen azt mások nálam jobban ismerik és elismerik.

Általános iskolában voltam őrsvezető, rajvezető, szavaltam, szakkörökbe jártam, és az iskolai faliújságra írtam cikkeket. Az egyik április negyedikére írott versemben a „felszabadulás” szót hosszú ú-val írtam, ami nemcsak helyesírási hibának számított, hanem az értelme is más volt. Ha apuka nem ment meg, akkor biztosan provokátor lettem volna.

Azóta tudom, hogy a magyar nyelvben az „-ul, -ül” képző mindig rövid. A felszabadulás tehát nem volt „dúlás”.

7. Hunyd be két szép füled!

Ötödik osztályos koromtól kezdve tudatosodott bennem: mindegy mennyit tanulok, s főleg az, hogy mennyit tudok, tanáraim úgyis a legjobb jegyeket adják. Apuka miatt. Aztán rájöttem, hogy hiába vesznek fel gimnáziumba, nem állom meg a helyem, mert ott nem ismerik apukámat. Nem jó az nekem, ha csak az ő hatalma miatt értékelnek fel. Csak azért is elkezdtem tanulni, olvasni! Apuka egyre elviselhetetlenebbé vált. Számonkérte, kikkel barátkozom, beleszólt abba, hogy milyen ruhát veszek fel. „Miért fürdesz olyan sokáig, kislányom? Már a fiúknak akarsz tetszeni? Majd adok én neked...!" „Na, vetkőzz csak le, és mutasd, milyen színű bugyi van rajtad!" Lehetett volna hupililazöld, akkor is olyan színűt kellett volna felvennem, amilyen neki tetszett. Később, tizenhatéves koromban, amikor a kombinémat és a harisnyámat vizsgálgatta rajtam, azt találtam mondani, hogy nagyon megalázó ez a helyzet. Nem hatolt egészen a tudatáig a megjegyzésem, mert éppen akkor csengett a telefon, azonnal hívták. Isteni szerencsém volt! Aztán valahogy mégis ottmaradt az agytekervényeiben, mert attól kezdve elmaradt a „bugyivizit".

A Kossuth-gimnáziumba vettek fel. Rengeteg pótolnivalóm volt. Kiderült, hogy egyetlen tantárgyból sem vagyok tisztában még az alapfogalmakkal sem. Ez rettenetesen boszszantott, és ugyanakkor erőt is adott a bizonyításra. Barátnőmmel, Csató Marival jól megértettük egymást. Közel laktak a gimihez, ezért órák után be-benéztem hozzájuk. Szülei akkor még dolgoztak, kettesben voltunk. Böltöztünk különböző ruhákba, gyümölcsökből koktélokat csináltunk, kifestettük magunkat, aztán zuhanyoztunk egy jó nagyot. Legtöbbször szegény Marira maradt a takarítás és a rendcsinálás. De ez csak a gimi első osztályának első félévében tartott rendszeresen, mert utána az édesapja más munkarendben kezdett el dolgozni, és a délutánokat otthon töltötte. Olyan szabadnak és felszabadultnak még sohasem éreztem magam! Mariéknál mindent megtehettem, amit apu és anyu tiltott.

Bármennyire igyekeztem a tanulással, csak közepes teljesítményre voltam képes. Apu ezt rendszeresen kifogásolta. Osztályfőnökömnek nyilvánosan ilyeneket mondott a szülői értekezleteken: „Tanár elvtárs! Úgy bánjon a lányommal, mintha fiú lenne, vagyis legyen hozzá kemény és katonás! Csak a bőrével kell elszámolnia év végén!" Visszahallottam, hogy először még viccesnek találták, és nevettek rajta, később azonban a szülők megrótták érte, mert az ilyen magatartás nem méltó a makarenkói pedagógiához. És még akkor is neki állt feljebb. Minduntalan azt a bizonyos makarenkói pofont emlegette, amit végső kétségbeesésében megengedhet magának a szülő vagy a pedagógus.

Másodikos koromban inkább anyu járt el a szülői értekezletekre. Akkor már a tanulmányi eredményem jobban alakult, ezért nem kellett szégyenkeznie. Különben ő a békesség, a türelem és a megértés jelképe volt, mert mindent elfojtott magában. Apu mellett aligha érte öröm vagy dicséret, ezért befelé fordult, nem panaszkodott. Negyedikes koromban váratlanul megbetegedett. Már korábban is voltak gyomorpanaszai, nyugtatókat szedett, nem volt étvágya, szédült, fogyott és egyre gyengébb lett. Amikor orvoshoz ment, már nem lehetett rajta segíteni. 1969 telén hosszú szenvedés után meghalt a kórházban. Később jöttem rá, hogy nemcsak az édesanyámat vesztettem el, hanem azt a nőt is, aki aput kiszolgálta. Nekem kellett átvennem a cseléd szerepét: a tanuláson kívül főztem, mostam, takarítottam, és ugyanúgy kaptam a szemrehányásokat, mint anyu. Az órákra nem tudtam

készülni, mert apu folyton csak hajtott. Amikor újból be akarta vezetni a „bugyivizitet”, azt találtam mondani, hogy próbálkozzon másnál. Két pofonnal megúsztam az esetet, de megérte, mert utána nem kísérletezett többet.

Negyedikben a félévi eredményem siralmas volt. Rengeteg kettes és hármas. És a legfontosabb: matekból és kémiából megbuktattak. Később megtudtam, hogy apu bement a gimibe, és néhányszor botrányt csinált. Azt hitte ugyanis, hogy a MÁV párttitkáraként mindent el tud intézni.

1970 tavaszán egy kétszobás szolgálati lakást kaptunk Debrecenben. A szomszédok nem nagyon álltak szóba velünk. A gimiből kimaradtam, szórakozni továbbra sem járhattam. Cseléd maradtam otthon.

Apu 1970-ben elvitt nyaralni az MSZMP balatonaligai üdülőjébe, az „Aliga egybe”, ahogyan ők maguk között nevezték. Végre valami jó lesz az életemben, gondoltam. Sokat hallottam már erről a különleges helyről apu kollégáinak elbeszéléseiből. Néha eljártak az új debreceni szolgálati lakásunkba, s ilyenkor folyt a viccmesélés és a pia, vágni lehetett a füstöt, én pedig főztem, mosogattam, mint egy szolgáló. Amikor bementem a szobába, el kellett játszanom a jólnevelt kislányt. Ilyen körülmények között hallottam az ottani fényűzésről, lakomákról, a gondtalan pihenésről.

Minden ugyanúgy bejött, ahogyan megálmodtam. Csak egy dolog kimaradt a fantáziámból. Életem elválaszthatatlan része: apu! Fűnek-fának bemutatott, lelkendezve mesélt rólam (persze nem azt, hogy kimaradtam a gimiből). Úgy éreztem magam, mint bikinis kirakati bábu, akit mindenki megbámul. Apu nálam 20-40 évvel idősebb, pocakos „harcostársai” bókokat mondtak, kétértelmű célzásokat tettek. A trágár vicceiket úgy mesélték el, hogy engem is férfivé fogadtak. Ha pedig nem ez a változat ment, akkor udvariaskodtak: „Jaj, Ilike, ne figyelj ide, ez nem neked való!” „Ilike, most hunyd be két szép füled!”

Néhány nap múlva megismerkedtem a pécsi városi titkár feleségével. Julika néni folyton azon sopánkodott, hogy a férje milyen durván bánik vele. Aztán én is megnyíltam, és elmeséltem kínkeserves életemet. Julika néni tiszteletbeli lányává fogadott. Egyszer azt mondta: „Lehet, hogy nem tudod, de van Isten! Bízzál benne! Téged még megsegít, nekem már úgyis mindegy.” Furcsa volt ezt hallanom egy párttitkár feleségének a szájából.

Őrnagy elvtárs! Bocsánatot kérek, hogy porszem életem apróságaival feltartom. Úgy gondolom, hogy azt a feladatot, amit rám tetszett bízni, csak így tudom teljesíteni. Mindent le kell írnom, amivel bizonyíthatom, hogy nem vagyok gyilkos. Csak akkor hihet nekem, ha nem titkolok el semmit. De amit nem követtem el, azt nem vallhatom be!

ÉN tisztességes vagyok!

Elmesélem, hogyan ismerkedtem meg Horváth Péterrel. A piacra jártam vásárolni. Tavaly nyáron valamelyik hétvégére vendégeket vártunk. Annyi mindent összevásároltam, hogy majd leszakadt a két karom, amikor a három megtömött szatyrot hazafelé cipeltem. Hirtelen megbotlottam, és majdnem elestem. Úgyis mondhatnám, hogy belebotlottam Péterbe, mert éppen utolért, és megfogta a karom. Bemutatkoztunk, hazakísért, és vitte a szatyrokat. Behívtam, szerencsére apu nem volt otthon. Péter kedvesen viselkedett, szellemeseket mondott. Utána gyakran találkoztunk – a Nagyerdőre mentünk sétálni, vagy moziba jártunk. Elmeséltem neki, hogyan élek apuval.

– Megértelek, mert nálunk is hasonló a szitu, de erről nem szívesen beszélnék. Sorstársak vagyunk. Ezért is vigyázzunk, nehogy ismerősökkel szaladjunk össze.

Apu egy-egy elejtett megjegyzéséből, célzásából hetek múlva jöttem rá, hogy ezt a titkomat is kifürkészte. Persze ő tudta, hogy Péter apja a GÖCS párttitkára. Ez jó partinak számított! Nekem pedig sejtelmem sem volt Péter szüleiről.

Bandi egyre furcsábbnak találta ezeket a sorokat. Úgy tűnt, mintha mindez valóban megtörtént volna édesanyjával. De ha így van, miért nem tud róla? Gyilkossággal vádolták? És nagyapja tényleg ennyire kemény és kegyetlen volt?

Kulcscsörgést hallott az előszobából. Gyorsan felugrott az ágyról, becsúsztatta a füzeteket a polcon lévő pulóverek mögé, majd behajtotta a szekrény ajtaját. Aztán alvást színlelt... Amikor édesanyja bejött, hogy üdvözölje, meglepődött, és lábujjhegyen távozott. Csendesen behúzta maga mögött az ajtót.

Bandi úgy érezte magát, mint amikor valaki egy rendkívül izgalmas filmet néz, de hirtelen elszakad. Kíváncsi volt, rettenetesen kíváncsi... De várni kellett a folytatással. És ha mégis kiderül, hogy a történet szóról szóra igaz? És ki az a Horváth Péter egyáltalán? Vagy ő lenne Ártándi Bálint, az édesapja, csak éppen álnéven szerepel? Mi igaz ebből? Mennyi a fantázia?

Miközben az ész, az értelem, az érzelem harcolt egymással, rengeteg válasz nélküli kérdést fogalmazódott meg benne. Mindegyik feszítette az agyát és a mellkasát. Egész teste lüktetett...

8. Akit csak a napfény simogat

Éppen most kel fel a Nap. Fénye megcsillan a Szent Anna utca házainak ablaküvegén, majd rávetítődik az éjszakából itt maradt pocsolyák tükrére. Az utcákra nehezedő kormos, benzinfüstös levegő már megállt, nem mozdul. Arra vár, hogy néhány órán belül teljesen feltöltődjék, és mérgezze a lakók szervezetét. Az elviselhetetlenné váló kánikula máris benne van a levegőben; félmeztelenre vetkőzött munkások háta izzad majd, s délfelé még a szemrevaló asszonyok beillatosított hónalja is tüzelni fog. De most még csak öt óra huszonöt perc van.

A Szent Anna templom előtt egy férfi járkál. Nyugtalanul, bizonytalanul. Kerülgeti a lépcső pihenőjén összegyűlt pocsolyákat. Elmegy a templom oldalsó bejáratáig, majd kezét hátra kulcsolva visszafelé lépdel. A főbejárat előtt töprengve megáll. A Nap éppen megvilágítja. Borostás arcát belemártja a sugárözönbe, szemét lezárja. Harmincnyolc évének súlya már meggörbítette gerincét. Kopottas pulóverén át látszik kissé púpos háta, a nyaka és a feje előre áll. Gerincferdülését hátrányos helyzete miatt nem volt lehetősége gyógyíttatni. Szüleit nem ismerte, és a nevelőotthon katonás légköre, társainak durva viccei, kitolásai lelkileg megviselték. Általában alkalmi munkából tartotta el magát. Életében csak napfény cirógatta, lány vagy asszony soha. Nem vidították kívánatos szőkék, telt keblű barnák kéjes sikolyát nem hallotta, cseresznye ízű csókot sohasem kóstolt. Legygyakrabban áporodott, alkohol szagú, cigarettafüstös lebujokban fordult meg.

Két hete dolgozott utoljára. Azóta is minden második-harmadik nap kijár a piacra, ahol az egyik szögletben gyülekeznek a munkanélküliek; vállalkozók, építkezők, gazdák válogatnak közülük. Az erősebbeket szemelik ki maguknak, a girhesekre rá se néznek. Hiába mondja, hogy ő már egy hétig egyfolytában keverte a betont, egész nap zsákolt, sőt pincét ásott, csak nevetnek rajta, mint egy félkegyelműn. Talán ismét elmegy Örzse nénihez kapálni, akinek a bögrecsárdájában ma reggel már felhajtotta a maga felesét. Nála még van hitele. A múltkor egy kiló avas szalonnát kapott tőle ajándékba – papírba csomagolva. A Dobozi utcai menedékhelyen, ahová egy-két éjszakára befogadják, több ismerősének porciózott belőle, de még így is egy teljes hétig kitartott. Szegény Örzse néninek már egy éve meghalt az ura. Sokat szenvedett. Tüdőrák... Kár, hogy olyan kövér volt, és nagyra nőtt, mert megkaphatta volna néhány ruháját. De Pisti úgy nézett ki bennük, mint üres pénztárcában az egyforintos. Az öreg kalapját viszont elhozta. Jó ez nap ellen, eső ellen. Addig, amíg a szél nem kavarja a havat.

A fekete kalapot a kezében szorongatja és legyezi magát. Minden másra szívesebben gondol, csak arra nem, amit most meg kell tennie. Elmondja magában félig a Miatyánkot; a Hiszekegyet is megpróbálja, de a harmadik sor után összekeveri. Ha Isten meg akarja segíteni, úgyis megteszi.

Elindul a templom lépcsőjén lefelé. Esetlenül, botladozva, minden mozdulatát visszahúzza valamilyen belső béklyó. Nem részeg, mert a reggeli féldecit tíz éve megszokásból issza. De az erő! Mintha cserbenhagyná lábait. Leér a második lépcsőfokra. Leül. Lábát felhúzza, előrehajol. „Hiszek egy Istenben, a Mindenható Atyában...”

Kalapját jobbra maga elé teszi. Legszívesebben nem foglalkozna földi dolgokkal. Mégsem menekülhet el: gondolatait hiába szárnyaltatná a milliomosok kertjébe, ahol kapálás

közben hideg sört ihatna, levest ehetne, mert most itt kell ülnie. Vajon Isten minden szerencsétlennek ad alamizsnát? A templomba igyekvő vallásos emberek megszánják őt?

Arra eszmél, hogy valaki megrázza a vállát.

– Hé, testvér! Téged még nem láttalak itt. De azt mondom, ne is lássalak többet! Jobb, ha megtudod, hogy ez az én törzshelyem. Na, menjél szépen!

A „testvér" feláll, és szó nélkül elindul. A tisztesség így kívánja...

Mi lenne, ha a tisztességet is el lehetne adni? Csak az a baj, hogy forintban nincs kifejezhető értéke. Hol vannak már azok az idők, amikor még anyatejjel becsületet is magába szívott a csecsemő?

Ekkor Gáspár Pistinek összerándul a gyomra, mintha harapófogóval szorítanák össze. Nehezen lélegzik. A Batthyány utcán leül egy padra. Most nagyon jól jönne a reggeli... Amint arra gondol, hogy éppen féldeci törkölyét hajtja fel, s az szétfolyik minden tagjában, átmossa az izmokat, megkönnyebbül. Lassan kiegyenesedik, hátradől, és megpróbál ellazulni.

Voltak ennél sokkal jobb idők. Például két héttel ezelőtt, amikor Aszódi István házánál az építkezésen dolgozott. Majdnem annyi sör folyt le a torkán, mint amennyi víz kellett a betonba. Egy hatszobás ikerház alapjait rakták le, két betonkeverő duruzsolt egész nap. Egyszer sikerült belenéznie a tervekbe, igaz nem sokat tudott kiókumlálni, de szerencsére oldalról és szemből is lerajzolták: díszes oszlopok, hatalmas, köralakú erkélyek, majdnem kerek ablakok és micsoda kiszögellések! Olyan volt, mint egy mesebeli palota! Pontosabban a mellette lévő ház tükörképét formázták meg. Aszódi István házához fia, László építkezett. Délben az öreg együtt jött haza a feleségével. Kívánatos asszony volt, szőkítette a haját, lemaradt a férjétől, és tűsarkú cipőjében a gödrös, göröngyös udvaron ügyetlenül botorkált.

– Istvánka! Jaj, gyere gyorsan, mert elesek! - kiáltotta férje után.

Ez az „Istvánka" aligha illett a tulajdonosra, mert a jó harmincas asszonyhoz képest negyven évvel is idősebbnek nézett ki. Arcán három kisebb bibircsók nőtt, de erről igazán nem tehetett. Pistinek nagyon szimpatikus volt „Istvánka". Nem hordta magasan az orrát, és nem sajnálta a sört. Biztosan többszörös milliomos, hogy ilyen gyönyörű palotát építtet a fiának. Megtehette volna, hogy lekezeli, és hajtja a munkásait, de békés ember volt.

– Na, ugye, megmondtam...!!! – sikította Marika, a feleség, és elterült a földön. Pisti először nem tudta, hogyan viselkedjék, de látva az asszonyt, amint mindkét lábával kapálódzik, s közben ki-kivillan hófehér bugyija, segítőkészen odaugrott hozzá:

– Kapaszkodjék belém, csókolom! Csak nyugodtan, így ni!

Pistinek néhány másodpercre pajzán gondolata támadt, de nem volt idő a kiteljesedésére. Az asszony reflex gyorsasággal megfogta a kicserzett munkástenyeret, s egy kíméletes rántással talpra állt.

– Köszönöm szépen... Istenem, hogy mennyi tisztesség szorult magába!... Az én uramból sose lesz lovag!

Ez utóbbit már inkább maga elé mormolta a kívánatos asszony.

Pistinek jólesett a dicséret, de mégsem örült, inkább elszégyellte magát: hátán átizzadt az inge, hónalja büdös volt, és tudatosodott benne, hogy hiányzik néhány foga.

Harangoznak... A tompa zúgás megszorul a sétálóutcában, a falak és a kövek ezerszeresen visszhangozzák. Valahol egészen mélyen a hangok egybekeverednek Pisti gyomrának háborgásával. Hat órakor, amikor a szentmise kezdődik, még nagyon sokan a másik oldalukra fordulnak. Igaz, a fürgébbek, az istenhívők, ilyenkor már a templomban ülnek, másokat éppen a harangzúgás ébreszt, felteszik a kávét. Az asztalon a tegnapi, de mégis friss kenyér, felvágott, paradicsom és paprika.

9. A kenyérbe sütött idő keménysége

Váratlanul egy teherautó kanyarodik be a sétálóutca elejére, alig tíz méterre áll meg attól a padtól, ahol ül. A volán mögül kiugrik a sofőr, és indul az élelmiszerboltba. Kisvártatva egy fehérköpenyes úriemberrel tér vissza. Látszik rajta, hogy nem szokott fizikai munkát végezni, mert csokornyakkendőt kötött. Pedig milyen meleg lesz ma ismét! Pisti úgy néz, mint a moziban.

– Hé, nem akarsz egy kicsit segíteni? – kérdezi a sofőr.

Pisti körbepislog.

– Nekem szólt?

– Na, gyere! Beteg lett a kísérőm. Segíts már, haver!

Pisti készségesen ugrik, magával viszi a reklámszatyrát is, amelyen egy félig meztelen nő képe díszeleg. Ebben van a teljes vagyona. Gyorsan belegyűri a kalapját. Határozottan mondja a sofőrnek:

– Most éppen ráérek.

A gépkocsivezető ekkor már a boltvezetővel tárgyal.

– Gonda úr! Tetszik látni a számlán: tíz rekesz ásványvíz, húsz rekesz sör, húsz rekesz kóla, két rekesz bor satöbbi, satöbbi...

Pisti most fontos embernek érzi magát. Különösen a boltban és a raktárban, amikor a korai idő ellenére viszonylag sokan megfordulnak; meg-megnézik, utat engednek neki. Csak a tulajdonos felesége akadékoskodik:

– Jaj, vigyázzon, el ne ejtse!

– Lassabban tegye le!

– Ezt már ne tegye a tetejére, mert leborulhat!

De ő türelmesen csak ennyit mond:

– Kérem szépen, tudok én vigyázni.

Az egyik forduló után halk beszédfoszlány üti meg a fülét. Róla esik szó Gonda úr és felesége között: „pont egy ilyen emberrel”, „csak rá kell nézni...”, „rontja az üzletet”, „én nem emelgethetek, nagyon jól tudod...” Amikor megköszönik a munkáját, Gonda úrtól egy százast kap. Istenem, milyen szép pénz ilyen kis munkáért! Pisti boldogságát azonban beárnyékolja korgó gyomra. Hirtelen elhatározással megjegyzi, hogy a raktárban látott néhány száraz kenyeret, abból kaphatna-e.

– Menjen, válogasson kedvére! – mondja Gonda úr.

– Akkor én vissza is adnám a pénzt... – Tétova mozdulattal nyújtja a százast Gonda úr felé, de az legyint egyet. Így tesz az igazán együtt érző és nagylelkű ember.

Nem annyira száraz az a kenyér, mert még némelyikbe bele tudja nyomni az ujját.

– Eljönnék máskor is szívesen – ajánlkozik alázatosan.

– Kérem, van nekünk erre *rendes* munkaerőnk! – szisszegi büszkén Gondáné.

Néhány perc múlva a Batthyány utcán a boltíves árkádok felé folytatja útját, aztán balra, még egyszer balra a játszótér felé. Az öröm úgy hullámzik benne, mint egy csomó, hancúrozó kiskutya. A kenyér arra született, hogy az ember bendőjét alaposan megtömje, s ezért már nagyon türelmetlen. A kenyér mindig ilyen. Akkor is, amikor még foszlós, akkor is, amikor már kősziklára emlékeztet. Ki akarja szakítani a szatyrot, pedig még vár-

nia kell vagy húsz lépést. Pisti karja nagyon érzi a nyomást, de ellentámaszt neki, közben a másik válla felemelkedik, a jobbat pedig teljesen lehúzza. Mielőtt a földre érne, elkapja, magasabbra emeli a szatyor fülét, majd mohón magához szorítja.

Balról megkerüli a legközelebbi padot, és szinte rázuhan. A száraz kenyér, mintha érezné a vesztét, nem akar kijönni a szatyor szorításából. Pisti teljesen magához húzza a kék nejlontáskát, ezért úgy tűnik, mintha a rajta lévő nő mellébe akarna harapni. Előveszi bicskáját, és egyetlen mozdulattal beledöfi a szatyorból kikandikáló részbe. Bal kezével lefelé húzza a nejlont, s így szorítja ki belőle. A szatyor enged, a kenyér vonakodva előcsúszik.

Megállapítja, hogy a szúrás nagyon jól sikerült, hiszen a bicska nyelét csak körbe kell húzni. A kikanyarított darabból levág egy kicsit, és szájához emeli. Azért nem kellett már ez a kenyér senkinek, mert beleköltözött az élet minden keménysége. Horzsolja az ínyét, kegyetlen a nyelvéhez. Acélos lehetett az a búza, amiből sütötték!

A szertartás befejeztével a csonka kenyeret visszacsúsztatja szatyrába, lábát kinyújtja a padon... Kalapját a hasára, szatyrát pedig a feje alá teszi. Összekulcsolja a kezét, ráfekszik, és elégedetten néz a világba. Még reggel van, és már dolgozott. Zsebében van az érte járó pénz, sőt kenyeret is kapott. Ma annyi hideg tejet vehet, hogy akár fürödhet benne. Tényleg. Ha öt liter tej kellene hozzá, mibe önthetné? És ha valaki tejben-vajban akar fürdeni? Használ-e szappant? Meg kell-e után törülközni? Ha nem mossa le magáról a tejet és a vajat, beszívódik a bőrébe? Ha pedig nem, ebben a melegben biztosan megromlik rajta, és olyan savanyú szagú lesz, hogy még a macska is megundorodik tőle. Tetszett neki a játékos gondolatsor, és nevetésre ingerelte… De csak elégedett mosolyra húzta el a szája szélét.

Nem lesz fürdés! A jéghideg tej belülről sokkal jobban hűt, mint a hideg sör. Vagy mégsem? Majd egyszer kipróbálja. Délután megiszik egy zacskó tejet, holnap pedig egy üveg sört. Kiderül, melyik győzi le a másikat.

És ha több zacskós tejet venne, beleöntené egy fürdőkádba, megúsztatná rajta azt a nagy kenyeret, amit kapott, trikójából vitorlát tűzne rá, és lábait belelógatná a jeges tejtengerbe...?

Szakaszokban jön rá az álom… Izmai elernyednek…

10. Nagytakarítás testben és lélekben

Július 27-én, pénteken ötkor arra ébredtem, hogy rettenetesen álmos vagyok. Olyan érzés ez, mint magunkra eszmélni egy hosszú ájulás után. Bandi a haverjánál aludt. Nem is sejtem, miért nem tudott hazajönni. Azt mondja, ezek a dolgok nem tartoznak rám. Mit jelent nekem a kávé? Megrészegít, aztán felemel az ég felé.

A fürdőkád, a WC- és a mosdókagyló súrolásával kezdtem a napot. Beletelt fél óra, amíg kifehérítettem. Sokáig lubickoltam a fürdőhabban, majdnem elaludtam a gyönyörűségtől. De nem lehetett, mert a szobában az ablakok borzasztóan néznek ki. A legutóbbi zivatar térképet rajzolt rájuk. Elővettem a vödröt, a szivacsot, belemarkoltam az újságpapírba, megkerestem az ablaktisztító szprét.

Épületünk megkopott már. 1925 és 1927 között épült. Annak idején ez volt a város első bérlakása. Az ablakok a Batthyány és a Szent Anna utcára néznek. Szinte minden helyiség lekerekített vagy sokszög alakú. Tele van ablakkal. A korabeli gazdag urak fürödhettek a napfényben, mert a cseléd tisztán tartotta az üvegeket. Most én vagyok saját magam cselédje.

Bekapcsolom a magnót, régi olasz slágereket hallgatok. A földszinten van néhány üzlet, butik, ahová elsősorban fiatalok járnak. Fél tíz körül már fürdőruhában állok az ablakban a tűző napon... Aztán megjegyzésekre figyelek föl.

– Nézd már azt a kisanyát az ablakban!

– Jaj de édes a kisbaba!

– Ez aztán menő csaj!

A jó harminc méterre lévő házat éppen most építik át. Az ácsok a tetőn szorgoskodnak. Vagy mégse? Inkább engem bámulnak. Jobb, ha nem írom le ajánlatukat... Ide még egy kis szpré... Ez biztosan valamilyen rovarnak a teteme volt, nem akar eltűnni.

Kezd kínossá válni a helyzet, mert az alattunk lévő boltból jönnek ki a vevők, megmegállnak, fel-felnéznek..., és élvezik a bemondásokat.

Ha még tényleg ennyire vonzó vagyok, az klassz dolog, viszont nem ilyen formában kellene kifejezni. De mit lehet várni egy csőcseléktől? Még a látványomat sem adom nekik tovább... Kamatozik majd egyszer másnak.

Lemászom az ablakból.

Most alapos porszívózás következik. Hogy mennyi por, szemét, szösz, döglött bogár gyűlik össze a heverő alatt és mögött! A polcon minden könyvet letörlök...

Most jutott eszembe: vajon mi lesz ennek a naplószerű leírásomnak, visszaemlékezésemnek a sorsa? Remélem nem az, ami a börtönben készült „vallomásaimnak”: évekig dugdosom majd a fiam elől!? Igazából Ártándi Bálint, a volt férjem sem ismerte a részleteket. Csak annyit tudott, hogy ártatlanul hurcoltak meg. Sajnált, és kárpótolni akart érte.

Miután kiszabadultam, apu nem nagyon szólt hozzám. Aztán egyszer azt mondta: „Tudom, hogy ártatlan vagy! Erről a Péterről nem gondoltam volna, hogy ekkora őrültségbe visz bele. Csak azért neheztelek rád, mert hagytad magad. Most pedig azt csinálhatod, amit már régóta szeretnél. Fejezd be a gimnáziumot, mert érettségi nélkül még egy íróasz-

talt se tudnak adni. Pedig neked ez jár!" Úgy mondta, mintha kegyet gyakorolna. Már az is fejlődés, hogy az én szempontomból próbálta megvilágítani saját döntését.

Elintézte, hogy a városi tanács művelődési osztályán kapjak állást, a negyedik osztályt pedig esti tagozaton fejezzem be. Bálint a megyei tanács művelődési osztályán dolgozott, tíz évvel volt idősebb nálam. Általában együtt ebédeltünk a menzán. Kapcsolatunk gátlásosan, furcsán indult, mert lányokkal közvetlen viszonyba még sohasem került. Sőt: elkerülte az ilyen helyzeteket. Édesapja meghalt, és pesti édesanyjának ő volt az üdvöskéje. Minden hétvégén meg kellett látogatnia. A közös rendezvények (április 4-e, november 7-e, pedagógusnap, gyermeknap, jutalomosztás, névnapok) összehoztak bennünket. Lehet, hogy először én udvaroltam neki, de aztán megjött a bátorsága. Moziba, színházba jártunk, sétálgattunk a Nagyerdőn. Kiderítettem, hogy alapjában véve romantikus lélek, csak nem meri bevallani. Pesten bemutatott az édesanyjának, aki összecsapta a két kezét, és felkiáltott: „Kislányom! Ilyennek álmodtalak!" Apu pedig így adta beleegyezését Bálintnak: „Rendes srác vagy te, mert te is a mi kutyánk kölke vagy!" Nagy elismerés, ugye?

1975 augusztusában volt az esküvőnk. Szolgálati lakásban laktunk, majd nem sokkal azután, hogy 1977. június 10-én megszületett Bandi, eltartási szerződést kötöttünk. Sándorfi Lajos bácsival egy ügyvéd ismerősünk hozott össze. A magányos öregúr nevünkre íratta a lakását annak fejében, hogy gondját viseljük. Laja bácsi kibírhatatlan természetével áldott meg minket az Úr! Kínos rendszeretetével, tisztaságmániájával állandóan üldözött; ha olyan kedve támadt, úgy udvarolt, hogy Bálint majdnem féltékeny lett. Bandit ki nem állhatta, mert sírt, hasfájós volt. Mindenfélét kitalált rólunk, és terjesztette, de nem sikerült bebizonyítania: verjük a macskáit (néhányszor beléjük rúgtam, az biztos!), éheztetjük, meg akarjuk gyilkolni, mérget teszek a teájába, kígyót helyeztünk az ágyába. Talán ez utóbbi volt a szociális osztály ellenőrének szemében a perdöntő. Rájöttek, hogy az öreg szenilis, üldözési mániában szenved. Sikerült elintéznünk, hogy a körzeti orvosa több nyugtatót szedessen vele. Két kemény évet éltünk le együtt. 1979. augusztus 4-én elhalálozott.

Azután kinyílt előttünk a világ. Visszamondtak egy szakszervezeti beutalót, és mi kaptuk meg. Két gondtalan hetet töltöttünk el hármasban Siófokon. Újrafestettük a már saját tulajdonú lakásunkat, vendégeket hívtunk, hadd lássák, mire vittük, milyen jó most nekünk. Lehet, hogy ezzel még több irigyünk lett. Sajnos csak néhány évig tartott a jó hangulat. Amikor Bálintot váratlanul meglátogattam a hivatalban, éppen a főnök titkárnőjével, Mónikával társalgott. Félreérthetetlen helyzetben… Kopogtattam. Amikor beléptem, Mónika a férjem íróasztalán ült, miniszoknyás lábait széttárta. Bálint néhány lépéssel arrébb állt, és suta mozdulattal éppen a zakóját vette volna le vagy föl, de az egyik karja beleakadt valamibe, és rángatta, mint a főhős egy vicces filmben. Természetesen viselkedtem, mintha nem láttam volna semmi gyanúsat. Otthon sem említettem a dolgot, ám két hét múlva Mónikával együtt mentek kiszállásra. Naponta több apró jel mutatott arra, hogy Bálintnak és Mónikának kapcsolata van. A férjem bajuszt és szakállt növesztett, amit én kimondottan utáltam. A fürdőszobában igazgatta, formázta – annyi időt vett igénybe, mintha borotválkozott volna. Arcvizet kezdett használni (korábban kiütései voltak tőle), pedig csak néhány négyzetcentiméter volt az arcán, amit borotvált. Este holtfáradtan járt haza, rengeteg munkájára hivatkozott. Ritkuló együttléteink kötelességszerűvé

váltak. Többször meglátogattam a munkahelyén. Nem mindig találtam ott. Beosztott munkatársai elszólásaiból és zavarából arra következtettem, hogy valamit titkolnak előttem. Egyetlen „jóakaróm" akadt, a főnököm, aki tudomásomra hozta az igazságot. Egészen ravasz módon. Megkért, hogy vigyek el egy levelet az egyik nyugdíjas tanárnak – azonnal. Mit sem sejtve sétáltam át a megadott címre, de csengetésemre nem nyitottak ajtót. Mivel bentről szöszmötölés, zaj, beszédfoszlány hallatszott, mielőtt eljöttem volna, fél percig nyomtam a csengőt. Nem akarom részletezni: Bandi nyitott ajtót, és előkerült Mónika is, aki szinte csak ijedtségét és zavarát viselte magán.

Apám nem ellenezte a válást, bár szerinte ez tekintélyének csorbításával járt együtt. Amióta saját lakásunk volt, nem hagytam, hogy beleszóljon az életünkbe. Jelenlétemben döntöttek Bandiról: válásunk nem befolyásolhatja unokája sorsát. Már akkor azt mondták, hogy Bandiból „valaki" lesz, nagy karriert fog csinálni. „Ennek érdekében zsebedbe kell nyúlnod, Bálint!" – bíztatta a volt férjemet. A négyéves fiam nyilván legalább annyira nem tudta, hogy karriert kell befutnia, mint ahogy én nem hittem benne. Bálinttal beszélő viszonyban maradtunk. A megítélt gyerektartásnál jóval többet fizetett. Fiunkra való tekintettel lemondott a lakásról, és rendszeresen látogatta Bandit. Továbbtanulására küldött pénzt, amit takarékba tettem.

Válás után nem dolgozhattam tovább a városi művelődési osztályon, mert megállt körülöttem a levegő. Bálint Mónikával együtt Pesten kapott munkát. Összeházasodtak. Nem lehetett gyerekük. Mónika talán ezért is kedvelte Bandit, mert nyaranta két hetet náluk töltött. 1993-ig több munkahelyem volt, és a sors kegyetlensége folytán mindig azért kellett felmondanom, mert főnökeim kikezdtek velem.

11. Szenvedés és szabadulás

Bandi édesanyja távollétét kihasználva ismét elővette a pulóverek mögül az egyik sárga lapú kockás füzetet, és alig várta, hogy a történet folytatódjék.

Jó, akkor leírom, hogy nem mondtam igazat. Pétert akartam védeni, de ha nem lehet, és könnyíthetek a sorsomon, akkor nem titkolom tovább. Tudtam, hogy apja a GÖCS párttitkára. Most kénytelen leszek elárulni azt, amit magáról és szüleiről mesélt. Óvodában és általános iskolában mindent megengedtek neki. Horváth Peti sohasem lehetett vesztes, különben ezt az óvónők és a tanárok sínylették volna meg. Az Ady-gimnáziumba járt, ahol az orosztanárnő több egyest adott neki, mert nem csinálta meg a házi feladatát. Egy igazi kádergyerektől az apja és a társadalom elvárja, hogy ne bukjon meg orosz nyelvből. Abból a nyelvből, amelynek képviselői és harcosai felszabadították hazánkat. Az orosztanárnőt állandóan csúfolta az órákon, különböző trükköket talált ki, hogy kigúnyolja. Faragó Sára tanárnő helyzete tarthatatlanná vált. Behívták a városi pártbizottságra, és keményen elbeszélgettek vele. Nem volt ugyan párttag, de megfenyegették: ha nem változtat magatartásán, akkor soha az életben nem lesz többé tanár. Ettől kezdve Péter akárhogy szövegelt, ötöst írt be neki. Ilyesmiért: „Kedves Tanárnő! Én csak annyit tudok oroszul, hogy ‘davaj, davaj!’, de ez ide most nem illik. Birtokos esetbe se tudom tenni, mert nekem olyan nincsen. De bocsássa már meg nekem, aki élek-halok azért mert a dicsőséges Szovjet Hadsereg felszabadította hazánkat.” Vagy egy másik változatban: „Nem készültem fel az oroszórára, helyette sokkal fontosabb dologgal voltam elfoglalva. Azon morfondíroztam, kedves tanárnő, mi okozhatja a lelki válságát annak a negyvenéves nőnek, aki még messziről se látott férfi nemiszervet!” (Százados elvtárs elnézését kérem, de így kellett pontosan leírnom, különben nem hiteles a dolog!) Ez ugyebár erős célzás volt arra, hogy Faragó Sára tanárnő öreglány maradt. Aztán mégis elbocsátották a pedagógus pályára való alkalmatlansága miatt. Néhány hónap múlva a klinika elmeosztályán kötött ki.

Tehát Péter a középiskolát végigbohóckodta. Nekem tetszett, hogy ennyire vagány tudott lenni, bár tőlem mindig idegen volt ez a stílus.

Azért mentem el az albérletkiadásra, mert nagyon udvariasan kért rá. Előre tudtam, hogy akármit csinál, édesapja kimenti. De sohasem vetemedne gyilkosságra!!! Egyáltalán nem gonosz, inkább vicces és udvarias.

Otthon pokol volt az élete. Apja legegyszerűbb jelzője a pernahajder, lókötő és csirkefogó. Ezért Péter gyakran aludt barátainál. Érettségin annyit se tudott, mint hat ökör (ezt ő mondta így!), de mégis áthúzták a tanárok, mert két városi pártmunkás is jelen volt a vizsgáján.

Amikor Péterrel jártam, sohasem mondtak nemet, mert tudták, ki az apja. (Meglehet, hogy az én apámat is ismerték.)

Apu sohasem kérdezgetett, mintha akart volna tudomást venni kettőnk kapcsolatáról. Később kiderült, hogy figyeltetett minket... Szerintem a biztos házasság reményében, nem avatkozott be. Mi több, egy szakácsnőt vett fel, aki minden háztartási munkát elvégzett helyettem. Én továbbra is moziba, könyvtárba, a barátnőimhez kéredzkedtem el, de mind a ketten tudtuk, hogy ez csak alibi.

Tavaly télen Péter meghívott hozzájuk, hogy bemutasson szüleinek. Nem akartam elmenni. Arra gondoltam: ha őt nem szívelik, akkor hogyan szerethetnek meg engem? Szerencsére csak Gabi néni volt otthon, aki azonnal a lányának tekintett.

– Na, végre van már valaki, aki vigyáz erre a rosszcsont fiunkra!

Őrnagy elvtárs! Nem biztos, hogy amiket Gabi néni mondott a családjáról, Péterről és rólam, fontos lehet, ezért inkább most befejezem. Majd meg tetszik mondani, miről írjak még.

Bandi a negyedik kockás füzet elsárgult lapjai között egy fehér beragasztott lapot talál egy 1980-as évszámmal. Olvasni kezdi a szöveget.

Komolyan mondom, hogy jobban féltem az apuval való találkozástól, mint Tölgyes őrnagytól. Akkor este már nem írtam többet, a sorsra bíztam magam. Brigitta egész éjszaka horkolt, a sarokban pedig matattak az egerek. Megszoktam már. Csak holnap ne lenne soha!

Fél kilenc körül jött beszélőre. Szokatlanul „anyás" volt velem. Simogatni akarta a hajam, elnézést kért, hogy rengeteg elfoglaltsága miatt nem tudott azonnal jönni. (Bizony, bizony, letartóztatásom óta tizennégy nap telt el. Ennyi idő alatt még külföldről is hazatérhetett volna.) Hozott kaját, piperecikkeket. Nem tett szemrehányást, nem marasztalt el. Amikor megszokásból megkérdezte, hogy vagyok, azt válaszoltam: igen jó a társaságom, beleértve egy félőrült lányt és az egereket is. (Azt hitte, hogy a lánya nyaral?!) Káromkodott, nyugtatgatott, és azt hajtogatta, hogy még aznap kivisz innen, mivel az égvilágon semmilyen büntetendő cselekményt nem követtem el. (Akkor miért hagyott a cellában rohadni?!). „Most megmutatom, mire vagyok képes! Megláthatod, mennyire szeretlek! Ne legyen Borbás a nevem, ha nem otthon fogsz ebédelni!" Elbőgtem magam, ő pedig elviharzott.

Azóta nyolc év telt el. Mindig azon töprengek, miért hozott nekem kaját és piperecikkeket. Az nem lehet, hogy nem akart kiszabadítani, és nekem kellett ráébresztenem szörnyű helyzetemre! Tényleg otthon ebédeltem, utána elmesélte az igazságot. A Dobozi utcai lakásba, amit Péterrel együtt több személynek kiadtunk albérletbe, másnap megérkezett Csomor Miklós első néhány csomagjával. Pár perc múlva jött egy másik albérlő is (mindketten egyedül voltak). Egymásnak mutogatták a szerződést, aztán összevesztek. A később érkezett férfi Csomor Miklóst meglökte, átesett egy széken, és beverte a fejét a padlóba. Azonnal meghalt. A gyilkos férfi elmenekült. Csomor Miklóst felesége találta meg. A szomszédok emlékeztek Péterre és rám, ezért meggyanúsítottak. Péter apja elintézte, hogy fiának csak a kihallgatásokra kelljen bejárnia. Engem viszont leültettek, állítólag azért, nehogy összebeszéljek Péterrel. Egy hét múlva önként jelentkezett a „lökdösődős". Talán Sominak hívták. Azóta sem értem, miért kellett nekem még egy hetet bent maradnom.

Apu öntörvényű, szigorú, katonás ember. Gyerekkoromban többször mondta, hogy fiút akart. Az már önmagában életfogytig tartó fájdalmat okozott neki, hogy lánynak szület-

tem. Eszembe jut a középiskolai éveim alatt tett megjegyzése, amikor szíjat akart hasíttatni a hátamból. Mindent megjegyzett (feljegyzett?), évekre visszamenően emlékezett, ki, mikor akart ártani neki, vagy ki tett jót vele. Nos, itt merül fel bennem utólag a kérdés: ha Péter apja el tudta intézni, hogy fia ne kerüljön börtönbe, akkor ő nem lett volt ugyanerre képes? Dehogyisnem! Mégis hagyott a cellában ártatlanul penészedni!

Horváth Péter szülei visszafizették a jogtalanul bezsebelt pénzt (egyébként Péter is albérletbe vette ki azt a lakást, tehát nem a bátyjáé volt). Röviddel ezután az egész család Egerbe költözött. Apja ott kapott magasabb beosztást. Péterről azóta se tudok semmit. A gondatlan emberölést elkövető Somi pedig az előzetes fogva tartást és a tárgyalást követően felfüggesztett börtönbüntetést kapott.

Nagyon szeretném, ha mindez sohasem derülne ki. Bandit bűn lenne megzavarni a múltammal. Nagyapjával kapcsolatban neki nincs annyi fenntartása, mint nekem. Miért lenne, hiszen apu szemében Bandi az igazi ember, mert fiú, és férfi lesz belőle. Havonta egyszer vagy kétszer látogatja meg. Én nem igazán tudok vele miről beszélni, ők azonban jól megvannak, ezt-azt hoz neki, zsebpénzt ad; kisebb korában együtt jártak az állatkertbe és a strandra.

Nem tudom, hogy ehhez az öt füzethez még ma is mi köt, hiszen kegyetlen emlék a múltból. Talán azért őrzöm, mert őszintén írtam családomról, apuhoz fűződő furcsa viszonyomról. Mivel sikerült eltitkolnom ezeknek a füzeteknek a létét, így még értékesebbek lettek számomra.

Lehet, hogy Bandinak majd egyszer mégis elmesélek mindent. De csak akkor, ha már nagykorú lesz, és el tudja képzelni azokat a megalázó helyzeteket, amikbe kerültem apu és Péter miatt.

Debrecen, 1990. április 27.

12. Mit akarnak az álpostások?

Elvánszorgott egy nap. Pisti nem tartja nyilván, hogy július 28-a, péntek van. Két kifli és egy fél liter tej elfogyasztása után ismét elnyúlt azon a padon, amelyiken kedden reggel szunyókált.

Amikor mélyen alszik az ember, elveszíti az idő kulcsát. Öt percből lehet egy nap, fél percből teljes óra. Észre sem veszi, ahogyan átmegy a tompa érzékek nagy kapuján, és belép abba a zónába, amelyben minden lehetséges. Nincs olyan messze az a világ, itt van a Batthyány utcán – pár lépés az egész. A hűvös álomhullámok most is odaviszik őt, ahol jönnek-mennek a gazdag emberek. Aki a forróság ellenére nyakkendőt, rövid ujjú fehér inget, esetleg öltönyt visel, annak biztosan jó állása van. A hölgyek pedig tűsarkon tipegnek, arany ékszert hordanak, és kontyba van csavarva a hajuk, vagy éppen szőkére, vörösre festették. Csak azt nem érti, miért nem tud örülni ennek a szép látványnak. Hát persze, mert megint szúr a dereka. Leguggol, hátát nekitámasztja a falnak, leteszi maga elé a kalapját. És aki elmegy mellette, megsajnálja: egymás után dobálják bele az aprót, már a zsebébe is rakni kell belőle, mert kétszer is megtelt volna a csodakalap.

Pisti mint árvagyerek az Egri Gyermekvárosban nőtt fel. Számtalan megrázó élménye közül egyik legemlékezetesebb az volt, amikor az igazgató alázatra és besúgásra akarta nevelni. Egyszer az ügyeletes bejelentette, hogy az igazgató elvtárs hívatja. Tudta, hogy gyakran rákennek valamit. Mindig jobb, ha az igazgató fenyíti meg, mintha társai rugdosásait verését kell elviselnie.

Az igazgatót Tokaji Bélának hívták. Esténként gyakran mesélt a kommunisták helytállásáról, ötvenhat októberéről, amikor megmentette néhány pártfunkcionárius életét. Négy állást ajánlottak fel neki jutalmul, de ő mégis az ifjúság nevelésével kapcsolatosat választotta. Tanárként dolgozott továbbra is, majd 1964-ben az Egri Gyermekváros igazgatójává nevezték ki. Gyakran idézte Lenin mondását: „Tanulni, tanulni, tanulni!” Legtöbbször külön magyarázatot is fűzött hozzá: „És te, fiam, nem akarsz nagy tanítómesterünknek engedelmeskedni? Csak azért nem ütlek agyon, mert nálunk legfőbb érték az ember, ha gyerek, még akkor is!”

1968. október 11-e volt. Az igazgató jól megjegyeztette vele ezt a napot. Ha nyugdíjas lesz, akkor is emlékeznie kell erre a dátumra, mert az igazgató elvtárs ekkor akart embert faragni belőle. Azt állította, hogy kutyájának, Cézárnak hashajtót adott be. Ha mégsem ő volt, nevezze meg a tetteseket. Pisti hiába mondta volna, hogy Klimba Frici és társai tehették, nem hitte volna el. És különben sem volt benne biztos, mert nem látta. Ugyanúgy megtehette Zebegényi és bandája vagy akár Kiss Lali. Az igazat mondta tehát: nem tudom.

– Ez az! Nem vállaljuk a felelősséget! Konspirálunk! Konspirálunk! Ha te akkor, amikor apáink nyilasokat, piszkos árulókat nyírtak ki, ilyet merészeltél volna mondani, akkor… nyissz! Érted? Legszívesebben én is megtaposnálak, de nem koszolom be a cipőmet. Látod ott a falon azokat a képeket? Marx, Engels, Lenin és Makarenko elvtársak. Tudod te, ki volt Makarenko? Ő volt az az elvtárs, aki összeszedte a csavargókat, betörő-

ket, tolvajokat, és közösséget faragott belőlük. Ha ő meg tudta csinálni, akkor én is képes leszek szocialista embert csinálni belőletek. Hogy most nem gázolok át rajtad sáros bakanccsal, azt Makarenko elvtársnak köszönheted.

A fény furcsa szögben esett Makarenko arcképére. Olyan volt, mintha mondani szeretne valamit. Marx, Engels és Lenin tekintete elégedettséget sugárzott: nem lett verés, megtaposás. Tehát Tokaji elvtárs úgy járt el, ahogyan ez meg van írva.

Pisti ellenőrzőjébe az osztályfőnökének címzett üzenetként Tokaji beírta, hogy 1968. október 11-én kutyájával szemben *antihumánus* magatartást tanúsított. Ezt az idegen szót Pisti azóta sem felejtette el, bár nem tudta pontos jelentését.

A nap átsüt a lombokon. Megérinti kopottas szandálba bújtatott lábát, elidőz a bokáján, és ráérősen felmelegíti. Arra ébred, hogy kellemes bizsergés fut keresztül egész testén. Lassan felül. Lefricskáz egy hangyát meztelen lábfejéről, aztán hirtelen a fejéhez kap.

Ekkor zajt hall a mögötte lévő orgonabokorból.

Ösztönösen hátranéz. A félnótás Tasziló jelenik meg koszos fehér ingben és pepita nadrágban. Mindenkinek azzal dicsekszik, hogy a nagyapja Tasziló „geróf" volt.

– Figyelj, pajtás! – kezdi rögtön. – Most sokan vállalkozásból élnek, ez a divat. Gyere velem, legyél az én vállalkozóm! Beveszlek, hogy legyen mit enned! A kukázásból sok mindenre telik ám! Ismered te is azt a szederjes képű Lengyel Zolit. Na, tudod, milyen szerencséje volt? Az egyik Batthyány utcai kukában nemcsak kaját, hanem a múltkor egy darab aranyláncot is talált. Kétezerért adta tovább. Hogy lehet már valakinek ilyen mázlija! Én is leltem már aprópénzt, meg valamilyen élelmiszert becsomagolva. Mindenhol sok kartondoboz van, meg aztán szívesen adják a boltosok is, mert legalább nem kell velük bajlódni. Te helyettük kibontod, összekötözöd, elviszed a MÉH-be. De én nem foglalkozok ilyen munkaigényes dologgal. És kellene hozzá egy gyerekkocsi vagy egy rossz targonca. Különben is: Tasziló gróf nem nyúl bele minden ganéba. Persze májusban nem kentem össze hiába, mert találtam egy aranyórát.

– Jó, elhiszem – mondja nevetve Pisti. – Én meg a Tímár utcán egy arany étkészletre leltem. Még a nevem is rá volt írva.

– Akkor te már nem Pisti vagy, hanem te vagy a Jani! Na, Janikám, akkor figyelj! Nekem már kesztyűm is van az ilyen „művelethez". Kölcsönbe kapod tőlem a balkezest. Szóval, itt van egy pár lépésre az az ház, ahol ügyvédek, orvosok, professzorok, vállalkozók laknak. Ott még arany is van a szemétben! Én most éppen arrafelé megyek. Na, lépjél be a vállalkozásomba, haver!

Pistinek tetszik az ötlet, bár ilyet eddig még sohasem csinált.

– És hogy jutunk be az udvarba?

– Azt bízd rám!

Aztán más témára vált.

– Tudod, pajtás, én pilóta voltam. Ötvennégyben Pesthidegkúton. Hű, de buktak rám a nők! Tízesével vettem nekik a krémest – akkor még ötven fillér volt darabja. Itták a málnaszörpöt, mint homok a vizet. Nézd csak azt a miniszoknyásat ott! – Jobbra mutat, ahol egy csinos, szőke, hosszú hajú nő fordul be a kapubejáróba.

– Elment, nem tetszettem neki. Mindegy! Van még az életben ennél sokkal szebb nő is. Ne félj, haver, amíg engem látsz! Tudod, tegnap milyen oltári szerencsém volt? Találtam egy százast.

Pisti eddig csak hallgatott, de most úgy érzi, hogy rákényszerül a dicsekvésre.

– Egy százast!? Egy százasom nekem is van! De én néhány perces melóért kaptam.

– Hol van teneked százasod?! – hitetlenkedik Tasziló.

Pisti a bal nadrágzsebében megszorítja a pénzt, és úgy mutatja a ruhán keresztül.

– Itt van, ni!

Sorstársa azonban látni akarja:

– Muti!

Pisti lassan húzza elő a zsebéből, mint valami madarat. Öklébe szorítja, óvatosan nyitja ki, nehogy a hóbortos egy váratlan mozdulattal elvehesse.

– Jól van. Nagyot nőttél előttem. Most már lesz miből innunk.

– Ezt ugyan te nem iszod el!

Odaérnek a Batthyány utca kiszemelt kapujához.

– Na, most megmutatom, hogy kell ezt csinálni!

Tasziló megnyomja az egyik kapucsengőt, s az hangos visítással tiltakozik. Vagy inkább megadja magát? Kisvártatva egy női hang hallatszik.

– Ki az?

– Expressz levelet hoztam, csókolom. Tessék beengedni. Köszönöm.

– Hogyan? Kinek?

– Ez nem a Varga lakás?

– Nem, azok kettővel feljebb laknak és a második lépcsőházban.

– Köszönöm. Most már mindegy. Legyen szíves kinyitni!

Halk zümmögés. Pisti benyomja a kaput. Tehát ez az a ház, amelyikről azt mondják, hogy gazdag ügyvédek, orvosok, professzorok és vállalkozók lakják. De mit keres ő itt? Csak nehogy valamilyen rendőrségi ügy legyen belőle! Megfogja Tasziló vállát.

– Erről nem volt szó. Ebből baj lehet!

– Mi van? Bekakáltál? Pont erről volt és van szó! Én minden helyzetre fel vagyok készülve.

Pisti legalább két méterre lemaradva követi. Nagyon hosszú időnek tűnik, amíg elérik az alumínium szeméttárolókat. Istenem! Mennyit érhet ez a nyolc edény!? Ha el lehetne adni... Egyiknek-másiknak fel van hajtva a fedele, mert csordultig megtelt. A nap éppen rásüt, és orrfacsaró bűz érződik a levegőben…

13. Gyógyír a feledésre

Barátnőm, Csipek Kati mesélte, hogy egyik rokonuk hat évig fekvő beteg volt, és mindig így imádkozott: „Uram, csak egy megtérőt adj a családunkban!" Kati sokáig nem értette, kinek szól, és miért mondja. Amikor meghalt, a koporsójánál látta be, hogy az a bizonyos ő lesz. Én is bármikor meghalhatok, és akkor számot kell adnom életemről Istennek. Tudom, hogy bűnös vagyok! Bár szeretek mindenkit, de mi van akkor, ha engem nem szeretnek, és nem tisztelnek? Ha pont én nem lehetek boldog, nem találhatom meg gondjaimra a megoldást? Az lenne az igazi, ha az istenhitet, vagyis a szeretetet, a békét az egész világon el lehetne terjeszteni! Akkor nem lennének háborúk, nem lenne éhínség. Nem akarok én hittérítő lenni, de a szertáradó szeretet megtölthetné mindenki lelkét, s akkor beláthatná, hogy testvérek vagyunk. A testvér pedig nem fosztja meg testvérét a munkától. (Pont én állítom, akinek nincs testvére!)

Pamlagon heverek parlagon... De azért nem vagyok parlagfű. Ha tehetném egy-két embernek mégis megnövelném az allergia-érzékenységét...! Istenem, bocsásd meg hangyás agyamnak ezt az elmeszüleményét.

Valami nagy dobás kellene: egy jó munkahely! Talán én is férjhez mehetnék egy gazdag vállalkozóhoz. Akit még nem döntöttek nyomorba az adóterhek... Vajon egy idős milliomosnak szüksége lenne ilyen titkárnőre, mint én? Egy mindenesre? Nem tudom milyen igényei vannak egy öreg embernek, de valamilyen formában ki lehetne elégíteni. Olvastam már néhány ehhez hasonló hirdetést az újságban. Manapság a nők mindenre kaphatók annak érdekében, hogy könnyen és jól megélhessenek. Itt van például Mari. A férje több mint harminc évvel idősebb, mégis kiszolgálja, legalább is a látszat kedvéért. Tejbenvajban fürdik, aztán a neki legszimpatikusabb fiatalemberrel akkor rúg ki a hámból, amikor jólesik. Nem rossz! Én meg olyan vagyok már, mint egy aggszűz! Csak úgy mellesleg: a volt férjem, Bálint néha kegyetlenül tudott szorítani.Ordítani akartam, de visszafogtam magam, különben azt hitte volna, a Paradicsomba vezetett be; pedig csak a fizikai kényszer fájdalma nyomta ki belőlem azt a halovány sikolyt, hogy legyen vége már! Máskor meg a hetedik mennyországba röpített.

Két évvel ezelőtt az Unió Áruház mellett véletlenül belebotlottam Kondor Feribe, egykori derecskei játszópajtásomba. A két család nem bírta egymást, így aztán titokban találkozgattunk a kert végén. Nem annyira egymásért, hanem a szüleink iránti dacból. Mindent tudtunk: mikor fialtak a malacaik, mit főztek ebédre, ki fejte meg este a teheneket, mi lesz a vacsora. Összetettük a kezünket, és megesküdtünk, hogy halálunkig kitartunk egymás mellett. Feri megnősült, két gyerekük van, de azt mondta, mindig velem foglalkozik. Ha ez igaz, rajta kívül nincs senki más, aki ilyen hosszú ideje egyfolytában rám gondol.

„Ha van kivel, de nincs hol..." – így hirdette magát az a nő, akinek Feri tudta a telefonszámát. A közelség, a titokzatos vágy parazsa mindkettőnkben hömpölygő, bizsergő érzést váltott ki. Feri mohón ölelt át. Teljesen belefeledkeztem az ünnepi eseménybe. Testünk izzott a hirtelen támadt vágyakozástól. Heves csókok, gyengéd harapások kísérték egybeolvadásunk kezdetét. Feri ajka végigcsúszott a testemen. Csak úgy vibráltam a rám

törő érzelmek hatására! Hálás voltam a sorsnak, mert ilyen kegyes hozzám: végre megajándékozott egy tiszta testi szerelemmel. Feri felröpített a mindenségbe: testünk összeforrt, eggyé vált a hullámzásban. Néhányszor megjártuk a fellegeket; légneművé váltunk, és együtt repültünk az azúrkék égen terebélyesedő felhők fölé. Átéltük a szerelem augusztus huszadiki tűzijátékát: villogtunk, elégtünk, és a lángunk gyönyörű volt.

Már elmúlt fél tíz. Mosogatás után úgy döntök, hogy leviszem a szemetet a kukába. A lépcsőház sokkal szemetesebb, mint máskor. A szemben lévő szomszédéknak, Fenyvesiéknek van egy rakoncátlan nyolc éves gyerekük. Rakoncátlan?! A fenét! Neveletlen, büdös kölyök! Ha valamit nem kap meg otthon, vagy más miatt van lelki fájdalma, akkor összefirkálja a liftet, a falakat, széttépi az újságokat, feltöri a postaládákat. A szülei hiába verik meg, annál inkább csinálja. Nagyon elrontották a nevelését, meglehet, hogy neki már csak a jó szó, kedvesség, figyelmesség használna, ha egyáltalán tudná érzékelni. Na, akkor most „figyelmes” leszek: felkapkodom a széttépett papírokat, fecniket.

Az udvaron már messziről megcsap a kukákból áradó bűz. Mindegyiknek van ugyan teteje, de púpozva áll bennük a szemét. És akkor... észreveszem, hogy két férfi matat a kukákban. Istenem! Micsoda ízlés! Micsoda züllés!

– Hát maguk mit keresnek itt?

A magasabbik nem jön zavarba, hanem elkezd szemtelenkedni.

– Kezét csókolom! Nem szemetelünk mi, csak éppen azt vizsgáljuk, mit lehetne még hasznosítani ebből a néhány apróságból. Nagyon vigyázunk ám, mert a legfontosabb a *higiénia...*

Nem gondoltam volna, hogy ezt a szót ismeri. Ez annyira megdöbbent, hogy néhány másodpercig nem jön ki hang a torkomon, de aztán szépen kiosztom őket. Hogy jönnek ők ahhoz, hogy másnak a szemetében turkáljanak, ahelyett, hogy inkább dolgoznának! Felfordulást csinálnak. Szétszórják a szemetet! Pusztuljanak innen kifelé!

Annyira elragadtatom magam, hogy többen kinéznek az ablakon. Így utólag nem tudom, mi hozott ki a sodromból. Lehet, hogy önhibájukon kívül lettek ilyenek, a rendszerváltás előtt volt munkahelyük. Talán arra a pár forintra, amit üres üvegek gyűjtésével és beváltásával szereznek meg, tényleg szükségük van. Esetleg a kidobott kenyeret, kenyérhéjat gyűjtik, és viszik haza a malacoknak.

Akkor ott nem ezt gondoltam. Már csak azért sem, mert Véghső Gyurit juttatta eszembe. Ez a közel harminc éves fiatalember a szomszéd lépcsőházban lakott az édesanyjával, aki rákban halt meg egy éve. Azóta Gyuri állandóan iszik, telerókázza az udvart, szétdobálja a csikket, és a környék tőle bűzlik, nem a kukákban lévő szeméttől. Kilakoltatták, mert nem fizette a közös költséget, a villanyt és a vízdíjat. Ennek ellenére visszajár, a pincében alszik, és a hajléktalanoknak pénzért eladja a kapukulcs másolatát. Így aztán elegem van az ilyen bagázsból!

Mecsekiné Erzsike lépcsőházunk ajtajából követte az eseményeket.

– Hát Ilike, gratulálok! Jól megmondtad nekik! Végre már valaki rendre utasítja ezt a bandát. Be kellene jelenteni a rendőrségen, szólni kellene a közös képviselőnek! De senki nem csinált semmit. Most viszont elhordták az irhájukat...

– Nem várok én ezért dicséretet. Nagyon felhúztak, még a fejem is megfájdult.

– Jól van, akkor felejtsd el! Úgyis jobb napok jönnek már rátok.

– Mire gondolsz?

– Bandit kérdeztem tegnap, hogy van-e már állása. Azt mondta, hogy hamarosan elkezd dolgozni.

Ez aztán még jobban szíven ütött. Erzsikétől kell megtudnom, hogy a fiamnak van állása!? Hát már nem akarja velem megbeszélni a dolgait? Már erre se vagyok jó neki?

– Nem biztos még, de reménykedünk. Na, szia!

Az ácsok elmentek valahová. Gyorsak fejezzük be az ablaktisztítást! Nem tetszenek az üvegek, mert helyenként még most is maszatosak.

Ragyogó idő van. Jó lenne a francia Riviérán tollaslabdázni... Jaj, hogy lehetek ilyen ütődött! Ahogy arrébb tettem a lábam az ablakpárkányon, levertem a szprét... Majdnem eltalált egy férfit.

– Ne haragudjon! Véletlenül esett le – kiáltom neki.

Úgy látszik nem ijedt meg, vagy pedig a „látványom" miatt gondolta, hogy nem akartam merényletet elkövetni ellene.

– Ezt csak úgy lehet jóvá tenni, ha felviszem. Hányadik emelet, hányas ajtó?

Na, éppen ez hiányzott nekem! Micsoda rendetlenség! Fürdőruhában vagyok, tárvanyitva minden – de hiszen az egész lakásom olyan, mintha romokban heverne, s akkor most beállít egy pasi. Rajta! Felkapom a fürdőköpenyt, belököm a heverő alá a porszívót, a szennyes ruhákat begyűröm a szekrénybe, a használt újságpapírokat begyömöszölöm a konyhában a szemetesvödörbe, megigazítom a hajam, belelépek a papucsomba, és máris csengetnek.

Hát... Ahogy az ablakból – fentről lefelé – néhány másodpercre láttam ezt a férfit, nem gondoltam volna, hogy... ilyen: magas, sarmos, kisportolt – hófehér ing és nadrág, fehér sportcipő, könnyed mosoly, megnyerő hang… Én meg csak állok az ajtóban a mosásra váró fürdőköpenyemben, és köszönésére annyit se merek mondani, hogy „jó napot!". Felém nyújtja a flakont; én megfogom, de nem engedi el. Kénytelen vagyok... behívni.

Örömében vagy azért, mert ilyen a stílusa, egyből letegez. Mellesleg hasonló korúak lehetünk.

– Engedd meg, hogy bemutatkozzam. Aszódi László vagyok.

– Ilike – mondom zavarodottan, aztán hozzáteszem: – Ártándiné.

Nyilván erre semmi szükség, sőt, így még rosszabb.

– Hát akkor... Laci! Köszönöm, hogy feljöttél, de a lehető legrosszabbkor, mert nagytakarítást tartok. Üdítővel megkínálhatlak? Csak itt, az előszobában ülhetünk le. Elnézést, hogy köpenyben vagyok, de olyan váratlanul jött a dolog.

– Nem olyan biztos! Lehet, hogy a végzet pontosan így akarta – teszi hozzá ravaszkásan. – Különben mintha már találkoztunk volna valahol. Olyan ismerős vagy. Talán a TITÁSZ-nál dolgoztál, vagy a polgármesteri hivatalban vagy előadó?

Nagyon sok srác kezdi így a közeledést. Az biztos, hogy nem mesélem el az életem, nem sorolom fel a munkahelyeimet, és nem mondom meg, mit főzök vacsorára.

– Jaj, nyomozó úr, letartóztatási parancs nélkül nem árulhatom el! – Hátha egy ilyen válasz is elég lesz.

– Bocsánat, jogos az ellenvetés. Nem vagyok nyomozó.

Kiöntöm a két pohárba a jéghideg kólát, közben furcsa gondolatom támad.

– Ami azt illeti, lehet, hogy a TITÁSZ-nál találkoztunk, esetleg az önkormányzatnál... – Aztán hirtelen nem tudom, vagy inkább nem akarom folytatni. Laci viszont nem hagyja ki a ziccert.

– ... de kár, hogy ilyen ritkán találkozunk.

Ez alkalom a kényszeredett, majd a felszabadult nevetésre.

Laci is szörnyen unja már a hőséget. Közös kft.-je van idős édesapjával a Böszörményi úton. Csak mondja, mondja, de valahogy nem tudok figyelni. Mióta kiejtette a bűvös káefté szót, folyton arra gondolok, hogy állást szerezhetne nekem. De hogyan kérjem meg rá?

Végül arra eszmélek, hogy nekem is beszélnem kell(ene) magamról.

– Ó, az én életem egyszerű, nincs benne semmi érdekes. Gyors- és gépírónő vagyok, titkárnő és mindenes voltam egy cégnél. Van egy 18 éves fiam, férjem nincs.

– Bocs! Úgy értsem, hogy most nincs állásod?

Szomorú arccal igenlően rázom a fejem.

– Na, látod! Ilyen a sors! Amikor eljöttem otthonról, azt mondta az apám, hogy itt van az ideje... El akarja kezdeni az emlékiratait. Hetvenöt éves, és megért már néhány rendszerváltást. Túlélte a háborút, az orosz hadifogságot, aztán kiemelték mint kádert. Járási párttitkárként, majd a Medicorban pártbizottsági titkárként sok mindent átélt. Tollba akarja mondani az életét. Apám erre a munkára keres valakit. Neked nem lehet probléma a gépírás vagy a gyorsírás.

Nem tudom, mi szállt meg ekkor. Nyilván a szentlélek. Felismertem valamit. Szerettem volna felkiáltani: „Uram, köszönöm! Ugye ezt vártam?” Ha csapda, ha csak két napig tart, ha valami miatt megbánom, akkor is megéri!

Innen már egyenes út vezetett a névjegyig (nekem még nincs!); felírta a telefonszámomat. Olvasom: „Aszódi László építész, tervező. Lakás: 4032 Böszörményi út 149.” Hamarosan jelentkezni fog. Ő vagy az apja...

14. Levél és rabló

Kánikulában is lehet háborogni, pedig azt hihetné az ember, hogy energiáját ilyenkor a túlélésre tartogatja.

– Én megmondtam, hogy baj lesz belőle! – Pisti teljesen fel volt dúlva. – Most boldog vagy, hogy így megaláztak?! Kizavartak, mint egy rühes kutyát!

– Még hogy megaláztak?! – nevetett Tasziló gúnyosan. – Mondták már neked, hogy cigány vagy? Köptek már le? Rúgtak már beléd? Az a megalázás! Ez ahhoz képest egy hétköznapi jelenet volt, amikor az egyik lakó – egy perszóna! – megmondta a véleményét két idegennek. Egy szipirtyó miatt csak nem akasztod fel magad?

– Nem, nem volt szipirtyó! Szép nő volt...

Visszagondolt arra a szőke asszonyra…, akit nem akart megbántani.

– Szép? Szép! És mire mégy vele? – vágott vissza kíméletlenül Tasziló. Csak nem tetszett meg? Lehetnél orvos, ügyvéd, vagy éppen gróf, mint én. Akkor lehet, hogy elfogadna. De én mondom: egy ilyen hárpiával akkor is mire mennél? Ha ő így kiabál rá egy idegenre, aki rá van kényszerülve, hogy a ház gazdagjainak szemétjéből hasznosítson valamit... Hogy ordíthat ez a férjével, ha egyáltalán van neki! A gyerekére gondolni se merek, mert szegény kicsinek pokol lehet az élete. Egy ilyen allergiás nő nem való se feleségnek, se anyának, se arra, amire te gondolsz...

– Én nem gondolok semmire... Nem akart heveskedni, hogy ne legyen tovább Tasziló gúnyolódásának célpontja.

Tasziló mégis tovább folytatta:

– Arra a marék színes újságra nyugodtabban gondolhatsz, amit betettél a szatyrodba.

– Azt nem láthatta... az a nő, mert akkor még nem volt ott.

– Oké, akkor most lesz mit olvasnod. Rád fér egy kis műveltség, hátha megokosodsz, és nem foglalkozol ilyen szőke nőcskékkel, mert nem hozzád valók!

Pisti ekkor már nem tudta és nem is akarta türtőztetni magát. Kitört, mint a Vezúv.

– Mi a francot tanítasz te engem mindig!!! Arra vagy olyan nagyképű, hogy négy gimnáziumod van? És mire mégy vele?! Azt hiszed, hogy te vagy a pórnép tanítója? Te vagy Jézus Krisztus, a Megváltó? Azt gondolok, amit akarok, semmi közöd hozzá! Menj a francba! Érted?! A francba!!!

Az utóbbi néhány mondat szavai hangosan koppantak a Batthyány utca nemrég lerakott burkolátának kövein, majd nekigurultak a falaknak, amelyek felerősítették.

A járókelők feléjük fordultak, és döbbentem figyelték, hogyan alakulnak az események a két ismeretlen férfi között.

Taszilónak erre a kitörésre nem volt észérve.

– Megértettem!... – mondta gúnyosan, és gyors léptekkel elindult az ellenkező irányba.

Pisti lelkében összetört valami. Nem akart kiabálni, de meg kellett tennie, mert Tasziló kioktató, atyáskodó stílusa felizgatta. Még nem igazán értette azt, aminek a csíráját magában hordozta: megtetszett neki az a szőke nő.

Pisti befordult a Jászai Mari téri parkba, és a fák alatti árnyékot kereste. Ugyanoda ült le, ahol korábban aludt. A reklámszatyrából elővette azt a néhány újságot, amit sebtében

az udvarról elhozott 1987-88-as Nők Lapja, Ország Világ... és egy levél. A borítékon ez volt olvasható: Megyei Munkaügyi Központ Kirendeltsége, 4025 Debrecen, Szív u. 19. A címzett: Ártándiné Borbás Ilona, 4024 Debrecen, Batthyány utca 11. IV. lh. I. 8. Pisti kiveszi a borítékból a levelet, és olvasni kezdi:

„Határozat. Ártándiné Borbás Ilona, anyja neve: Göre Erzsébet, született Debrecen, 1953. 05. 02., lakik 4024 Debrecen, Batthyány u. 11. IV. lh. I. 8. lakos kérelme alapján a munkanélküli járadékra való jogosultságát 1995. augusztus 1. napjától megállapítom. A jogszabályban előírtak szerint megállapított 61 213 Ft/hó bruttó átlagkeresete figyelembe vételével a folyósítás kezdő időpontjától: 1995. augusztus 1-től 90 napig napi 600 Ft (75 %), 270 napig napi 500 Ft (60 %) illeti meg." Aztán jogszabályok, paragrafusok, pecsét és aláírás.

A kánikulai hőség már árnyékban is eléri azt a fokozatot, ami túllépi az elviselhetőség határát. Ilyenkor szinte lehetetlen a józan gondolkodás. Meg kellene keresni a levél tulajdonosát? De megkérdezné, hogy jutott hozzá. Nem mondhatja meg az igazat: „A kukák mellett találtam a kidobott újságok között." Ezzel elárulná, hogy a szemétben turkált. Találta az udvaron? És hogyan jutott be, kihez ment, kinek az ismerőse ő, Pisti, az ágrólszakadt hajléktalan. És mi van akkor, ha a levél címzettjének – aki ugyanolyan nyomorult, mint ő, hiszen nincs munkája – , erre a levélre fizetik ki a munkanélküli járadékot? Menynyi kérdés, istenem, és nincs rá kielégítő, megnyugtató válasz.

Aztán mégis úgy dönt, hogy nem foglalkozik a levéllel. Az újságokat a padon hagyja, a levelet becsúsztatja a szatyrába, és visszaindul a Batthyány utca felé. Hogy miért éppen oda? Megmagyarázhatatlan dolgok is vannak a világon. Mint ez a levélhistória és a sétálóutca, ahol aktatáskás, diplomatatáskás, nyakkendős urak járnak ilyen melegben. A lányok, asszonyok pedig rövid nadrágban, pólóban feszítenek, és sokat engednek láttatni magukból.

Hirtelen egy teljes erejéből rohanó férfire figyel föl, aki éppen feléje tart. Vagy száz méterrel utána egy fiú kiabál:

– Fogják meg! Tolvaj!!! Fogják meg! Ott szalad! Segítség!

A tolvajnak kikiáltott fiatalnak nyilván nem tiszta a lelkiismerete, különben nem futna. Egy kis táskát szorít magához. Igyekszik kikerülni a járókelőket. Mielőtt egy vonalba kerülnek, Pisti a „kengyelfutó" mellé ugrik és elbuktatja. Hatalmas esés következik, a táska kirepül a kezéből. A tolvaj azonnal felugrik, rohan tovább, mint az eszeveszett.

A fiatalember odaér Pistihez.

– Nagyon köszönöm, bátyám, hogy segített... – lihegi.

Pisti kissé önérzetesen, de mégis viccesen válaszol.

– Bátyád az öregapád, nem vagyok én még olyan öreg. Csak nem akarsz magázni? Ezért meg nem jár köszönet. Az ilyen hitvány embert legszívesebben szétverném! Gáspár István a rendes nevem. És jól viselem a megrázkódtatásokat.

– Én meg Ártándi András vagyok. Ez a szemét kikapta a hónom alól a táskámat. Minden értékem benne van: pénz, személyim, bérletem, adó- és tb-kártyám, címek... A rohadt anyját az ilyen dögnek!

– Én is azt mondom! – nyomatékol Pisti. – Itt laksz a közelben?

– Batthyány utca tizenegy – feleli Bandi.

– Az jó hely! – és csettint egyet a nyelvével. – Azt hallottam, hogy ott csak gazdagok vannak.

– Akad köztük olyan is, de nálunk két munkanélküli van a családban. Nem igazán marhajó. És te hol laksz?

Pisti zavarba jön. Mit mondjon? Az igazat, vagy füllentsen egyet.

– Hogy én?! Hol egy padon alszok, hol a Dobozi utcai menedékotthonban. Nem tehetek róla, se munkám, se szállásom. Dolgoztam vagy két héttel ezelőtt Aszódi István házánál a Böszörményi úton, de azóta semmi komoly.

Bandinak felcsillan a szeme.

– Böszörményi 149? Holnapután reggel hatra éppen oda szerződtem. Jobb híján. Emésztőgödröt kell ásni. Azt mondták, vihetek még egy embert, mert bőven akad munka. Nincs hozzá kedved?

Pisti legszívesebben felkiáltana örömében.

– Már mért ne lenne?!

– Akkor gyere oda hatra. Aszódi állítólag mindenkiben megbízik, aki jól melózik, de cserébe a sört se sajnálja. Valamilyen kaját azért hozzál magaddal, mert ebéd nem lesz.

– Ráérek még azon törni a fejem, hogy mit veszek a boltban – mondja Pisti.

– Most meg gyere fel hozzánk!

Ekkora meglepetésre Pisti nem számít. Csak hebeg, aztán Bandi nevetve hozzáteszi:

– Meleg van ugyan, de én hideg vagyok...

15. Megfigyelési szempontok

Vámos Gábor telefonált, és kérte, hogy találkozzunk. Először határozottan nemet mondtam.

– Mindkettőnk érdeke, de elsősorban a tied. Gyere el, nagyon fontos! – erősködött.

Mit akarhat azok után, ahogyan rólam és a nőkről vélekedett? Soha többé nem akarom látni! Ki akart sajátítatni magának! És minden jogomtól megfosztani.

Aztán mégis elmentem az Ibolya presszóba.

Gábor rettenetesen zavarban volt.

– Nem is tudom, hol kezdjem...

– Jó lenne tudnod, mert maximum tíz percem van – mondtam nagyképűen.

– Akkor elkezdem, de kérlek, ne szólj bele, hallgass végig! Még akkor is, ha az első pillanatban úgy tűnik, nem idevágó dolgokról mesélek. Az összefüggések, az érthetőség miatt korábbról kezdem. 1980 és l989 között a városi pártbizottságon dolgoztam mint beosztott agitpropos, tehát az agitációs és propaganda munkáért voltam felelős. Többek között hozzám tartozott a MÁV pártbizottsága is. Ismertem és ismerem az apádat, Borbás Sándort...

– Te ismered az apámat, és eddig nem mondtad?! – kérdeztem hitetlenkedve és felháborodva.

– Igen, de, kérlek, ... ne szólj most bele, mert folyamatosan szeretném elmondani. Csak a végén kérdezz!

– Jó, jó, bocsánat!

– Sajnos ismerem az apádat. Amikor a pártbizottság munkatársa voltam, viszonylag gyakran találkoztunk: megbeszéléseken, tájékoztatókon, amikor beszámolt nekem, kért valamit, vagy éppen én kértem tőle kisebb-nagyobb szívességet. Túlzás lenne azt állítanom, hogy barátok voltunk. Ez a korkülönbség miatt sem lehetett volna, de elsősorban azért nem, mert, enyhén szólva, különleges ember volt, és ma is ilyen az apád. Volt egyszer egy szerencsétlen ballépésem. Elfelejtettem megcsinálni határidőre egy jelentést. Nem lett volna túl bonyolult feladat, de csak az apparátusi megbeszélés előtt két órával jutott eszembe! Végső kétségbeesésemben hozzá fordultam. Azt az ötletet adta, hogy majd ő előterjeszti a témát helyettem, mert tanácsadóként úgyis jelen lesz. Számos kérdést fogalmaz meg, hiszen egy nyílt feladatról van szó, satöbbi, satöbbi. Nem akartam belemenni. Ekkor kitalálta, mondjuk azt, hogy rosszul lett a feleségem – biztosan terhes –, és haza kellett mennem. Igen, feleségem is volt, nem említettem még, de elváltam. Erről majd máskor, ha érdekel. A megbeszélésen Borbás elvtárs kezében tartotta a „tervezetemet", és többször hangsúlyozta, hogy az én beszámolómat mondja el. Később gratuláltak a javító szándékú előterjesztésemhez és jövendő gyermekünkhöz. Néhány hónap múlva persze úgy kellett intéznem, hogy megmentsem az apaságomat. Mély fájdalommal jelentettem be, hogy a feleségem elvetélt. Sokáig azt hittem, hogy Borbás elvtárs, Sanyi bátyám, önzetlenül segített rajtam. De nem! Egymás után kérte tőlem a szívességeket! Menjek ki a MÁV-hoz ilyen meg olyan ügyben, támogassam a véleményét, a protekciósoknak szerezzek állást. Cserébe én is kérhettem tőle segítséget kisebb ügyekben. Tudnod kell, hogy a pártbizottságon többen nem szívleltek engem. Ennek az igazi okát sohasem sike-

rült kiderítenem. Lehet, hogy a csinos feleségem miatt. (Persze csak kevesen tudták, hogy alkoholista volt, és tönkrement a házasságunk!) Biztosan értelmesebb voltam, mint egyes feletteseim, akik csak a Marxista-Leninista Egyetemet végezték el, vagy valamilyen gyorstalpaló politikai továbbképzésen vettek részt. Nekem kertészmérnöki diplomám van, s utána az egri tanárképző magyar–történelem szakára jártam. Valaki nagyon betartott nekem. 1986 nyarán, amikor már szabadabban lehetett gondolkodni és beszélni, néhány ember előtt azt találtam mondani, hogy a többpártrendszer igazságosabb és demokratikusabb lenne Magyarországon, mint a jelenlegi. Valaki feljelentett az elhárításnál. Néhányszor kihallgattak.

(Igazán nem akarok nagyképűnek látszani, de mi az a „néhány kihallgatás" az én kéthetes előzetes letartóztatásomhoz képest!)

– Mindenféle kémhistóriába akartak belekeverni. Tudni vélték, amit én nem. Miszerint azért utaztam Bulgáriába, hogy angol ügynököknek jelentést adjak át. Láttam, tudtam, hogy koncepciós per készül ellenem. Mindez 1986-ban, amikor már az ilyen módszer a múlté volt. És akkor jött Sanyi bátyám, Borbás elvtárs! Fél óra alatt kihozott a rendőrség épületéből. Soha senki nem tudta meg! Mi több, úgy állította be a dolgot, hogy Tokajban nyaraltam a feleségemmel egyik barátunknál. Később arra gondoltam, talán ő jelentett fel, hogy valamilyen engedményt csikarjon ki tőlem. Innentől kezdve ugyanis Sanyi bátyámnak nagyon le voltam kötelezve. Bármit kért, az első pillanatban ugrottam és csináltam. A rendszerváltás tájékán megszűnt a pártbizottság, illetve ezt megelőzően sok vezető mentette át az állam vagyonát saját nevére. Meggazdagodtak. Én ebben nem vettem részt, mert későn kapcsoltam. Apád is kimaradt belőle, mert ő inkább parancsolgatni, irányítani, konspirálni szeretett. Ő nyugdíjba vonult, én egy darabig munkanélküli voltam, majd a Providencia Biztosítónál dolgoztam üzletkötőként három évig.

– Ebből eddig semmit se mondtál el nekem. Most mért higgyem el? Különben apám dolgaihoz semmi közöm. Havonta-kéthavonta pityókásan beállít, dicséri a régi rendszert, továbbra is parancsolgatni akar, de nem hagyom. Van nyugdíja, tartsa el magát! Jobb, ha nem tudod, hogy éltem vele...

– Ne haragudj, de talán most jön a lényeg – szakított félbe Gábor. – Olyan valami, amire egyáltalán nem számítottál... Mellesleg apád is él még valamiből a nyugdíján kívül, de ez tényleg az ő magánügye. Most elmondom, miért kezdtem el udvarolni neked. Azért, mert csinos, értelmes, bájos asszony vagy, és mindig ilyen nő után vágytam.

– Na, ez rizsa! Hát nem te bizonygattad, hogy egy báb nőre van szükséged, aki szolgálja az urát, neveli a gyerekeket és kész! Azt hiszed, hogy én ilyenre képes lennék?!

– Nem, nem! - tiltakozott Gábor. – Ez csak a látszat. Ebben is apád keze van. Rávett, hogy figyeljelek vagy éppen figyeltesselek. Hová jársz az állásod elvesztése után? Kikkel barátkozol? Mi van Bandival? Felvették-e az egyetemre?

– Állati nagy spicli vagy te, Gábor!!!

– Tudom, de ez még nem minden. Kérlek, bírd ki még azt a néhány percet!

A megsértett, becsapott, kihasznált, erőtlen nő összes fájdalma összegyűlt bennem. A teljes igazságot akartam tudni.

– Apád rávett, hogy udvaroljak neked... Tudtam, hol és mikor ismerkedhetünk meg anélkül, hogy gyanúsnak találnád... Ezért mentem akkor a munkaügyi központba. Az

igaz, hogy regisztrált munkanélküli vagyok, de azon a napon nem kellett volna jelentkeznem, tehát csak miattad voltam ott. Megtetszettél. De nem apád kedvéért kezdtem el udvarolni, hanem belső meggyőződésből. Egy valamire azonban nem számítottam: Borbás elvtársra, aki vagy telefonon, vagy személyesen jelentkezett, és beszámolót kért rólad. Rólad, rólam, a kettőnk kapcsolatának alakulásáról, a családodról.

Ekkora aljasság mindennek a teteje!

– Enyhén szólva elég ütődött vagy, ha nem ismerted ki eléggé az apámat!

– Úgy éreztem magam, mintha egy három per hármas ügynök lennék a nyolcvanas évekből. Sanyi bátyánk egyébként megütközött azon, hogy az unokáját nem vették fel földrajz-biológia szakra, ugyanakkor mintha örült volna egy kicsit. Miért nem ment jogi pályára? Ő tudott volna segíteni a felvételin, s akkor végre a családjában lenne egy ügyvéd. Mert mindenre meg kell találni a biztonságos jogi lehetőséget, és maximális védelmet kell szerezni – mondogatta. Egyik iddogálásunk alkalmával mesélt a kettőtök zűrös kapcsolatáról. Ritkán találkoztok, és akkor is mindig csak vitáztok, nem gyakorolhatja apai és nagyapai jogait! Nem szólhat bele az életetekbe, pedig ő aztán igazán tudná, milyen úton haladjatok előre. Mindezt talán az ötödik pohár konyak után sírva panaszolta... Emlékszel..., amikor legutoljára találkoztunk a presszóban... Udvaroltam... Nem tudom melyik pillanatban – talán odarepült a védőangyalom? – elkezdtem színészkedni, bohóckodni. Sértegettelek... Azzal, hogyha hozzám jössz feleségül, milyen pompás karrier vár rád mellettem: gyerekszülés, gyereknevelés, mosás, főzés, takarítás, a férjed tisztelete! Nem akartam, hogy szimpatikus legyek, mert az öreg a közös titkainkat is számon kérte volna.

– Miért nem mondtad el ezt akkor? Meséld már anélkül, hogy valaki kínozna!

Gábor elhallgatott, maga elé bámult a semmibe. Felemelte a fejét, és a szemembe nézett. Eddigi zavarában kerülte a tekintetemet. Pedig ha rám nézett volna, nagyobb hitelt adtam volna történetének.

– Apád arra kért, hogy figyeljek meg egy bizonyos Gáspár Istvánt, Pistit is, aki veled vagy a fiaddal kapcsolatba hozható. Nem akarlak tovább becsapni. Ezért pénzt fogadok el tőle!

– Júdás-pénzt!!! – vágtam rá azonnal olyan hangosan, hogy a körülöttünk ülők felénk fordultak.

– Azt! De hadd térjek vissza erre a Gáspár Pistire!

– Nem ismertem soha ilyen nevű embert – mondtam jóval halkabban. – Hogy néz ki egyáltalán?

– Negyven év körüli, hajléktalan, néha alkalmi munkát vállal. Van egy sárga pólója, egy szürke kempingnadrágja, kopott barna pulóvere és egy fekete kalapja. Kicsit görbe a háta. Néha a Dobozi utcai menhelyen alszik, máskor parkokban. Alacsony, izmosnak tűnik, legtöbbször egyedül jár a városban, vagy nappal is alszik a hűvösben.

– Na ne mondd már, hogy éjjel-nappal figyeled?!

– Nem, nem! Ezt másképpen is meg lehet tudni, vagy ki lehet következtetni.

– Csak nem gondolod, hogy nekem, vagy a fiamnak köze lehet ehhez a csavargóhoz? Mi nem barátkozunk ilyenekkel! – Doboltam az ujjaimmal az asztalon.

– Attól tartok, hogy nem csavargó. Ez megint valami rejtélyes ügy. – Gondosan válogatta meg a szavait, és ezzel érzékeltette, hogy fontos bejelentést tett.

Rövid szünet állt be társalgásunkban.

Ekkor egy hirtelen ötlettől vezérelve azt találtam mondani, hogy mindent megbocsátok Gábornak, ha az apámnak elhíreszteli: beleszerettem ebbe a Pistibe, sőt már hozzánk is költözött.

– Nem, nem, hát ez... ez igazán aljas dolog! – tiltakozott Gábor.

– Te mondod meg ezek után, hogy mi az aljas dolog?! Na, ez aztán szép!

– Bocsáss meg, nem úgy gondoltam.

– De úgy mondtad!... Figyelj ide! Nekem és Bandinak most az lenne jó, ha talán először életében őt verhetnénk át.

– Ha elmegy hozzátok, rögtön kiderül! – próbált ellenkezni Gábor.

– Nem, nem jön rá! A többivel ne törődj, az én dolgom. Mit tudsz még erről a Pistiről?

– Nem sokat. Rövid hajú,ráncos a homloka, barna a bőre. Egy reklámszatyrot hord magával, és ha jól emlékszem egy aktkép van rajta. Biztos a szatyorban hordja az összes vagyonát...

– Apám ismeri Gáspár Pistit?

– Igen, de nagyon rossz véleménye van róla.

– Annál jobb!

Gábornak még egyszer elismételtem: ha megteszi, és beszámol apám reagálásáról, nem tekintem ellenségemnek, igaz, barátomnak se. Céloztam arra is, hogy azonnal megtudom vagy megérzem, ha megpróbál becsapni.

16. A siker öröme

Bandi hat körül jött haza. Rögtön lehűtötte magát egy hideg zuhannyal. Ma kivételesen nem a strandon süttette a hasát, hanem egy volt osztálytársánál jöttek össze vagy nyolcan, aztán videózással, lábtenisszel, sörivással töltötték az időt.

– Nem szeretnél nekem valamilyen bizalmasat mondani? – kérdezem.

– Anyukám, ezt nem gondolhatod komolyan – neveti el magát.

– Nem úgy értem, ahogy te gondolod. Például elmondhatnád, hogy már van munkád.

Megdöbben, mert szavaim célba találnak. Aztán jobbnak látja, ha mégsem vallja be, inkább visszakérdez.

– Hát ezt honnan veszed?

– Mecsekiné Erzsikétől. De ne mondd azt, hogy nagy pletykás és kitalálta. Mert nagy pletykás, de ilyet nem talál ki...

– Jól van... Összefutottunk a lépcsőházban. Jött a szokásos hülye dumájával: milyen nagy fiú lettél, mikor mutatod már be a menyasszonyodat, te vagy anyukád büszkesége. Hogy minél előbb lerázzam, azt találtam mondani, hogy bizony én vagyok anyukám büszkesége, mert hamarosan melózni fogok.

– És tényleg igaz?

– Persze. Két hamis tanúval tudom igazolni. – Majd titokzatosan hozzáteszi: – Meglepetés, azért nem árulhatom el. Olyan meló lesz, amihez nem kell se öltöny, se nyakkendő. Ilyen rekkenő hőségben az előkelőség különben rendkívül hátrányos. Hozok egy kis lóvét a konyhára.

– Lali is ott lesz?

– Lali!? – kérdez vissza felháborodva, és legyint egyet. – Nem, mert összebalhéztunk. Állatira leégetett. Hát haver az ilyen?! Felszedtünk két csajt, beültünk a Pálmába. Mindig csak magáról meg a tehetős őseiről nyomta a szöveget, rajtam meg átnézett. Úgy éreztem magam, mint egy csóró. Az vagyok, de nem akarom magam úgy érezni.

– Sajnálom.

– Bármit tehetsz, csak ne sajnálj!

– Mikor árulod el, mit csinálsz?

– A zsozsóosztás után, anyukám. Még pezsgőt is veszek neked. Most még csak az őrangyalaim tudják, de éppen nyári szabijukat töltik.

Dühös lettem.

– Hát akkor én se mondom meg, hogy holnap egész délelőtt munkát keresek. Van egy csomó hirdetésem.

– Jó egészséget hozzá! De szépen öltözz fel, úgy, mint én a múltkor.

Nem tudom, honnan veszi ezt a hányaveti, cinikus modort. Persze, ilyen korban ez a módi. Bandi hol gyerek, hol pedig nagyképű, kibírhatatlan felnőtt. De már nem szabad őt gyereknek tekintenem, ha viszont úgy nézek rá, mint egy durva, szókimondó felnőttre, elmegy az életkedvem. Meg kellene tanulnunk és szoknunk, hogy ahogyan a lábunkról letöröljük a sarat, mielőtt belépünk valahová, ugyanúgy tisztítsuk meg gondolatainkat is, mielőtt szavakba öntjük. Én is hányaveti módon „kivágom” magamból:

– Vacsora a hűtőben. Ja, és van egy leveled. Feladó: Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Kar.

– Muti! – Mint egy narkós a kokainért, úgy kap a levél után. Feltépi, össze-vissza szaggatja a borítékot. Csöndben telik el néhány másodperc.

Felkiált.

– Állati szuper, anyukám! Ugye ez maga a főnyeremény?

– Mi nők tiszteljük a szabályokat. Ne mutasd meg, ha nem akarod. De imádjuk a kivételeket.

Kezembe adja a levelet. Hihetetlennek tűnik. A KLTE-n megindul az önköltséges oktatás, és a felvételi pontszáma alapján tanulhat az egyetem biológia-földrajz szakán. Az első évfolyam tandíja kétszer húszezer forint.

Ez tényleg főnyeremény! De a legfontosabb még hátravan. Megyek a szekrényhez, kinyitom, és előveszem Bandi ifjúsági takarékbetét-könyvét.

– Apád azonkívül, hogy amikor meglátogatott, bőven ellátott zsebpénzzel, a gyerektartást is rendesen fizette. Ez egy darabig elég lesz tandíjra.

– Anyukám! Apukám! – Csókolgatja a betétkönyvet. – Mégis jó, hogy nem nyúltunk hozzá! – Régen láttam így örülni.

Leugrik az alattunk lévő boltba, pezsgőt hoz – édeset, mert azt szeretem! Kenyér, felvágott, paradicsom van itthon bőven, de inkább a fagyasztóból kivett töltött káposztát melegítem fel.

Már háromszor átölelt és megpuszilt. Ilyet talán tízéves korában csinált utoljára.

– Anyukám! Ahogy hoztam a pezsgőt, tele volt velem az egész Batthyány utca!

Mind a ketten remekül érezzük magunkat. Felszabadultunk...

– Apropó, anyukám! Mi lenne, ha most az összes problémánkat megbeszélnénk, és mind a ketten csak az igazat mondanánk.

Istenem! Milyen régen várok már erre!

– Rajta! Rajta! – biztatom.

– Na, akkor kérdezz!

– Fejembe szállt a pezsgő, nem tudom mit kérdezzek. Bármire „halandó” vagyok – mondom.

– Bevallom a bűneimet, de meg kell ám bocsátanod! Tavaly ősszel, amikor Pete doki megállapította, hogy influenzás vagyok, nem volt igaz. Palcsóéknál a szülinapi bulin füvet szívtunk. Csak két-három slukkot húztam le, és teljesen felfordult a gyomrom. Tudsz követni? Oké! Akkor elmehetnél követnek!… Mindent kihánytam. Satöbbi, satöbbi... Akkor szívtam először, azóta soha! Én akkor meghaltam, és ez a második életem. Ja, tegnap ki akart rabolni egy szemét disznó. Itt a Batthyány utcán fényes nappal kikapta a kezemből a táskámat, de egy hajléktalan, bizonyos Pisti felbuktatta és visszaszerezte. Utána Pistit felhoztam fürödni... odaadtam neki két-három használt pólómat.

– Pistit mondtál. Nem Gáspár Pisti véletlenül?

– De, de! Ismered?

– Nem, de szeretnék vele találkozni.

– Honnan tudod a nevét?

– Hosszú. Majd akkor mondom el, ha befejezted.

– Azt akarod, hogy gyónjak még? Oké! Tegnap vagy tegnapelőtt nagyapa telefonált, hogy valamelyik nap felugrik...

– Mi az, hogy valamelyik nap? Pontosan szeretném tudni, hogy ne érjen váratlanul.

– Jobban ismered az öreget, mint én. Imádja a meglepetéseket. Abszolúte nem zavarja, hogy mások falra másznak tőlük... Na, most te jössz, anyukám. Kérdezek, jó? Te regényíró vagy?

– Mért lennék én író? Nem értem a kérdést. Hogy jön ez ide?

– Hát úgy, hogy egy állati nagy udvariatlanságot követtem el. Véletlenül-szándékosan megtaláltam a titkos szekrényrészben azt az öt füzetet, amibe a regényedet írtad. Bocsi! Nagyon izgis az egész, csak azt nem értem, mi benne az igaz, mi a kitaláció.

Na, kellett nekem őszintésdit játszani! Innen már nincs visszaút.

– Szerinted mégis mi az igazság?

– Elvileg minden. Mégis napok óta töröm a fejem... Te nem voltál, nem lehettél börtönben. Mégis olyan hihető az egész. Ilyet nem tudtál volna kitalálni hasonló élmények nélkül.

– Figyelmesen végigolvastad? Akkor azt is tudod, hogy nem akartam elmesélni. Most mégis előjött. Elég nagy fiú vagy már hozzá? Fel tudod fogni?

– Minden igaz, anyukám?!

– Minden, minden!!!... – Könnybe lábad a szemem. Most Bandi még ezt is észreveszi. Ad egy papírzsebkendőt, és homlokon csókol.

– Hadd legyek kegyetlenül őszinte: én nem sejtettem, hogy ilyen szemét nagyapám van.

– Ezt... ezt... nem akartam, hogy nagyapád ellen fordulj. Ő is ember, de teljesen más ember. Egyébként hozzád, mindig rendes volt...

– ...mert én fiúnak születtem.

Bólogatok, mert nem tudok megszólalni.

– Szétverem a pofáját! Az ő szíve, agya talán természetvédelmi terület, hogy minden és mindenki érintetlenül hagyja?! Hát van a Földön értelmes élet? Nincs!!! Én is csak éppen beugrottam ide!

– Ha ilyeneket mondasz, akkor még gyerek vagy. Az Isten szerelmére, most az egyszer legyél már toleráns. Ezen már nem lehet változtatni, elmúlt. Legyen a mi titkunk.

– Erről nagyapa nem tud?

– De igen, csak nem beszél róla. A füzeteket sikerült kimentenem, így nem derült ki, miket írtam össze vele kapcsolatban. Bandikám, kérlek, ne rontsuk már el ezzel az ünnepünket! Az öreg Borbáshoz legyél olyan, mint máskor...

Váratlanul csengetnek.

– Kimegyek, kinyitom. Biztos a nagyapám lesz, aki egy nagy...

– Ne, ne! Csak úgy, mint máskor. Szépen kérlek!

Az asztalról gyorsan összekapkodom a poharakat, az üres pezsgőspalackot, tányérokat, és beviszem a konyhába.

17. A siker drámája

Nagyon rendes srác ez a Bandi gyerek – gondolt vissza Pisti a néhány órával korábbi megismerkedésükre. A mai fiatalok nem törődnek az olyan ágról szakadt emberrel, mint ő. Már az is jó, ha nem veszik észre, különben gúnyolódnak, megjegyzéseket tesznek.

Télen a lépcsőházakból elzavarták, mert büdös, ellophat valamit, megijednek tőle a gyerekek. Azt a kegyetlen hideget nagyon nehéz volt elviselni. Akiknek tető van a fejük fölött, azt mondják, hogy minden hajléktalan alkoholista. Hát mi legyen? Okostojás? Kell neki a fűtés belülről, különben kifagyna belőle a lélek. A hajléktalannak is van lelke. Szerencsére a nagy meleget könnyebb elviselni, mint azt a testet tompító, lelket összehúzó telet.

– Hogy én milyen hülye vagyok! – csapott Pisti a homlokára. – Mindezt ösztönösen, a felismeréssel együtt járó nagy hangerővel mondta ki.

Eszébe jutott az a levél, amit átadhatott volna Bandinak, hogy kézbesítse. Szatyra mélyén lapul. Fontos lehet, hiszen munkanélküli járadékról szól. El kell vinni! Most, azonnal!

A kapu nyitva van. Pisti összehasonlítja a borítékon lévő címet a kapucsengőn olvasható névvel. Ez utóbbi alapján megtudja, hogy Ártándiné Ilona a negyedik lépcsőházban, az első emeleten a nyolcas lakásban él. Uramisten! Ez ugyanaz a lakás, ahol Bandi lakik! Az ő anyjáról van szó. Szidja magát, hogy nem adta át a levelet Bandinak, holott ezt már megtehette volna.

Az első emeleti ajtónál félhosszút csenget. Rövid idő múlva Bandi jelenik meg.

– Szia! Te vagy az, Pisti!?

– Én csak azért jöttem, hogy... izé... – zavarában nem tudja folytatni.

– Gyere be, majd elmondod bent.

Még tiltakozni sincs ideje – igaz kedve sincs hozzá –, Bandi máris megfogja a kezét és húzza befelé. A folyosón úgy tűnik hűvösebb van, mint a múltkor, és a két szék sem ott állt a sarokban. Nagy a tisztaság... Még néhány lépés és...

– Na, anyukám, ő az a Pisti, akiről már meséltem neked.

„Az nem lehet, hogy ilyen pechem van! – hasított keresztül a gondolat a vendégen. - Ez rosszabb, mint Tasziló akármelyik hülyesége! Hát ez az a szőke nő, aki kizavart minket az udvarról!”

– Mi már találkoztunk... – szólja el magát zavarában a jövevény.

– Szia! Akkor ezután is találkozzunk! – mondja magabiztosan Ilike, miután bemutatkozik.

– Csókolom... Gáspár István...

– Nem, nem! Tegeződjünk, ez olyan természetes. Azt is mondhatnám, hogy már vártunk.

– Ja, igen a levél miatt.

Bandi és az anyja egymásra néz, mert nem értik a megjegyzést.

– Hát... nálam van a levele... vagy a leveled (?), amit kint találtam az udvaron az újságpapírok között.

Ili csak a címzést nézi meg. Rögtön látja, miről van szó.

– Köszönöm szépen. Most már másodszor cselekedtél nekünk jót. El tudod képzelni, mit összecsámcsognának ezen a levélen, ha valamelyik lakó találta volna meg?! Lenne pletyka, ócsárolás: „azt hittük..., azt terjeszti magáról..., mégis egy nagy nulla!”

– Miért nulla? – kérdezi Pisti elcsodálkozva. – Hát akinek nincs munkahelye az nem ember?

– Itt minden másképpen van, mint máshol.

– Gyere, Pisti! Vacsora előtt fürödj meg! Biztos jól fog esni! – Bandi máris ki akarja kísérni a fürdőszobába. – Tedd le ide a csomagodat!

Gáspár István nem érti hová keveredett. Itt úgy bánnak vele, mint egy rokonnal, vagy jó baráttal, ismerőssel, haverral, testvérrel... Testvérrel?! Elmosolyodik a bugyuta ötleten. Sohasem volt testvére, nem tudhatja, milyen az.

– Tényleg ő az anyád? – kérdezi tétován a fürdőszobában.

– Ha már a feleségem, a nővérem és a lányom nem lehet, akkor biztos, hogy az anyám. Beleteszem a fürdőhabot, ráengedem a vizet, állítsd be magadnak a hőfokot! Az a sárga törölköző lesz a tied.

– Figyelj már, Bandi! Mivel érdemeltem én ezt ki nálatok?

– Ne törődj te azzal! Na, van még kérdésed?

Pisti a frissítő, habos hűvös vízben mégis próbálja megmagyarázni e furcsa helyzet okát.

„Nem koldultam, nem kéregettem, majdnem elfogtam egy rablót, segítettem Gonda úrnak pakolni, elvittem viszont az újságokat a kuka mellől, megtaláltam a levelet, most ezért vagyok itt. Tényleg csak ezért vagyok itt?”

Jól néz ki a fürdőszoba. Hófehér csempe mindenütt, alul halványzöld, virágmintás járólap. Két tükör, polcok a falon, patyolattiszta mosdókagyló, szappanok, kölnik, borotvák... Mosógép, centrifuga, fent pedig szárítókötél...

Éles csengetés szakítja félbe szemlélődését. Összerezzen. Fél perc sem telik el...

– Szia, nagyapa! Szia, apa! – hallatszik Bandi hangja a folyosóról. Az érkezők is mondanak valamit, de nem érti pontosan.

„Hű, most mi lesz? Én engedéllyel vagyok itt, nem törtem be, csak úgy. Azt mondták, tudták, hogy jövök, és vártak. Bandi anyja mondta. Az lesz a legjobb, ha megtörölközök, és gyorsan felöltözök.”

Már majdnem végez, amikor Bandi jelenik meg az ajtóban.

– A nagyapám és az apám ugrott be. Az öreg havonta egyszer, apám meg még ritkábban jön, mert Pesten lakik. Van egy másik családja. Na, jó volt a víz? Akkor kihúzom a dugót.

– Te Bandi, nem lesz ebből baj, hogy én itt vagyok, meg fürödtem is...

– Ennyi igazán jár neked, sőt ez a minimum. Most pedig menjünk be!

Pisti döbbenten néz.

– Én?! Oda?!

– Naná! Nem is Pipi néni megy be... Bent van a szatyrod.

– És ha megkérnélek, kihoznád? – Hangja könyörgő.

Bandi tagadóan ingatja a fejét.

A folyosón cigarettafüst érződik. Megtorpannak. Bandi szája elé teszi a mutatóujját.

A nyitott ajtón át mindent lehet hallani.

– Apukám! Honnan tudod te ezeket a dolgokat rólam?

– Megvannak a magam eszközei.

– Ezek még ugyanazok az eszközök, ugye, mint kislánykoromban?

– Persze. Egy Borbás legyen mindig jól informált!

– Ez jellemző rád. Ugye emlékszel, mit akartál tőlem 1972 nyarán. Azt, hogy legyek besúgó, spicli...

– Akkor *olyan* idők jártak!

– Most pedig *ilyen* idők járnak! Bandit igenis felvették az egyetemre! Járj utána, ha nem hiszed. De ha egy ilyen fontos dolgot nem tudsz, akkor a hírszerződ nagyon rosszul dolgozik. El kell bocsátanod, mert félrevezet.

Bandi jobbnak látja, ha közbelépnek. Pistit gyengéden tuszkolja befelé.

– Jó-jó-jó estét kívánok! – mondja dadogva.

– Ő Gáspár István! – mutatja be a jövevényt diadalittasan, mert azt reméli, hogy abbahagyják a vitát.

„Tudtam, hogy baj lesz belőle! Az öreg úgy méricskél a szemével, mint leszúrás előtt a kecskét! A fiatalabb hátrább lép. És egyik se nyújtja a kezét. Hát akkor én se. Mért van csönd? Nem ismernek, nem haragudhatnak rám!”

Ennyi minden villant át egyszerre Pisti agyán.

– Jó, hogy visszajöttél, Pistikém! – folytatja Ilike, majd odaugrik hozzá, karon fogja, hozzásimul, és dicsekedve bejelenti:

– Apu és Bálint! Van számotokra egy rossz hírem. Melyiket mondjam előbb? Íme, bemutatom Pistit. Ő a férjem... Ez itt szemben az apám és Bandi apja. Na, ezen is túlestünk!

A döbbenet másodpercei megkövesednek, nem akarnak mozdulni, pedig az időnek az a dolga, hogy előre haladjon.

Borbás Sándor arcán és száján kitör a felháborodás.

– Elment az eszed?! Hát tudod te ki ez az ember? Tudod te kihez mentél hozzá?!

– Miért? Te jobban tudod? – kérdez vissza cinikusan Ili.

– Akkor ide figyelj! Gáspár István 38 éves, 1957. augusztus 31-én született. Anyját nem ismerte, mert belehalt a szülésbe, Gáspár Máriának hívták, apja nincs, az anyakönyvben egy kitalált név szerepel: Tompa Jenő. Állami gondozásban nőtt fel. Dolgozott a vízműveknél, napszámba járt, zsákolt, bútort cipelt. Néha a Dobozi utcai menedékhelyen, de leginkább parkokban, padokon alszik.

Pisti nem kap levegőt, ezért nincs ereje visszakérdezni. Honnan tudja? Honnan a francból tudja?!

– Apukám, most mit adod itt a jól értesültet! Ezen mi már régen túltettük magunkat. A nászutunkról és a bútorvásárlásról nem árulunk el semmit, de arról se, hogy mind a hárman dolgozunk. Ennyit mára, befejezhetjük!

Borbás hangos káromkodások közepette kivonul. A szenvedés ereje nagyobb, mint amekkorát a kiváltó ok megérdemel, de ezt a lóvátett öreg nem tudja.

Bálint próbálja menteni a menthetetlent.

– Ili! Én nem ezért jöttem... én komolyan szeretnék veled beszélni...

– Hát eddig is komolyan beszélgettünk, mért nem szóltál bele. Ha Bandi akar találkozni veled, akkor mehet.

– Én most nem megyek sehová! – tiltakozik Bandi. – Le vagyok taglózva! Mondtad, hogy Ágoston Bélánál szálltál meg. Hétfőn felhívlak…

Bólogatás a válasz.

18. Nyomkövetés gödörásás közben

Bandi négykor kelt. Édesanyja nem ébredt fel, mert rendkívül mélyen szokott aludni. Lábujjhegyen kiment a fürdőszobába, megborotválkozott, megmosakodott. A konyhában bekapott két parizeres kenyeret, utána két deci tej következett. Néhány holmiját betette egy szatyorba: fóliás kenyér, füstölt sajt, paradicsom, paprika… Az üzenő füzetbe ezt írta: „Anyuci! Ma korán el kellett mennem, nem akartalak zavarni. Este hétre biztosan hazaérek, és nagyon kajás leszek, mert egész nap melózok. Pénzt is hozok. Szióka."

A reményteli vállalkozások reggel kezdődnek azzal a kiolthatatlan örömmel, hogy a nap meghozza a maga gyümölcsét. Bandi biciklijével belekerekezik az egyre erősödő fényzuhatagba. Ott marad egészen estig, amikor első munkájáért fizetést kap.

Pisti már Aszódiék házának közelében várta. Mint kiderült, a szomszéd utca egyik gazos kertjében aludt, mert nem akart elkésni.

A sebtében körülkerített telken már négyen várakoztak. Bemutatkoztak egymásnak. Laci bácsi, a főnök kiosztotta a munkát.

– Lajos! Akkor te kezeled a betonkeverőt, és csinálod a maltert! De ne olyan keményre, mint tegnap!

– Főnök az csak kétszer volt, és véletlenül...

– Cigi, te a kőműves keze alá dolgozol, vagyis hordod a téglát, felrakod az állványra. Lajossal együtt hordjátok a maltert a falakra. Oké?

– Oké, persze. Ma is lesz öt üveg sör fejenként?

– Mindig a pián jár az eszed! Lesz, de meg kell érte dolgoznod. Tudsz te egyáltalán a sörök között olvasni? Minden üvegre rá van írva, hogy energia, de ha nem melózol eleget, és nem izzadod ki, akkor lópikulát se ér!

Az új emberekhez fordul:

– Ha jól értettem Pisti és Bandi vagytok? Rokonok?

Mit lehet erre válaszolni. Csak az igazat.

– Na, szóval... Ki van jelölve az emésztőgödör és a csövek helye. Az ott hátul medence lesz. Melyiket akarjátok inkább ásni?

– Főnök! – szólt bele Lajos udvariatlanul. – Már bocs', hogy belepofázok, de nem lehetne géppel kikotortatni?

– Lajoskám! Hova a francba álljon ide valaki azzal a böhöm nagy géppel? Megmondanád?

– Jól van, no! De van kisebb is.

– Ha Aszódi úr azt mondta, hogy ássuk ki, akkor kiássuk. Csak nem akarsz egy építészmérnöknél is okosabb lenni a nyolc általánosoddal? Na, srácok, hol ástok?

– Ott ássatok, ahol kincs van! – A behemót, szerecsenképű Cigi és a kopasz, dohányfüstös Lajos jót nevettek a bemondáson. A többiek nem értékelték.

Pisti és Bandi az emésztőgödröt választja, mert így a szomszéd kert diófája egy ideig árnyékba borítja őket.

Nem volt a talaj se köves, se agyagos, könnyen megadta magát az ásónak és a lapátnak.

Szó nélkül dolgoztak. Hol az egyikük, hol a másikuk tolta el talicskával a kihányt földet. Közben Pisti folyton a tegnapi esti furcsa jelenetsoron gondolkodott. Semmit sem értett az egészből, hiányoztak az összefüggések. Alávalóan viselkedtek vele.

Miközben Bandi monoton egyhangúsággal végezte a munkát, vigyázott, hogy ne törje fel kezét az ásó és a lapát nyele. A jövőjén morfondírozott. Kitárult ugyan előtte az egyetem kapuja, nem kell bevonulnia katonának, mégis gondokkal lesz terhes néhány éve. Meddig lesz elég a félretett pénz? Sikerül-e anyjának megfelelő állást találnia? Elmenjene Pestre apjához egy hétre, mint ahogyan eddig szinte minden évben?

Közel egy óra telt el némán. Pisti nem bírta tovább, kitört, és rögtön a közepén kezdte.

– Sok mindent nem értek én! Olyan rendes voltál te, meg az anyád, aztán kigúnyoltatok mások előtt. Mért állított az anyád olyan ökörséget, hogy én vagyok a férje?

– Vannak égen s földön felfoghatatlan, de megmagyarázható dolgok – válaszolja cinikusan Bandi, miközben ásójára támaszkodik.

– Ne legyél már ilyen nagyképű! Én normálisan kérdeztem – háborodik fel Pisti.

– Oké! Hosszú lesz, de megpróbállak felvilágosítani. Időnk van... – És belekezdett. Elmesélte, mit olvasott édesanyja naplójában. Felvették az egyetemre, ennek örömére tegnap pezsgőt bontottak, megvacsoráztak.

– És akkor jöttél te. Addig minden normálisan ment, amíg meg nem érkezett az apám és a nagyapám. Azért vittelek magammal a szobába, hogy félbeszakítsam a vitát. Hogy az anyám miért viselkedett olyan murisan, én se értettem, de nagyon jót röhögtem rajta. Erre te megsértődtél, mert azt hitted, hogy téged gúnyoltunk ki.

– Na ne mondd, hogy nem így volt!

– Ez csak a látszat. Anyu elmesélte: nagyapám arra kényszerít egy ismerősünket, hogy figyeljen téged és minket. Sok mindent tud rólunk. Meg akarta akadályozni, hogy kapcsolatba kerülhessünk.

– Úgy éreztem magam nálatok, mint Ádám és Éva anyák napján. Mi a franc köze van nagyapádnak ahhoz, hogy mikor születtem, nem ismertem az anyámat, apámat?! Ezért kellett engem kiröhögni?!

– Nem! A nagyapám nem röhögött, hanem kétségbeesett. Végre nem úgy történtek a dolgok, ahogyan elképzelte. Anyám csak cikizni akarta, amikor beléd karolt, és azt a csomó hülyeséget állította. A lényeg, hogy a nagyapám ezt elhitte! Átvágta, érted? Talán először sikerült életében!

– Furcsa családod van neked, hallod!

– Na, világosan elmagyaráztam?

– Ti már tudtátok, hogy figyeltet minket?

– Anyám igen! De csak azután volt ideje elmagyarázni a dolgot, hogy elrohantál. Egyébként a fater még akkor este telefonált. Holnap találkozunk. Megint hívott Pestre. Mónika, a felesége, haláli jó csaj, ő is a gyerekének tekint, mert nekik nem lehetett kölykük.

Úgy tűnik, Pisti most már mindent ért. Aki a családjának, a lányának rosszat akar, megjátssza a nagyfőnököt, nem igazi apa. Lehet valaki főnök a munkahelyén, akitől félnek, aki hajtja őket. A családtagoknak azonban szeretniük kell egymást!

– Akkor most én is olyat mondok, amilyet még nem hallottál! Amikor elrohantam tőletek, a Batthyány utcán az egyik kapualjban megállított a nagyapád. Megfenyegetett. Vigyázzak, mert megbüntetnek! Én nem lehetek Ilike férje. Erre olyan dühös lettem, hogy nem értek semmit az egészből már megint! Visszakérdeztem: „Hát már miért ne lehetnék Ilike férje, amikor az vagyok?!" Tudod milyen jólesett ezt kimondani? Az öreg valami olyasmit morgott, hogy nekem tudnom kell az okát, miért nem, csak gondolkozzak. Mire én: „Szoktam gondolkodni. Tegnap is törtem a fejem egy kicsit, de most olyan izomlázam van. Nem volt érdemes!"

Bandi elnevette magát.

– Apám nem volt vele?

– Nem. Az öreged tett nekem egy ajánlatot: „Mennyiért vagy hajlandó gyorsan elválni a lányomtól?"

Bandi hahotázni kezdett. Neki dőlt az ásójának, de az elég bizonytalanul állt a földben, nem tartotta meg. Kacagva esett neki a derékig érő gödör falának.

– Remélem, hogy legalább tíz milcsit mondtál...

– Hát nem! Azt mondtam, hogy nem válhatok. Hát ez az igazság. Ha nem a feleségem, akkor tényleg nem válhatok el tőle.

Bandi még jobban megtornáztatta nevetőizmait.

A nap már erősen tűzött, a gödörben átforrósodott a levegő. Kimásztak, és leültek az árnyékban.

– Neked is feltűnt az a kóbor tyúk a kert végén? – hozakodott elő Bandi az új témával. – Nincs karámban, mint a többi. Az előbb, amikor kiöntöttem a földet, letéptem egy sóskalevelet. „Pipi, gyere ide, pipi gyere ide!" Apám! Mint egy cirkuszi ló, odajött, és elkezdte tépkedni a kezemből a zöldet. Na, pipi – mondom neki –, ezek után ne mondja neked senki, hogy hülye tyúk vagy, mert nem igaz. Okos vagy! Mintha megértette volna: „Kootty-kootty-kotty-kotty", vagy valami ilyesmit válaszolt. A taréja, tollazata, hátvonala, hasa, lábai alapján ítélve valószínűleg magyar parlagi tyúk...

– Akkor te most pipi-szakértő vagy? – kérdezi viccesen Pisti.

Hátuk mögött váratlanul Laci bácsi, a főnök jelenik meg.

– Srácok! Nyugodtan beszélgessetek a csajokról, de ne meló közben! Értve vagyok?

– Igenis, főnök. De éppen most akarunk reggelizni - feleli Pisti olyan magabiztosan, mintha ettől függne a további életük.

– Oké, de igyekezzetek!

Pisti szalonnát, kenyeret vesz elő, majd az asztal formájú betondarabra kitesz három paprikát és két paradicsomot. Bandi a reggel összecsomagolt ennivalóját helyezi mellé. Megkínálják egymást szalonnával és sajttal. Jólesik a harapnivaló ilyen munka után (három vízhólyag van a leendő diák tenyerén!), és ha sörrel lehet leöblíteni, dupla az élvezet.

Pisti Bandi kérésére elkezd mesélni magáról.

– Valamelyik gondozóm vagy tanárom mondta, hogy anyám derecskei volt.

– Az enyém is. Akkor lehet, hogy rokonok vagyunk – neveti el magát Bandi

– Hülye vicceid vannak, *fiam*! – Gúnyosan ejti ki a szót. – Na… Az egri gyermekvárosra emlékszek először, ott kezdtem el óvodába járni. Szinte mindenkinek volt apja vagy anyja, esetleg mindkettő, látogatták őket. Hárman voltunk a hetven gyerekből teljesen

árvák. A hatóság elvette a gyerekeket a szüleiktől. Mondjuk azért, mert nem tudták nevelni, valamelyikük alkoholista volt, vagy válás után kerültek be a gyerekvárosba. Sokan nevelőszülőkhöz kerültek. Én visszamaradott voltam, nem kellettem senkinek. Szocialista brigádok patronáltak bennünket, s olyankor hétvégére kivittek a gyiviből, vagyis a gyerekvárosból.

– Mi az a szocialista brigád? – kérdezi Bandi kíváncsian.

– Ha a munkások egy munkahelyen dolgoztak, akkor társadalmi munkát, vagyis ingyen munkát vállaltak, játszóteret csináltak, elvégezték az iskolákban a kisebb javításokat. Moziba, színházba jártak, meg elvitték az intézeti gyerekeket kirándulni, ahol jókat ettünk, ittunk. A családoknál tévét néztünk; ajándékokat, zsebpénzt adtak. Az nem volt kóser, hogy a gyiviben mindig rám kenték a hülyeségeket. Tízen bizonyították, hogy én azért lehet csónakázni a WC-ben, mert én dugdostam tele a lefolyót. Na, hogy bizonyítsam be, hogy nem én voltam?! Bekenték a szobánk falát sárral. Nesze neked, Pisti! Sarokban állás, térdepelés, kizárás, bezárás, kimenőmegvonás, néhány pofon, rendőrségi elbeszélgetés, hegyibeszéd a többiek előtt. Ők meg jókat röhögtek. Egyszer aztán nagyon ráfaragtak. Éppen az igazgató irodájában törölgettem a port, amikor valaki a diri folyosóján felgyújtotta a szemetesvödröt. Azt hitték a dögök, hogy ezt is rám kenhetik. De egyszerre nem lehettem két helyen. Volt köztük egy Klimba Frici nevezetű bivalyerős kölök, ő volt a hangadó, mindenki rettegett tőle. (Hű, de megveretett egy párszor!) Na, most elkapta a diri! Sok mindent kiderítettek róla. Átvitték Fótra a piszkos haverjaival együtt. Látod, az én egész életem egy nagy szívatás!

– Ki mondta neked, hogy anyád meghalt szülés közben?

– Az óvodában hallottam először, mert akkor már fel tudtam fogni, apámról senki se tudott, csak kitaláltak egy nevet, hogy nekem is legyen. De a nagyapád ezt is pontosan tudta. Honnan a francból?

– Ha nem lett volna párttitkár, akkor biztosan titkos ügynök lett volna, mert nyomozni, kötözködni, leleplezni, leégetni nagyon tud. Ő mondta, hogy a párttagokat nem szervezhették be besúgónak. De a kisujjában van minden aljasság.

– Olyan, mint egy detektív. – Pisti azt hiszi, hogy most nagyon találót mond, de Bandi még furcsábbra kerekíti:

– Nemcsak úgy viselkedik, hanem tényleg egy nagy hülye, privát detektív.

Ezt a mondást Pisti már nem akarja felülmúlni. Ha az unokája ilyet mond az öregről, az elég… Egyelőre!

– Inkább dumáljunk másról. Lehet, hogy megfájdítom vele a szíved, de mégis elmondom. Nekem rendes faterom van, bár elvált tőle az anyám, mert a fater megcsalta. Általában minden nyáron eltöltök náluk Pesten néhány hetet.

– Nem utálod azért, mert becsapta az anyádat?

– Én már ezen régen túltettem magam. Az ő dolguk. Velem mind kapcsolatban tök rendesek…

Be kell fejezni a beszélgetést, mert Laci bácsi közeledik. Két üveg sört hoz.

– Köszi – mondja Bandi. – Éppen ezt vártuk, aztán ugrunk is a gödörbe…

19. Leesett a tálca

Aszódi István szimpatikus, jovális öregúr. Jó hetvenes, de még most is látszik rajta, hogy valamikor kisportolt, temperamentumos férfi lehetett, akiért bomlottak a nők. Ez ugyan csak belső megérzés volt, amikor néhány perces ismerkedés után elkezdett udvarolni. Dicsérte fehér blúzomat, kontyomat, és nyilván még tovább sorolta volna a jelzőket, a bókokat, ha diplomatikusan nem terelem el a figyelmét. Nem tudom, párttitkár korában menynyire engedhette meg magának (vagy mások neki?), hogy „másodállásban" nőfaló legyen. A karrierista nők, a mindenáron mindent elérni akarók sok mindenre képesek. Testük és pofájuk van hozzá!

– Mit mondott, hogy is hívják?

Tartottam ettől. Ha a teljes nevem mondom, akkor emlékezhet apámra. Ez olyan asszociációkat ébresztene benne, amik esetleg nem lennének számomra előnyösek.

– Ártándiné Ilike vagyok. A vezetéknevem csak a volt férjem miatt használom...

– Ilike, nem lesz egyszerű a maga feladata. Életem kész regény. Én még most sem hiszek teljesen a rendszerváltásban. Miért is hinnék? Nézze meg! A választásokon az MSZP és az SZDSZ diadalmaskodott. Az önkormányzati választásokon is ugyanez lett az eredmény. De ez az MSZP már nem az a régi MSZMP, ami persze nem baj, sőt jó, hogy így van. Én már életem döntő részét leéltem az előző rendszerben. Most nem kellek senkinek, különben is megöregedtem.

– Ne tessék ilyet mondani! Nem mindig a test, inkább a gondolkodás, a szellem a lényeg.

– Ja, igen! Magácskának még mind a háromból van előkelő minőségben. Eljutottam egy olyan pontig, amikor el kell számolnom magamnak, a fiamnak, ifjú feleségemnek és főleg a lelkiismeretemnek. Ezért úgy döntöttem, hogy megírom az emlékirataimat. Nem lesz ez szabályos regény, inkább visszaemlékezések sorozata. Meglehet, hogy összefüggéstelenül jönnek elő belőlem a több évtizedes élmények. De biztos, hogy őszinte leszek! Amit hallani fog, Ilike, nem nőknek való. A hadifogságban átélt megaláztatásom, a besúgókra épülő Rákosi-rendszer vagy az 1956-ot követő megtorlások nem egy nő fülének valók. Megdöbbentő, kegyetlen, szívfájdító dolgokról mesélek majd. Csak úgy dönthet helyesen, ha előre figyelmeztetem a nehézségekre. A gyorsírásos jegyzeteit vagy a diktafon felvételét hazaviheti. Otthon a számítógépén leírja, megszerkeszti és visszahozza. Adok majd kész kazettákat is. Lesz bőven írnivalója. Teljes diszkréciót kérek. Oldalanként nyolcvan forintot ajánlok. Vállalja?

– Természetesen. Azért jöttem el.

(Aszódi úr vagy elvtárs nem sajnálja a pénzt!)

– Akkor megegyeztünk. Még annyit, hogy a legépelt anyagot a megyei levéltárba helyezem el, és halálomig titkosítva lesz. Amit majd elmondok, nem lesz regény, de ha a stílusomon javítani tudna, és netalán megszerkesztené, hogy jobb legyen, nagyon hálás lennék érte.

– Aszódi úr! Én is sok mindenen keresztülmentem már életemben. Megtanultam tűrni, nyelni, kivárni, amíg nyerek és főleg hallgatni. Mindenben számíthat rám.

– Örömmel hallom. Akkor kezdhetjük? Kihegyezte a ceruzáját?

– Hogyne! Hogyne!

– Már ezerszer végiggondoltam, de mégsem az elején, hanem a közepén kezdem. Talán a hadifogságommal. Kér egy kávét, vagy inkább egy hideg kólát? A munka eltart néhány óráig, majd aprósüteményt is hozatok.

– Köszönöm szépen, elfogadom.

Meghúz egy díszes zsinórt, a távolban megszólal egy kis harang. Közben leültet az íróasztalához, minden fölöslegesnek tűnő holmit arrébb rak, vagy betesz az asztal fiókjába. Rendezgetünk, rendezgetünk...

És akkor, belép... Ki az, aki bejön takaros szobalánynak öltözve? Na ki? Csató Mari, a volt osztálytársam, akivel néhány napja együtt presszóztunk. Akiről tudtam, hogy egy öreg pártmunkásból lett vállalkozóhoz ment hozzá. Érdekből. Mari, aki Aszódi mellett ezüstben-aranyban fürödhetne, szobalányként dolgozik? Szolgál? És ezt az alantas szerepet vállalja?!

Szóval bejön Mari.

– Sziasztok! – Ekkor még nem néz rám. Néhány lépés után ismer fel. Elfehéredik, és kiejti kezéből a tálcát. Óriási csörömpölés...

– A kurva életbe! – Így tör ki belőle elemi erővel a műveltség.

Aszódi összeráncolja a homlokát, felhúzza a szemöldökét, és a fejéhez kap.

– Na, nem baj! Jó kis bemutatkozás, igaz? De mindenkivel előfordulhat ilyesmi... Ugye, Ilike?

– Persze. Még Marival is.

Amikor ezt kimondom, csak akkor ugrik be, hogy ösztönösen kiejtettem Mari nevét.

– Ti ismeritek egymást? – fordul Aszódi Marihoz csodálkozva, aki nedves köténykét és szoknyáját igazgatja pulykavörösen, hogy időt nyerjen.

Diplomatikusan kivárom, hátha Mari mást akar mondani, mint én. Beválik a taktikám.

– Laci említette, hogy ma jössz. Ugye tőle hallottad a nevem?

– Persze, persze – vágom rá azonnal.

Ettől kezdve az öreg úgy fogta fel a helyzetet, mintha két ismeretlen nő találkozna. Aszódi a bemutatáskor nem említi meg, hogy Mari a felesége.

– Bocsánat, hogy közbevágok, de hadd segítsek már feltakarítani! – kérem az öreget.

– Azt nem! – tiltakozik Aszódi, és nyomatékul kezével nemet int. Kétszer meghúzza a csengő zsinórját.

– Mindjárt jön Anikó.

Aztán Marihoz fordul:

– Köszönjük, szívem, menj ki, és öltözz át! Jó?

Mari vörös arccal távozik. Pánikszerűen... Úgy érzem, fény árad szét életem sötét vermében. Érdemes élni a halál előtt!

Anikó összesöpri az üvegcserepeket, süteménydarabokat, újságpapírt helyez a nedves szőnyeg alá és fölé. Hideg italokat és a süteményeket hoz be.

Ez aztán a regénybe illő fordulat! Nem akarok magamhoz térni. Közben Aszóditól átveszek három hangkazettát, de csak akkor fogom fel, hogy ennek az anyagát otthon le kell másolnom, amikor rákérdez:

– Ugye egy héten belül meg tudja csinálni?

– Persze, persze...

És diktálni kezd…

Furcsa dolog a szerelem, de még furcsább az érdek. A meggazdagodásnak nyilván számos törvényes és törvénytelen módja van. Egy csinos nőnek nem kell feltétlenül céget alapítania, tőkével rendelkeznie, hogy vigye valamire. Az okos, ravasz nő fiatalságát és szépségét is feláldozza a pénz oltárán. Az is áru. Mari képes volt hozzámenni az öreg Aszódihoz. Csak azért, hogy jómódban élhessen, legyen elegendő aranya és gyémántja. Haláli kapcsolat! Vagy inkább halálos kapcsolat. Alig várja, hogy az öreg beadja a kulcsot. De ahogy így elnéztem, jól bírja magát a délceg elvtárs-úr. Mari pedig még a szobalány szerepét is eljátssza. Micsoda égés!

Itt azért önkritikát kell gyakorolnom. Korábban már említettem, hogy miután Banditól elváltam, a főnökeim kikezdtek velem. Négy munkahely, négy vezető – kétszer kötélnek álltam, egyszer nem; egyszer pedig nem kísértettek meg. Ez az én statisztikám.

Kezdjük az elején. Válásunk után elvégeztem egy gyors- és gépíró tanfolyamot. A megyei földhivatalba kerültem, ahol leveleket, iratokat iktattam, vagy adtam ki. Unalmas, monoton munka volt, legfeljebb a hiúságomnak tetszett, hogy fontos embernek tartanak, mert én fogtam össze a kérvényeket, beadványokat, kimenő és bejövő leveleket. Mindenki hozzám fordult, nálam érdeklődött. A főnököm Jámbor János, a neve ellenére nem volt jámbor, vagyis szerény, békés. Legalább tizenöt év volt köztünk. Tapasztaltabb kolléganőim tudni vélték, hogy már mindenkit lefektetett, de nekik még sikerült ellenállniuk. Nekem, a kis naivnak nem tűnt fel, hogy szinte mindegyikük ugyanezt mondja. Ha különkülön ellenáltak, akkor a főnök hogyan juthatott sikerélményhez? Ha feltettem volna ezt a ma már logikusnak látszó kérdést, nyilván azt válaszolták volna, hogy a városi és a megyei tanács egyéb hivatalaiból szedte áldozatait.

Gyakran előfordult, hogy levelet diktált, amit vagy legépeltem, vagy gyorsírással jegyzeteltem. Amikor ez utóbbi módon kellett rögzítenem szélsebesen röpülő gondolatait, leültem a fotelbe, keresztbe tettem a lábam, térdemre helyeztem a jegyzetfüzetem... Egy másik alkalommal a fotelben ülve a dohányzóasztalon írtam, sőt néhányszor nekitámaszkodtam, vagy inkább fél fenékkel felültem az íróasztalára, miközben Jancsika (egymás között mindig így emlegettük) fel s alá járkált. A szavak és a kifejezések keresése ürügyén meg-megállt, rám vetítette „keresőjét”, elidőzött egyes testtájaimon. Minden férfi ilyen – mondták a kolléganőim, de ez se a férfinak, se a nőnek nem bűn. A miniszoknyámmal egyébként se tudtam volna mit kezdeni. Hiába húztam le, az az egy-két centi meghosszabbodás igazán nem takart többet, mint annak előtte. Ha vendégei jöttek, és kávét szervíroztam, aligha lehetett volna egy óra alatt lekaparni azt a sok férfi szemet, ami fennakadt a harisnyámon.

Jancsika valamilyen nyaralóba invitált a Bükkbe, mondvacsinált kiszállásra akart vinni vagy a barátaim után érdeklődött. Nem vettem komolyan a meghívásokat és a célzásokat. Hogy tetszett-e valójában? Nem úgy néztem rá, mint férfire. De az az igazság, hogy magas, délceg, fekete hajú, barna arcú, szimpatikus főnökkel áldottak meg azok, akik erre a posztra kinevezték. Előzékeny volt, mindig kért, sohasem utasított, ha valami miatt elkéredzkedtem, elengedett, soron kívüli jutalmat kaptam.

Egy őszi napon olyan borongós képpel állított be, mint az időjárás. Beült a szobájába, megkérte, hogy ne zavarják. Bementem a többiekhez, és segítettem kiállítani a telekkönyvi igazolásokat. Hivatalosan tizenkettő és egy óra között ebédszünetet tartottunk, de a telefon miatt valaki mindig ügyeletet tartott. Rám került a sor. Unatkoztam... Kisminkeltem magam, és éppen a körmeimet akartam kifesteni, amikor szólt a főnök. Először azt gondoltam, hogy diktálni akar, de panaszkodni kezdett. Nincs kivel megosztani a titkát, azt a nyomasztó gondot, ami úgy rátelepedett, mint városra a köd. Egyedül csak nekem meséli el, mert bennem bízik. Azt terjesztik róla, hogy ő a város Casanovája. Értesült már róla felesége, Judit is. Az egyik presszóban a főnököm éppen egy ügyvédnővel tárgyalt, amikor Judit megérkezett, és majdnem botrányt csinált. Tegnap óta nem beszélnek, felesége válni akar. Én megértést és részvétet tanúsítottam. Megígérte, hogy elküld egy továbbképzésre, s akkor hamarosan előadó lehetek. Egy hét múlva már egy tanfolyamon csücsültem, déutánonként vagy esténként pedig beültem Jancsika kocsijába, és elmentünk „túlórázni". Oda, ahol nem ismerhettek fel: erdőbe, hétvégi házba, bizalmas barátaihoz. Először problémát jelentett, hogy ki ügyel fel Bandira, de felfogadtam egy tanárnőt, és ennek a költségeit Jancsika magára vállalta. Nem akartam bonyodalmat, alig néhány hónapja váltam el, nem vágytam házasságra.Mi hajtott leginkább ebbe a kapcsolatba? Érvényesülés, kalandvágy és az az érzés, hogy végre szabadon dönthetek. Két hónap múlva már komolyabb ügyeket intézhettem a hivatalban, és a fizetésem is emelkedett. Sajnos a kolléganőim megsejtették, hogy viszonyunk van. Nem céloztak rá, nem bizalmaskodtak, csak úgy néztek rám, úgy kényeztettek, mintha tőlem függött volna a jövőjük.

Miért asszociálom most Mari tálcájának leesését a Jancsikával való kapcsolatommal? Akkor is leesett egy tálca.

Judit és Jancsika a látszat kedvéért kibékültek, nyilvánosan együtt jelentek meg. Egyszer éppen bent voltam a főnöknél, mert egy levelet diktált. Tényleg diktált; pont az irodájában és pont akkor! Ehhez semmilyen kétség nem férhetett. Nem ültünk egymás mellett, kimértek voltunk, mert a látszatra mindig adni kellett. Bori, a főnök titkárnője váratlanul beszólt telefonon, hogy a felesége szeretne vele beszélni. Néhány másodperc múlva Judit kinyitotta az ajtót. Jancsika a meglepetés örömével üdvözölte őt, majd az asztalán lévő – egyébként kettőnknek odakészített – tálcán lévő itallal, poharakkal felé indult.

– Gondoltam, hogy jössz, szívem. Hadd kínáljalak meg egy kis hideg üdítővel! – mondta Jámbor Jancsi, ám félúton megbotlott, hasra vágódott. A tálca kirepült a kezéből. Hatalmas csörömpölés... Nem kellett hozzá nagy ész: Judit váratlanul érkezett, tehát neki előre nem tölthette ki a hideg kólát! Az asszony feltépte az ajtót és kirohant. A hivatalban és a városban is azt terjesztették, hogy Juditnak végre kinyílt a szeme, mert szerelmeskedésen kapott rajta minket, hozzánk vágta a tálcát. Egyesek azt is tudni vélték, hogy Jancsika azért sántít, mert a neje a hátán széttört egy széket, rólam pedig letépte a ruhát. Ez a hír egyáltalán nem volt ínyére a párttitkárnak, aki Jancsikát egy másik megyébe helyeztette, engem pedig a városi vízművekhez tettek át, ahol Iglódi Dénes volt az igazgató.

Bandi este nyolc után jött haza. Izzadtan, fáradtan, vörösen. Ez volt titokzatos munkájának azonnal látható eredménye. Miután megfürdött, és megette a halászlét, később a desz-

szertet, elkezdett mesélni. Nem gondoltam volna, hogy képes lesz tűző napon ilyen nehéz fizikai munka végzésére.

– Kösz a kétezer forintot. Nagyon jól megfizették a munkádat. Említettem már, hogy én is dolgozom. Egy volt pártembernek az életrajzi visszaemlékezéseit írom le kazettáról és gyorsírásos jegyzeteimből. Hamarosan viszek neki vagy nyolcvan oldalt; negyvenszer nyolcvan forint egyenlő háromezer-kettőszáz forint.

– Örülök, anyucikám! Jót melóztam ma! Négy vízhólyag – mutatja a jobb és a bal tenyerét – néhány horzsolás, rengeteg sör, és jól megvoltunk. Pistivel, mert őt is elhívtam. Ha majd földrajzból terepgyakorlatra kell mennem, és olyan mély kutat kell ásnom, hogy átlássunk a Föld másik oldalára (Verne Gyula után szabadon!), akkor fogok legközelebb földet túrni.

Csodálkozom a dolgon, miért éppen Pistivel ment el napszámba. Aztán kiderül, hogy ő hívta meg, mert szerezni kellett Aszódiéknak még egy munkaerőt.

– Aszódit mondtál? – kapom fel meglepetten a fejem.

– Aszódi István, Böszörményi út 149.

– Stimmel. Én is neki dolgozom.

– Akkor Pisti mégis jól látta, hogy te voltál az a szőke tündér, aki kiszállt Aszódi László kocsijából. Nagyon ciki lett volna, ha találkozunk.

– Azért kibírtam volna…

– Anyucikám! Kipurcantam. Pisti olyan dolgokat mesélt, hogy azon csodálkozom, eddig miért nem züllött el. Derecskén szülte meg az anyja, de belehalt, állami gondozott lett, az apját sose látta.

– Derecské mondtál? Apám szerint Debrecenben született.

– Mert azt írták be az anyakönyvi kivonatába. Az apja egy kitalált személy. Az Egri Gyermekvárosban minden nap megalázták, kitoltak vele. Ő volt a feketebárány. Hagyta magát szegény csóró, mert akármit állított, nem hittek neki.

– Van valamilyen fogalma Pistinek arról, honnan tudhatja apám a személyi adatait?

Bandi tagadóan rázza a fejét.

– Amikor nagyapa elrohant, megvárta Pistit, és pénzt ajánlott fel neki, hogy váljon el tőled. Pisti erre azt mondta, nem egyezkedik, sosem fog elválni. Azt már csak gondolta, hogy azért nem, mert nem is a férjed.

Jót derülök az eseten. Olyan ügyetlenül nyúlok a kólám után, hogy meglököm, és a tárcával együtt leesik a padlóra.

– Anyukám! Vigyázz magadra! Valami árt neked. Vagy valaki. Pisti? Apu? Esetleg X és Y?

Miközben feltörlöm a kiömlött kólát (a pohár nem tört össze!), arra gondolok, hogy a valóságban és emlékeimben ma már harmadszor esett le a tálca. Ez nem jelenthet jót...

20. A testben csak fél a lélek

Aszódi az orosz hadifogságáról olyan kegyetlen dolgokat mesélt, hogy elborzadtam és megsajnáltam. Sohasem gondoltam volna, hogy egy ember ilyen őszinte lehet önmagához és a külvilághoz. Ebben a melegben a hideg futkos a hátamon, amikor gépelem a gyorsírással rögzített áradatot. Brrr!

A második világháború éveit, megaláztatásomat, orosz hadifogságomat mindig el akartam felejteni. Nemcsak azért, mert a szocializmus éveiben tilos volt ez a téma, hanem azért is, mert nem akartam átélni még egyszer a poklot. Rémálmaimban persze gyakran előtörtek a képek, de a tudatalattijának az ember nem tud parancsolni. Most mégis kénytelen leszek elmesélni, mert szeretném, ha fennmaradna az utókornak.

1943-ban vonultam be az utászokhoz. Hidakat, utakat, akadályokat építettünk. Sok helyen megfordultam: fáztam, izzadtam, éheztem, menekültem, bujdostam – és kimondom, mert muszáj – gyilkoltam. Ha lőttek, vissza kellett lőni!

Jártam Lengyelországban, voltam a Bug folyónál, eljutottam Varsóig. Ismeretes, hogy a varsói gettó felkelése 1943. áprilisa és júniusa között tartott, amit a németek kegyetlenül vérbe fojtottak. 1944. augusztus elsején igazi népfelkelés tört ki. Sokan érkeztek vidékről, és teljesen bekerítették a németeket. Az oroszok a Visztula másik partján álltak, könnyen beavatkozhattak volna, nem tették. Október elején véglegesen eldőlt, hogy Varsó továbbra is német fennhatóság alatt marad. Szörnyű megtorlás következett. Mi ennek akkor csak a hírét hallottuk...

1944. karácsonya előtt tíz nappal kivontak minket Varsóból. Már nem tudnám megmondani, milyen útvonalon mentünk éjjel-nappal egészen Prágáig. Ott voltam az Elba hídjánál, amikor az angol, amerikai és az orosz katonák találkoztak. Átmehettem volna nyugatra, de akkor azt gondoltam, hogy úgyis vége a háborúnak. Zárt rendben, nagy örömmel vonultunk hazafelé, de aztán jöttek az oroszok. Azt mondták, hogy ne próbálkozzon meg senki a szökéssel, mert nincsenek orosz dokumentumai, és ha elfogják, agyonlövik. Felraktak bennünket egy Debrecenbe induló külön szerelvényre, és azt mondták, hogy ott adják ki a papírjainkat. Eljöttünk Szolnokig. Sokan nem hittek az oroszoknak és megszöktek. De miért szökjek meg én, gondoltam, amikor úgyis Debrecenig megy a vonat. Ha pedig úgy hozná a sors, hogy nem mondanak igazat, majd Debrecenben leléphek. Igenám, de Szolnoktól nem Debrecen irányában mentünk tovább! Megerősítették az őrséget. Utolsó lehetőség talán akkor adódott volna, amikor hosszabb időre megálltunk Békéscsabán. De nem mertem kockáztatni az életem. Volt nálam egy bélyeges boríték, megírtam egy rövid levelet, amelyben tudattam szeretteimmel, hogy mi történt velem. Kidobtam a marhavagon ablakán, ott ahol láttam, hogy asszonyok kapálnak. Rendesek voltak, mert postára adták.

Egy vagonba akkor már ötvenen préselődtünk be. A szűk tér, az összezártság, a kilátástalanság, éhség, szomjúság, kétségbeesés vitára, veszekedésre összeszólalkozásra adott okot minden percben. A „illemhely”, vagyis egy lyuk, a forróság és a hasmenés miatt elviselhetetlenül bűzös, lucskos volt, így akik annak közelébe kerültek, állandóan szitkozódtak. Átlépkedtünk rajtuk, sőt sürgős esetben rájuk tapostunk. A tetű mindenhol csípte

a testünket. Táplálásunk aztán végképp állati volt: a tíznapos úton dél körül általában sáros, nyers káposztát dobáltak be a vagon ajtaján. Naponta csak egy-két vödör víz jutott. Mindenki kereste magának a megfelelő testhelyzetet, ezt azonban teljesen behatárolták a négyzetcentiméterek. A padlón ültem törökülésben, hátamat a vagon falának támasztottam. A cél a teljes zsibbadás volt, és hamar bekövetkezett. Idegeim felmondták a szolgálatot.

Mivel Románia az 1944. augusztus 23-án kirobbant kommunista felkelés után átállt a Szovjetunió oldalára, a román Foksani városában lévő hatalmas hadifogoly-elosztó táborba vittek bennünket. Mi, magyarok „Fogsány"-ként emlegettük, mert hasonlított a „fogság" szóra.Foksaniban, a foglyokkal telezsúfolt hatalmas táborban két hetet töltöttem. Vizet kellett volna fakasztani valakinek: Krisztusnak vagy Szent Lászlónak! Naponta kétszer-háromszor érkezett víz lajtos kocsikban. Szinte ihatatlan volt a klórtól. Azt mondták, hogy a közeli folyóból hozták, amelyben ruhát mosnak, állatokat itatnak és fürdetnek. Koszos, rozsdás konzerves dobozokat szorongatva, egymást taposva, lökdösődve akartunk az életmentő folyadékhoz hozzájutni. Én is közöttük voltam. Egy állat a sok közül...

Aztán újból bevagonírozás. Éreztük, hogy vágóhídra visznek, de beletörődtünk. Otthon járt a képzeletem: ha behunytam a szemem, egész pontosan magam elé tudtam idézni feleségemet. A laktanya ablakában tűnt fel utoljára. Arcvonásai erőltetett mosolyba fintorodtak, nem akart sírni; kezében fehér zsebkendőt lengetett.

Elkábultunk, eltompultunk; sikerült puszta tárgyakat csinálni belőlünk. Olyan tárgyakat, amiket ezrével lehet vagonokba rakni, végighurcolni a világon, ide-oda lökdösni, szidni, verni, éheztetni. Ha néha sikerült eljutnom a normális gondolkodásig, kifeszítettem volna a könyökömet, hogy félrelökjem a többieket, elmeneküljek valahová... De nem volt hozzá erőm és bátorságom. A vonat kerekeinek állandó kattogása, a trágyadombra emlékeztető bűz, a kézzel fogható állati sors visszhúzott. Nem mész, te pajtás, sehova, csak oda mehetsz, ahova visznek.

Húsz társam pusztult el a húsznapos úton. Amikor megérkeztünk, már annyira kimerített az éhség és a fáradtság, hogy nem tudtam megenni azt a három szem krumplit, amit a kezembe nyomtak. A nyirkos salakon kuporogtam a többiekkel. Olyan volt, mintha rég átléptem volna a lét mezsgyéjén.Visszazuhantam abba a félholt bóbiskolásba, amelyben a korábbi napokat töltöttem.

A Volga partjára kerültünk, Moszkvától úgy 250 kilométerre egy építkezésre. Még most is azon csodálkozom, hogy kibírtam. Tavasztól őszig csalánleves és áfonya, ősztől tavaszig cukorrépa és káposzta. De nem igazi savanyított káposzta, mint itthon. Ahogy a szecskavágó összeaprította, hatalmas kádakba hányták vasvillával, az emberek csizmástul belementek, darabos sóval meghintették, és utána taposni kezdték. Tavaszra aztán tele lett „hússal", vagyis kukaccal. A nacsalnyikoknak azért más is jutott, mert szabadon zabráltak a konyháról. Ha a raktárba krumpli érkezett, akkor addig főzték, amíg el nem fogyott, vagyis hetekig. Ha hántolatlan egész borsót hoztak, akkor ugyanígy jártunk. A krumplit héjastul főzték. Ebbe néha a vágóhídról kapott vért is belletették.Tele volt szőrrel. A borsó nem főtt meg, akár sörét helyett lehetett volna használni. A rántást vagy zsíradékot a szakácsok nem ismerték. Híg löttyöt kaptunk rozsdás, májpástétomos dobozokban.

Mindenkinek naponta hatvan deka kenyér járt volna. Akik a normát tudták teljesíteni, azoknak adtak 80 dekát. És mindig azoknak a brigádoknak a teljesítményét fogadták el, amelyekben csak 10-30 ember dolgozott. Ha már 120-an voltak akkor sohasem lehettek elsők. Így aztán a többségnek csak 20-30 deka jutott. Naponta több mázsa kenyér megmaradt, amit a nacsalnyikok ettek meg vagy adtak el.

A tábortól a munkahelyünk három kilométerre volt. Téglagyárat építettünk, de valójában senki se tudta milyen épületnek a falait húzzuk éppen. Lehet, hogy az elején valamilyen fordítási hiba miatt adtuk neki ezt a nevet. Nyáron a szúnyogok martak, télen Isten hidege ritkította sorainkat. Aki mínusz húsz fokban nem kevert még malter, nem húzott falat, hiányos táplálkozása miatt nem zörgött a csontja, s a szél nem hatolt az agyáig, annak hiába írnám le szenvedéseinket. Nem tudná felfogni, átélni…

A halottak száma napról napra emelkedett. Döbbenetes volt látni életerős parasztembereket, akik otthon egy zsák búzát könnyedén elvittek, itt pedig csak árnyékuk voltak hajdani önmaguknak. Hogy én milyen voltam, nem tudom megítélni, mert se tükör nem volt, se olyan vízfelület, ahol megnézhettem volna magam. De így volt ez jó. A téli, tavaszi tömeges halálozás időszakában a hullakamrának használt ajtó nélküli barakkban az egymásra hányt meztelen tetemek a plafonig értek. És én nem voltam köztük...!

A sorakozókat különösen nehezen viseltük el. Kihajtottak bennünket az udvarra; „po pjaty", azaz ötösével kellett sorban állnunk. Sohasem akart stimmelni a létszám; volt úgy, hogy ötvenszer is megszámoltak, az őrök strigulákat húztak a papírjaikon, és mi egymásfél órán át fagyoskodtunk a gyakran húszfokos hidegben. A halottakat szintén összeszámolták, és a kivonás nehéz műveletét is el kellett végezniük a szorzás után. Ha a szorzandó vagy a kivonandó hibás szám volt, akkor nem lehetett reális a végösszeg sem. Legtöbben összedrótozott talpú bakancsban, csizmában, olykor latyakban ácsorogtunk és dideregtünk. Akármilyen hideg volt, ennyi ember cipőtalpa, toporgása, „melege" felolvasztotta a havat, és átfagyott a lábunk a nedves kapcában.

Egyszer egy ismeretlen lépett ki az erdőből, majd lassú, kimért léptekkel elindult a tábor felé. Figyelemre se méltatta az őrt, aki úgy bámult rá, mint egy kísértetre. Elhaladt mellette, és öklével a kaput verte. A belső őr elordította magát, és a drótsövényhez ugrott. Aztán ő is ugyanúgy kimeresztette a szemét. A kapu előtt álló férfi ugyanis anyaszült meztelen volt. A csonttá-bőrré aszott, halálsápadt ember piszkosfehér arcszíne élesen elütött a hótól. Arcán és állán borosta feketéllett, ugyanolyan sűrű és szúrós, mint koponyáján a fekete szőrzet. Tenyerein és lábain megalvadt a vért. Az őr néhány pillanatig a földet nézte, mert meg akart győződni, hogy a kapuban lévő alak valóban nem kísértet. A hóban meglátta mezítelen talpának pontos lenyomatát. És vért a lábnyomokban.

A tábor előtt álló meztelen férfi még egyszer felemelte a kezét, megkopogtatta a kaput, és magyarul ezt mondta: „Engedjetek haza!" Aztán lezuhant a hóba, és meg sem mozdult többé. Mindezt egy véletlen folytán a közelből nézhettem végig. Le kellett fordítanom, mit mondott. Később a lágerparancsnok úgy döntött, hogy közénk való volt. Hogyan szökhetett meg?!

Megkezdődött a bolondokháza, amit sokszorosan súlyosbított a szüntelen havazás. A hó már mindenütt bokáig ért. Létszámunk állandóan változott, akkor úgy kétezren lehettünk; rongyokban, csizmákban rohantunk ki az udvarra; ordítozva, jajveszékelve menekültünk a

verés elől. A hó csípte a talpunkat, hiába ugrándoztunk, váltogattuk lábainkat. Ötösével, sűrű sorokban toporogtunk. Az égető fájdalom az üresség fucsa érzésének adta át a helyét a megkékült végtagokban. Egyesek lejjebb eresztették a nadrágjukat, de ez sem használt, mert a derekuk és a veséjük is átfázott már. Úgy éreztem, mintha forró krumpli lenne a lábujjaim helyén. Nehezen, nagyon nehezen ment az összeadás, a szorzás. Aztán a hullákat is számba kellett venni. Kik haltak meg tegnap és kik ma? Szerepeltek-e a halottak tegnapi listáján? Többórás matematikai művelet... Jaj, már majdnem megsajnáltam a ruszki katonákat...!

Amikor olvadni kezdett a hó a latrinán egyébről se beszéltek, mint arról, hogy megjelentek az első tetvek. Nyugtalanul szunyókáltunk, félálomban vakarództunk. Mindenki a feje alatt őrizte cipőjét, összetekert nadrágját, zubbonyát, kabátját. Újabb betegség fertőzött meg. Hirtelen történt, a krumpliosztás után. Égő fájdalom kényszerített, hogy sietve felkeljünk, felöltözzünk, cipőt húzzunk, kifussunk. A latrina elég messze volt, némelyikünkek 100-150 lépést kellett megtenni a hóban. A hasító fájdalom lépésről lépésre fokozódott. Eszeveszett futásnak eredtünk. Néhányan elkéstek. Kínos volt és megszégyenítő. Számos oka lehetett: skorbut, meghűlés, fertőzés, legyengült szervezet, tetvek... A cipőn behordott és elolvadt hó miatt az emberek bokáig érő, cuppogó lében gázoltak a latrinára, majd dideregve visszafutottak a barakkba, levetették bemocskolódott cipőjüket, és visszarakták a fejük alá, nehogy valaki ellopja. Hamarosan újból jelentkezett a csípős fájdalom. Miután szorosan egymás mellett feküdtek, felkeltették egymást. Újra magukra kapták a ruhát, a cipőt, és rohantak a latrinára. Ötször-nyolcszor egymás után.

Ezzel szemben a magyar kormány és a Magyar Dolgozók Pártja, a Tiszántúli Néplap 1948. november 7-i számában dicshimnuszokat zeng a hadifogságról. Címe: „Narancs ligetek közt a Szovjet Riviérán. A Fekete-tengeren több hónapig nyaraltak a most hazatért hadifoglyok.” Egy bizonyos Kiss Sándor nevű „hadifogoly bajtárs” írta a kormány és az MDP által megkövetelt sorokat. (Ilyen nevű emberből annyi van, hogy vizet lehetne velük rekeszteni, tehát kitalált név lehet.) „Szergej őrmester odajött hozzám, és megkért, hogy a narancs- és a citromfákkal csináljak valamit, ott vannak a szerszámok. A fák nincsenek jó színben. Kertészként dolgozom, de először láttam ilyet. Mondom magamban: Sándor! Most mi lesz? Oda a magyarok becsülete, ha nem vigyázol! Másnap jól megmetszettem a fákat. Egy hónap múlva már virágzottak. Egyébként ahol hadifogságban voltunk, az Szovjetunió legszebb nyaralóhelye, Szocsi városa, a Fekete-tenger partján. Naponta nyolc órát dolgoztunk. Ha pihenőben voltunk, akkor a szanatóriumba jártunk, ahol a szovjet dolgozók töltötték szabadságukat. Többekkel beszélgettünk: munkások, parasztok, értelmiségiek, miniszterek, katonatisztek. Lelkesedéssel dolgoztunk, mert megtanultuk, hogy a Szovjetunióban a munka becsület és dicsőség. Tudtuk, hogy a hozzánk hasonló munkások és saját magunk pihenését is biztosítjuk az újjáépített falak között. Kicsit szomorkodom az elhagyott tájak miatt. Különben hadifogságból általában nem maradnak kellemes élmények, de nekünk mégis: a szocializmus országában a hadifogság is más. Tudtuk, hogy itthon is megváltozott minden, mert a szocializmus építése folyik.” Megtévesztés, népbutítás a köbön!

21. Viszonyban az iszonnyal

Amikor eddig értem a gépelésben, megcsörrent a telefon. Nem bántam, mert bárkivel szívesebben beszélgetek, csak ne kelljen ilyen szörnyű szöveget írnom. Mari keresett. Kétségbe esve hívott a Pálmába. Azonnal. Vajon mi lehet ilyen sürgős?

A málna és az eper fagyi olyan, mint egy ízbomba. Sejtettem azonban, hogy nem érezhetem magam olyan felszabadultan, mint néhány méterre a sétány szélén porban fürdő veréb.

– Most nem tudom, mivel kezdjem...

– Ha amiatt a kínos jelenet miatt hívtál, felejtsük el.

Mari szomorkásan legyintett.

– Inkább panaszkodni akarok. Néha majd kihányom a belem (ezt így mondta!!!), amikor szobalánynak vagy pillangónak kell beöltöznöm, és a fenekemre üt vagy csipkedi.

– Borzasztó! És ebbe még nem haltál bele?! – háborodtam fel viccesen, de inkább részvéttelenre, sőt cinikusra sikerült.

– Nagyon jól tudod, hogy anyagi kényszerből vagyok vele. Eltartási szerződést nem kötöttünk, de házasságot igen.

– Megéri ez neked?! Miért mentél hozzá?!

Mari csak bámult rám üveges szemekkel.

– Mert hülye vagyok! De végig kell csinálnom! Úgy játszik velem és Lacival, mint a sakkfigurákkal. Vagyis a parasztokkal. Ebben az évben már négyszer változtatta meg a végrendeletét.

– És most melyik változat van érvényben?

– Halványlila gőzöm sincs. Az ügyvédje titoktartásra hivatkozik. Korábban viszont egy-egy elejtett mondatából mindig tudtuk következtetni, meg az öreg se titkolózott.

– Baromi hülye helyzet. És minden nap el kell viselned az öreget. Lefekszel vele?

Mari nem lepődött meg a szokatlan kérdésen.

– Szerencsére ritkán akarja. Ilyen korban már nem igazán megy a dolog.

– És Lacival?

Ez az orcátlan kérdés viszont felháborította.

– Honnan tudsz te erről?!

– Én nem tudok semmit – adtam az ártatlant.

– De feltételezed!

– Hogy én mit feltételezek, az egy dolog. A tény egy másik dolog. Ha bevallod, az pedig egy harmadik dolog.

Rögtön lehiggadt, tehát nagyon mesterkélt volt a felháborodása.

– Laci sem az ideálom, de akkor már inkább vele, mint nélküle.

– És az öreg tud a kettőtök kapcsolatáról?

A látszat kedvéért megint felcsattant.

– Figyelj, Ica! Mi a fenének vallatsz te engem?! Azt hiszed, hogy jogod van hozzá?!

– Bocsánat, hölgyem! Hát nem te hívtál ide beszélgetni? Nem te akarsz panaszkodni?

Néhány másodperc kínos szünet állt be. Közben mutatóujjának kék műkörmével kocogtatta az asztal üvegét.

– Légy boldog! Megmondom: az öreg tud a kettőnk kapcsolatáról, sőt nem zavarja.

– Hülye vagy? Miért lennék ettől boldog? – tiltakoztam.

Mari minden átmenet nélkül folytatta:

– Sőt az a legfurcsább, hogy még szorgalmazza is. De én mind a kettőjüknek csak egy játékszer vagyok. Na jó: egy gyöngyszem, ékszer, amit lehet mutogatni, simogatni, amivel lehet dicsekedni vagy éppen be lehet zárni, mert el akarják titkolni a létét...

– Jól értettem? Be szoktak zárni?! – A múltkor úgy tűnt, hogy Mari a szabadságot irigyelte tőlem. Most kezdtem rádöbbeni, hogy miért.

– Igen..., néha..., de... végül is... most... már... – Annyira zavarban volt, hogy szinte dadogott. – De Ica, mi ketten ellenérdekelt felek vagyunk.

– Ez meg milyen jogi formula? Nem értem.

Támadóvá vált a hangja.

– Nagyon jól tudod te azt, hogy mire gondolok.

Győzködtem, hogy fogalmam sincs.

– Az öreg nagyon kedvel, és veled szokott álmodni. Nyilván mondta, hogy be van kamerázva az egész ház. Miután elmentél többször rajtakaptam, hogy visszanézi azt a kazettát, amire az első találkozásotok van felvéve. Amikor ahhoz a részhez ér, hogy elejtem a tálcát, mindig hangosan felnevet. Hosszasan nyaldossa az ajkát, mert néhány kinagyított képkockán gyönyörködik asszonyi mivoltodban.

– Már megbocsáss, Mari! Én nem tilthatom meg senkinek, hogy ne nyaldossa a száját, meg ne álmodjon rólam. Nagyon jól tudod, miért mentem el hozzátok. Munkát vállaltam nála.

– A mellékhatással nem számoltál. Viszont ne felejtsd el, hogy én vagyok a felesége! Hivatalosan. Jogilag a teljes vagyonát Laci és én örökölhetnénk, ha nincs érvényes végrendelete, vagy éppen bennünket nevez meg örököskén̈t. Rendelkezett már úgy, hogy Anikóra, a szobalányra hagyott kétmillió forintot! Képzelheted, mit éltünk át. Máskor meg az unokahúgait nevezte meg. Ilyen állat, szélsőséges emberrel még nem találkoztam! Mindig annak alapján dönt, hogy aznap ki neki a szimpatikus. Még a fiára is megorrol néha. Minden másodpercben figyelnem kell, nehogy abbahagyjam a „dorombolást”.

A döbbenetnek hogy lehetne hangot adni?

– Ez borzasztóan felháborító! – mondtam szörnyülködve.

– Na, persze. És akkor jöttél te: könnyedén, frissen, szexisen besétáltál az öreg életébe. Most várhatjuk, hogy megint megváltoztatja a végrendeletét.

Ez a Mari Istennek képzel engem? Vagy aljas, csábító, érdekhajhászó nőnek?.

– Most mit vársz tőlem? Mondjam vissza a munkámat. Amit tőle kapok, azért keményen megdolgozom. Különben én egyáltalán nem tolakodtam, mert Laci ajánlott be a férjednek. Laci nem tudta, hogy együtt jártam veled suliba. Ha azt feltételezed rólam, hogy az öreged kegyeit keresem, akkor nem vagy magadnál.

– Félreértettél. Te olyan vagy, amilyennek születtél, ahogyan kinézel. Nem öltözhetsz öreg asszonynak! Én István miatt és a saját sorsom miatt problémázom. Mert ha ő téged meg akar szerezni magának, akkor bármilyen eszközzel eléri. Érted már?!

– Nem értem. Ha én nem akarom, ha én egyáltalán nem szeretnék részt venni a te, vagy a ti kisded játékaitokban, akkor nincs az az isten, aki az ellenkezőjére kényszeríthet.

Gondoltam egy merészet, aztán szó szerint kimondtam:

– Netalán már azt is sejted hol és mikor fog megerőszakolni?!

– Azért ne légy ilyen cinikus és közönséges!

– Ahogyan most elmesélted a kitalációidat, csak ezt a kérdést tehettem fel. Laci és te valami olyasmibe akartok belekeverni, aminek a halvány emlegetése is vérig sért. Lacival csak kétszer találkoztam...

Azonnal és dühösen visszavágott.

– Az a kettő is sok volt! És szeretném tudni, milyen szöveget írat veled a férjem!

Ez támadás a javából. Nyugi, Ili, nyugi! Mari nagyon felhúzta magát, nem tudja, mit és milyen hangsúllyal mond.

– A férjed... Aszódi úr... a visszaemlékezéseit diktálja, de nem hatalmazott fel arra, hogy bárkinek is beszéljek erről.

– Ili! Ma nem vagy igazán érdekes! Ezek szerint már közös titkaitok vannak! Elegem van belőled ...!

Felpattant. Hanyag eleganciával a pincérnő elé a pultra dobott néhány bankjegyet, és elviharzott. Otthagyott, mint egy rühes kutyát.

22. Érzéki zsarolás magamutogatással

Ma pénzzel kezdődött a nap. Kivettem a bankból huszonötezer forintot. Kiváltottam a zaciból a gyűrűmet. Hazajöttem Bandiért, aki azzal fogadott, hogy apukám váratlanul rosszul lett az átélt izgalmak miatt. A hármas belklinikáról telefonált az ügyeletes orvos. Nem ijedtem meg, mert korábban is előfordult, hogy az öreg így akart magának szeretetet és tiszteletet kicsikarni. Kedvességet nem igazán várt, mert nem tudta mi az, inkább az hajtotta, hogy felkeressék, törődjenek vele. Általában a szívére vagy a gyomrára panaszkodott.

A látogatás előtt azonban fontosabb volt az, hogy a Kossuth-egyetemen Bandi befizesse az önköltséges képzés díját és beiratkozzon. Mindent egyedül intézett – lelkesen és boldogan. Közben jártam egyet a hűvös folyosókon. Elképzeltem, mit kezdenék itt magammal, ha diák lehetnék. Nagyon szegényesnek bizonyult a fantáziám.

Átsétáltunk a DOTE hármas klinikájára. Nem tudtam feloldódni. Hirtelen összeszűkült, görcsbe rándult a gyomrom, mintha terhes lennék. Biztosan elsápadtam, vagy megbotlottam, mert Bandi megfogta a kezem.

– Anyukám! Mi van, rosszul vagy?

– Megfájdult a gyomrom... az izgalomtól.

– Ó, ne! Hát nem te mondtad, hogy az élet egy nagy színjáték? Ja, korábban Shakespeare találta ki… Most te leszel a legjobb színésznő. A legszebb színésznő már régóta te vagy. Jól kell játszanod velem együtt. Majd én is improvizálok.

– Ha a nagyapád elkezdi mondani a maga szövegét, nem enged beleszólni. Ha mégis, akkor olyat találsz mondani, ami...

–...tetszeni fog neki, mert én bármit mondok, engem szeret a *nagypapi.* – Az utolsó szót gúnyosan, gyerekesen megnyomja.

– Szeret... – teszem hozzá ugyanilyen stílusban –, de a maga módján!

Leparancsolom karomról a remegést, a libabőrt, igyekszem mélyen és egyenletesen lélegezni.

– Ne búsulj, anyukám! Ilyen fiatal udvarlód még úgyse volt, mint én, de nem is lesz!

Elnevetjük magunkat. Erre a gyerekre nem lehet haragudni.

A folyosón Végvári főorvossal futunk össze, aki régóta kezeli apámat. A szokásos „kézcsókom, jaj, milyen jól tetszik kinézni!” bevezető után a nagyfiamat kezdi dicsérni, hogy nem gondolta volna... Örömmel közli, hogy Borbás Sándor úrnak nincs komolyabb baja. A vérnyomása valamilyen lelki eredetű probléma miatt ment fel, de stressz már elmúlt, kardiológiailag rendben van, állapota jó, korának megfelelő. Hangulata kitűnő: viccekkel szórakoztatja szobatársait, az orvosokat és a nővéreket. Ma reggel például csak a szőke Kati nővértől volt hajlandó elfogadni a szurit. Holnap talán már hazamehet.

Irulok-pirulok. El tudom képzelni apámat, amint otrombán viccelődik, cserébe elvárja, hogy hahotázzanak rajta; kétértelmű megjegyzéseket tesz a nővérek lábaira, és megsimogatja a domborulataikat. Visszataszítóan primitív!

A kórteremben kiállítási tárgyak vagyunk. Még csak egy-két perce tartózkodunk benn, máris maximálisan próbára teszi türelmemet. Itt vannak a szépek, tehetségesek, okosak;

én jól főzök, takarítok, mosok, Bandi kitűnően érettségizett, felvették az egyetemre, lehet, hogy ügyvéd lesz belőle. Orvosokkal is kell paroláznunk. Nagy nehezen kiterelem apámat a folyosóra, és leülünk az ablaknál.

– Apuka, ezt igazán nem kellett volna! Nem mi vagyunk a világ közepe!

– Dehogyisnem! Hát nem ismersz még?

– Nem, mert te kiismerhetetlen vagy.

Bóknak fogja fel, és nevet rajta. Aztán minden átmenet nélkül ravaszkásan megkérdezi:

– Hát a férjed nem jön be meglátogatni?

Nem kapcsolok rögtön, mert azt hiszem, félrebeszél.

– De... lehet...

– Remélem, hogy az augusztus 31-i születésnapjára már felkészültetek.

Bandi rávágja:

– Hát persze!

– Apropó, még most is megvan a lóhere alakú anyajegy a combján?

Ebben a kérdésben valamilyen cselvetés lehet.

– Apukám, nem fontos ez most. Beszéljünk inkább rólad! – Próbálom elterelni a figyelmét.

Bandi segíteni akar, de rosszul sül el.

– Hát, az anyajegy az olyan, hogy megmarad, nem tűnik el csak úgy...

Apám elmosolyodik:

– Akkor máris meggyógyultam. Bebizonyítottátok, hogy Gáspár Pisti nem a férjed, nem a mostohaapád, sőt nem is a szeretőd, lányom. Mert nincs semmilyen anyajegye.

– Az Isten szerelmére, mit akarsz te Pistitől? Miért üldözöd?

– Csak annyit mondhatok: ne tartsátok vele a kapcsolatot! Nem hozzátok való! – mondja kategorikusan.

– Ez megint milyen trükk?! Miért tudsz te róla annyi mindent? – tapogatózom.

– Ez nem tartozik rátok – utasít el egyértelműen és durván.

– Az meg rád nem tartozik, hogy Pisti mégis a férjem. Nagyon jól tudtuk, hogy nincs anyajegye. Szándékosan vezettünk félre... Gábor igazat mondott, amikor azt állította, hogy Pisti a férjem.

Apám összeráncolja a homlokát.

– Honnan tudod te azt, hogy Gábortól vannak az információm?

– Ez meg legyen az én titkom! Én is figyeltetlek. Itt a kórházban. – Improvizálnom kell, hogy elhiggye. Kapóra jön mindaz, amit Végvári főorvostól hallottam. – Bár vérnyomásbeli panaszaid vannak, mégis rendbe jöttél, mert elmúlt a stressz, amit Pisti, a férjem okozott. Már a vicceiddel „javítod” a betegek állapotát. Ma reggel nem akartad elfogadni az injekciót, és követelted, hogy a szőke Kati adja be.

Nem látszott rajta a csodálkozás, inkább dicséretként mondta:

– Látom, sokat tanultál tőlem.

– Rettenetesen büszke lehetsz rá – mondom gúnyosan.

– Hát persze… – veti oda foghegyről.

– Meddig maradsz bent? Végvári főorvos úr szerint holnap már kiírnak.

– Nagyon jó lesz.

– De éppen holnap délután szeretne meglátogatni. Majd elkísérem. Nagyon el van foglalva szegény, mert egy káefténél dolgozik. Holnap ötkor jó lesz?

Bandira nézek, aki elfordítja az arcát, és próbálja visszafojtani a nevetését. Apu zavarba jön.

– Nem hiszem én azt el, gyermekem! Ha így lenne, összedőlne az egész világ. Most mit szólnál hozzá? Milyen vicces lenne, ha összeomlana a kórház, és elpusztulna az összes orvos. Ki látná el a sebesülteket?

Citromból van az egész ember. Savanyú, mint az éretlen szőlő. De a szőlő legalább kifejlődik, megízesedik. Nála azonban nem lehet ilyen perspektívával számolni.

– A világ nem dől össze, apukám! Halad előre, fejlődik, és a titkai előbb vagy utóbb kitudódnak.

– Azzal nem halad előre, hogy vérfertőzést követsz el! – Kezével a szívéhez kap, sóhajt kettőt és elájul.

Ez utóbbi mondat jelentését nem értem, de nyilván valami fontosat, és számára kellemetlen dolgot jelent. Olyan titkot, amit csak ő ismerhet.

Bandi elsiet az ügyeletes orvosért, közben kiabál a nővéreknek. Én meg pofozgatom, élesztgetem. Nyomkodom az orra alatt azt az akupresszúrás pontot, ami a kínai orvoslás szerint az ájult embert magához téríti. A végén elsírom magam, de nincs eredmény. Apu élettelenül fekszik a karjaimban. Egyedül az vigasztal, hogy a pulzusa normálisan ver.

Végvári főorvos fia az ügyeletes. Egy ápolónővel rohan felénk, Bandi kissé lemaradva követi őket. A doktor megtapintja a pulzusát. Egy üvegcséből valamilyen szúrós folyadékot tesz az orra alá. Apu néhány másodperc múlva kinyitja a szemét.

– Sanyi bátyám! Ne ijesztgessen már minket! Jól van?

Apám a kezével int, hogy igen.

Ki tudja, milyen rosszullét ez most megint? Valódi vagy csak megjátszott? Istenem! Hányszor előfordult már, hogy hasonlóan reagált, ha valamilyen sérelem érte. Az utóbbi tíz évben évente átlagosan négyszer volt kórházban. Elismerem, hogy beteg, mert ilyen korban már senki sem lehet teljesen egészséges. Különösen ő nem, mert egész élete tele volt a jelleméből fakadó gyűlölettel, haraggal, fondorlattal. Ezeket a negatív tulajdonságokat a rengeteg infúzió és gyógyszer sem tudta kilúgozni belőle.

Bekísérjük. Megnyugtat, hogy jól van. Elbúcsúzunk.

Azóta is kiver a víz, ha eszembe jutnak ezek a kórházi jelenetek.

23. A kerti parti

Nagyon meglepett, amikor Laci azzal hozakodott elő, hogy szombaton menjek el vele Majorosék partijára. Miért pont engem választott, s egyáltalán ő meghívhat-e? A csodálatos palota a Bayk András-kertben van. Bevallottam, hogy „majorosból" nem készültem. Felvilágosított, hogy náluk különleges virágok pompáznak. Az úszómedencében szökőkút van. Körben kisebb tuják és rejtett világítás. Az ovális félgömb alakú, napelemes ház már a huszonegyedik század építészetének előfutára. Istenem, hová csöppenek most én!? Laci azért visz pont engem magával, mert párosával illik menni. Különben az öreg Aszódi is megjelenik Marival.

És mi lesz akkor, ha Mari megint félreérti a helyzetet? Biztosan féltékeny lesz. Lesz? Már féltékeny! Hogy lehet valaki olyan ütődött, hogy egy öreg pali kedvéért és pénzéért feláldozza a fiatalságát, a szabadságát?! Elszereti az öreg fiát, meggyanúsítja a barátnőjét, minden porcikája reszket az örökségért. A szobalánnyal együtt megfojtana engem is. Mire képes a pénzsóvárság, a féltékenység zöld szörnyetege!

Egyébként Aszódi Laci szimpatikus pasi, a Komfort Építészeti Kft. ügyvezető igazgatója. Az apja is tagja a cégnek, legutóbb 20-25 főt foglalkoztattak, sokukat feketén. Laci sarmos, van kisugárzása, karaktere, férfias az arca, arányosan kisportolt a teste, kissé szőrös, vonzó a melle. Minden szavát és mondatát mértéktartás, ugyanakkor céltudatosság, határozottság jellemzi. Finom humorral fűszerezi mondandóját. Őszinte hozzám. Igazán nem kellett volna elmesélnie például, hogy Marival viszonya van. Jó, jó, tudtam, de nem tartozik rám. Az apjával kapcsolatban is több mindent megemlített, kivéve a végrendeleteket. És persze azt se mondta, hogy Mari emiatt mennyire kétségbe van esve. A kft.-jük jelenleg három helyen épít, és rendkívül jó kapcsolataik vannak a városi és a megyei nagykutyákkal.

Amikor megkérdeztem, miért akarsz éppen engem magaddal vinni, kitérő választ adott:

– Úgy látszik, még nem jártál ilyen helyen. Nem lenne tanácsos egyedül mennem.

Talán nagyképűség lett volna részemről, ha kijelentem, hogy nyilván „villogni" szeretnél velem. Nem mondhattam, mert lehet, hogy én akarok „villogni" vele?

Mit vegyek fel? Megfelelne a szürke vagy a fekete kisestélyim? Laci azt mondta, hogy a házigazdáék külön kérése a lezser öltözék. Hát akkor most vegyem fel a fehér sortomat és a világosbarna tüll blúzomat? Laci szerint akár fürdőruhában is mehetek. Na, azt mégsem! Lenne bámészkodó bőven! Onnan már csak egy lépés a „bugyibál", de abból nem kérek. Ja, és a sortomhoz jöhet a fehér szandálom. Egy szatyorba beteszem a fehér hosszú nadrágomat, hátha hajnalban már hűvösebb lesz.

És hogyan fessem ki magam ilyen banánrohasztó hőségben egy rövidnadrághoz és blúzhoz?

– Anyukám, mikor jössz haza? – kérdezi Bandi.

– Hosszú lesz. Azért megyek, hátha találok valakit, aki tudna munkát szerezni.

Nem hazudtam a fiamnak. Elsősorban tényleg azért megyek el, hátha felfigyelnek rám, és szerezhetek egy komoly állást. Az sem mellékes persze, hogy olyanok lesznek a partin, akik a habot jelentik a tortán.

– Akkor nem azért mégy, hogy nevelőapát keress nekem?! – Viccnek szánta.

– Azt akarod, hogy hozzád vágjak valamit?

– Kösz, ne! Inkább egy ezrest vágjál hozzám. Enikővel buliznánk egy kicsit. Felvették matek szakra.

– Te a matekot mindig utáltad. Lesz közös témátok?

– Jaj! Most mondjam azt, hogy jobb a humorod, mint nekem?

– Ennyi elismerés igazán jár!

Enikő szimpatikus, szorgalmas, csinos lány. Ad magára, ugyanakkor másokkal is törődik: segítőkész, udvarias, figyelmes. Szülei pedagógusok.

– Hová mentek?

– Még nem tudom.

– Maradjatok itthon!

Bandi olyat csinál, ami jólesik. Megpuszilja a hajam. Én pedig folytatom.

– Azért maradjatok itthon, mert akkor elég lesz ötszáz, és ne költsd el mind, de csinálj rendet az asztalodon, és porszívózd ki a szőnyeget!

– Mindent felnyalok, anyukám!

Laci nyolcra jött értem a fekete Mercedesével. Az a jó, ha késünk egy kicsit, mondta, úgyis szürkületkor kezdődik a buli.

– Milyen buli?! Kerti parti! Vagy nem? – kérdeztem csodálkozva, vagyis nagyon hülyén. Az én tyúk agyamban a buli piát, kaját és táncot jelent, ahová az ember nem megy rövidnadrágban.

– Mindegy, hogy nevezzük! Majoros Imi szintén építész. A kft.-je elsősorban tervezéssel foglalkozik. Együtt jártunk Pesten a műszaki egyetemre. Nagy haverok vagyunk. Ilyenkor van kaja, pia, trécselés, zene, tánc rogyásig, lubickolás a medencében, házi mozi, éjjel egykor tűzijáték. Sajnálom a környék állatait, főleg a kutyákat és a macskákat, mert a hangos durranások miatt szétszaladnak a nagyvilágba.

– Akkor nem szeretnék kutya lenni! – mondtam, mert szellemesnek akartam látszani.

– Te nem félsz a tűzijátéktól. Igaz, Ica-cica?!

Ez a Laci most udvarol nekem? Uram, megadom magam a sorsnak. Aztán így folytatta:

– Jó a szerelésed, de látom rajtad, hogy egy kicsit izgulsz.

– Nem tudom, kik lesznek ott, miről szövegeljek velük. Én nem tartozom a felső tízezerhez.

– Csak önmagadat kell adnod! Légy természetes! Különben nem lesz ott a felső tízezer, legfeljebb közülük vagy húszan. Plusz én.

– Most azt hiszed, hogy megnyugtattál?

– Hát persze.

Majorosék „kastélya” hosszúra nyújtott félgömb alakú. Tejfehér. Úgy néz ki, mint egy ufó űrhajó. Már messziről jól látszanak a virágzó bokrok, sövények, utak, kerti lámpák. A frissen megöntözött zöld pázsitból a napsütés kioldotta a fű hűvös illatát; mindenfelé virágágyak illatoznak. A kavicsos sétányt jobbról-balról árvácskák, petúniák és tátikák sze-

gélyezik. A ház előtt hófehér gipszkerítés, szoboralakú elemekkel díszítve. Egy másik világba csöppentem. Szerencsére ez nem a másvilág!

Bemutatkozások sorozata következik. A neveket nem igazán értem, különben sem mondanak számomra semmit. Valóban mindenki sportosan öltözött – a partihoz talán illetlen módon (?). A hófehér abrosszal megterített asztalok, az ugyanolyan színű székek, a három frakkos pincér, a bárpult, valamint a kert lenyűgöző szépsége éles ellentétben áll a farmernadrágos, strandpapucsos férfiakkal és nőkkel. Hárman a hatalmas medencében hűsölnek, kicsit irigylem őket. Vagy kétszáz méterre az erdő alatt, a kerítésen kívül gyerekek fociznak.

Már az első pillanatban látom, hogy Majoros Imre nem hasonlít Lacira. Úgy gondoltam, hogy barátok között még a külső vonások egy része is azonos lehet. Szigorúan mér végig:

– Á, te vagy Aszódi István új titkárnője! – Ezt úgy mondja, mintha csak a csinos nőt, a mindenre hajlandó (hajlamos) asszonyt látná bennem, de a titkárnőt nem. Rosszul esik a mustrálgatása. Ez az „á, te vagy...!" pedig azt jelenti, hogy „ja, persze, mindent tudok"! Erika, a felesége, jóval fiatalabb, karcsú, egyenletesen bronzbőrű, irigylésre méltó szépség. Szőke, rövid hajú, s ez kicsit keményíti arcvonásait. Rendkívül kedves.

– Cukifalat ez a tüll blúzod! – bókol egy nagyot.

Most nekem illik licitálnom.

– Kösz, én pedig azt kérdezem, hogy melyik nagymenő cég háziasszonya vagy ilyen pompás alakkal és megjelenéssel?

– Kösz a bókot, de a saját cégünket képviselem. Gyere, bemutatlak Bendáéknak, éppen most érkeznek.

Az udvari parkolóban és a félig nyitott garázsokban már négy kocsi áll. A házaspár a homokos út túlsó oldalán száll ki szilvakék Volvójából. Erika folytatja: – Benda Jancsi a DOTE-n fül-orr-gégész, a felesége, Mónika, a szemészeti klinika ambulanciáját vezeti.

Természetesen nem engem mutatnak be először, mert az újonnan érkezettek szinte mindenkit ismernek, és hangosan, széles taglejtéssel köszöntik egymást. Bendáék nem igazán érdeklődnek irántam, csak formális a kézfogásuk.

Még mielőtt nagyon egyedül érezném magam, Laci otthagyja barátait, s egy pohár jégkockával tupírozott narancslével felém indul. Átadja, átkarol, és egy terített asztalhoz kísér. Különböző hűtött finomságok terülnek el a fehér abrosszal borított asztalon: saláták, húsok, gyümölcsök, szárazsütemények, tortaszeletek. Viszonylag kevés van mindegyikből, de a pincérek folyamatosan hordják a ház hűtőjéből és fagyasztójából. Kaszinótojás, burgonya- és franciasaláta, párolt marhahússzelet citrom- és narancskarikával – ez az éltető forrásom. Laci jól teleszedte a tányérját.

– Hogy érzed magad?

– Felszabadultan. Igen, ez a helyes szó.

– Mondtam, hogy ne izgulj! Apámat és Marit nem láttad véletlenül?

– Véletlenül és szándékosan se láttam, de nagyon figyelek.

Ebben a pillanatban tőlünk balra, a ház melletti fenyő alatt kisebb társaság hurrázni és tapsolni kezd. Néhány pillanat múlva kiderül, hogy Aszódi István érkezett meg a feleségével.

– Laci! Figyelj csak! Mari tudja, hogy én is itt vagyok?

– Kegyetlenül őszinte leszek. Igen, sőt nagyon ellenezte a meghívásodat. Szerintem féltékeny rád.

Gúnyos műkacajfélét préselek ki magamból. Aztán hozzáteszi:

– Lesz oka a féltékenységre? Hamarosan kiderül.

Meg akarom kérdezni, hogy értsem ezt a kijelentését, de már nem marad rá időm. Mariék az asztalunkhoz lépnek.

Ettől a pillanattól kezdve Mari úgy viselkedik velem, mint egy szegény rokonnal. Nem szól hozzám, és állandóan szúrós tekintettel mustrál. Unikumot iszik kólával. Ha még tartana köztünk a régi barátnői viszony, rögtön leállítanám, nehogy fejre álljon tőle. Az öreg Aszódi is felfigyel rá, vagy kétszer kicseréli az italát sima kólára, de Mari mindenféle ürüggyel be-bemegy a házba. Hamarosan egyértelművé válik, hogy ott oldja meg az utánpótlást. Közben alig eszik valamit. Talán egy félóra sem telik el, áthívatja magát egy másik asztalhoz. Akkor már minden porcikáján látszik, hogy tele van unikummal. Mosolya visszataszító, artikulátlan sikolyai hangos röhögésbe csapnak át. A két Aszódi utánamegy, gyengéden belekarol, és be akarja kísérni a házba. Amikor a medencéhez érnek, Mari kitépi magát az óvó kezek közül, és hangos rikoltással beugrik a vízbe! A két Aszódit is berántja a medencébe. Ez mindenkit villámcsapásként ér. Úgy tűnik, még a fák és a bokrok is megfordultak a tengelyük körül, mert látni akarják a gyermekinek tűnő sikoly színterét. A forróságban néhány pillanatra megáll a csönd, majd átadja magát a hangos nevetésnek, éljenzésnek, tapsnak. Aztán Majorosné Erika és még vagy négy nő követi Marit. Nyilván el akarják terelni a vendégek figyelmét, szeretnék megfékezni a levegőben lógó botrányt. Mari némileg magához tér, mert mindkét kezével ráakaszkodik Istvánra, és nem hagyja, hogy hajáról és a szeméből kitörölje a vizet. Hosszú, nagyon hosszú nyelves csókkal „pecsételi meg” házas-mézes-szexi-ágyas kapcsolatukat.

Majoros Imre is bemegy a feleségéhez, s a többiek hangos tetszésnyilvánítása mellett „lekopírozza” a jelenetet. Egyre többen ugranak be. Laci integet, hogy én se tétovázzak! „Ilyen ökör módon nem nehéz viselkedni. Ha ez kell ahhoz, hogy a tortán hab legyek, rajta!” – gondolom magamban.

Hűsít a víz, ellazít Laci csókja. Átadom magam a végtelen végzetnek. Soha rosszabb sorsom ne legyen! Megszűnik az idő, a Föld, a tér, a levegő, a Nap és a csillagok. Csak ketten vagyunk. Egyben. Egybefog a testünkben lüktető bioáram. Dobbannak az ajkaim, a melleim, a hátam, az agyam... E végeláthatatlan pillanatban ott van a múlt és a jövendő, de a jelent mintha kilopták volna belőle.

Ütemes tapsra, hangos nevetésre, ujjongásra térünk magunkhoz. A medence szélén „még, még, még!” skandálják a vendégek.

Amikor kipirosodva utolsóként kikecmergünk a vízből, a tömeg szétoszlik. Poharaival és tányérjaival mindenki a napsütötte pázsitra vonul, leül vagy állva iszogat-eszeget, hangosan társalog.

24. Paradicsom, poloska, mézesbödön és szerelem

Laci felajánlja, hogy hazavisz a kocsiján átöltözni. Mivel szinte mindenki a napon szárítkozik, és különben is hoztam magammal egy másik nadrágot, először nemet mondok. Aztán a szemében felfedezem, hogy nagyon akarja. A ruhacsere csak ürügy arra, hogy elmenjünk innen. Mellesleg az öreg Aszódit és Marit nem látom. Vagy bementek a házba, vagy eltávoztak. Én nem érzem, hogy szégyellnem kellene a hosszú csókot, hiszen rajtunk kívül még sokan rögtönözték ugyanazt, ami normális érzelmű férfi és nő között akár az utcán is bármikor megtörténhet. Megesküdnék: rajtam kívül mindenki azt hiszi, hogy viszonyom van Lacival, vagy ennél még komolyabb a kapcsolatunk.

Laci megnyugtat, hogy jól ismeri az apját, biztosan hazamentek. És Majoros Imiék sem sértődnek meg, nem lesz belőle harag. Jó mókának fogták fel a tömeges medencejelenetet.

Laci modern bútorokkal berendezett, tágas házában asszonyának éreztem magam. Az egész épületnek szabad belső tere van, ízléses térelválasztók, szimbolikus falak jelzik a helyiségeket: a nappalit, a konyhát, az étkezőt és a dolgozószobát. Körben a mennyezetet és a hatalmas csillárok környékét fehér gipszstukkók díszítik. Két oldalt faragott falépcsőn lehet felmenni az emeletre, ahol három hálószoba és az ehhez tartozó két fürdőszoba helyezkedik el. A fenti előteret kis fonott fotelek, egy asztal, rajta régimódi telefon és ízléses faburkolat teszi otthonossá. A nappali szinte egybefolyik a többi helyiséggel – benne modern, hajlított bútorok, meleget és biztonságot sugárzó zöld és barna járólapok, két szobai szökőkút, virágok, a falakon rejtett világítás, láthatatlan hangfalak... Amikor megszólal a zene olyan, mintha a közepében állnál, és felolvadsz a muzsikában... Pár méterrel arrébb pedig azt érzed, hogy a hangok áradata felemel, fenntart a levegőben.

A világítás erősségét tapssal lehet szabályozni, a légkondiconálók harmonikusan illeszkednek a citrom- és narancssárga színű falakhoz. A kandallót körül lehet járni; a kivezető kéményt, vagyis oszlopot élőnek ható művirágok díszítik. Az ablakok ovális alakúak, a falak színével megegyező sötétítők teljesen egybeolvadnak a felülettel. A nappaliból kilépünk a hatalmas teraszra, amelyen fehér kerti bútorok, virágok, díszes gipsz szobrocskák vannak. A kis kertben szökőkút és patakocska, tele virággal, egzotikus illattal, színek kavalkádjával. Festői és paradicsomi állapotok.

Mintha készült volna, mert a hűtőből különböző saláták, húsok, tortaszeletek kerülnek elő. Amikor az amerikai konyhában lévő, étkezőnek kinevezett sarokban eszegetünk és kortyolgatjuk a hideg sört, Laci váratlanul azt mondja, hogy most már ideje közelebbről megismerkednünk. Elkezdi mesélni élete történetét.

1950. szeptember 20-án született. Édesanyja háztartásbeli volt, majd édesapja mellett a megyei pártbizottságon töltött be titkárnői szerepet. Apját a személyi kultusz idején meghurcolták, falura helyezték tanítani, holott nem volt pedagógus. Jó két hónap múlva a járási pártbizottságra küldték át, mert rájöttek, milyen fontos káder. Laci erre csak szülei beszélgetéseiből emlékszik. Általános iskolában jól tanult, de meglehet, hogy sokszor édesapja beosztása miatt kapott jó osztályzatokat. Édesanyja otthon maradt, és 1979-ben bekövetkezett haláláig kiszolgálta apját és őt. Kádert akartak belőle nevelni, ezért elintézték, hogy 1968-ban kimehessen tanulni a leningrádi műszaki főiskolára. Építészmérnöki

szakra járt. A kollégiumi elhelyezés rendkívül siralmas volt: koreaiakkal, japánokkal és oroszokkal lakott együtt, mindegyikükhöz alkalmazkodni kellett. Magyarok nem voltak a közelében, ezért hamar megtanult oroszul. A szobájukban gyakori vendégek voltak a csótányok és a poloskák. Egyszer a faliújságra egy papírlapra tűzött poloskát ragasztott fel, és ráírta oroszul a nevét. Három felkiáltójelet tett mellé. Ebből nagy botrány lett. A kollégiumi bizottság, a komszomol és a magyar konzulátus úgy döntött, hogy fel kell függesztenie tanulmányait. Hazajött, és az apja betette a Budapesti Műszaki Egyetemre, ahol egy évet veszített ugyan, de megszerezte építészmérnöki diplomáját. Azóta tudja – jegyezte meg ironikusan –, hogy a poloska szent állat, és egyes helyeken nagyobb a tekintélye, mint a magyar diáknak. „Meggyilkoltam és temetetlenül hagytam egy poloskát – ezért kellett otthagynom Leningrádot."

A tanácsi építőipari vállalatnál, majd a debreceni házgyárban dolgozott, de egyik munka sem elégítette ki. Apja mindig azt akarta, hogy politikus legyen, egyre-másra ajánlotta fel a jobbnál jobb állásokat a pártbizottságon, de ő mereven elzárkózott. Emiatt megromlott köztük a viszony. 1974-ben megnősült, elvette egyik volt évfolyamtársát. Nem született gyermekük, mert felesége, Brigitta azt az elvet vallotta, hogy első a karrier. Valamire vinni kell a világban, s akkor anyagiak és tekintély birtokában meg lehet pihenni, jöhet a családalapítás. Erre azonban nem került sor, mert az állandó rohanás, magyarázkodás, értetlenség felőrölte idegeiket, és két év múlva elváltak. 1978-ban találkozott Olgával, egy Debrecenben szolgáló szovjet pilóta feleségével, aki mindenáron meg akart szabadulni a férjétől. Ki akart törni a laktanyából, Oroszországból, és csak házasság útján érhette volna el, hogy Magyarországon maradhasson. A szovjet parancsnokság azonban megakadályozta. Lejárt a vízuma, s miután kitoloncolták Kisinyovba, nem engedték vissza többé. Laci kétszer meglátogathatta, de aztán megszakadt közöttük a kapcsolat.

1984-ben ismerkedett meg Zsókával. Hamarosan megszületett a kis Attila, aki bearanyozta életüket. Zsóka azonban nem akarta élvezni a gyermeknevelés örömeit, hanem viszonylag hamar visszament tanítani. Lacinak is egyre több munkája akadt, aztán egy alkalommal Zsókát rajtakapta, hogy egy nála tíz évvel fiatalabb fiúval együtt „nyaldossa a titkos mézesbödönt". (Ezt szó szerint így mondta!) Elváltak, és Attilát az anyjának ítélték. Laci rendszeresen látogathatja a gyereket, fizeti a gyerektartást, és az egyik lakását is át kellett adnia. Eddig komoly nő nem akadt az útjába, csak „komolytalanokkal" foglalkozott néha.

Legalább negyedórát meséltem a börtönnaplómról, apám furcsaságairól, elbocsátásomról. Kitértem a Bandival kötött házasságomra, és arra is, hogyan csalt meg Mónikával. A fiam továbbtanulása különösen érdekelte: „Nem biztos, hogy öt év múlva pont egy ilyen diplomával el tud helyezkedni, de hadd csinálja azt, amit akar. Ha az én fiam lenne, ugyanígy gondolnám."

Nem kérdeztem Lacitól, de elmondta, amit már egyébként megírtak az újságok. Hogyan lehetett vagyonhoz jutni a nyolcvanas évek végén? Mivel az állam teljesen elszegényedett, szocialista módon már nem tudta működtetni cégeit, ezért folyamatosan eladta. Akár egészben, akár kisebb részekre bontva. Teljesen szokványos és törvényes módon lehetett szerezni milliókat-tízmilliókat. Például úgy, hogy a cég könyvelésében valós vagy mondvacsinált milliós hiányokat mutattak ki. Az ilyen vállalatot akár már néhány száz-

ezer forintért (még olcsóbban is!) meg lehetett vásárolni. Aztán egy tőkeerős állami cég is belépett a kft.-be, tőkét emelt, a hitelképes céget ellátta állami hitellel, megrendelésekkel, majd az állami cég nevetséges áron kiszállt az üzletből. A szakszervezeti üdülővagyont, amelyet a munkások, a tagok pénzéből hoztak létre, szintén ilyen módon privatizálták. Végkiárusításokon, felszámolások során, az államilag romhalmazzá tett vállalatok között szabadon lehetett válogatni. A termelőgépek, ingatlanok kótyavetyéjéből sokszor az elbocsátott dolgozók végkielégítésére se futotta. Arról nem esett szó, hogy Laci és az apja hogyan jutott hozzá a vagyonához, de az elmondottak alapján vannak sejtéseim.

Mari állítólag elcsábította őt egy párszor. (Nagy kérdés számomra, hogyan lehet egy férfit elcsábítani, ha nem akarja.) Apja Marit a tulajdonának (néha neveletlen lányának) tekinti, és ennek megfelelően bánik vele. Talán ezért hagyta magát elcsábítani? Sajnálatból, együttérzésből? Amikor apját le akarta beszélni erről a házasságról, megromlott köztük a viszony, de miután Laci Marival szexuálisan összejött, az öreg megbocsátott neki. (Istenem! Micsoda ízlések léteznek!)

És most itt vagyok én. Kedves, szelíd, nem számító, kimért, disztingvált, udvarias, vonzó szemű, kislányos arcú, mégis érett asszony; van bennem kisugárzás, és az ő radarhálózata ezt képes érzékelni, sőt felerősíteni, tehát a varázsom objektíven mérhető; testem arányos, karcsú, egész lényem vonzó, nem támadok, nem kezdeményezek fölöslegesen, hanem méltóságteljesen, hercegnő módjára fogadom a bókokat, a tapogatózó lépéseket. Ízlésesen öltözködöm, testemen még a nap sugarainak is öröm elidőzni, azért vagyok olyan egyenletesen és harapnivalóan barna. Sok ehhez hasonló bókot mondott, de nem egyszerre, hanem apránként, jól elosztva, ahogyan ez a taktikájából következett.

Én nem apró megjegyzésekkel jellemeztem őt, hanem egyszerre mondtam el: határozott, férfias, van humorérzéke, ha kell felülről, máskor az események közepéből tudja szemlélni a világot, hogy a problémák megoldásában aktívan részt tudjon venni. Ápolt, izmos, fekete hajához jól illik a fehér szín, az ing, nadrág és a cipő. Minden megnyilvánulása úgy hat rám, mint fiatalabb koromban az első, romantikus szerelem: a tüdőm és a szívem megtelik melegséggel, átfut rajtam valamilyen bioáram és rezgésben tart.

Ilyenkor még a bőrét is másképpen érzi magán az ember. Olyan jó a kényelmes fotelben magam alá húzni a lábam, és úgy beszélgetni, mint egy férjjel, baráttal, szeretővel, kedvessel. A karom hajlását átveszi a bútor, élvezi, hogy belesüppedek, és közben olyan titkokat is elárulok, amilyeneket gyakran még magamnak sem fogalmaznék meg. Hűsít a diszkrét zene, körülfog a mennyei akusztika.

A mi lakásunkhoz képest ez itt egy palota, és mintha valamelyik amerikai filmből került volna elő. Csak nem mi vagyunk benne a hollywoodi sztárok…

Nem győzöm dicsérni a lakást, és a kertet, amit ölelkezve többször bejárunk. Mindezt igyekszem úgy tenni, hogy ne látszódjék rajtam az irigységnek legkisebb jele sem.

Igen... Imádom Lacit! Akkor helyeztem mindenestül magamba, amikor együtt voltunk; testem hosszában szétnyílt, beszívtam egész lényét, utána magamba zártam. Ezt a lakást, a jólétet ugyanígy nem tudom befogadni, mert nem férne belém. Nincs is rá szükség; ez arra való, hogy körülvegyen, lüktessen, éltessen, élvezetben részesítsen, és minden pillanatban arra emlékeztessen, hogy itt van a fenséges csoda...

25. Újabb titkok tára

Augusztus 9-én, kedden Bandi este hat körül ért haza. Arcán és testén látható volt, hogy egész napot a standon töltötte. Olyan napolajat használ, amely gyorsan barnítja a bőrt, mert karotint tartalmaz. Fáradt volt, de hangulatán nem lehetett észrevenni. Hideg meggylevessel és töltött káposztával vártam. Evett ugyan Enikővel néhány szendvicset, de nagyon éhes volt.

– Na, Bandikám! Ha megvacsoráztál, megrázó és felejthetetlen műsorban lesz részed.

– Valami szexvideód van, anyukám?

– Jaj, de ütődött vagy!

– Bocs, azt nem velem néznéd.

– Nincs, nem is lesz, és nem nézem senkivel!

– Akkor nagyapa rázott meg ennyire megint?

– Ne légy már olyan kíváncsi. Egyél! Utána jön a műsor.

Nyugodtan kanalazta a levest, lassan ette a töltött káposztát, mintha minden ízét külön akarná élvezni. A „kápót" nyakon öntöttem tejföllel, és külön dicséretet kaptam érte. Azt hittem, bejelentésemre türelmetlen lesz, és majd nyugtatnom kell, hogy egyen rendesen. Alig szólt valamit. és Eltelt vagy húsz perc, közben ki-kimentem a konyhába, mintha dolgom lenne. A legvégén megitta a maradék jeges kóláját, aztán megszólalt. Méltóságteljesen...

– Köszönöm, asszonyom, jöhet a mozi.

– Nem film lesz. Hangkazetta.

– Titkos lehallgatás?

– Nem titkos, de rejtélyes és tanulságos. Az eleje nem rólunk szól, de később igen. Tudod, hogy Aszódi István emlékiratait diktálja, egyes részeket magnóra mond, és én itthon leírom.

Bekapcsoltam a magnót.

A hetvenes évek elején a debreceni járási pártbizottságon titkárként dolgoztam. Nagyon élveztem a munkámat. Utólag úgy ítélem meg, hogy rengeteg ambíció volt bennem. Anyagilag is elégedett voltam. A fiam jól tanult, majd remek állást szereztem neki, feleségem mindent megkapott. Rengeteget jelentettek a jó kapcsolatok: a protekció, a szocialista összeköttetés, ahogyan akkor mondták. Ma mindent el lehet intézni pénzzel, akkor „csak egy telefon" volt a szokás. Ez szállóigévé is vált. Az állami és a pártfunkcionáriusok a szocializmus buzgó hívei… Az utóbbiak azonban – kimondva kimondatlanul – az előbbiek fölött álltak. Az elvtársaknak minden fontos állami, tanácsi és egyéb döntésüket a párttal kellett egyeztetniük, mert mi „sugalltuk" nekik a feladatokat, a célokat, a megoldás módját.

Hajdú-Bihar megye az országban a legjobb példát mutatta külföldi, elsősorban szovjet delegációk, barátságvonatok, turistacsoportok fogadásában. Rengeteg szesz lefolyt a torkunkon. Főleg konyak, vodka, kisüsti. A kényes ügyeket pedig elsimítottuk egymásnak. Például az egyik hajdúvárosi párttitkár fia ... – nem emlékszem a nevére, tényleg öregszem, de így is hiteles! – szóval a fia részegen karambolozott Veszprém környékén. A

kocsi totálkáros lett, de ő csak a lábát törte el, és kisebb zúzódásokkal megúszta. Ennél nagyobb baj volt az, hogy belerohant egy kanyarban lévő házba, és hatalmas kárt okozott. A háztulaj nem akarta visszavonni a feljelentését, pedig párttag volt, vagyis a mi kutyánk kölke, ahogyan ezt akkor mondtuk. Sikerült elintézni, hogy az Állami Biztosító busásan megfizesse a kárát, ő pedig visszavonja a feljelentését. Ennek az ügynek az elintézésében én is részt vettem, mert engem bíztak meg, hogy a veszprémi városi párttitkárral együtt „rendezzem le" a dolgot.

Egy másik alkalommal a debreceni MÁV pártbizottságának titkára... – a neve már nem ugrik be... majd ezt is pótoljuk később, Ilike, jó? Nevezzük Lajosnak... – Igazi, ügybuzgó kommunistaként szolgálta pártunk ügyét. Nem volt közelebbi kapcsolatunk, egy-két dolgot azonban hallottam róla. Rengeteg nőügye volt már, ami persze magánügy addig, amíg nem tudódik ki, de pártügy akkor, ha a „nőfalás" sérti valaki érdekeit, személyes szabadságát. Ilyen bejelentésről nem tudott senki, tehát pletyka is lehetett. Volt egy 18-20 év körüli lánya, akit szintén nem ismertem, ám a véletlenek összejátszása miatt láthatatlanul mégis kapcsolatba kerültünk. A lányt én szabadítottam ki a rendőrségi fogdából. De kezdem elölről.

Lajos – tehát ezt a nevet később az igazival helyettesítjük be – kapcsolatban állt egyik legjobb barátommal, Tomai Sanyival, a megyei pártbizottság agitproposával.

– Mi újság van, Sanyikám? – kérdeztem tőle egy szép nyári napon, amikor meglátogatott.

– Mit szólsz Horváth János fiának ügyéhez? – kérdezett vissza azonnal. (János a GÖCS párttitkára volt, a fiát Péternek hívták.)

– Mit szólhatnék? Egy elvtárs fia is megérdemli a sorsát, ha sikkaszt és gyilkol.

– Nem eszik olyan forrón a kását! Most beszéltem Melegh Pistivel (ő volt akkor a városi rendőr-főkapitányság vezetője). Azt mondja, nincs bizonyíték, azért nem tartóztatták le Pétert.

– De tanúk vannak. Albérleti díjat csalt ki több embertől, és egy idegen lakást adott ki nekik.

– Igaz, de az apja már visszafizette a pénzt. Péter barátnőjét gyanúsítják a gyilkossággal, aki vele volt. Nyilván nem tudsz róla, mert a Központi Bizottságban hírzárlatot rendeltek el. X. Lajosnak, a MÁV párttitkárának a lányáról van szó, aki már több napja előzetesben van. Pétert az apja miatt nem vitték be. Kétszer-háromszor kihallgatták, és kész!

– Ez az a Lajos, akinek állítólag nőügyei vannak-voltak, a lányát pedig verni szokta? – kérdeztem.

– Mondják, hallottam én is...

– Azt a szemét mindenét neki! – Ennél persze sokkal csúnyábbat káromkodtam.

– És X. Lajos próbálta már kihozni a lányát?

A barátom egyre jobban belemelegedett. Felháborodva mesélt Lajos durvaságairól. Például a lánya gimnáziumi szülői értekezletein botrányosan viselkedett, mert azt mondogatta, hogy hasítsanak szíjat a hátából, ő nem ellenzi a fizikai fenyítését sem. Verjék csak meg nyugodtan, mint egy fiút szokás! Több ilyen kegyetlen dolgot megtudtam akkor, de a részletekre már nem emlékszem.

Negyedórába se telt, és néhány telefonnal sikerült kiderítenem, hogy ez a kislány – nevezzük Editnek (sajnos nem emlékszem a nevére) – már több mint tíz napja bent csücsül a hűvösön. Beszéltem Melegh elvtárssal a közvetlen, vagyis a K-vonalon (ő volt a városi rendőrkapitány).

– Tudom, hogy Edit ártatlan – mondta –, de X. Lajos külön kérése volt, hogy tartsuk bent, ijesszünk rá! Most mi a fenét csináljak?! Nekem Göndör elvtárs adta ki az ukázt. (Ő volt a megyei pártbizottság első titkára.). Azt mondod, hogy gyilkosság? Nem! Egy véletlen baleset volt, amihez Editnek és Péternek semmi köze.

Ilyen lelketlen, gonosz apát még nem láttam életemben, de nem is akartam látni, mert megfojtottam volna.

Felhívtam az első titkár elvtársat.

– Te úgy látszik nem ismered X. Lajost! – mondta.

– Amit tudok róla, pontosan elég! Sőt túlságosan sok! Miért járulsz hozzá egy ártatlan kislány lelki megnyomorításához? – Az első titkárhoz baráti szálak fűztek, összejárt a két család, együtt vadásztunk, de ezt a szemrehányást nem tűrte el. Katonásan rendre utasított. Ekkor Tomai Sanyi vette át a kagylót, és kérte, hogy fogadja már őt néhány percre, mert valami nagyon nincs rendben Edit ügyében. Később tudtam meg, hogy valamelyik megyei vagy városi nagykutya felszólt Pestre, ahonnan jött az intézkedő telefon. A kislány másnap szabad lett. Mindezt csak azért meséltem el, mert sajnos ehhez hasonló sok szemét ember is vezető beosztást kapott nálunk a pártban. Ha akartuk, kapcsolataink révén mindent el tudtunk érni, meg tudtunk szerezni.

Leállítottam a magnót. Bandi arcán a figyelmen, csalódáson, felháborodáson kívül néhány másodpercig még kiült egyféle várakozás is. Aztán rádöbbent, hogy nincs tovább.

– Nem értem, hogy lehet egy ember ennyire szemét!!! – Elfordult, és kiment a szobából.

Augusztus 10-én, szerdán reggel jelentkezett telefonon egy férfi, aki hónapok óta nyomoz Borbás Sándor után. A telefonkönyvben megtalálható minden ilyen vezetéknevű családot felhívott már, de nem akadt rá. Mostanában fedezte fel a nevem: Ártándiné Borbás Ilona. Kérdezte, hogy rokonom-e Borbás Sándor, aki az ötvenes évek elején, sőt 1957 októberében is a debreceni MÁV pártbizottságának a titkára volt.

Először azt hittem, hogy szélhámos, vagy apukám valamelyik újabb trükkjének vagyok részese. Gyorsan kellett döntenem. Lehet, hogy újabb dolgokat tudok meg tőle apámról és a múltamról? Mivel Bandi nem volt itthon, ezért nem a lakásomra hívtam, hanem az Aranybika halljában találkoztunk. Meghívott a presszóba.

Tompa Jenőként mutatkozott be. A szikár, bajuszos, elegáns öregúr a hatvanas évein jóval felül járt. Apámat olyannak írta le, amilyen kislánykoromban volt, még a szokásait is ismerte. Például úgy akart leszokni a dohányzásról (sikerült is neki!), hogy nem hordott magával gyufát, de cigaretta legtöbbször volt a zsebében. Elővette, játszadozott vele. Amikor elmúlt a rágyújtási ingere, kettétörte és eldobta.

Tartózkodóan viselkedtem. Honnan tudhat apámról bizalmas dolgokat? Mintha érezné a hangomban, hogy csodálkozásom mögött van némi félelem. Elkezdte sorolni: törékeny, sovány feleségét Erzsikének hívták. Lánya, akkor három-négy éves lehetett, Derecskén laktak. Erzsike nagyon szerette a túrós csuszát. Amikor megmondtam, hogy már több mint harminc éve meghalt, elszomorodott. Aztán apámmal kapcsolatban azt a félreérthető megjegyzést tettem, hogy nem lehet közöttünk (ugyanis kórházban van), de Tompa úr nem értette tisztán, mert éppen akkor ment el egy munkagép a közelben.

– Nem gondoltam volna, hogy már egyikük sincs az élők sorában. Akármikor történt, fogadja őszinte részvétemet.

Istenem, mit tettem! Most magyarázkodjak, hogy rosszul hallotta? Vagy hagyjam, ennyiben a dolgot, legalább gyorsabban végzünk?

– Azért jöttem vissza, mert egy éve elment a feleségem. Régen nyugdíjas vagyok már, a fiam pedig sajnos tavaly meghalt, családja nem volt. Pécsen ugyan még nem számoltam fel mindent, de szeretnék újra Debrecenben letelepedni. Ehhez viszont nagy szükségem lett volna az édesapjára.

– Hátha én is tudnék segíteni... – Abban reménykedtem, hogy többet tudhatok meg.

– 1957 októberében édesapja elintézte, hogy feleségemmel együtt áthelyezzenek Pécsre, az ottani városi agitációs és propagandaosztályra. Akkor minél távolabb akartam kerülni Debrecentől, mert azt kezdték firtatni, hogy nemzetőr voltam, vagyis kapcsolatom volt az ellenforradalmárokkal. Ez a lehetőség akkor az életet jelentette, különben letartóztattak volna, és az akkori viszonyok között nagyon keservesen alakulhatott volna a sorsom. Én is tettem neki egy szívességet. Azért vagyok most itt.

Majd minden átmenet nélkül megkérdezte:

– Egyébként hogy van a kedves öccse?

– Apukámnak nincs öccse.

– Jaj, nem úgy gondoltam. Szólíthatom Ilikének? Az Ilike testvére hogy van? Aki Pécsre költözésem előtt, vagyis az ellenforradalom után majdnem egy évvel született?

– A forradalom után... – javítom ki a szocialista szóhasználatot.

– Helyes. Ma már így mondjuk.

Megint döntenem kellett, méghozzá másodpercek alatt. És helyesen! Nincs testvérem. Valószínűleg szélhámossal van dolgom. Mégis menjek bele a játékba? Nem! Az igazat kell mondanom.

– Tudtommal nincs testvérem, nem volt, és sajnos már nem lehet. De Tompa úr nyilván jobban tudja.

– Tartottam ettől. Mivel nincs veszíteni valóm, sőt, azért jöttem, hogy megtaláljam a magácska testvérét, aki jogilag tulajdonképpen az én fiam, mindent el kell mesélnem, hátha mégis tudna segíteni.

Úgy bámultam rá, mint egy tyúk a tükörképére.

– Nyilván nem ért az egészből semmit, mert édesapja eltitkolta. Ahogy mondani szokás, halottról vagy jót, vagy semmit, de most mégis kénytelen leszek feltárni az igazságot Ilike előtt.

– Már alig várom... – Higgyek ennek az embernek? Őrült, hogy ilyet állít? Miért lenne nekem testvérem? Ráadásul olyan testvérem, akinek ő az apja...

– Nem tudom, hogy Ilikének milyen véleménye volt az édesapjáról. Nem úgy, mint párttitkárról, hanem mint apáról. Ha nem akar, nem kell válaszolnia.

– Rengeteg problémánk volt a családon belül, és édesanyámmal sem jött ki jól. – Arra gondoltam, hogy könnyebben megered a nyelve, ha nem dicsőítem, mert éreztem, hogy ő sem ezt akarja tenni.

– 1956. október végén és november elején együtt bujkáltunk ismerősöknél, pincékben. Féltünk az ellenforradalmárok bosszújától. Éjjel-nappal őriztük a városi és a megyei pártbizottság épületét. Ez azonban, ha jól emlékszem, nem volt rendszeres, inkább csak azért csináltam, hogy élelmet kapjak érte. Hordtam Sanyinak és a minket rejtegetőknek is. Egyik éjszaka hazamerészkedett Derecskére. Később elmesélte, hogy nem mert bemenni a saját házába, mert a környéken idegeneket látott. Három utcával arrébb Gáspár Máriánál húzta meg magát. Több nap telt el, és nem tudtunk róla semmit. Azt hittük, hogy elfogták. Amikor végre megjelent, jól összeszidtuk, mert megrémísztett minket. De ő csak mosolygott, vidám volt (ez nagyon ritkán fordult vele elő). Bevallotta, hogy titokban kinél járt, és csak sötétedés után mert mindig kijönni Gáspár Mari udvarába, akinek egyébként siheder korában udvarolt. Kimondta ő férfiasan, hogy nagyon összejöttek... az ágyban. Én is kimondom, bocsásson meg érte, de ez az igazság. Ez a letagadhatatlan igazság, mert Gáspár Mária teherbe esett, és nem vallotta be Sanyinak. Amikor Sanyi megtudta, tajtékzott, mindent a földhöz vert az irodájában, engem lehülyézett, pedig én voltam az, akit legkevésbé okolhatott emiatt. Jó, jó, hát szidta ő saját magát, és Máriát is mindenféle riherongy nőnek lehordta. Ez 1957 június elején lehetett, és Mária augusztus vége felé szülte meg a gyerekét. Biztosan tudja, Ilike, hogy Sándor mennyire szeretett volna egy fiút – de nem ilyen körülmények között. Minden hatalmát és tekintélyét latba vetette, hogy ne derüljön ki: ő a gyerek apja. Mária Derecskén szülte meg a gyereket, egy bába segédkezett, de valamilyen komoly komplikáció adódhatott, mert két nap múlva a debreceni kórházban meghalt a nagy vérveszteség miatt. Ekkorra már kikezdtek engem a pártbizottságon, és azt terjesztették rólam, hogy összejátszottam az ellenforradalmárokkal. Sanyi gondolt egyet: „Ide figyelj, Jenő! Én el tudom intézni, hogy a családoddal együtt békén hagyjanak, és áthelyezzenek Pécsre, mert vannak összeköttetéseim. De én is kérek tőled egy szívességet. Legyél te a gyerek apja! Formailag ne legyen árva, én pedig majd elintézem, hogy jó kezekbe kerüljön, felneveljék. Ebből neked soha semmilyen hátrányod nem lesz, mert nem jön rá senki.”

Csak ültem, mint egy szobor, és néztem a semmibe. De belülről minden motoszkált bennem: életem összes kérdőjele, apu megfejthetetlen cselekedetei és titkai nyomták a homlokomat.

Tompa Jenő folytatta:

– Említettem már, hogy meghalt a fiam, gondoltam, megkeresem… a másikat… Még akkor is, ha két apának van egy fia…

Nagyon megviselt lehetett az arcom, mert hozzátette:

– Ne haragudjon, nem akartam megijeszteni. Feltételeztem, hogy valamit tud a dolgokról. Ezek szerint Sándor magával vitte a titkot a sírba. Én viszont nagyon szeretném megtalálni Istvánkát. Úgy rémlik, 1957. augusztus utolsó napján született. Ha Sándor igazat mondott, akkor valahol jó kezekben van, és mindent megkapott az életben...

Jól emlékeztem még a néhány nappal ezelőtti eseményekre, amikor apám és Pisti találkozott. A születési dátuma és az apja neve is megmaradt bennem. Ő lenne az apátlan-anyátlan árva?! Ennyi egybeesés nem lehet véletlen!

– És ha megtalálnánk, tetszett már arra gondolni, hogy ez a bizonyos Istvánka Tompa úrral nem is akarna szóba állni? Nem hinné el a történetet.

– Tudom, hogy megvetni való ember vagyok. A feleségem egész életében nem sejtette, hogy van egy törvénytelen, mégis törvényes gyermekem. Így utólag úgy látom, hogy Sanyinak köszönhetem a megmenekülésemet. Pécsen sikerült jó karriert befutnom a feleségemmel együtt. Ő a városi tanács építésügyi osztályát irányította haláláig, én pedig a pécsi járási tanácsnál, majd a megyei pártbizottságon voltam vezető 1988-ig, nyugdíjaztatásomig.

Innentől kezdve még zavartabb lettem. Megvan! Gáspár Pisti! Valószínűleg az ő fia, ezért tiltja tőlünk annyira apám. Ezért mondta látogatásunkkor, hogy vérfertőzést követünk el! Ha én Pistinek vagyok a felesége, akkor a féltestvéremhez mentem hozzá! Na, apukám! Ezért minimum a kórházban kellett kikötnöd! Ennyi izgalom igazán járt neked! Majdnem negyven évig az orrunknál fogva vezettél, és tönkre tetted a fiad – a testvérem! – életét, akivel Isten akaratából a napokban összejöhettünk. Még most is képes volnál lehazudni az égről a csillagokat?!

Elkértem Tompa úr telefonszámát, és optimistán annyit mondtam:

– Vannak sejtéseim ezzel kapcsolatban, utánanézek, és egy-két napon belül felhívom. Engem is izgat a dolog, hiszen megtalálhatom a testvéremet.

Az öregúr hálásan és egy kicsit ravaszkásan mosolygott, amikor megköszönte a segítséget.

26. Pistinek két apja van

Olyan ez, mint egy izgalmas könyv, csak az a baj, hogy én vagyok az egyik főszereplője. Nekem kell döntenem, irányítanom az eseményeket, és elviselnem minden szennyet, mocskot. És akkor még én tisztázzam?! Kinek mondhatnám el? Ki értené meg egyáltalán? Elhiszi valaki, hogy 38 év után „született" egy testvérem, akit eltitkoltak előlem? Nyomorog, és a véletlen úgy hozta, hogy mégis megismertem, csak nem tudtam, hogy kicsoda.

Lehet, hogy Tompa Jenőt apu használja ki vagy fel azért, hogy valamilyen oknál fogva Pistit elűzze a családunktól? Vámos Gabival kellene beszélnem... vagy inkább Aszódi Lacinak mondjam el ezt a fantasztikus történetet? Attól tartok, nem értené meg. Közben el kell vinnem a legépelt kéziratot. Hatvanhét oldal szorozva negyvennel, vagyis kapok... 2680 forintot.

Nem tudtam visszafogni magam. Lerohantam Gábort.

– Mit titkolsz megint? Ki ez a Gáspár Pisti valójában? Nem vagy te kettős ügynök véletlenül?

Tréfásan fogta fel a helyzetet, mert elnevette magát. Először úgy tűnt, hogy szándékosan mellébeszél, mert egyéni problémáival kezdte, majd a tegnap éjszakai záporról szövegelt: a hosszú aszály után talán még segít a csapadék a szőlőnek, egyes gyümölcsöknek, a cukorrépának...

– Mi történt? Agronómus lettél? – Ezt olyan durván mondtam, hogy rögtön magához tért.

– Apádat tegnap elengedték a kórházból, otthon van, de nagyon bántja a „házasságod".

– Még most is kémkedsz neki? Na! Most mit tudtál meg rólunk?

– Jaj, Ili! Ne légy már ilyen agresszív! Elérted, amit akartál: az öreged jól bepöccent.

– Azt mondd meg nekem, miért akarja az apám, hogy Pisti eltűnjön az életünkből?

Tagadóan rázta a fejét.

– Nem mondasz igazat! – állítottam egyértelműen.

Elgondolkodott, elvörösödött az arca. Ujjaival kopogott a presszó márvány asztalán. Biztos voltam abban, hogy ráhibáztam. Most kénytelen lesz színt vallani.

– Na, nem bánom – kezdte kissé ingerülten –, már úgyis mindegy, mert szakítottam az apáddal. Engem nem érdekel, hogy beteg, hogy megviseli az eset, hogy van is törvénytelen gyermeke, meg nincs is...!

– Hoppá! Ezt az utóbbit nem igazán értem.

– Majd mindjárt megérted! – Kis szünetet tartott, hogy még hatásosabb legyen, amit mond.

– Pisti a féltestvéred.

Meglepetést színlelek.

– Tegnap Sanyi bátyám végre beavatott; őszintén, bár kényszeredetten, mintha már holnap meghalhatna, és nem akarná sírba vinni a titkait. Meggyónt nekem, és közben folyt a könnye. Nagyon megviselt most az öreg lelkivilága; ez a mindig büszke, kegyetlen em-

ber összetört, mint egy pohár, amit a földre ejtettek. Messziről kezdte. Rólad beszélt elsősorban; milyen rendes vagy annak ellenére, hogy ő mennyi gonoszságot követett el veled szemben, és folyamatosan, szándékosan megtévesztett, állandóan hazudozott. Rájött, hogy Pisti nem a férjed, de mégsem tudott megnyugodni, mert száz százalékig nem biztos benne.

Nem akartam közbevágni, hogy ezt már én is tudom. Hadd valljon csak...

– Az 1956-os forradalom idején egy barátjával bujkált, mert nem mehetett haza. Otthon többször keresték, de egyszer mégis elment Derecskére egy nőismerőséhez, akinél eltöltött néhány napot. Amikor viszonylag rendeződtek az események, gyakorolhatta hatalmát a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, és ő már a Magyar Szocialista Munkáspárt színeiben ténykedett, ismét jó állása volt. Nagyon későn tudta meg, hogy az a derecskei asszony gyereket szül. Éppen akkor vajúdott. Nem engedte kórházba szállíttatni, pedig a bába mindenáron azt akarta. Miután az asszony megszülte a fiát, nem állt el a vérzése. Későn került kórházba, és pár nap múlva meghalt. Apád nem merte vállalni a fiát, igyekezett mindent a legnagyobb titokban tartani és tartatni. Amikor az anyától megkérdezték, ki a gyermek apja, Borbás Sándort nevezte meg. De a bába még hivatalosan nem adta le az adatokat a tanácsházán, ezért apád arra kényszerítette őt, hogy egyik munkatársának adatait jegyezzék be az anyakönyvbe.

Nem tudtam megállni, hogy ne szóljak közbe.

– Így aztán az apja Tompa Jenő lett, de a születési dátumán nem kellett változtatni: 1957. augusztus 31.

– Te ezt honnan tudod? – kérdezte Gábor elképedve.

– Megérkezett Tompa Jenő Pécsről, ahová apám áthelyeztette... És most fiacskáját, Pistit, keresi. Fogalma sincs róla, hogy az Egri Gyermekvárosban nőtt fel, és most hajléktalan... Azt se tudja, hogy te vagy a megfigyelője...

– Ezt nem kellett volna mondanod! Különben is felmondtam apádnak, nem tartozom neki semmivel, és nem vagyok rászorulva a pénzére. Egy hete egy építőipari kft.-nél dolgozom, végre az igazi szakmámban. A telefonszámomat megváltoztattam és titkosítottam.

– És azt hiszed, hogy ezzel mindent megoldottál?

– A magam részéről igen. A többi pedig nem érdekel, nem az én dolgom.

– Neem?! Hát akkor mondom a folytatást. Tompa Jenő kinyomozta a telefonszámomat, találkoztam vele. Egy félrehallott mondatból arra következtetett, hogy apám régen meghalt. Ráhagytam, mert reméltem, hogy így biztosan elmeséli, miért keresi „Istvánkát” (ő mondta így). Hamarosan fel kell hívnom, és meg kell mondanom, hol van Pisti. Gáspár Pisti, aki állítólag a féltestvérem!

– Nagy ökörség, hogy apádat „meghalasztottad”! Bár ha az öreged megsejti, hogy Tompa Jenő keresi Pistit, aki a testvéred is meg nem is, a férjed is meg nem is, és te pedig tudod, hogy Pisti kicsoda – kész az infarktus!

Gábort nem szabad elengednem, mert végre már tiszta vizet kell önteni apu nagy-nagy szennyes vödrébe.

– Ha jól tudom, még mindig a szomszéd Rozi néni istápolja – folytattam. – Biztosan most is mellette van. Már legalább tíz éve élettársak. Semmi kifogásom ellene, meg

egyébként se akarok beleszólni a „szerelmi” életébe (a szót gúnyosan ejtettem ki). Jó kezekben van. Ha én vigyáznék rá, még jobban felmenne a vérnyomása, a cukorszintje! És szerintem most azt várja, hogy Pisti, Bandi és én megbocsássunk neki. De most előkerült Tompa Jenő, a törvényes apa...!

– Ne tudja meg, hiszen „meghalasztottad”!

– Megmondom majd Tompa Jenőnek, hogy hazudtam. Csak előbb hadd találkozzon „Istvánkájával”, vegye magához, lakjanak együtt!

Gábor közbevágott.

– Megérti-e egyáltalán, fel tudja-e fogni, mert az ő agya – önhibáján kívül – nem úgy forog, mint egy értelmiségié. Enyhén szólva...

Más körülmények között megvédtem volna a „kisöcsémet”, akit Gábor ezzel a megjegyzésével majdnem szellemi fogyatékosnak minősített, de nem akartam még jobban elmérgesíteni a helyzetet. Rábeszéltem, hogy utoljára még menjen el az öregemhez. Adja tudtára, hogy Pisti nem a férjem, s ezt én vallottam be. Nagyon sajnálom, és lelkiismeret-furdalásom van emiatt. Hamarosan felhívom, és megmondom, mikor látogatom meg.

Ez a szituáció nagyon emlékeztetett arra, mikor egyszer anyu a nagymamámnak letagadta, hogy a kék-zöld foltok a karján és az arcán nem apu verésétől származnak. Én láttam, én tudtam, hogy nem a létráról esett le! A másik szobából a kulcslyukon figyeltem, ahogyan ököllel veri vézna édesanyámat. A lelkem tótágast állt, a szívem nem mert dobogni. Hét éves lehettem akkor... Két nap múlva véletlenül meghallottam, hogy apám bocsánatot kért anyámtól: csókolgatta a kezét, az arcát, sebeit. „Érzem, Sándor – mondta anyám –, ezt nem te csináltad, mert te rendes vagy, csak az ördög bújik beléd néha.”

Apámban azonban benne maradt az ördög, csak nem mindig mutatta igazi arcát. Talán ugyanez, vagy egy másik ördög bújt belém? Az ő módszerét alkalmazom, hiszen folyamatosan hazudok neki. Ezt a tulajdonságot lehet örökölni? Nem akarok olyan lenni, mint ő! Egy hetven éven felüli ember már nem képes megváltozni, nekem viszont figyelnem kell magamra, nehogy kibírhatatlan, gonosz, hazudozóvá váljak.

Elő kell kerítenem Pistit, meg kell mondanom Bandinak, hogy az unokabátyjával ásta a gödröt Aszódiéknál, beszélnem kell Tompa Jenővel, találkoznom kell apámmal... Kész tébolyda az életem!

Furcsa, hogy nem táplálok testvéri érzéseket, nem érintett meg olyan valami, ami eddig hiányzott az életemből. Elégedettségnek vagy boldogságnak a nyomát sem tapasztalom. Mégha tényleg kiderül – tegyük fel egy születési anyakönyvi kivonat segítségével –, hogy Pisti Tompa Jenő fia, az nem bizonyítja, hogy az apám gyermeke. Csak Tompa Jenő elbeszélése alapján nem szabad ítélkeznem. Lehet, hogy igazat mond, de nincs kizárva, hogy nem tárta fel teljesen a tényeket. A megtévesztés és félrevezetés jellemző lett az egész országra: a politikára, a politikusokra, az apámra, néha Bandira, sőt újabban rám is. Istenem! Miért kell hazudoznunk?

Csak Lacinak mindig az igazat mondjam! Csak Laci is mindig őszinte legyen hozzám!

Bandi az utóbbi időben későn jár haza. Enikővel tölti az idejét. Ma este vidáman meséli azt az ősrégi viccet, amit először hallott.

A százados azt mondja az őrmesternek, hogy karambolban meghaltak Kiss János szülei. Ezt diplomatikusan hozza tudtára a nála szolgáló honvédnek. Az őrmester felsorakoztatja az egységét, majd kiadja a vezényszót: „Árvák, figyelem! Egy lépést előre lépj!" Négyen kilépnek. Mire az őrmester: „Á, még nem tudják?! Kiss János honvédnek karamboloztak és meghaltak a szülei! Kiss János honvéd! Egy lépést előre lépj!" Bandi kétszer is elmondja, én pedig nevetek rajta, mintha tetszene. Dajnos ez a helyzet most nem alkalmas a komoly beszélgetésre, hiszen nem mondhatom: „Bandi honvédnek nagybátyja született! Egy lépést előre lépj!"

Vacsora közben kevésbé fontos dolgokról esik szó, de aztán arról érdeklődöm, mit csinál mostanában.

– Enikőéknél vagyok, mert a szülei Korfura utaztak, és magukkal vitték a húgát is. Enikő csak azért nem ment velük, hogy együtt lehessünk. Zenét hallgatunk, röhögcsélünk, napozunk, zuhanyozunk, meg ilyesmi.

Nagy levegőt veszek, mert meg akarok szólalni, de Bandi megelőz.

– Tudom, tudom... És vigyázunk. Ne félts, tudjuk mi, merre hány méter! Egyébként is Kata néni a DOTE Nőgyógyászati Klinikáján dolgozik, tehát Enikő ezen a téren nem analfabéta....

Mit válaszoljak? Örülök is meg nem is, hogy ilyen őszinte hozzám a fiam. A rövid szünetet Bandi kihasználja:

– Most én hadd kérdezzem meg, anyukám, hogy mostanában mit csinálsz.

– Sok mindent és szinte semmit. Aszódi Lacival találkozgatok, és nem véletlenül. Huszadika körül például meghívott egy siófoki nyaralóba.

– Remélem, elmégy.

– Még nem döntöttem; valószínűleg igen.

Aztán egészen részletesen elmesélem, hogyan találkoztam Pisti apjával, Tompa Jenővel, de Pistinek mégis Borbás Sándor az apja.

Bandi csak ül és hallgat. Sokáig. Hogy ne legyen hosszú csönd, meg-megtoldom egy-egy mondattal. Mégis nagyon kínosan vánszorog az idő.

Végre megszólal, és szinte kábultan elemzi a helyzetet.

– ...akkor most van is, nincs is unokabátyám..., neked van is, nincs is testvéred..., nagyapámnak van is, nincs is gyereke...

– A gyakorlatban ez sajnos ilyesmit jelent. Nagyapád még nem tudja, hogy megérkezett Tompa Jenő, nem sejti, hogy mi mindenről értesültünk, Pisti abszolút tudatlan, Tompa Jenő keresi Pistit, és megígértem, hogy én leszek a nyomravezető...

– Szép kis program, anyukám! Most már csak az hiányzik, hogy a nagytata elvállalja az apaságot! Ez filmre kívánkozik. Szerintem Pisti látni se akar egy olyan apát, aki eldobta. Ráadásul kettő is van neki, és mégis intézetbe került. Mennyi szemét ember van a földön! Ha el kell válni, vagy valaki csinál egy zabigyereket, miért nem vállalja fel? Annak meg kell dögleni? Inkább egy kutyát tart, mint a saját kölkét?!

– Akkor mások voltak a szokások, az erkölcsök…! – mondom, de rögtön megbánom.

– Erkölcsök?! Ne mondd már, hogy a szocializmusban a párttitkároknak más volt erkölcsös?! Hát a nagyapám a pártja miatt csalta meg a nagyanyámat, és nem vállalta fel a gyerekét, sőt hagyta meghalni Pisti anyját?! Megszabadult tőle, mint egy rühes kutyától.

Akkor már inkább Jenő bácsi mellé állok, aki a nevét adta, de el kellett menekülnie Debrecenből. Most viszont érte jött. Pistiért jött. Jókor. Még mindig jobb, mintha a temetésére érkezne, nem igaz?

27. Az oroszlán barlangjában

Kálmánné Verán Rozália apámnál legalább tíz évvel fiatalabb, a Széchenyi úton a szomszédjában lakik. Évtizedek óta ismerik egymást. Rozi néninek a hetvenes évek végén egy vasúti balesetben meghalt a férje. Kálmán Árpád bácsi szó szerint élt-halt a foglalkozásáért. Figyelmetlenül kapcsolt össze két szerelvényt, és a kerekek alá került. Apám hiába próbálta megagitálni, nem lépett be az MSZMP-be. Többször hallottam, amikor ehhez hasonlóan válaszolt: „Ha a munkám alapján engem megbecsülnek, akkor én is megbecsülök másokat. Sanyikám! A párttagok ugyanabban hisznek, ugyanazt csinálják, amit én. Ha tudják rólad, hogy becsületes, szorgalmas vagy, miért kell erről pecsétes bizonyítvány?" Árpi bácsi meglátogatott minket Rozi nénivel akkor is, amikor Bálinttal együtt éltem. Mivel mindketten ismerték „börtönviselt" múltamat, apámat előttem gyakran bírálták és elítélték. Ennek ellenére jó viszonyban voltak. Ez a türelem, megértés és békülékenység vallási érzületükből fakadt, de apám talán még a mai napig nem tudja – mert nem tűrné –, hogy Rozi néni hisz Istenben.

Felhívtam. Olyan beszédes kedvében volt, hogy az elmúlt néhány hónap összes eseményéről be akart számolni. Megkértem, közölje apámmal, hogy pénteken este hat körül felkeressük Bandival együtt.

– Bánki doktor úr fél ötre jön, hogy az injekcióját beadja neki.

– Rozi, drága! Én most célzok arra, miért megyünk apámhoz. Hosszú lenne elmondani az egészet, nyilván félszavakból is megértjük egymást. Apám múltjában – hogy úgy mondjam – akad néhány fekete folt, sőt olyan dolgok is történtek, amikről eddig sejtésünk se volt. Ha normális hangnemben, felelősségre vonás nélkül elmondjuk, mit tudtunk meg, mit titkolt előttünk, akkor könnyebb lesz neki.

– Bizony sokat szenved és vívódik emiatt az utóbbi időben. Bár az is lehet, hogy egyikünk se sejti, milyen dolgok jöttek most elő.

– Hát előjöttek... Ilyen korban őt már nem lehet megváltoztatni, de szeretnénk világosan tudtára adni, hogy másképpen alakult volna az életünk, ha nem hallgat el sok mindent...

– Itt járt Vámos Gabi, és említette, hogy tévedett, mert Gáspár Pisti nem a férjed. Ennek Sándor nagyon örült.

– Rozi! Ez is a témához tartozik, de ettől már sokkal többről van szó. Kérlek, mondd el az orvosnak, hogy most nagyobb megrázkódtatás érheti, és ennek megfelelően adjon be neki injekciót.

– Jó, szólok Bánki doktornak. Apád dolgozgat a kertben, az árnyékban... Esténként locsol, olvas, tévét néz, ebéd után lepihen.

– Köszönöm, Rozikám! Akkor tizenegyedikén, pénteken este hat körül. Csókollak.

Bandi nem akart velem jönni, mert attól tartott, hogy esetleg nem megfelelően reagál. Mint például a kórházban. Aztán megegyeztünk: ha szükséges, mindenben igazat ad nekem. Egyébként hallgatni fog. Ha a nagyapja valami miatt közvetlenül őt kérdezi, majd én válaszolok helyette.

– Nem gondolhatod komolyan, hogy nagyapám bezsong az örömtől, amikor elmeséled neki az évtizedes balfácánkodását! – Bandi így próbált meg ráhangolni a beszélgetésre.

Bundás – a fekete puli (vagy inkább keverék) – eszeveszetten rohangál körülöttünk. Lefekszik a földre, felugrik, körbeszalad, csóválja a farkát, csahol, lábunkhoz dörgölődik. Meg-megsimogatjuk, de nem engedjük, hogy felugorjon ránk vagy nyaldossa a kezünket. Apám jön elénk Rozival, csitítja a kutyát, majd elzavarja. Puszi jár mindenkinek kölcsönösen. A kert a szárazság ellenére jól néz ki. Dicsérem mindkettőjük munkáját.

– Szinte állandóan locsolnunk kell, és nem biztos, hogy megéri, mert magas a vízszámlánk, de a saját termésünket jobban szeretjük, mint a piacon vásárolt zöldséget, gyümölcsöt – mondja Rozika.

Istenem, milyen régen jártam itt! A lakás semmit se változott. Most sem az én ízlésemnek való. Igazi falusi asztalok, székek, lóca, sámli, ikerágy, a falon szentképek, családi fotók, a vitrinben csecsebecsék, a polcokon mütyürkék: kismedvétől kitüntetéseken át mini kerti törpéig széles a választék. A nagyszoba jó huzatos, mintha légkondival lenne felszerelve. Kell is az előzetes hűtés, mert hamarosan izzani fog a levegő!

Sós és édes sütemény, vörös bor kerül az asztalra. Apám az időjárásról, a Bokroscsomagról beszél, politizál... Nem igazán örül a látogatásunknak, mert Rozi biztosan említette, hogy fontos bejelentésünk van.

– Akkor elmondanám, hogy miért jöttünk – kezdem e sablonos bevezetőt. Szívesebben lemondanék a tárgyalási részről, és jöhetne rögtön a befejezés. Jobb lett volna otthon maradnunk!

– Nem tudom, apu, hogy te milyen embernek, bocsánat, nőnek ismersz engem... – Nem lenne szabad ilyen messziről indulnom.

– Most azért jöttél, hogy ezt megtudd?

– Igen, de ez csak az első kérdés. Légy szíves, őszintén válaszolj!

Csönd. Istenem! A fejemben kavargó gondolatokat vajon most hány közlekedési rendőr tudná irányítani?!

– Akkor én elmondom, hogy szerintem te milyen embernek, bocsánat, asszonynak, nőnek tartasz engem. Nem fiúnak születtem, ezt nehéz volt megbocsátanod és elviselned. Nem hiszel Istenben. Szerintem ezt Ő akarta így, és megvolt vele a célja. Biztosan jól emlékszel, hogy úgy kezeltél engem általános és középiskolában, mint egy fiút...

– Ne, kislányom! Mért kell ezeket a régi dolgokat felhánytorgatnod? Főleg Bandi előtt!

Az unokájára persze érzékeny, de engem egész életemben csak egy tárgynak nézett.

– Ahhoz, hogy eljussak oda, ahová szeretnék, innen kell elkezdenem. Egyébként Bandi tud mindent, felnőtt már. Azt hiszem sohasem éreztette veled, hogy amit elkövettél ellenem, amiatt gyűlölne.

– Én már ilyen vagyok! Hülye, nagyképű, kiskirály, ravasz, mint a róka. Engem sose érdekelt milyen eszközzel, de mindig elértem azt, amit akartam. Én már nem tudok és nem is akarok megváltozni, ha meszet eszek, akkor se! – Nem dühösen, inkább dacosan közölte.

– Az egy dolog, hogy valaki ilyen. Legyen! Csak ezzel ne okozzon fájdalmat, ne tegyen tönkre másokat. Nyomoztam utánad, én is spiclit fogadtam. 1972 nyarán csücsültem, és a kisujjad se mozdítottad értem. Elhitetted, hogy te szabadítottál ki. Nem így történt. Egy

bizonyos Aszódi István, aki akkor a debreceni járási pártbizottság titkára volt, elintézte, hogy az MSZMP Központi Bizottságából szóljanak le: a te akaratod ellenére engedjenek már ki, mert ártatlan vagyok...

– Ezek csak feltételezések, kislányom...

– Hát persze! – feleltem gúnyosan. – Akkor folytatom tovább. Igyekeztem átvenni és alkalmazni a módszereidet, mert csak így tudhattam meg néhány dolgot. Azt állítottam, hogy Gáspár Pisti a férjem. Kiderült, hogy ismered a személyi adatait, a múltját, és rettenetesen meg akarsz győzni arról, hogy Pisti nem lehet a férjem.

– Nem is lehet a férjed, mert tudom, hogy nem a férjed – veti közbe foghegyről az apám.

– Lehetni éppen lehetne! Tudatlanságból..., mert közel negyven évig sikerült eltitkolnod, hogy Pisti a féltestvérem.

– Hogy lenne a testvéred, te lány, amikor Tompa Jenő az apja!?

– Ja, persze! Tompa Jenő..., aki nemrég visszatért Pécsről, és elmondta, hogy te küldetted oda, mert így elkerült valamilyen felelősségre vonást, cserébe viszont az anyakönyvbe az ő adatait írattad be. Jenő bácsinak most fogalma sincs róla, hogy Pisti állami gondozásban nőtt fel, hajléktalan, és mennyit szenvedett.

Apám nem tudta palástolni csodálkozását.

– Itt van Tompa Jenő?! Itt van?!

Másodperceken belül kiderült, hogy ez a megdöbbenés csak színlelt volt. A színdarabban a végszóra megjelenik valaki... Igen... A kisszobából lép elő:

– Kezét csókolom, Ilike! Én vagyok. Tompa Jenő.

Nem értem. Apám nem hisz az Úrban, az Úr pedig mégis mindig úgy akarja, hogy alulmaradjak vele szemben. Azt hittem, hogy most végre ÉN mondhatom szemébe az igazságot! És akkor jön a nagy csattanás! Dühömben viccesre veszem a dolgot.

– Jó estét! Tetszik látni? Régi pénz nem vész el. Örülök, hogy már megtalálták egymást... És egymás... fiát.

Bandi jópofáskodni akar, de közbeszólása inkább cinikusra sikeredik.

– Csókolom! Én vagyok Bandi, az unoka. Ami azt illeti, Gáspár Pistit még nem találtuk meg. Eddig hiába kerestük, de remélem, hogy hamarosan betér majd hozzánk, és akkor szólok neki.

Hiába ráncolom a homlokom; szemem mozgásával igyekszem tudtára adni, hogy hallgasson, mégis folytatja:

– Sajnálom szegény Pistit, de jól megvan ő így magában.

Nem akarom még jobban elmérgesíteni a helyzetet, azért elnézést kérek Tompa Jenőtől, hogy apám egészségi állapotára vonatkozóan nem mondtam igazat.

Apám megdicsér érte.

– Ez csak természetes, kislányom, mert ha én élek, akkor Jenő nem mondta volna el a történetet. Azért tanulsz te tőlem...

– Hazugságot!? – kérdezem maró gúnnyal.

– Azt, de mindegy minek nevezed.

– És ti most el tudjátok egymás között osztani Pistit anélkül, hogy őt megkérdeznétek?

– Pisti majd megbékél a sorsával – szólal meg Jenő, pedig még sohasem látta. Nem is sejti, milyen magányos, és büszke arra, hogy becsülettel végigharcolta eddigi életét. Jenő együtt akar dönteni apuval Pisti sorsáról, anélkül, hogy őt megkérdeznék?

– Azt meg lehetne elfogadhatóan magyarázni, hogy egy apának a valódi gyereke – legalább anyja halála után – miért nem tudhatja meg az igazságot a testvéréről?

– Kislányom! Ki adhatta neked azt a tanácsot, hogy Pisti legyen a férjed? Ezzel még engem – a vén, ravasz rókát – is sikerült néhány napra megtévesztened. Büszke vagyok rád, mert megint csak azt mondhatom, hogy tanultál tőlem.

– Te most hazugságról, képmutatásról beszélsz, és ezért dicsérsz meg engem?! Miért hallgattál több mint több mint harminc éven át?

– Mire mentél volna vele, ha elmesélem, hogy van egy testvéred állami gondozásban, akinek meghalt az anyja?! Nem vállalhattam. Ha már megtörtént, akkor ennek így kellett lennie! – Nagyon csalódtam volna apámban, ha esetleg bocsánatot kér, bár a helyzetén ez sem javított volna. Védekezik és támad.

– Egy normális ember vállalja a felelősséget tetteiért. Vagy a párttitkárokra más vonatkozik? – Tudom: nagyon illetlen a megjegyzésem és a kérdésem. Hát még az intonáció, ahogyan kiejtem…

– Teljesen más! Anyád belehalt volna szégyenébe, és én se bírtam volna ki a faluban! És mit szóltak volna a barátaim?

– Apukám! Még most is a pártoddal takarózol? Nem akarod észre venni, hogy már öthat éve minden megváltozott?

– De igen! Most jött el annak az ideje, hogy felvállalhassuk Pistit...

Bandi ismét kotnyeleskedik.

– De ő nem akarja, nem akarja...!

– Légy szíves, te ne szólj bele! – csitítottam a fiamat. – Lehet, hogy most már engem választ mint testvérét. Mi Bandival ismeretlenül is többet segítettünk neki, és ezután még többet adunk.

– Ezt csak ti látjátok így! – ellenkezett apám. – De azt javaslom, most ne foglalkozzunk a múlttal. Ha már így összejöttünk, koccintsunk egyet, aztán együnk valamit.

– Csak azt lehet enni, amit főztem! – jelenti be Rozi.

Segítek a tálalásban. A három férfi politizál... Én pedig könnyeimmel bírkózom. Az asztalnál néha mondok valamit, keveset szedek mindenből, hogy ne kelljen turkálnom az ételben.

28. Az apák árnyéka még mindig kísér(t)

Laci hívott a mobilján. “Régen láttalak és éreztelek!’ – susogta.

Négykor a lakásán találkoztunk; kétórás boldog együttlét után (!) elmeséltem neki a Pistivel való megismerkedésünket, és a legújabb fejleményekkel fejeztem be.

– Ha az 1957-es év anyakönyvéből sikerülne fénymásoltatni azt az oldalt, ahol Pisti adatai vannak, akkor az is kiderülne, hogy ki az apja.

Egy-két gombnyomással kikeresett mobilján egy számot. Néhány másodperc múlva már egy régi barátjával beszélt. A szokványos hogylét iránti kérdések után Laci arra kérte, hogy szerezze meg annak az 1957-es derecskei anyakönyvnek azt az oldalát, amelyre szükségünk van. Lediktálta Pisti adatait.

– Nem lesz egyszerű – mondta Laci a telefonhívás után –, mert Luzsán Peti barátomnak is meg kell kérnie valakit, aztán még egy-két áttételen keresztülfut a dolog. 1957-ben még eléggé abnormális volt a helyzet, ki tudja, hogyan anyakönyveztek, megvan-e egyáltalán. Ilyenkor a hivatali dolgozók többsége szabin van. Meg aztán van egy olyan érzésem, hogy ezt az anyakönyvet valamelyik levéltár pincéjéből kell előbányászni. Ha begórták valahová, és évtizedek óta ott porosodik több tonna könyv, irat, akkor az Isten se tud kiigazodni.

– Nagyon rendes vagy, hogy így a szíveden viseled a problémámat.

– Mellesleg az én faterkám mellett se volt leányálom az életem. Csak a saját köreiben ismerték el, és hízelegtek neki. Engem viszont a srácok kigúnyoltak, kitoltak velem. „Nagy a pofád, mint az apádnak!” Ketten lefogtak, a harmadik térden rúgott. „Most szaladj panaszkodni a pártba! De inkább menj vissza az anyádba!” Orrba vágás következett. Fojt az orrom vére... Otthagytak...

Megszólalt Laci mobilja. Vállalkozásával kapcsolatos dologról beszélt egyik bosztottjával. Építőanyag vásárlása, szállítása, raktározása és ezek ára volt a téma. Aztán néhány általam először hallott festékről és összetételéről, alkalmazásáról esett szó. Közben jelezte, hogy új hívása érkezett. Gyorsan elbúcsúzott, és máris Dani nevű barátjával beszélgetett a tőzsdei árakról, a BUX indexről és a befektetési lehetőségekről. Több értékpapír neve és árfolyama hangzott el. Elmondta, neki mit adjon el holnap, és mit vegyen helyette, majd némileg módosította Dani megjegyzéseinek hatására.

– Ne haragudj, kedvesem, de sajnos vannak olyan üzleti ügyeim, amiket feltételenül tisztáznom kell. Most már a tiéd vagyok. Eddig is a tiéd voltam, és a tiéd is maradok.

– Ez felér egy szerelmi vallomással.

– És ez már nem az első vallomásom. Mit válaszolsz rá? Ugyanazt, mint eddig?

– Igen..., de...

– A „de“ nem kell hozzá! – tiltakozott Laci.

– Várjunk még, olyan hirtelen jött. Egyelőre élvezzük egymást...

– *De...* – tette hozzá ravaszkásan –, *komolyan* élvezzük ám egymást! *De* közben azért nevethetünk is... Milyen érdekes ez a magyar nyelv! Ennek a szónak, hányféle jelentése van!?

– *De* jó lenne, ha már mennénk apádhoz! – folytatom az évelődést.

– Jó, *de* ne maradjunk tíznél tovább! – replikázott Laci.

– Rendben, *de* utána ugye hazaviszel?

– Hogyne! *De* nem megyek fel hozzád, Ilikém!

– Persze. *De* betartod a szavad, mert különben a lakók még azt gondolják..., amit akarnak... – tettem hozzá ez utóbbit elfúló hangon, mert Laci egy csókkal fojtotta belém a folytatást.

Egy-két édes perc telt el.

– Azt is szeretem benned, hogy nem kíváncsiskodsz. Mari első két kérdése közé tartozott, hogy mennyi volt apámnak és nekem az előző évi bevételem, illetve milyen ingatlanokkal rendelkezünk.

– Ez annyira undorító, mintha valaki csak az anyagiak miatt feküdne le valakivel.

– Kemény, de igaz szavak. Nem kérdezted, mégis elmondom, hogy apám a fiatalságát véli visszanyerni Mari mellett. A hatalmas korkülönbség és az érdekházasság miatt házassági szerződést kötöttek; előre tisztáztak mindent. Ennek több pontja van. Most nem tudom pontosan idézni, de az a lényege, hogy Marinak a házassága alatt van egy folyószámlája, amelyről évente félmilliót költhet, teljes ellátást, luxust kap; szabadon dönthet a lakás berendezéséről, a kert műveltetéséről, esetleges átépítéséről. Apám szabja meg, hogy kit alkalmaz (például szakács, kertész, szobalány), milyen alkalommal, hol jelenjenek meg együtt. Emellett Mari teljes szabadságot élvez. Oda jár, ahová akar, azzal van együtt, akivel akar, de fontos, hogy inkognitóban tegye. Mihelyt valami kiderül, vagy rossz színben tünteti fel az öregemet, megvonhatja a félmilliós apanázsát, de joga van ahhoz is, hogy felemelje. Válás esetén Mari a folyószámláján lévő összeget, valamint kétmillió végkielégítést kap abban az esetben, ha legalább három évig tart az életközösségük. Hamarosan lejár a harmadik év.

(Ezt nekem Mari nem mesélte el!)

Laci teljesen megbízhatónak tart. Kérdések nélkül elárulja a legbizalmasabb dolgokat.

– Tudod, hogy Mari mennyire telhetetlen – folytatja. – Nagyon gyakran emlegeti a végrendeletet, amit apám állítólag többször megváltoztatott már úgy, hogy egyszer a vagyonát fele-fele arányban osztotta meg közöttünk, máskor pedig mindent rám hagyott. Mari szerint volt, vagy éppen van egy olyan változat is, hogy mindent a szobalánynak, Anikónak ad át. Valamilyen vélt vagy valós sérelem hatására. Nem tapasztaltad még, de apám rettenetesen impulzív, bosszúálló egyéniség. Idegenek jelenlétében viszont igazi úriember. Ha valakinek elmesélném egyes dolgait, nem hinné el. De a te apád se a mintaszülő megtestesülése.

– Tudod, hogy Marival egy osztályba jártam. Mivel apám nagyon szigorúan nevelt, a barátnőmnek tartottam, mert a lakásukban szabadnak éreztem magam.

– Kell az embernek a szabadság, a liberalizmus, de ha belekóstolsz, könnyen öntörvényűvé válhatsz, mint édes jó apáink! Vagy mint Mari!

– Egyébként apád hogyan reagált a Majorosék partiján történtekre?

– Elkönyvelte mi történt, és kész! Egy kicsit még büszke is arra, amire a medencében került sor. Annyi embert „megmozgatni” az ő korában nem kis dolog! Apám – na ehhez mit szólsz!? – elvárta, hogy Marit én pátyolgassam. Mari most már kiszámíthatatlanabb, mint az apám, mert narkózik, és mindenáron meg akarja szerezni apám fele vagy inkább

teljes vagyonát. Majoroséknál is be volt lőve! Mióta te bejöttél a képbe, nem tárgyal velem. Ha mégis mondania kell valamit, akkor átveszi a mostohaanya szerepét, amire én úgy reagálok, mint egy neveletlen gyerek.

Aztán minden rólam beszélt:

– Benned a sugárzó nőt láttam meg először. Most már egyre jobban kezdem megismerni azt is, ami belülről kitölt: a kedvességedet. Nincs benned gonosz szándék, abszolút megbízom benned.

Majd azt fejtegette, hogy szerinte a szülőknek a megszerzett élettapasztalataikra hivatkozva sem szabad beleszólni gyerekeik életébe. A gyerekek gyakran csak saját hibáikból tanulnak.

– Ha például a leningrádi kollégium faliújságjára nem tűzöm ki a poloskát, valószínű szovjet diplomám lenne. Itthon apám unszolására lehettem volna pártfunkcionárius. A rendszerváltás után viszont bukott ember lennék! Mivel Pesten szereztem meg az építészmérnöki oklevelem, sokkal nagyobb szakmai tapasztalatra tettem szert. Oroszul vizsgázni a mienktől eltérő oktatási és számonkérési rendszerben… Nem ugyanaz, mint anyanyelven magyar intézményben! A másik dolog: a Szovjetunióban elkendőztek minden valódi problémát. Haladtak a kitaposott lenini úton. Ép ésszel nem tudtam felfogni, hogy az épületek fenyőből készült állványait miért nem vitték tovább, miért nem szerelték szét. Erre is megvolt az okos magyarázat. Fa van bőven, és azért kell elégetni, hogy a munkások melegedni tudjanak. Erre tényleg nagy szükség volt, mert olyan alacsony hőmérsékleten is dolgoztak, amikor már a betont is melegíteni kellett...

Aszódi István már várt minket. Hideg kóla, narancslé, sütemény és gyümölcs volt a zsúrkocsin. Leültünk, lehűtöttük magunkat, majd Laci arra hivatkozva, hogy még sürgős dolga van, magunkra hagyott. Megígérte, hogy egy órán belül visszatér.

Közben volt időm ismét körülnézni a szobában. A keretekből, a festők stílusából ítélve méregdrága képek lógtak a falakon. Főleg hortobágyi, debreceni témájúak. Mivel az egyik könyvespolchoz közel ültem, néhány piros bőr- vagy vászonkötésű könyvön felfedeztem Marx, Lenin és Engels nevét. Itt még nem volt, vagy nem is lesz rendszerváltás, bár az öreg emlékiratainak szinte minden fejezete felér egy gyónással. Elhitte, mert elhitették vele, hogy a szocializmus az elismert és be nem vallott hiányosságai ellenére tovább javítható; ehhez az ő munkájára ugyanolyan szükség van, mint egy fogaskerékre egy gépsorban.

– Köszönöm, hogy legépelte a szöveget. Amint látom, hatvanhét oldal. Itt van ebben a borítékban négyezer forint. Köszönöm szépen.

– Én is köszönöm, de ez jóval több.

– Nem baj! Köszönöm, köszönöm. Itt van ez a tíz kazetta ebben a szatyorban, vigye magával... Egy kicsit beleolvasok... Jó? Ne vegye bizalmatlanságnak.

– Ez csak természetes. Ha ennek az anyagnak a többszöröse összejön, majd rendezem időrendi vagy valamilyen más sorrendben, és ahogyan eddig is, alcímet adok az egyes részeknek, hogy jobban lehessen követni.

Elteszem a borítékot a retikülömbe. Átveszem a kazettákkal megtömött kis reklámszatyrot. Aszódi bele-beleolvas a szövegbe, közben mozognak az ajkai, aztán lapoz egyet. Ez a hatvanhét oldal bizony ilyen módon eltarthat egy-két órát! Nem igazán tetszik Aszódi úr ellenőrzése. És jobb lett volna, ha Laci nem megy el, mert egy kicsit tartok attól, hogy Mari váratlanul megjelenik. Maga az a tény, hogy a férjénél vagyok, újabb konfliktusra adhat alkalmat. Bár aki fel akarja húzni az orrát, akkor és azért sértődik meg, amikor és amiért akar. Jogában áll – ez is hozzátartozik a demokráciához.

Aszódi István furcsa módon félhangosan olvas: „1949-ben a gabonabeszolgáltatás az osztályharc szellemében történt. Minden beadott búzaszem az ország építését szolgálta, és hazánkat erősítette. A begyűjtést és a cséplést keményen kellett ellenőrizni. Kénytelenek voltunk lerántani a leplet a szabotáló, spekuláló kulákokról. Az 1950-es terménybegyűjtési versenyben Hajdú-Bihar első lett; már ezt megelőzően a megyei pártbizottság és a tanácsok rendszeresen küldték a győzelmi jelentéseket Rákosi elvtársnak. Arról persze nem eshetett szó, és mi sem érzékeltük, hogy a parasztok egyetlen megélhetési forrása a mezőgazdaság. Tavasztól őszig a szántóföldi növények, télen a hús, zsír, baromfi, tojás beszolgáltatása nyomorította meg őket."

– Nagyon jó, igazán tetszik. Olyan, mintha nem is én mondtam volna! – lelkendezik az öreg. Úgy látszik, nagyon odavan magáért, mert lapoz egyet, és egy másik helyről tart felolvasást: „Az egész Rákosi-rendszer a bizalmatlanságon, besúgáson, a bajok másokra kenésén alapult. Kívülről és belülről is támadták szocializmust építő országunkat. Ezt akarták alátámasztani a szabotáló, lázító, törvénysértő kulákok tetteivel és az imperializmus, a hidegháború minden eseményével..."

Az az abszurd humorú kabarétréfa jut eszembe, amikor egy férfi éjszaka számon kéri a híres drámaírótól, miért nem olvasta még el a két hónapja nála lévő művét. A betörőként behatoló rákényszeríti a mestert, hogy hangos felolvasását meghallgassa, és minden alkalommal, amikor tiltakozik, ez a mondat hangzik el: „Olvassak vagy lőjek?!" Én már ott tartok, hogy inkább lőjön, mint olvasson.

Egy-két perc csöndben telik el, majd az egykori pártfőnök hihetetlen rácsodálkozással felkiált:

– Ez az! Borbás Sándor és Borbás Ilona! A MÁV párttitkárának a lányát szabadítottam ki! Eszembe jutott mind a két név!

Aztán elbizonytalanodik.

– De ide is be van írva, pedig én ezt akkor nem tudtam, ez nem szerepelhet a kazettán! És később se mondhattam meg!... Ezt honnan tudja, Ilike? Ártándiné Ilike... Csak nem Borbás Ilona?

Nem válaszolok, csak nézem mereven, és szememben könnyek jelennek meg. Ő is kőszoborrá változik... Kék szemeiben az örök apai vonzódás, sajnálat, részvét, az elveszettnek hitt gyermek megtalálásának öröme csillan meg. A fény egyre erősödik, lefolyik, és csermelyként gördül alá arcán. Talán nem kellene, de köszönésfélét préselek ki magamból. És ekkor egy könnycseppem az asztalra esik. Aszódi a másik oldalról lassan, egyértelműen nyújtja a kezét. Megfogom. Csak arra tudok gondolni, hogy Lacinak sokkal jobb apja van, bár az ő élete sem volt mellette majális. Az eltelt évtizedek alatt megmaradt

benne az a rokonszenv, amit az iránt a kislány iránt érzett, aki én voltam 1972-ben. Tudta, hogy ártatlan vagyok, és megtapasztalta, milyen gonosz apám van.

– Ilike, Ilike... Ilike!... – mondogatja félhangosan, átszellemülten.

Ebben az idilli helyzetben villámcsapásként hat, hogy közvetlenül a hátam mögött valaki gúnyosan háromszor elismétli a nevem. Ösztönösen elengedem a kezét. Nem kellene, hiszen nem csináltunk megvetendő dolgot.

Nem vettük észre, hogy Mari besomfordált. Közelebb lép, és azonnali magyarázatot kér. Ilyen érzelmi helyzetben nagyon nehéz megszólalni.

– Szia, Mari! Képzeld, éppen most derült ki, hogy 1972-ben Aszódi úrnak köszönhetem szabadulásomat a letartóztatásból... Meséltem már neked, hogy...

– Mesélted, mesélted...! És akkor mi van? Engem nem hat meg egy ilyen ócska történet – akár igaz, akár nem! Én a tényeknek hiszek. Én ezt másképpen láttam.

Lehet, hogy ebben a századmásodpercben még valahogyan el lehetne oszlatni Mari gyanúját, de megmentőm nem a felesége szája íze szerint válaszol:

– Kedvesem! Félreérted a helyzetet! Én most Ilikében azt a huszonhárom évvel ezelőtti védtelen, megalázott, ártatlanul meghurcolt kislányt fedeztem fel...

–...akin ismeretlenül is segítettél az apja helyett. Önzetlenül, elfogulatlanul, tisztességből, sajnálatból. Mindezt abban a rendszerben tetted, amit szocializmusnak hívtak. Éppen te mesélted, hogy parancsuralom, diktatúra volt az egész országban! Csak úgy, érdek nélkül, elfogulatlanul, ismeretlenül, nem lehetett senkit megmenteni. Egy esetben biztosan lehetett: ha valamilyen kárpótlást kaptál cserébe. Tőle vagy az apjától...

Laci észrevétlenül érkezik meg, és erélyesen közbevág.

– Te az élettől és az apámtól kapsz és kaptál már eddig is elég „kárpótlást". Ili történetét jobban ismerem, mint te, apámért pedig tűzbe tenném a kezem. Nem úgy, mint te!

– És te miért „kárpótoltál" engem annyiszor? Jólesett, hogy vezekelhettél?! – támad vissza rögtön Mari.

– Mindenki tévedhet. Még én is. Úgy, mint te most! Ilivel távozunk, köszönjük Marinak és apámnak a szíves fogadtatást. Ne marasztaljatok, mennünk kell! Jó éjszakát!

29. Hány lába van egy disznónak?

Íróasztalomnál a számítógép előtt ülök. Az öreg Aszódi magnóra mondott szövegei a kegyetlen múltba visznek el. Mivel tárgyilagosan, olykor humorosan adja elő az eseményeket, nagy élvezettel másolom.

A kulákokkal szemben kíméletlenül kellett eljárniuk a községi és a járási tanácsoknak. Birtokomban van egy 1950. december 8-án kelt körlevél, amelyet minden településre eljuttattunk. Kifogásoltuk, hogy sok helyen nem veszik komolyan a begyűjtési utasításokat, súlyos lazaságok tapasztalhatók. Ennek megszüntetése érdekében a következők végrehajtását írták elő: „...emeljenek ki 4-5 olyan parasztot, akik állandóan kenyeret vásárolnak, bár fejadagjuk kenyérgabonából rendelkezésükre áll. A személyek kiválasztását haladéktalanul beszéljék át a helyi párttitkárral, és vigyázzanak arra, hogy kizárólag olyan egyéneket jelöljenek meg, akiket az egész községben kupecszellemű, a dolgozó néppel szemben ellenséges beállítottságúnak ismernek. Ezeknél az egyéneknél egyszeri eljárással meg kell állapítani azt, hogy – bár kenyérgabonával rendelkeznek, mégis – állandóan kenyeret vásárolnak. A helyszínen talált készletből az elmúlt öt hónapra eső mennyiséget C vételi jegyre haladéktalanul elő kell írni, és azt azonnal beadni.

El kell érni, hogy az így leleplezett személyt hangos híradó, dobszó stb. útján kipellengérezzék, és a község jóérzésű, kötelességét teljesítő dolgozó parasztsága előtt utálttá tegyék. A beadáson túlmenően ezek ellen a kihágási eljárást is meg kell indítani, és 50-200 forintig terjedő büntetést kell kiszabni. A kiválasztásnál vigyázni kell arra, nehogy olyan személyekkel szemben legyen alkalmazva a fenti eljárás, akik a dolgozó parasztság körében népszerűek, nehogy a helytelen kiválasztás miatt szánalom ébredjen irántuk. Utasítom az elnök elvtársat, hogy 4-5 olyan hízlalási szerződést kötő egyént kutasson fel, aki nem állította be teljes számban a lekötött sertéseket, és a kukoricát fenntartva, feketézésre akarja felhasználni. Ilyen esetben a többletként jelentkező takarmányt C vételi jegyre be kell szállítani a terményraktárba. Felhívom elnök elvtársat, hogy a feladat megoldását elsőrendű, becsületbeli kötelességének tartsa. Hasson oda, hogy intézkedései nyomán az e téren észlelt lazaságok megszűnjenek, és alkalmasak legyenek a népi fegyelem megszilárdítására. Külön név szerinti jelentést is kell készíteni, felsorolni a lefoglalt árumennyiséget, fajtáját, hogy a megszégyenítés a megyei lapban is megtörténhessen.”

Egyszer váratlanul behívtak a kisebbik tanácsterembe, ahol megvádoltak.

– Most pedig magadra hagyunk, Aszódi elvtárs! Azt mondják, azért van az embernek feje, hogy gondolkozzék. Te magad döntsd el, milyen büntetést érdemelsz, hadd lássuk, mennyire munkál benned a lelkiismeret!

A fegyelmi bizottság tagjai kivonultak. Legelöl a járási pártbizottság titkárhelyettese, aki az egyórás számonkérést vezette, aztán még ketten, akiket csak látásból ismertem. A magasabbat biztosan még a háború sodorta erre a vidékre, mert zalai tájszólásban beszélt. A tárgyalás alatt alig mondott két mondatot: „Mindenben egyetértek, Csikós elvtárs!” „Természetesen, helyesen gondolod, Csikós elvtárs!”

– Milyen kivetni valót lehet abban találni, hogy leülök a sógorommal, megiszok két pohár bort, mivel több hónapja nem találkoztunk?

– Nem, Aszódi elvtárs, te nem a sógoroddal ültél le, hanem ifjabb Sóti Gáborral, a kulákkal, akinek 22 hold földje van. Nem teljesítette a beadási tervét, panaszkodni jár a tanácsházára, hogy silány a földje, a fejadagja se maradna meg, ha a kötelezőt leadná. De az elvtársak utánajártak a dolognak: két anyakoca, kilenc süldő röfögött az ólakban, a kacsákkal vizet lehetett volna rekeszteni. A tehenekről és a lovakról most ne is beszéljünk! Itt van előttem a papíron: egy nagy hombár búzát, aztán 15 mázsa árpát találtak, az istálló padlásán 50 mázsa kukoricát, két mázsa napraforgót foglaltak le... Ez a kulák Sóti Gábor neked nem lehet a sógorod...

Aztán a titkárhelyettes hosszasan fejtegette, hogy a kommunista pártban az elvhű, egyenes, tiszta jellemű, elkötelezett, megvesztegethetetlen embereknek van helyük, a nép barátainak, olyanoknak, akik a párt politikáját, eszméjét és céljait mindenféle önös érdek fölé helyezik. Ennek a pártnak a vezetői keményen lesújtanak munkásöklükkel a provokátorokra, a kulákokra és minden egyéb ellenségre, mert a proletárdiktatúra nem kegyelmez a szocializmus építését akadályozni akaró elemeknek! Ez a párt a mi pártunk, és ez a párt ilyen! Nem engedjük meg, hogy egy másik olyan eset előforduljon, mint Hajdúnánáson, ahol a tanácselnök összejátszott az ellenséggel, és saját szakállára csökkentette rokonai begyűjtési kötelezettségét. A Szabad Európa Hangja is bemondta, az elvtársak a központból jelentették. Micsoda szégyen! Ahol most van, ott nem csinálhat felforgatást!

– Miért is küldtünk téged Téglásra, Aszódi elvtárs?

– Só.. Sóti Gáborhoz azért mentem, hogy rávegyem a beszolgáltatás teljesítésére... De ez az ötvenkettes év tavasza nagyon esős volt, aztán jött az aszály. Sóti Gábor hat hold búzát nem tudott elvetni, sőt időben fel se tudta szántani a földjét, aztán kukoricából is jó ha minden negyedik-ötödik hozott valami sovány ka csövet...

Ezen a ponton mintha elveszítettem volna azt a fonalat, amely a bizottság tagjaival még többé-kevésbé összekötött. Ugyanis magyarázkodtam, védekeztem, és megvédtem egy kulákot. Csak a bűnös, a gonosztevő szokott így viselkedni, az igazi elvtárs beismeri, belátja hibáját, és kommunista szavát adja, hogy megváltozik.

Ettől kezdve inkább hallgattam, mert nem akartam még jobban kihívni a bizottság tagjainak haragját. Szerintük az idei tavasz nem is volt annyira esős, és furcsa, hogy egy ilyen tapasztalt ember (nem mondták már, hogy „elvtárs”!), nem akar felfigyelni Sóti Gábor provokációjára. Ha nem szántja fel, nem veti be a földjét időben, akkor azzal nem magának árt, hanem az ország népének, pártunk ügyének, és az ellenség malmára hajtja a vizet. Felháborító és tűrhetetlen, hogy a beszolgáltatási tervet mondvacsinált indokkal, előre kitervelt módon szabotálja! Én pedig egy asztalhoz ültem vele...

Nem szóltam, nem ellenkeztem, csak bámultam magam előtt a padlót. A deszkák már elfehéredtek a sok mosástól.

– Mi az, már nem védekezünk?! A hallgatás beleegyezést jelent. Az „ártatlan” ezzel elismeri bűnösségét.

Ez a kitekert logika és követhetetlen okoskodás nem tudott olyan mélyre hatolni tompa agyamban, hogy valamilyen egészséges reakciót váltson ki. Megpróbáltam visszapergetni az eseményeket, hátha rájövök, hol hibáztam. Amikor felkerestem a sógort, dőlt belőle a

panasz. Meg kellett hallgatnom. Különben is inkább azért mentem, hogy figyelmeztessem: vigyázzon, mert foglalás lesz!

– Nézd, pajtás! Egy engedélyre kettőt kell vágni, hogy maradjon valami télire. A tojóknak persze nem írnak törvényt, nem tudnak olvasni! Másoktól vásároljuk meg a tojást, háromszor drágábban, hogy be tudjuk adni a begyűjtőnek.

Zsuzsika ekkor hozta fel a finom óbort a pincéből, letette az asztalra, és szégyenlősen kifordult a konyhába. Harmadikos létére elég bátortalan, pirulós. A húgomra és a sógoromra nem ütött, az biztos! Hát hogy lesz így belőle tanítónéni?

Ki láthatta, hogy a sógoromékhoz mentem? Két fejkendős asszony beszélgetetett három házzal odébb a kapuban, de annyira el voltak foglalva az iskolából jövő gyerekekkel, hogy még a köszönésemet se fogadták. Feltűnő lehetett, hogy a tanácsháza előtt hagytam a kocsit a sofőrrel együtt. Aki „luxussal", „taxival" érkezik (így hívták falun az autót), az fontos ember. A tanácselnöknek nem mondtam meg, hová megyek, lehet, hogy már ez gyanús volt. Tehát felfigyeltek rám. Mit vártak tőlem? Talán azt kellett volna mondani a sógoromnak, hogy „nem iszom a borodból, kulák Sóti!" Korábban sohasem inogtam meg. Csikós elvtárs kérésére mentem el Hajdúdorogra az ötvenholdas Csesznokhoz. Sikerült meggyőznöm az öreget, hogy rakja fel kocsijára a beadnivalót, és irány a begyűjtőhely! Nem kellett foglalni, mert szép szóból is ért az ember..., ha akar. Nagy András viszont erre nem volt hajlandó, úgy panaszkodott, mintha ő járna napszámba, és nem neki lenne két bérese. Behajtottuk azt, amit a párt követelt, sőt még többet! Hogy nem maradt meg a fejadagja? De igen! Az az első, amit a kulák bedug a szalmakazal kellős közepébe.

Az egész históriának az lett a vége, hogy áthelyeztek a vámospércsi általános iskolába. Behívták a negyedik osztály tanítóját katonának, nekem kellett helyettesítenem. Nem volt tanítói, tanári diplomám, ezért a pedagógusok lenéztek. Maga az igazgató és a községi párttitkár hivatalosan tudta, ki vagyok, ki voltam valójában. Kollégáim sejthették, mert sohasem beszéltek velem politikai kérdésekről, és egyáltalán nem firtatták a múltamat. Ha lehetett, elhúzódtak tőlem. Nyilván azt gondolták, hogy spicli vagyok... Nehéz dolgom volt, mert nem értettem a pedagógiához. Egy kedves történetet mesélek most el, amelyre az jellemző, hogy játékos formában még a gyerekek életébe is beleszólt a politika.

Elöljáróban annyit tudni kell, hogy az ötvenes évek elején, ha tehette az ember, ha volt hozzá elég bátorsága és ügyessége, engedély nélkül vágott disznót, mert így elkerülhette a kötelező hús- és zsírbeadást. Pincében, ólban, félszerben folyt az ilyen művelet. A feketevágások elleni küzdelem fokozására a járási tanácsok, a begyűjtési osztály nyomatékosan felhívta a tanácselnökök és a párttitkárok figyelmét. A szegény- vagy középparasztok viszonylag enyhébb büntetésben részesültek, de a spekulánsokat, kulákokat, szervezett bandák tagjait azonnal le kellett tartóztatni, és a bírósági eljárást meg kellett indítani. Egy átlagos ítélet három hónapi elzárás és 1800-2000 forint büntetést vonhatott maga után. A szegényebbek 500 forinttal megúszhatták, ami abban az időben félévi átlagfizetésnek felelt meg.

A vámospércsi általános iskola negyedik osztályában Molnár Jóska legjobb pajtásával, Tóth Lajcsival ült egy padban. Ennek az volt a jó oldala, hogy Lajcsi mindig megosztotta vele uzsonnáját, ő pedig cserébe segített leírni a leckéjét. A szünetben együtt játszottak, és csatlakozott hozzájuk a dagadt, bivalyerős Vizi Béla, aki biztos védelmet nyújtott a ro-

hangálók, lökdösődők, csúfolódók ellen. Néha ő is kapott Lajcsi zsíros kenyeréből, szalonnájából, amit szülei egyre nagyobb méretben és mennyiségben dugdostak a táskájába, mert örültek, hogy fiuknak megjött az étvágya. Jóska és Béla az őszi melegben mezítláb járt; megszokták, s legalább nem kopott a cipőjük. Viszont fogyott a mosószappan, amikor este otthon súrolták a lábukat, hogy eltüntessék a tanterem mindig frissen olajozott padlójának nyomait.

Az egyik tízpercben mind a hárman leültek a gesztenyefa alá.

– Apám el akarja adni a házunkat – közölte Jóska.

– Azt, amelyikben laktok?! – Lajcsi olyan hitetlenül kérdezte, mintha valaki biciklivel akarna felmenni a Holdra.

– Azt hát.

– Az nem az apádé, hanem az államé – tudálékoskodott Lajcsi.

– Az apám, az anyám, a bátyám lakik benne, meg én is! Hát akkor az a mienk! Azt engedek be, akit akarok...

– De mégis az államé, csak most *tik* laktok benne.

– Hát az iskoláskönyvem? – kapcsolódott be Béla. – Az nem lehet az államé! Én vettem Piroska tanító nénitől két forintért. Azt nem adom vissza! Azt én megvettem!

– De az állam csinálta! – kontrázott Lajcsi.

– Állam? Állam?! Mi az, vagy ki az az állam? – kérdezte Béla.

– Én pontosan nem tudom, de az viszi el beadásba a tyúkot, tojást, meg a disznónak a zsírját. Otthon hallottam, hogy Rákosi apánknak viszik... – Lajcsi nagyon okosnak akart mutatkozni.

– Van annak elég zsírja, te! Nem kell annak a mienk! – Jóska a még okosabbakra jellemző kézlegyintéssel adott nyomatékot kijelentésének. Lajcsi azonban készen tálalta a bizonyítékokat:

– *Nem-e?* Hát nem azt tanultuk *máma*, hogy amit falun beadunk, azt elviszik a városba, mert ott nincs föld, búza, tyúk, ők meg adnak érte cserébe... tudod mit? ... ekevasat, kapát, kalapácsot. És Rákosi elvtárs is a városban lakik ám!

– A télen nagyon furcsa disznóvágás volt minálunk – mesélte Béla. – A pincében szúrták le a malacot, aztán nem szalmával perzselték, mint máskor, hanem nagyon forró vízzel locsolták, és lekaparták róla a szőrt. Pedig milyen jó lett volna kis tüzeket rakni, mint régebben! Azt mondta édesapám, hogy erről senkinek se beszéljek, mert akkor őt börtönbe zárják. Aztán leszúrtak egy másik disznót, rendesen megperzselték az udvaron, de abból meg húst és zsírt kellett beadni.

Rövid csönd támadt, aztán Jóska próbálta megmagyarázni a dolgot.

– Azt kérdezte édesapámtól a múltkor egy idegen bácsi, amikor bementek a kamarába: „Mért van az, hogy egy disznónak nyolc lába van?!” Mert mi is kettőt vágtunk, de csak egyre kértünk engedélyt.

– Akkor bizony ti becsaptátok Rákosi elvtársat! – vágta rá határozottan Lajcsi. Kisvártatva hozzátette: – De nem mondom el senkinek... Én meg azt nem értem, hogy amikor úttörők lettünk, vörös nyakkendőt kellett venni a boltból... Olyat, amilyet a munkások a forradalmárok vörös zászlájából hasítottak ki. Sokáig nem lehetett kapni a boltban. Bizto-

san azért, mert akkor még nem hasítottak eleget a vörös zászlóból. Amikor édesanyám kimosta, véres lett tőle a víz a lavórban.

– Az enyémtől is! Ha nagy leszek, munkás leszek, hogy én majd befesthessem véremmel a vörös zászlót – mondta Jóska.

Mivel a közeli bokor mögött álltam, mindent tisztán hallottam. Ennyi marhaság után jobbnak láttam, ha azonnal véget vetek a tízpercnek.

Az iskolában csak másfél hónapig tanítottam, mert a járási pártbizottság úgy döntött, hogy visszahelyez a régi állásomba. Akkor minden ilyen váratlanul, gyakran ok-okozati összefüggés nélkül történt...

30. A Szűz és a Bika nyaralása

1995. augusztus 17-e, csütörtök, Siófok, Napsugár Üdülő. Még mindig tombol a nyár. Fél kilenctől fél tizenegyig napoztunk a gyönyörű park közepén található medence szélén.

Már második napja úgy érzem magam, mintha nászúton lennék. Süttetem a hasam, étterembe járunk. Jólesően nyugtázom, hogy idősebb emberek irigykedő szemeiket legeltetik rajtunk, miközben egymás hátát kenjük be napolajjal, vagy állunk a zuhany alatt. Valaki azt mondta a hátunk mögött: „De szép pár!"

Van itt konditerem, szauna, tekepálya, teniszpálya, biliárd, minigolf. A szálloda tágas erkélyéről éppen a Balcsira látok. Kettő után odasüt a nap, akár pucéran is napozhatunk. A Balcsiban nem gusztusos a fürdés, mert a nyáron rengeteg hal elpusztult a folyamatos 26-28 fokos, viszonylag sekély vízben. Nagyon sok külföldi lemondta az útját.

Laci tudja, hogy naplót írok. Meg akartam neki mutatni, de finoman visszautasított: „Kedvesem, ez a te intim szférád!" Itt ül a másik fotelben, és gazdasági számításokat végez. Tervez, közben telefonálgat, intézkedik. Igazi vállalkozó, remek üzletember.

Laci most éppen azt magyarázza egyik építésvezetőjének, hol vegyék meg a festékeket.

– Figyelj ide, Tibi! Az, hogy „nincs" meg „nem lesz" nem létezik. Ne hidd el! Szerezd be mindenáron! Különben csúszik a határidő, fizethetem a kötbért. Már csak két hetetek maradt... Hívtad már Nyéki Jocót?

Türelmesen végighallgatja a választ.

– Nem! Azt neked mondta… Te viszont nyilván nem említetted, hogy nekem kell! És rögtön kocsival menjetek. Légy szíves, intézd el, egy-két órán belül, és szólj vissza!

Tibi valószínűleg azt javasolta, hogy inkább Laci telefonáljon neki.

– Én azért nem hívom fel Jocót, mert furcsának találná. Vele csak egyszer kell megegyezni. Mit gondolsz, én ezt nem szoktam neki honorálni?!

Rövid szünet.

– Ja, és a Kenézy-kórházban a burkolás hogy áll?

Most hosszabb pauza következik, közben Laci bólogat.

– Na, látod! Van vér a pucádban, kisapám! Akkor szia!

Néhány pillanat múlva elismerően megjegyzem, hogy jól tud szervezni.

– Cselekvés helyett most szövegelnem kell, és ezt nem szeretem. De azért jó dolog, hogy ilyen nagy távolságból is mindent meg lehet oldani.

Néha olyan ez a szállodai szoba, mint egy iroda. Most is. Ismét csörög Laci mobilja.

Kimegy az erkélyre, nem hallom, miről beszélnek. Néhány perc múlva közli, hogy Luzsán Peti hívta Pisti anyakönyvi adataival kapcsolatban. Nagyon nehezen sikerült megszerezni az információkat a hajdúböszörményi levéltárban, ahol a régi anyakönyveket őrzik. Sajnos írásban nem adható ki, mert a törvények szerint csak kilencven év után nyilvánosak az adatok. Mégis sikerült összevetni a lediktáltakat az eredetivel. Szóról szóra,

betűről betűre azonosak. Ha Gáspár István személyesen kéri, akkor írásban is megkapja, hogy Tompa Jenő az apja.

A hír a lelkivilágomat teljesen felkavarta. Pisti jogilag nem a testvérem, de mégis az apám fia! Az öcsém! Laci vigasztalni próbált, látszólag sikerült, de a lelkem mélyén mégis sajnáltam, hogy egyáltalán most telefonált Luzsán Peti. Ez mind nem elég, jelentkezett az öreg Aszódi is. Nem volt hajlandó válaszolni arra a kérdésre, hogy Marit mennyire viselte meg az a néhány nappal ezelőtti malőr. Az öreg kitért a válaszok elől. Azt mondta, a legfontosabb, hogy mi jól érezzük magunkat.

– Te hiszel a horoszkópokban? – kérdezi Laci, miközben egy női magazint lapozgat.

– A szórakozás szintéjén. A kedvező előrejelzést elhiszem, a rosszat nem.

– Te Bika vagy. Azt olvasom, hogy két lábbal állsz a földön, ragaszkodó, kitartó, türelmes vagy; az érzelmeket többre becsülöd, mint a szellemet. A Rák, Szűz vagy a Bak jegyűben találod meg az igazit. Mit szólsz hozzá?

– Mit írnak még? – érdeklődöm, miközben a zokniját mosom.

– „A Bika a megállapodást, a kivárást, a helybenmaradást szimbolizálja. Bebiztosítja magának, amit megszerzett. Mindenben mértéktartó, csak egy dologban nem. Ami szép, értékes, és a kényelmét szolgálja, meg akarja szerezni. Nyugodt, higgadt, kitartó. Utánajár a dolgoknak, mindent szeret megfogni, megtapogatni, élvezni a tapintás, a színek kavalkádjának gyönyörűségét, az illatok orgiáját, az ízek zamatát. A változásoktól fél, viszont jól boldogul a megszokott közegben. Szereti a rendet maga körül, de nem viszi túlzásba. Mindent a kényelem és harmónia szempontjából ítél meg otthoni tevékenységében. Nem szereti, ha sürgetik. A kapkodás irritálja. A lassúság a biztonságérzetéből fakad. Semmihez sem kezd alapos körültekintés nélkül. Van türelme, kitartása bármilyen munka elvégzéséhez. Becsületes és megbízható munkaerő. Igazán elemében ott érzi jól magát, ahol minden a megszokott helyén van, otthonosan berendezett légkör fogadja, tudja, mi a feladata, és nem jönnek váratlan meglepetések. Amilyen lassan fogad bizalmába valakit, legalább olyan nehéz elveszíteni a kegyeit. Sajnos ezzel sokan visszaélnek. Bár türelme kifogyhatatlan, ha sokáig dühítik, elborul az agya és olyanná válik, mint Toldi Miklós, aki elhajította a malomkövet haragjában.”

Elnevetem magam.

– Ez az utóbbi egészen röhelyes..., bár van benne valami. A többi is talált, még akkor is, ha nem mindegyik pozitív megállapítás.

– Van még itt más is – folytatja Laci. „A Bika szereti a békés, nyugodt életet. Jó érzéke van mindenhez, ami szép. A hűséget komolyan veszi magától is és másoktól is. Partnerétől maximális őszinteséget vár. A szexuális élet kiemelkedően fontos számára, de csak akkor, ha érzelmi alapon történik. Nem szereti a változatosságot, de kedveli a heves érzelmeket. Mindennek megadja a módját, a szexnek is. Alkalmazkodik a partner igényeihez, bár inkább a szokványos formákhoz húz. Családjához nagyon kötődik.”

– Ezek inkább pozitív dolgok. Felvállalom. És rólad mit írnak? Te Szűz! Nem lenne jobb, ha a férfi lenne Bika, a nő pedig Szűz..., vagyis egy darabig szűz? – tréfálkozom.

– A horoszkópban ez mindegy. Na, akkor figyelj! Én milyen vagyok... jé, én is két lábon állok a földön. Szerelmem Bika, Bak vagy Nyilas jegyű. „A Szűz kiváló szellemi képességekkel és gyakorlati érzékkel rendelkezik. Anyagi javak és pénz dolgában igen gon-

dos és megbízható, alaposan utánanéz a részletkérdéseknek. Valamilyen formában szolgálni akarja az emberiséget. A reális, józan ész embere. Elsődleges célja az anyag rendszerezése és megértése. Kítűnő szellemi képességekkel rendelkezik. Bele tud merülni a dolgok legkisebb, legaprólékosabb részleteibe. Jó az emlékezőtehetsége, a tapasztaltakat, tanultakat nem felejti el. Alapvető szükséglete a munka, hogy másokat szolgáljon, tanítson, gyógyítson, segítsen. Megelégedést, megnyugvást, sőt boldogságot talál benne. Úgy tűnik, mintha belső kényszer hajtaná a munkára, mert sokszor még ha nem megy, morogva is, de csinálja."

– Mit szólsz ehhez, te munkamániás? – kérdezem.

– Látod? Nem kellett volna tanulnom, törnöm magam, mert előre meg volt írva a csillagokban. Akkor is ilyen lettem volna. Ez eddig jobb, mint a te horoszkópod.

– Lehet, de az enyém tele van nőies dolgokkal. És „becsületes, megbízható munkaerő" is vagyok.

– Oké... Most jön a java. „A Szűz fő jellegzetessége a nüanszírozás. A legkisebb részletecskéket hozza ki az anyagból, s ezeket a legnagyobb finomsággal dolgozza ki. Ahol mások már befejezték a munkát a Szűz ember még mindig talál valami javítanivalót. Amilyen kiváló ez a tulajdonság, annyi veszélyt is rejt magában, mert a kis hiba felkutatása mellett könnyen elnézheti a lényeget. Igazi hivatása a munka csiszolása, tökéletesítése lenne. Legalapvetőbb tulajdonsága a kritikai beállítottság. Más szemében a szálkát, sajátjában a gerendát sem veszi észre..."

Ismét elnevettem magam.

– Ez egy építészmérnökre nézve rendkívül szellemes megfogalmazás. Ezentúl megszámolom a gerendáidat.

– Ez nagy tévedés! Az én szememben egyetlen gerenda sincs, mindent beépítek... „Ha önismeretben eljut önmaga szeretetteli elfogadásáig, akkor kritikáját a másik szeretetteli elfogadásával összhangba tudja hozni. Amíg ezt el nem éri, gunyoros és csípős marad. Ami a szívén az a száján, és általában mindenről van véleménye. Különös jellegzetessége a gyűjtőszenvedély: valamit mindegyikük gyűjt, legalább egyszer életében."

Most Laci nevetett fel.

– Látod, előre tudták, hogy „legalább egyszer életemben" téged is „begyűjtelek".

– És milyen vagy a szerelemben? – érdeklődöm.

– Kész leégés...! „A Szűz a szerelemben, a szexuális életben hűvös és tartózkodó. Ez jelentheti a viselkedés vonzó szerénységét, de jelentheti túlzott érzékenységét is." Aki ezt írta nem úgy tanulta a magyar nyelvet, ahogy én, mert nem értem. Na, mindegy... „ A szexuális dolgok érdeklik, mégsem egykönnyen hagy fel szűzies viselkedésével. Sok benne a képzeletben ébredő erotika. Inkább barát, mint lángoló szerelmes, de egy merész, tüzes partner felébreszti szenvedélyét. Hasonlattal élve inkább parázs, mint lobogó tűz. Jól tud alkalmazkodni partneréhez. Szívesen veszi annak szeretetét, lelki melegségét."

Megállapítjuk, hogy jó és rossz tulajdonságaink ellenére hosszabb távra is illünk egymáshoz.

Szombat van, kilenc óra. A medence körül lévő fehér napozóágyakat lassanként elfoglalják a vendégek. Legtöbben jelzésszerűen, egy ráterített törölközővel. Laci néhány perc múlva jön, törölközőjét a mellettem lévő napozóágyra terítem. Másik oldalról egy idősebb, szakállás, nagypapa típusú férfi érkezik. Körülnéz. Nem lát szabad helyet, megkérdezi, hogy helyet foglalhat-e a jobb oldalamon. Persze, mondom. Feltűnően bámul, bár jól álcázza. Többször végigpásztázza a terepet, biztosan vár valakit. Aztán a tekintetét ismét rajtam felejti.

– Ne haragudjon, hogy megzavarom, talán nem ismer meg. Tivadar Miklós vagyok..., az egykori debreceni tanácsi építőipari vállalat műszaki osztályvezetője. Ugye Ön Ilike? Hát persze, persze... Jobb, ha nem ismerjük egymást...

Bambán nézek, de nemcsak azért mert szemembe süt a nap, hanem én is felismertem a hajdani daliás férfiút. Biztosan elpirultam.

– Nem, nem! Nem találkoztunk soha! – állítom könnyedén, de inkább kiáltanom kellene. Mintha idegesítene a napfény, amely az imént még kellemesen simogatott. Akaratlanul leperegnem szemem előtt azon a bizonyos munkahelyen történt események, ahol közel egy évig dolgoztam.

Titkárnőként gyorsírással rögzítettem főnököm utasításait, jelentéseit, aztán legépeltem, kávét főztem, és szolgáltam fel a vendégeknek, jelentéseket szerkesztettem több dokumentum alapján, leveleket írtam, jártam az iktatóba, a többi osztályra különböző információkért... Minden olyan munkát elvégeztem, ami ezzel a beosztással együtt jár. A főnök előszobájában, a titkárságon velem együtt dolgozott Nóra is (a vezetéknevére nem emlékszem). A főnök legalább húsz évvel volt idősebb nálam, Nórával viszont egészen jól összeillettek. Kihívóan öltözött, hogy Tivadar Miklós minél többször behívja magához. Persze a tervek teljesítéséről, a házgyári teendőkről és a művezetők ügyeiről is szó eshetett a főnök szobájában, de olykor más volt a téma. Ha Nórát valamivel megbántottam, hirtelen haragjában kis fruskának nevezett; korommal együtt járó tapasztalatlanságom ellenére bizonyos jelekből nem volt nehéz kikövetkeztetnem, hogy a negyedévi hajrára való felkészülés olykor miből állhat. „Ne engedj be senkit, még az Úristent se!” – mondta férfiasan és harciasan, s ezt követően a főnök irodájából olyan hangok és zörejek szűrődtek ki, hogy be kellett kapcsolnom a rádiót. Az elterelő hadműveletnek ez csak az egyik része volt. A telefonhívásokat különböző indokokkal nem kapcsoltam, a titkárságra benézőket diszkrét, de határozott kijelentéseimmel gyorsan „eltanácsoltam”. Mindezt fő munkaidőben nem volt egyszerű megoldanom. Nórának azért jólesett, ha egyszer-kétszer a „kis fruska” figyelmeztette, hogy hiányos lett a sminkje vagy berúzsozódott a blúza. Nagyon jól tudták mind a ketten, hogy milyen jól falazok nekik az előszobában.

Tivadar felesége valamit megsejthetett, mert olykor a legváratlanabb pillanatokban felszaladt hozzá. Egyik alkalommal Tivadar Miklós és Nóra éppen a „tervszámokat” beszélte meg a főnök barlangjában, amikor berontott Matilda (igen, emlékszem, a nevére!). Köszönés után máris férje irodája felé nyomult, és kopogás nélkül lenyomta a kilincset. Első kábulatomból akkor tértem magamhoz, amikor az ajtó nem engedett. Magukra zárták. A második kábulat csak ezután kezdődött, és legalább fél óráig tartott.

– Sajnos Tivadar elvtárs nincs bent, mert ki kellett mennie az egyik építkezésre... – rögtönöztem.

– És Nóra?– kérdezte villámgyorsan.

– Kiment a városba ügyeket intézni – vágtam rá azonnal.

– Mikor jön vissza a férjem?

Széttártam a karom. Kikapcsoltam a rádiót. Közelebb léptem hozzá, hogy bent is lehessen hallani, amit mondok.

– Ha egy kicsit előbb tetszett volna jönni, akkor a főnök kartárs biztosan nem ment volna el. A feleség, a családi ügyek... fontosak az életben. Hogy mikor jön vissza? Sok mindentől függ... nyilván, de...

Nem hagyta, hogy befejezzem.

– Nem baj, megvárom. Van időm.

– Akkor tessék szíves lenni ott az ablaknál helyet foglalni – mutattam a dohányzóasztal melletti egyik fotelre. – Vannak ott újságok is...

Visszamentem az asztalomhoz. Biztos voltam abban, hogy az ajtón túl is lehetett hallani a figyelmeztetést. De hogyan hozzam ki őket? Ezen az ajtón nem léphet ki egyikük sem. Innentől kezdve úgy játszottam, mint egy színésznő. Lenyomtam a főnökkel összekötő közvetlen diszpécser vonalat. Tudtam, hogy nem hallatszik ki szobájából a hangom. Felvettem a telefonkagylót, de nem tárcsáztam.

– Szia, Pirikém! Ilike vagyok a műszakiról. Ne haragudj már, hogy ismét szólok. Tegnap említettem, hogy a főnök szobájában elromlott az egyik villanykapcsoló, vagy kiégett az égő. Tudnál-e valakit küldeni, mert Tivadar elvtárs éppen házon kívül van. Most kellene kijavítani, hogy munkája közben ne zavarjuk...

Szünetet tartottam és bólogattam.

– Értem, Pirikém, értem! Légy szíves, te szólj már át akkor Földvári Sándornak, hogy kérje meg a karbantartókat, minél előbb ugorjon fel valaki. A kulcsot kérje el a portáról. Hozzon magával egy kis létrát is, mert hátha a csillárban van a probléma.

Ennek a rejtjeles üzenetnek a megfejtése a következő volt. A főnök a helyi közvetlen vonalán szóljon át legjobb barátjának, Földvári Sándornak, a tervosztály vezetőjének, hogy küldjön egy vagy két villanyszerelőt. Persze „oktassa ki" őket. Ha a létrát keresztbe teszik a két szomszédos iroda erkélyének korlátján, akkor át lehet mászni rajta.

Tíz kínos perc telhetett el. Vajon a főnök és Nóra ugyanígy értelmezte? Hogyan tudhatnám meg? Ha a diszpécser vonalon visszaszólnak, azonnal lelepleződünk, mert a kihangosítást nem lehet kikapcsolni. Ha telefonon hívom a csengetés kihallatszik. Ha felveszi, könnyen kitalálható, hogy vele beszélek. Közben hárman keresték a főnököt. Személyesen. Rövid magyarázatom után szerencsére azonnal távoztak.

Végre megérkezett a két álszerelő. Ismertem őket. Elém tették a „munkalapot". Az állt rajta, hogy Földvári elvtárs felvilágosította őket, náluk van a kulcs, kezdhetik-e az akciót?

– Jó, jó – mondtam, de én nem igazolhatom a munka elvégzését, csak a főnök.

– Persze, persze! – bólogattak.

Kopogtatás. Megjelenik Földvári.

– Már itt vagytok. Minden oké! – Ekkor „váratlanul" felfedezte a tőle oldalra ülő Matildát.

– Csókolom a kezedet! Nem is tudtam, hogy itt vagy! Sajnos Miklósnak el kellett mennie. Biztosan nem tudta, hogy jössz, de bármikor megérkezhet. Tudok addig valamiben segíteni?

Amíg Matilda és Földvári beszélgetett, az egyik szerelő kinyitotta a főnök szobájának ajtaját, majd a létrával együtt mindketten bementek. A megmenekülés sikerült, mert öt perc múlva Tivadar már a főbejáraton érkezett meg az „építkezésről".

Talán ez volt a legnagyobb titkárnői akcióm az építőipari cégnél a falazás témakörében. Egyéb nehéz esetekben hasonlókat rögtönöztem, de ezt utólag maximum köszönettel fogadták az érintettek. Egyik alkalommal pedig a titkárnői szobámba kopogtatás nélkül mentem vissza a folyosóról. Igaz, munkaidő után, és a portás tanácsolta, hogy ne tegyem. Én viszont nem kapcsoltam. Akkor úgy tűnhetett a légyott két szereplőjének, hogy szándékosan zavartam meg őket, sőt netalán még kukucskáláshoz támadt kedvem. Két héten belül olyan helyzetet teremtettek, hogy ott kellett hagynom a céget.

Tehát ez az ember fekszik mellettem. Közben megérkezik az unokája és Matilda, akik a Tivadar Miklós melletti két felszabadult napozóágyon helyezkednek el. Megjön Laci. Megpuszilja a homlokomat. Leguggol mellém, és a fülembe súgja:

– Ne nagyon beszélgessünk, mert a szomszédod ismerősnek tűnik, szerintem debreceni.

– Rendben! – felelem hangosan és megnyugtatóan. Szerencse, hogy neki is volt valamilyen „kalandja" Tivadar Miklóssal. De milyen? Ezt már nem tudom meg soha.

Balatoni naplemente… Amikor e csodálatos látványt szóba hozom, Laci csak ennyit mond: „Amit szavakkal nem lehet elmondani, azt csak élvezni kell!" Mégis megpróbálom leírni a lehetetlent… Ülünk a langyos vízben, fogjuk egymás kezét. A látóhatáron a tűzgömb még ontja magából a fényt; a bíborvörös-pipacspiros-narancssárga láva teljes szélességben ömlik a vízbe. Ott, ahol ésszel már nem, csak fantáziával lehet felfogni a távolságot. Az idő megállt 20 óra 26 percnél. A természetfeletti erő kimerevítette ezt a képet egy végtelen vászonra. Nyakig vízben – a természet mozijában. Testünk fölé emelkedett a lelkünk… A víz vezetheti érzéseink energiáját. A tűzgömbből is sugárzik az erő. Hármunk között a víz alatt és fölött körkörös kapcsolat alakult ki. Amikor Laci kezén át halad belém a milliónyi mikrohullám, beleborzong a hátam. Aztán a bioáram végigfut egész testemen, kitölti azt, megrándítja minden izmomat, idegszálamat. Feltöltődik és vibrál egész testem…

31. Randevú egy gödör mélyén

Mari éppen bevette a szokásos frissítő tablettáját, ivott rá egyet, és falatnyi bikinijében a teraszon át kilépett a kertbe. A szomszédos, elhanyagolt telken nőtt diófa árnyékába, a jelképes kerítés közelébe igyekezett. Már korábban szétnyitotta a kempingágyat. Két-három újságot és egy elsárgult dossziét vitt magával. És persze a kólás flakont, amibe beleöntötte a maradék Napóleon konyakot. Magára vette a nyugágyra dobott hófehér frotír köntösét, amelynek zsebében kitapogatta mobiltelefonját.

Az utóbbi időben elege van a világból: Laciból, Iliből, Anikóból, sőt önmagából is. Az öreg Aszódi rigolyáit, a megalázó helyzeteket, az állandó stresszt egyre nehezebben viseli

el. Sőt: már nem tud és nem akar tolerálni! Tíz perccel ezelőtt még tüzet kellett csiholni az öreg nemi életébe, pedig a kovaköve már régen megkopott.

Ezen a véletlenül megszületett hasonlaton hangosan elnevette magát. Végre ismét van egy rendes nap, amikor nem zörög a betonkeverő, nem hangoskodnak a munkások, Laci sincs a közelben, mert Ilivel Siófokra ment. Az öreg Aszóditól kellett megtudnia! Az a riherongy Ili, akit valamikor barátnőjének tartott, mindent elvesz tőle. Lacit is, az öreget is! Egymás kezét fogdosták. És micsoda mesét találtak ki hozzá! „Megmentettem Ilike életét!" Hát inkább ne mentette volna meg! Nyel kettőt a konyakból. Jólesik a hűvös alkohol és az ellazulás.

Nosztalgiázzunk egy kicsit! – gondolja. Kinyitja a magával hozott dossziét. Az első lap, ami a kezébe kerül egy önéletrajz. Elkezdi olvasni: „Nevem Csató Mária. 1953. július 22-én születtem Debrecenben. Édesanyám Sereghi Mária könyvelő, aki paraszti családból küzdötte fel magát. Édesapám Csató Károly gépészmérnök, szülei gyári munkások voltak." Felnevet. Micsoda marhaságokat kellett akkor egy önéletrajzba írni, hogy jó fényben tűnjön fel az ember. De lehet, hogy nem is kellett volna, csak eltúloztam. „Jelenleg mindketten a Debreceni Gördülőcsapágy Műveknél dolgoznak. Testvérem halva született 1955-ben. A Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskolában kezdtem tanulni 1959-ben. Kedvenc tantárgyaim közé tartozott a magyar, történelem és a biológia. Részt vettem az úttörő mozgalomban, ötödikes koromtól rajvezetőként dolgoztam. Többször nyaraltam a csillebérci úttörőtáborban." Konyaktól kissé bódult agyába bevillan néhány kép arról, hogy a hazatérés előtti éjszakán hogyan kenték be cipőkrémmel a fiúk nadrágját. És akkor élte át első plátói szerelmét, amikor beleesett a csoportvezető tanárába. Nagyon furcsa neve volt; talán Lankás Henriknek hívták. Hogy éjszakánként milyen erősen tudtak susogni azok a csillebérci fák! A szöveg így folytatódik: „Magyarból tanulmányi versenyeken vettem részt. Legjobb eredményeim: iskolai első helyezés (két alkalommal), városi második és megyei hatodik helyezés. A nyolcadik osztályt kitűnő eredménnyel végeztem. A Kossuth-gimnáziumba vettek fel 1967-ben. Beléptem a KISZ-be, több szakköri foglalkozásra jártam, az osztály- és iskolai rendezvények szervezésében vettem részt. Nyáron több alkalommal építőtáborban végeztem társadalmi munkát, s ezért az iskola dicsérő oklevélben részesített." Meggyszedés állami gazdaságban, ősszel almaszedés, szüret. A fiúk pedig még építkezésen is dolgoztak! Nyugatról olyan hírek szivárogtak be, hogy a fiatalokat azért dolgoztatták ingyen, mert rosszul megy a termelőszövetkezeteknek, az állami gazdaságoknak, és az iparban is lemaradtak a terv teljesítésével. Rohammunkával kell pótolni a hiányt. Meg aztán a dolgozók elmehetnek szabadságra, a fiatalok helyettesítik őket.

„Az 1971-es év tragikus volt számomra – folytatódott Mari önéletrajza. – Néhány nappal a születésnapom előtt tragikus közlekedési balesetben Miskolc egyik vasúti kereszteződésében meghalt édesanyám és édesapám. Keresztszüleim (Szabó Béla, Szabó Béláné szül. Tóvölgyi Veronika) vettek magukhoz, de már 1972-ben dolgoztam. Levelező tagozaton elvégeztem a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar szakát (1976). Munkahelyeim: Debrecen Megyei Jogú Város Tanácsa adminisztrátor (1972-1974); Hajdú-Bihar Megyei Tanács titkárnő (1975). A hajdúszoboszlói 2. sz. Általános iskolában magyar szakos tanárként szeretnék dolgozni, ezért tisztelettel kérem pályázatom elfogadását. Debrecen, 1980. június 3."

Mari most nem akar azzal foglalkozni, hogy milyen sok szeretetet és törődést kapott keresztszüleitől, mégis hűtlenül otthagyta őket. Becsukja a dossziét. Kortyol egyet. Szeretné elképzelni, hogyan lehetne eltenni nyom nélkül az öreget, hogy végre megkaphassa az örökségét. Sikerült rávennie Aszódi ügyvédjét (lefeküdt vele), hogy megmutassa a jelenleg érvényes végrendeletet. E szerint ő örökli majd az építőipari kft. férje után járó részét, és öt millió forintot. A bükfürdői üdülőhasználati jog és az egri üdülő szintén az övé lenne. Na, azért annak a szemét Lacinak jóval több maradna! Anikónak most évi félmillió forintos életjáradék jár tíz évig függetlenül attól, hogy férjhez megy vagy állást változtat. Egy szobalányt ilyen korban mért kell ennyire szeretni? Mindegy! Anikót meg kell hagyni abban a tudatban, hogy még az előző végrendelet érvényes, amelyben ennél jóval nagyobb vagyon illeti meg. Méreg kellene. Olyan, ami csak akkor halálos, amikor már nyomtalanul felszívódott, és nem mutatható ki. Ezt a zsongást, amely a fejében van, amely onnan átsugárzik egész környeztére, jól ismeri és szereti. Iszik… Még könnyebb lesz az alvás...

Háta mögött a szomszéd telekről tompa emberi hangokat hall... Mélyről, egészen mélyről... Valaki kiabál...

– Ki a franc szórakozik velem? Mért nem hagy aludni! – kiáltja Mari fennhangon. Felül a nyugágyon. – Ha ismerős jön, miért nem csenget? Most különben nem vagyok fogadóképes – teszi hozzá.

Egyre nehezebb a feje, de azért újból iszik. Ha már hallucinál, gondolja, teljesen mindegy...

Messziről, a mélyből, mintha egy sírból ordítana valaki. Segítségért könyörög.

– Nana! Már jól beseggeltem! Egy halott kiabálását hallom – folytatja. – De engem nem faragtak gyáva fából. Kiderítem, ha a kutya kutyát zabál, akkor is!

A nyugágyra támaszkodva óvatosan feláll. Fülében zúgás, fejében kopogás, mégis emberi hangokat hall. A két telek közötti jelképes kerítés valamikor néhány cölöpre kifeszített madzagból állt, mostanra azonban csak a karók maradtak. Marit hatalmas szabadságvágya keríti hatalmába, érzi, hogy a konyakkal együtt most mindenre képes.

Csak lassan és óvatosan...

Bizonytalanul lépked.

– Ha van itt valaki, úgy szólaljon meg, hogy megértsem... Érted?! Vagy nem érted?! – Most már kiabál.

A „visszhang” segítségért ordít... Egészen közel...

Aztán megbicsaklik a lába. Csúszik lefelé... Esés közben egy pillanatra bevillan egy kép: ágyában fekszik, és alszik, alszik, alszik...

Pisti Aszódiék lakásához közeli bokros telek bódéja felé igyekezett. Késő este volt már, szinte tapogatózva találta meg a rozsdás bádogházikót, amely már többször szolgált menedékül, amikor a mérnök úrnál vállalt napszámot. Nem volt ínyére a napközben össze-

száradt kenyér, inkább hagyta, hogy elkábítsa az a sör, amit a közelben lévő élelmiszerboltban vett. Jéghideg és ringató!

Éjjel egy olyan világ tárult fel, amely csak a nagyurak környezetében fordult elő. Egy tó partján ült fehér széken; az előtte lévő asztalon tengernyi étel, gyümölcs és ital. Mégsem falatozott, csak élvezte a látványt, és szerfölött büszke volt arra, hogy minden az ő tulajdona. Sajnos nem dicsekedhetett el vele senkinek, mert nem jártak a közelben... de így is jó volt gazdagnak lenni!

Harmatos volt a reggel, ami az utóbbi napok kánikulája miatt egyáltalán nem volt jellemző. Pisti Aszódiék háza felé indult annak reményében, hogy az építkezésen ismét munkát kap. Ahogy a fűben gázolt, zoknija átnedvesedett, ezért szandálját levetette, zokniját lehúzta, és betűrte a zsebébe; ha kisüt a nap, majd megszárítja. Élvezte, hogy mezítláb járhat a gazos telken, nem tartott attól, hogy belelép valamibe. Szörnyű meleg lesz ma. Addig is le kell hűtenie testét, hátha mégsem forrósodik át izzadásig. A fűszálakon cseppek lógnak, és a bokrok leveleit permettel borította be a harmat. Tenyerét néhányszor végighúzza a gyep bársonyán. Lemossa az arcát.

Váratlanul le kell ülnie egy hatalmas terméskőre, mert megszédül, felkavarodik a gyomra. Előfordult már máskor is, és ilyenkor a legjobb, ha rág egy kis kenyeret. Szatyrában akad bőven. Flakonjából meglocsolja egy kis madárlátta kólával, és kényszeredetten rágni kezdi.

Emlékképek jönnek elő a gyermekvárosból...

Az általános iskola befejezése után társai általában továbbtanultak, vagy nevelőszülőknél helyezték el őket. Egyik napról a másikra magára maradt, de Tokaji Béla igazgató megkedvelte szolgálatkészségéért. Megtanult fúrni, faragni, szakemberekkel együtt villanyt szerelt, segített a konyhán, vagy felmosta a folyosókat. Tizenhatéves koráig lakhatott az Egri Gyermekvárosban. Nem tudja miért, de Murvai János, a Petőfi Sándor Kollégium igazgatója lett a hivatalos nevelője, gondviselője 1973 és 1975 között.

Egerben a Foglár utcai diákotthon mellett volt a papnevelde, vagyis a hittudományi főiskola. Gimnazisták és majdani papok egymás közelében... Murvai Jánost mindenki szigorúnak, ridegnek tartotta. Múltjáról, családjáról nem sokat tudtak: az ötven év körüli igazgató korán nősült, elvált, és azóta egyedül élt szolgálati lakásában. A pontosságot, a rendet nagyon szerette. Ha valaki az írott vagy íratlan szabályok, szokások ellen vétett, mindig gunyorosan szidta meg. Hasonlított egy kicsit a gyermekváros igazgatójához. Tokaji Béla azonban már megkedvelte őt, ebben a kollégiumban viszont tiszta lappal indult: „nevelőapjának” minden nap bizonyítania kellett, sőt az ott lakó 125 diák előtt sem maradhatott szégyenben.

Pisti a téli hónapok kivételével gyakran tevékenykedett a kollégium kertjében, amely inkább egy parkra hasonlított. Füves területek, bokros részek, gyalogutak, padok, sziklakertek váltogatták egymást, sőt távolabb egy salakos kézilabda-pályán játszhattak a tanulók a napirendben meghatározott időben. Locsolta a virágokat, takarította az igazgató lakását; ha a szükség úgy kívánta, korlátot festett, bevásárolt, a gyerekeket sorakoztatta étkezéshez. Ha az igazgató a studium alatt valakivel beszélni akart, neki kellett behívni az

irodájába. A dirinek késő délután gyakran volt migrénje, ilyenkor Pistit küldte a gyógyszertárba kombinált porért. A két kis zacskó port egy pohár vízben kellett összekeverni és meginni. Ősszel a lehullott faleveleket gyűjtötte össze és égette el, télen havat söprött, homokkal szórta fel a járdákat.

Az első emelet folyosóján lévő „lélekharanggal" kellett jeleznie a nap minden közös eseményének kezdetét és végét. Az ebéd kivételével (mivel különböző időben érkeztek meg a diákok) szólt a harang a reggeli és a vacsora kezdetekor, a studium (szilencium) elején és végén, jelezte a szünetet, a takarodót. Pisti szerint ezt a karszalagos ügyeletesnek vagy a naposnak kellett volna elvégeznie, de a szabályokat nem ő alkothatta meg. A büntetést sem, ami egy-egy mulasztásért járt. Az igazgató a rábízott gyerekeket nem merte annyira megalázni, mint őt. Bár – így utólag az is lehet –, hogy Pisti csak akkor érezte rendkívüli gonoszságnak, ha egy-két nap nem mehetett ki a városba, ha elmaradt a vacsora, vagy a takarítónők helyett neki kellett „karbantartani" a vécéket.

Szerencsére a diákok szerették Pistit, és minden veszélyt vállalva támogatták. A napos vagy az ügyeletes kongatott a haranggal, ha Pistire éppen fontosabb dolgot bíztak, sohasem csúfolták, a csomagokban kapott hazaiból adtak neki. Gyakran annyit kapott, hogy nem tudta megenni. Eldugta az egyik raktárban, de a kolbászt megtámadták az egerek. A szakácsnők védelmükbe vették. Barátsága a hatos háló szobafőnökével, Lombár Ferivel volt a legőszintébb. Ehhez talán az is hozzájárult, hogy Ferinek autóbalesetben meghaltak a szülei és testvérei nevelték. Mintha vérszerződés kötötte volna össze őket. Néhányszor betyárbecsületből magára vállalta Feri egy-két mulasztását, csínytevését, de a fiúk leszoktatták róla, mert a diri Pistit mindenki előtt kegyetlenül megalázta:

– Látjátok?! Itt az élő példa arra, hogyha nem tanultok tisztességesen, és nem érettségiztek le, olyanok lesztek, mint Pisti, aki igazán nem pédakép. Se apja, se anyja! Őt csak sajnálni lehet, de nem kötelező! Sajnálattal nem mégy semmire, ezért az életben se viszed semmire! – Ez az utóbbi mondat mintha szállóigévé vált volna, annyiszor lehetett hallani. És ez volt a legfájdalmasabb. Ő igazán nem tehet arról, hogy anyja meghalt, apja cserben hagyta. Miért kell ezt mindig felemlegetni, sőt büntetni miatta?

Hétvégén, amikor néhány gyerek nem utazott haza, és szüleik jöttek látogatóba, Pisti kiöltözhetett. Ünneplő ruhájában úgy nézett ki, mint egy gimnazista. Annak örült legjobban, ha a felnőttek összetévesztették:

– A fiam veled jár a Dobó Gimnáziumba? – kérdezték.

– Hogy hívják?

– Sankó Lajos.

– Lali a legjobb barátom. Mindjárt szólok neki.

Olykor őt is megkínálták süteménnyel a társalgóban (a szülők nem mehettek fel az emeleti tanulókba és hálószobákba). Ha az igazgató észrevette, hogy megvendégelik, nem kifogásolta. Pistinek megfordult a fejében: egész biztos azért nem szól, mert nem az övét, nem az államét eszi.

Szeretett volna gyárban dolgozni és munkásotthonba költözni. Murvai János arra hivatkozott, hogy nem engedheti el, mert szerződés köti hozzá, felel a neveltetéséért és eltartásáért. Ha elmenne, rossz társaságba keveredne. Pisti elhitte; végül is a gyivihez képest a kollégiumi élet az összes tennivalójával együtt sokkal barátságosabb volt.

Ha az igazgató megjelent a konyhában, még a forrásban lévő leves is abbahagyta a zubogást. A levegő hőmérséklete tíz fokot csökkent. A szakácsnők kedvelték Pistit. Hacsak lehetett, kikérték az igazgatótól, hogy segítsen a konyhán. Ilyenkor szinte versenyeztek, hogy ki tud vele több mindent megetetni. Ő azonban a szíves kínálás nagy részét visszautasította. A hagymapucolás könnyeket csalt a szemébe, de nem bánta, mert olyan vicces megjegyzéseket tettek rá az asszonyok, hogy még így is velük tudott nevetni.

– Pisti! Hát pont most kell neked elsiratnod a menyasszonyod, amikor munka van?

– Ne sírj, Pistikém! Ha fiatalabb lennék, elvennélek férjül.

– Már megint rossz tüzet tettél a fára?

– Nézd már! Annyira nevet a nagy semmin, hogy kicsordulnak a könnyei!

Egyébként a konyhán mindenki ilyen stílusban beszélt, mindig kellemes volt a hangulat. Egyszer egy húsz év körüli postás levelet hozott az egyik asszonynak. Valamelyikük megkérdezte tőle:

– Te, Józsi! Voltál te már nővel? – A postás rákvörös lett, és csak kapkodta a levegőt. Pisti próbálta megmenteni a helyzetet.

– Én még nem voltam nővel, mert nem ismertem az édesanyámat se... – A jelenlévőkből forgószélként csattant ki a kacagás. Pisti akkor hirtelenjében nem értette, miért mondott vicceset, hiszen mindenki tudta, hogy árva gyerek. Azért ő is velük nevetett.

– Jópofa vagy te, kölyök! – dicsérte meg Julcsa néni.

– Hátha így van, akkor biztosan nem mondtam rosszat – felelte, s a többiek újból gurultak a nevetéstől.

Amikor havonta egyszer-kétszer a kollégistákkal moziba mehetett, általában „harcos” filmeket néztek meg. A szovjet filmekben a német fasisztákat mindig lelőtték.

– Hogy lehet az, hogy a szovjet partizánok csak lőnek, lőnek, de sohase töltik meg a fegyverüket? – kérdezte egyszer a szakácsnőktől.

– Aki tud, öcsikém, mindenhogy tud lőni... Még akkor is, ha nem tölt... – Az asszonyok ismét nevettek. Gyakran meséltek trágár vicceket. Pisti nem mindegyiket értette, de a többiekkel együtt kacagott. Ezért olykor ő lett a mulatság tárgya, mert ilyen csattanókat még nem volt képes megfejteni. Mindegyikük házasságban élt, vagy elvált, tehát lehetett miről beszélni!

Pisti váratlanul neszt hall a háta mögött. A kert füvén egy tyúk lépdel óvatosan. A vadon nőtt káposztához érve leveleiről csőrét tátogatva gyűjti össze és nyeli le az Isten adta, a felkelő Nap fényében aranyosan villogó, csermellyé összefutó cseppeket.

Elindul. Balra néz, Aszódiék kertje felé. Semmilyen mozgást nem lát; nincs az előtérben a betonkeverő; a szerszámokat és a malterosládát eltüntették. Egy pillanatra megáll, hogy eltöprengjen a látványon. A száraz fűvel benőtt hely abban a pillanatban beomlik alatta. Megbicsaklik a lába, és zuhan lefelé a semmibe. Utolsó gondolata a halál körül jár.

Senki sem tudja, mennyi idő telt el. A nap már magasan járt az égen, amikor Pisti lassan feleszmélt. Legelőször a bal lábszárába és a bokájába hasító éles fájdalmat érezte. Ez a nyilallás segítette abban, hogy visszanyerje öntudatát. Egy szoba nagyságú gödör jobb sarkában feküdt, mellette elmaradhatatlan szatyra. Körös-körül korhadt léc- és vakolatda-

rabok, téglatörmelékek. Óvatosan ült fel, lábát alig mozdította. Felnézett. Csak egy fényes lyukat és a kék eget látta. A gödör vagy inkább a leválasztott pince alja és teteje között legalább négy méter volt a távolság. Pisti úgy esett fogságba, mint egy vadállat a dzsungelben az ásott csapdába. Eső mosta lyukakat, vájatokat fedezett fel a téglával kirakott falakon. Csapadékos időben magasan állhatott itt a víz. Szerencse, hogy szárazság van, nem vágta be a fejét, nem nyársalta fel valamelyik törött faléc.

Megtapogatja a testét, és sérüléseket keres. Megpróbál felállni. Némi erőlködés és technikai ügyeskedés után, hátát a falnak támasztja, csak a jobb lábára nehezedik rá, majd fokozatosan a balt is megterheli. Tompa fájdalmat érez a combjában és a derekában.

– Ha nem tört el a lábam, meg nem vérzek, akkor a két nagy bajból csak egy maradt! – morogja maga elé. Aztán elcsodálkozik, hogy magában beszél. Tüzet kellene rakni, hogy a füstjét meglássák; a lécek darabjait be lehetne helyezni a téglák réseibe, és felmászni. Mindkettőt azonnal elveti – csak a ruháit gyújthatná meg a bizonytalan siker érdekében; fájós lábbal nem vállalkozhat a fal megmászására. Innen már csak néhány pillanat annak a felismerése, hogy segítségért kell kiabálnia.

Tölcsért formál a kezéből.

– Segítség! Segítség!!! Beleestem a gödörbe! Húzzon ki valaki!!!

Amikor a gyermekvárosban Klimba Frici és bandája bezárta őt a szerszámoskamrába, félelmében nem mert kiabálni. Több óra telt el, míg végső kétségbeesésében erőt merített, de minden segélykiáltása csak suttogásra sikeredett. Most legalább éles a hangja:

– Segítség! Segítség!!! Hé-éé!!! Hall valaki?! Beleestem, benne vagyok! A gö-dörben!!!

Talán félóra is eltelik, már majdnem feladja a reményt. Ekkor úgy tűnik, hogy a felszínről neszt, sőt mozgást, hangfoszlányokat hall. Ez fellelkesíti:

– Jaj! Segítsen már valaki! Hé-hé!!! Ide! Ide! Itt vagyok! Segítség!!!

Váratlanul jön a „segítség”, és egyáltalán nem ésszerű formában. Beszakad a gödör tetején megmaradt rész… Pisti félreugrik, és a sarokban a falhoz nyomja a hátát. Föld, por, deszkadarabok hullanak alá. És egy félbehagyott sikoly kíséretében… egy ember! Azonnal ugrik, nem törődve a lábába és derekába nyilalló fájdalommal. Az ismeretlen fölé hajol, eltakarja, testével védi a megkésve alápotyogó apró kődaraboktól. Átláthatatlan a portenger. Köhögésre ingerli, ezért szája és orra elé hajtja pólója alját.

Amikor leülepszik a sokmillió porszem, Pisti rádöbben, hogy egy nőn fekszik! Zavartan kel fel róla. Az asszony fürdőköpenyét, szőke haját és arcát por borítja. Fürdőköpenye szétnyílt, melltartója elszakadt. Olyan két domború testrészt lát teljes valóságában, amilyenről álmodni is csak pironkodva mert volna. Hátrébb húzódik, de tekintetét nem tudja levenni e csodaszép testről, amelynek egy része szemérmetlenül felkínálja magát. Felnéz a fölötte tátongó, kiszélesedett nyílásra, mindkét kezét az ég felé emeli, és dühösen kiáltja:

– Én nem így akartam! Nem ezt akartam! Most miattam halt meg!

Tétova lépést tesz az élettelennek tűnő test felé. Megigazítja a combján szétnyíló köpenyt, és az asszony mellét is eltakarja. A nő fejét felemeli, és az ölébe húzza. Arcáról lefújja a port, majd gyengéden leporolja az asszony vállait. De egy ügyetlen mozdulatára keze ismét érintkezik sorstársának kemény melleivel. Úgy megretten, mint gyermekkorá-

ban, amikor Klimba Friciék alvás közben körülvették, és elkezdtek kiabálni. Gyorsan összszehúzza a nő ruháját.

Egyre jobban erőt vesz rajta a lelkiismeret-furdalás: ez a szép nő miatta halt meg. Ezt a gyönyörű asszonyt neki nem lenne szabad megérinteni, és most az arcát simogatja; kinek és hogyan fog ezzel elszámolni? Ki hiszi el neki, hogy nem ő bántotta az asszonyt? Eleredtek a könnyei… Nem érzékeli az időt, megszűnik körülötte a lét; lénye átlép az öntudatlanba, s ott nem érez, nem lát, nem hall semmit…

Vagy mégis?

Közvetlen közelről telefonberregés hallatszik. Pisti összerezzen, mintha megremegne alatta a föld. A telefon vége kilátszik a fürdőköpeny zsebéből. Mobiltelefont közelről még sohasem látott. Bal kezével érte nyúl, találomra megnyom egy billentyűt, és bátortalanul beleszól:

– Halló… Halló…

A vonal másik végéről egy fiatalnak tűnő hang Aszódiné Marit keresi.

A nagy felfedezés Pistit lázba hozza:

– Csókolom! Én Pisti vagyok! Egy gödörbe estem. Most már tudom, hogy ki van itt velem. Remélem, hogy nem halt meg. Tessék rajtunk segíteni!

– Szórakozz az öreganyáddal! – hangzik a nyers válasz, majd tompa kattanás hallatszik.

– Halló, halló! Itt vagyunk! Tényleg itt vagyunk a gödörben… – próbálkozik igazát bizonyítani Pisti, de már elkésett vele.

Fél perc múlva ismét csörög a telefon.

– Gáspár Pisti a nevem – mutatkozik be.

– Az nem lehet! Ez nem Aszódi Istvánné, vagyis Mari telefonja?! – hitetlenkedik a hang gazdája.

– De igen! – És ismét majdnem közlékenységének áldozata lesz; csak egy másodpercen múlt, hogy nem mondta ki: „Itt fekszik az ölemben, de nem tud beszélni!”

– Akkor kérem Marit! – követelőzik az ismeretlen nő.

– Az nem lehet, mert beleestünk egy gödörbe.

– Szemtelen disznó! Most mit szórakozol velem?

– Én nem szórakozok. Tényleg beleestünk. Először én, aztán ő. Itt vagyunk Aszódi úr háza melletti kertben egy gödörben. Le volt fedve, külön-külön arra mentünk, és beleestünk. Tessék már elhinni, na! – Szinte könyörögve mondja: – Jöjjön ide, és nézze meg! Vagy küldjön ide valakit, mert szeretnénk kiszabadulni.

Most már elhiszi a telefonáló hölgy.

– És mi van Marival?

– Nem tudom, mert nincs magánál. Orvos kellene meg mentő. Nem tudom, hogy kell telefonálni. A jóisten áldja meg, tessék már szólni a mentőknek!

Az ismeretlen megint hitetlenkedik.

– Tud még erről valaki, aki bizonyítani tudná?

Micsoda emberek vannak! Ha valaki sejtené, hogy beleestek a gödörbe, már régen segített volna!

– Az magának nem elég, hogy én bizonyítom? Hát én vagyok ebbe' a kurva gödörbe'! Aszódinéval! Meg a telefon is bizonyítja. Azt hiszi elloptam tőle?

A női hang hangosan morfondírozik.

– Mit csináljak? Elhiggyem, vagy ne higgyem?

– Azt tessék már megmondani, hogyan lehet valakit magához téríteni, ha nem halt meg? – kérdezi Pisti lényegre törően.

– Gyengéden paskolja meg az arcát mindkét oldalról. Hívom a mentőket. – Tompa kattanás.

Pisti három ujjával gyengéden megütögeti Mari arcát. Vigyáz, nehogy fájdalmat okozzon neki. Ezért mozdulatai inkább simogatásnak, mint életmentésnek bizonyulnak.

Újból jelentkezik az ismeretlen női hang.

– Halló, itt megint én vagyok, Bea… Aszódi úr mobilja ki van kapcsolva, a lakástelefon kicsörög, de nem veszik fel. Hívtam a mentőket. Nem értem. Nagyon elcsodálkoztak, mert öt perccel ezelőtt már bejelentették, hogy Pista bácsi elájult, és elindult egy mentőkocsi. Magukat hol találják meg?

Pisti részletesen elmagyarázza, hol terül el a gödör, és figyelmeztet mindenkit: vigyázzanak, mert ez mindenkit elnyel. Közben Mari kinyitja a szemét, megmozdul, és Pisti segítségével lassan felül.

– Hé! Tessék már várni! Még ilyen szerencsét! Hála Istennek feltámadt! – Marihoz fordul: – Csókolom! Ne tessen haragudni, hogy mind a ketten beleestünk ebbe a gödörbe! Hogy tetszik lenni?

Marival forog a világ. Nem válaszol.

– Itt van a telefonja. Valami Bea keresi, én meg mondtam, hogy egy gödörben vagyunk. Jön a mentő… Vagy már nem kell a mentő? – Átadja a mobilt Marinak.

– Halló! Halló! Beszélj már! Ki vagy? Mari, te vagy? Bea beszélek. Szólalj már meg!

Mari erejéből csak egy rövid kérdésre futja:

– Hol vagyok?

Ki tudja hányadszor Pisti készséggel elmagyarázza a helyzetet.

– Ne maga beszéljen már! Hagyja szóhoz jutni Marit!… Mari! Hallasz? Megsérültél?

Mindannyian egyszerre hallják meg a közeledő mentőkocsi szirénáját.

– Már jönnek, jönnek! – örvendezik Pisti. És elterül benne az eddig keményen ágaskodó bizonytalanság: a boldogságtól mind a két lába kicsúszik maga alól – lassan és fájdalommentesen. Szeméből egymás után gördülnek le a könnycseppek…

32. Felnézek rád, mint egy nőre

Nem sokkal azután, hogy Mari beleesett a gödörbe, Aszódiék kapujában két férfi jelent meg. Kutyának nyoma sincs. A kapu nincs kilincsre zárva. Mintha a két vendéget várná valaki. Megnyomják a csengőt. Egy perc múlva megjelenik László, eléjük siet. Néhány üdvözlő-köszönő szót váltanak.

– Laci, biztosan felismersz engem… Borbás Sándor vagyok, egykori MÁV-párttitkár. Ő Tompa Jenő. Még 1957-ben Pécsre került a városi pártbizottságról. Vele nem hiszem, hogy találkoztál, de meglehet, hogy mi is csak néhányszor futottunk össze. És nagyon régen.

– Hát persze… Sándor! Ártándiné Borbás Ilona apja!

Borbás elcsodálkozik ezen a jó memórián, de nem mutatja. Aztán eszébe jut, hogy Laci emlékezetét lánya már felfrissítette.

– Ilike! Ilike! – mondja tréfásan Borbás, közben rosszallóan csóválja a fejét.

– A lányod nagyon rendes, sokat segít nekem. De nyilván nem ezért jöttetek. Gyertek be!

Mind a hárman elindulnak a ház bejárata felé.

– De igen, úgyis mondhatjuk, hogy ezért is jöttünk.

A házban légkondicionáló működik, kellemes a hőmérséklet.

– Ha úgy igaz, ahogy tudom, most egy könyvet írsz a múltadról – tér rá rögtön Borbás a lényegre –, és ehhez adja a lányom az asszisztenciát. – Ő maga is meglepődik ezen a választékos szóhasználaton. Vajon honnan és miért ugrott be éppen ez a szó?

– Nem vagyok én orvos, nem kell nekem asszisztálni! Könyvet se írok. Ilikének csak a visszaemlékezéseimet diktálom. Ez neki jó munka, fizetek érte. Ő akarta így.

Sándor hitetlenül mered Aszódi arcába.

– És te mit akarsz? – kérdezi támadóan. Aszódi kedvesen reagál.

– Azt, hogy üljetek le, ha már eljöttetek!

– Nem kell ahhoz leülnünk, gyorsan végzünk…

– Ha negyven-ötven évben egyszer találkozunk, akkor nem kell rohannotok. Mit kértek? Bor, sör, kóla, narancslé, ásványvíz?

– Na, jó! Ha annyira akarod. Jöhet a sör, de jó hideg legyen!

Sándornak feltűnik, hogy a szoba falain alig látható két „szem” díszeleg.

– Ez mind a kettő kamera, ha nem tévedek. És ha nem járulunk hozzá, hogy rögzítsd a beszélgetésünket?

– Nincs nektek takargatni valótok. Ez a „rossz emberek” ellen készült.

– Mégis… Kikapcsolnád?

– Nem tudom, hol van a kapcsolója – mondja László tréfásan.

– Nagyon szellemes – szól bele Tompa Jenő, aki idegenül érzi magát.

László a hűtőből elővesz három üveg Borsodit, felbontja, majd pohárba akarja önteni, de kézmozdulatával mind a két vendég tiltakozik. Hideg sört csak üvegből – az az igazi.

– A feleséged nincs itthon? – kérdezi Borbás.

– Nem régen ment el valahova – feleli László.

Miközben a minden hájjal megkent Sándor meghúzza a sört, azon gondolkodik, hogyan kezdje, pontosabban hogyan folytassa.

– Laci! Én is szeretném megírni a visszaemlékezéseimet. – Jenő arcán csodálkozást lehet látni, s ez mindenképpen árulkodó jel. László azonban nem gyanakszik. A régmúltat lezárták, és biztosan Borbás is tudja, hogy a fia komolyan udvarol a lányának. Még meglehet, hogy ez jövetele igazi célja. A végén még nászok lesznek.

– Sokat segíthet ebben neked a lányod. Én már egy részét lediktáltam neki, a többit pedig kazettára mondtam. Megszerkesztette, kijavította, sorrendbe rakta. Most is itt van a kezemben egy hangulatjelentés. 1949. június 19-én kelt. Az MDP vezetőségének küldte a megyei MDP. Jókat lehet rajta mulatni. Máris olvasom: „Nem igaz, hogy Dimitrov halt meg, hanem Rákosit gyászolják, akit egy orosz tiszt hasba lőtt. – Rákosira Szakasits Árpád lőtt rá, mert nem engedte meg, hogy Titóval kezet fogjon. – A csendőrök a határon várják, hogy mikor jöhetnek már vissza. – A szövetkezet olyan, mint a méhkas: a méhek hordják össze a mézet, és a herék megeszik. – Most még kapnak enni a Hortobágyon az állami gondozásban dolgozók, de nemsokára csajkarendszer lesz nekik. Oroszországi módszert vezetnek be. – Azért kell beszállítani a búzát, hogy az oroszok kivihessék. – Böszörményben röpcédulákat dobáltak le, amelyeken ez volt olvasható: «Ne féljetek! 30-ára itt lesznek az angolok!« – A rádió nyolcadikán bemondta, hogy a cséplőgép alól minden gabonát be kell szolgáltatni a közraktárakba, és onnan kapja majd ki mindenki a fekete lisztet.”

A két vendég egyáltalán nem tartja mulatságosnak az elhangzottakat, de László nem figyel rájuk,és lelkesen folytatja:

– A múltkor, amikor beleolvastam a legépelt anyagba, olyan jónak találtam, mintha nem is én írtam volna. Ott vannak abban az ötvenes évek, a beszolgáltatás, a forradalom-ellenforradalom (ki minek nevezi!), meg ugye, pártkapcsolatok… Én nem nagyon szíveltem azt a rendszert, de akkor nem láttam más lehetőséget.

– Utólag könnyű így beszélni – szól bele Tompa Jenő.

– De, igen! Mondom én, még ha utólag is! – erősködik a házigazda. – Kettős érzés van bennem. Most, hogy megint az MSZP került hatalomra, ki tudja, mi jön még. Nem vagyok olyan bátor, hogy nyilvánosan megtagadjam azt, amit több évtizedig csináltam. Ha elkészültem, leadom a megyei levéltárnak, és csak halálom után hozhatják nyilvánosságra. Akiket névvel vagy anélkül említek, legnagyobb részt még élnek.

– Mint például én… – szalad ki akaratlanul Sándor száján.

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Biztosan rólam is írtál…

Aszódi most érzékeli először, hogy Borbás nem tisztességes szándékkal jött. Mentegetőzik.

– Mit írtam volna? Annak idején talán csak kétszer-háromszor találkoztunk.

– Attól még egy-két dolgot megtudhattunk egymásról. Például te azzal dicsekedtél a lányomnak, hogy 1972-ben te hoztad ki őt az előzetes letartóztatásból. Hát az nem te voltál, hanem én!

Aszódi nem akar támadni.

– Ha te mondod, nyilván így van.

– Aztán arról írsz majd – folytatja Borbás –, hogyan lehetett a rendszerváltás előtt káeftét alapítani, vagyonhoz jutni?

– Ezt nyilván te is nagyon jól tudod. Akkor ez teljesen törvényes volt. Majdnem dicséret járt annak, aki a szocialista romhalmazt privatizálja és megfelelően üzemelti. – Aszódi nem akar Borbással erkölcsi, politikai vagy etikai vitába bocsátkozni, inkább másra tereli a szót. – Én is hadd kérdezzek tőled valamit! Biztosan tudod, hogy a lányom és a fiam most együtt nyaralnak a Balatonnál. Azt hiszem, ma jönnek haza. Augusztus huszadikát nem töltötték itthon…

Sándort sokkolta a hír. Csak ő szeretett meglepetéseket okozni másnak, de ki nem állhatta, ha valaki bizonyos dologról több információval rendelkezik. Ezek az Aszódiék már annyira beépültek a családjába, hogy most a fia a lányát is az ujja köré tekeri. A társalgásban beállt kínos csöndet István azzal töri meg, hogy elkezd mesélni Ili és Laci komolynak ígérkező kapcsolatáról.

Borbás lelkében forrnak az indulatok. Valójában azért jött – Tompa Jenőt tanúnak hozta magával –, hogy fellebbentse a fátylat: milyen titkokat akar kiteregetni egykori riválisa. Eddig szinte semmi sem derült ki, sőt – micsoda fájdalom! – az jött be, amire egyáltalán nem számított. Most lényegre törőbb kérdéseket kell feltennie.

– Biztos tudsz valami „furcsát” a fiamról, és szeretnéd, ha mindenki ezen csámcsogna – veti oda foghegyről Borbás.

– Tudtommal neked nincs fiad, Sándor! – hangzik az ellentmondó válasz.

– Gáspár Pisti az én fiam! – szól közbe Jenő diadalmasan.

– Hallgass ide, Jenőkém! – fordul társához az öreg. – Ez az ügy szempontjából most mellékes. – Majd ismét Aszódira támad:

– Szóval azt mondod, nem tudsz róla?

– Nem! – feleli István.

– Akkor miért dolgoztattad a fiad házának építkezésén az unokámmal együtt?

– Én? Één?! Fogalmam sincs, kikről beszélsz. Azt hiszed, hogy minden napszámosnak és segítőnek a nevét megjegyzem vagy nyilvántartom? Miért? Hogy aztán zsaroljalak vele? Ha tényleg itt voltak, önként jöttek, megkapták érte a napszámot. Ugyanúgy, mint bárki más.

– A fiam, az unokám neked dolgozott, a lányom is neked dolgozik, most meg a fiad elcsavarta a lányom fejét. Hát ez már túl sok!

– Mindenki ott keresi meg a pénzét, ahol tudja. A fiam dolgába meg nem szólok bele. Arra nem gondolsz, hogy már mind a ketten felnőttek? Miért vannak együtt? Nyilván azért, mert kedvelik, szeretik egymást. Saját életet élnek, nem tartoznak nekünk beszámolással.

– De az én lányom akkor se járjon a te fiaddal!

– Hát akkor tiltsd meg neki! – vágja rá Aszódi…, majd a szívéhez kap. Jenő és Sándor egymásra néz, hirtelen nem tudják, mit kellene tenni. Eltelik tíz-tizenöt másodperc, amíg felocsúdnak. Csak ekkor válik számukra egyértelművé, hogy Aszódi rosszul lett, amikor eldől a kanapén.

Jenő a telefonhoz ugrik, hívja a mentőket. Sándor az amerikai konyhából egy nedves ruhát hoz, és a beteg homlokára, majd szívére helyezi. Megpróbálja kitapogatni a pulzusát, de nem találja.

– Ne vicceljél már, Laci! Ne vedd komolyan, amit mondtam. Hallasz engem?!

László erőtlenül kinyitja a szemét, majd ismét lehunyja.

Néhány perc múlva egy mentőkocsi vijjogó szirénájára figyelnek fel a környéken lakók. Hárman szállnak ki belőle. Böszörményi út 149. Ez az a ház! A mentősök gyors mozdulatokkal veszik magukhoz a szükséges eszközöket, és máris indulnak befelé.

Jenő az ajtóban várja őket.

– Jó napot! Siessenek! Ketten vannak nagyon rosszul…

A váratlan események hatására Sándor fejében is feje tetejére állt a világ. A nappali nagy szőnyegén fekszik magatehetetlenül. Az orvos jól érti a dolgát; tudja mit kell tennie.

Közben a gépkocsivezető rádión üzenetet kap, hogy a szomszéd telken egy gödörbe beleesett két személy.

– Fricikém, kérlek, most ne viccelődj, mert van két súlyos esetünk. Mindkettő infarktus gyanús.

– Ezt egy nagyon komoly asszonyság közölte. Ha már ott vagytok, tényleg nézzetek utána.

Ekkor a mentős távolról, a mélyből hangokat hall.

– Vettem. Rendben van. Vége.

Azonnal elindul a hang irányába. Most már tisztán hallható a segélykiáltás, ő is válaszol:

– Hallanak engem? Itt vagyok! Segítek!

– Halljuk! Halljuk! Jaj, de jó! – kiáltja egy férfihang.

– Megsérültek?

– Én nem, de az asszony… Már magánál van…. Megkérdezte, hol van most…

– Néhány perc! Szerzek egy létrát. – Talán az lenne a legjobb megoldás, ha átszólna valamelyik szomszédnak.

A kapu előtt váratlanul megáll egy fekete Mercedes. Egy férfi és egy nő száll ki. Elcsodálkoznak a mentőkocsi láttán, és rosszat sejtve rohannak be a házba.

– Apukám! Apukám! – kiáltja szinte egyszerre Ili és Laci. A mentőorvos egy határozott kézmozdulattal arrébb inti őket.

– Most ne, kérem! Nyugalomra van szükségük.

Bejön a gépkocsivezető, és arra kéri az újonnan jötteket, hogy segítsenek neki.

– Képzelje! A szomszéd telken van egy hatalmas gödör. Ketten beleestek. Szerintük nincs komoly sérülésük, de szerintem őket is be kell vinnünk. Legyen szíves, kérjen már egy hosszú létrát és egy kötelet a szomszédból!

– Van nekem! – mondja Laci. – Gyerünk!

– Oké! – nyugtázza a sofőr.

– Mi történt itt, Jenő bácsi? – kérdezi Ili.

Tompa Jenő zavartan tördeli a kezét.

– Nem kellett volna eljönnünk. Én mondtam neki, hogy fölösleges felkavarni az állóvizet.

– Már ne haragudjon, de magának több esze lehetne, mint az apámnak.

A mentőorvos erélyesen rászól Ilire.

– Ne! Ne! A családi problémákat ne itt, és ne most beszéljék meg! Jó?!

– Bocsánat! – mondja Ili, és Laci után indul. A házból kilépve látja, hogy Laci a mentőssel éppen egy hosszú létrát visz a gödör felé. Utánuk megy. A gödörből a hangok egyre jobban felerősödnek. A közelben talált rozsdás ásó segítségével Laci leszedi a korhadt deszkák és lécek egy részét, előtt azonban figyelmezteti a gödörben lévőket, hogy húzódjanak félre. Ili kissé távolabbról szemléli a műveletet, nem akar lábatlankodni. Leengedik a létrát. Laci elindul lefelé… Egy-két perc telhet el, amikor a gödörből egy csodálkozó „Istenem!" vagy ehhez hasonló kiáltás hallatszik. A mentős lassan elkezdi húzni a kötelet. Mari feje jelenik meg. Arca sápadt, földes, lassan, egyre följebb lép. Derekára van kötve a kötél. Lábait Laci emeli és teszi a létra fokára. Fehér fürdőköpenye sáros, és több helyen elszakadt. Ili közeledik hozzá, mert segíteni szeretne.

– Hagyjál engem békén! – kiáltja Mari dühösen. Tesz néhány gyámoltalan lépést, aztán elvágódik.

– Segítsenek! Vigyük be a házba!

Leültetik a fotelbe, vizet hoznak, megitatják, borogatják a homlokát. Ili a bejárati ajtó felé néz. Gáspár Pisti jelenik meg megviselten, megtörten, véres arccal, tépett ruhában. Ili összecsapja a kezét. Ámulatának nem tud parancsolni.

Az ajtóhoz siet, és a szerencsétlent támogatva átkíséri a dolgozószobába.

– Jaj, Pistikém! Jól vagy? Fáj valamid? – A férfi tagadóan, de szomorúan rázza a fejét. Úgy érzi, hogy Ilinek őszinteséggel tartozik. Ezért távirati stílusban egyszerre akar mindent elmesélni.

– Én ugyan beleestem a gödörbe, mert hülye voltam, de Aszódinénak nem kellett volna! Igaz, kiabáltam, hogy megmentsen valaki, és odajött. De miért esett bele, szegény?! Jaj istenem, most mi lesz velem, ha neki valami baja lesz? Én vagyok az okozója!

– Nem baj! Megúsztátok. Nem sérült meg komolyan, ahogy látom te se. Ennek örüljünk! – Mellette ül már, átöleli, és megpuszilja koszos, izzadt homlokát.

– Pistikém! Te olyan vagy nekem, mint a testvérem…

– Az jó, mert nekem sose volt testvérem – feleli a férfi látható örömmel.

– De volt, és van is, csak nem tudsz róla.

– Az nem lehet… Az nem jó… – tiltakozik.

– Miért?

Pisti mind a két kezével tétován legyintene, de félbemarad a mozdulat. Inkább maga elé teszi, és mutatja mind a két tenyerét.

– Hát csak úgy…

– Mindennek megvan a maga oka. Mondd el, légy szíves!

– Hát… – kicsit megszeppen, majd alig meri folytatni. Aztán Ili szemébe néz. – Hát, tudod… – elhomályosodik a szeme. – Azért nem lehetsz a testvérem, mert… én úgy nézek fel rád…, mint egy… nőre…

Ekkor már megindul szeméből a könny, és aláfolyik arcán.

Ili közelebb húzódik hozzá. Homlokon csókolja.

– Nem baj, nem baj! Ez csak természetes, mert én nő vagyok.

Mint akinek halálos bűnét bocsátják meg, Pisti felzokog a megkönnyebbüléstől. Ili ölébe hajtja fejét.

– Nem baj, nem baj… , így van jól – ismételgeti az asszony. „Most már így jó, ha nem lehetett másképpen" – mondaná hangosan, de nem teheti, mert – miközben simogatja testvére haját – az ő szeméből is előjönnek a könnyek…

VÉGE